

การศึกษาวัฒนธรรมมณฑลพิภในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาวัฒนธรรมมณฑลในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF MINSTREL IN THE CURRENT URBAN SOCIETY OF THAILAND

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Music (Music Research and Development)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2018
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การศึกษาวัฒนธรรมมณฑลในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย
โดย	กนันท์ วีระณรงค์
สาขาวิชา	สังคมวิทยาและพัฒนา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ อานันท์ นาคคง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

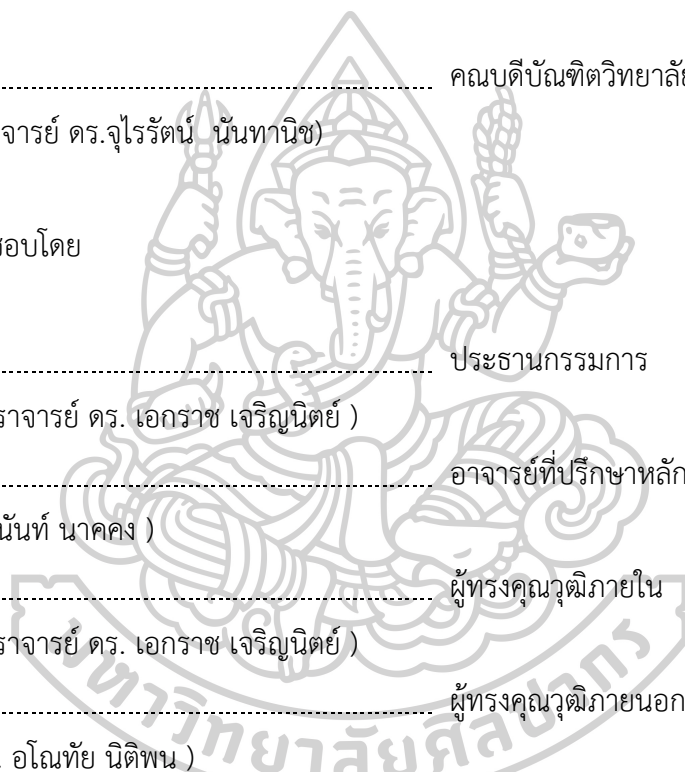
พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกราช เจริญนิตย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ อานันท์ นาคคง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกราช เจริญนิตย์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร. อโณทัย นิติน)

58701308 : สังคีตวิจัยและพัฒนา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : วัฒนภพ, ขอทาน, การเปลี่ยนแปลง

นาย กนันท์ วีระณรงค์: การศึกษาวัฒนธรรมวัฒนภพในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ อานันท์ นาคคง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรม, ประวัติความเป็นมา ,พัฒนาการ ,ปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ตลอดจนบทบาทของอาชีพอธิพภในสังคมไทยในปัจจุบัน วัฒนภพนั้นถือเป็นอาชีพเก่าแก่ ทั้งในประวัติศาสตร์ของตะวันตกและตะวันออกจวบจน ในสมัยก่อน การดำรงชีพเป็นศิลปินถือเป็นเรื่องต่ำต้อย จึงมีการนำอาชีพศิลปินมาเปรียบเทียบกับขอทาน แต่ในปัจจุบันการแสดงความสามารถทางด้านดนตรีเพื่อหาเลี้ยงชีพนั้น ถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติ สามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้ อาชีพอธิพภเองย่อมเกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมงานวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลในเชิงลึก(In Depth) โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้ประกอบอาชีพวัฒนภพ และเข้าถึงข้อมูลด้วยประสบการณ์จริงของผู้วิจัย จากนั้นจึง วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการศึกษาทางมานุษยดุริยางควิทยา(Ethnomusicology) ผลการวิจัยพบว่า วัฒนภพในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิธีการแสดงอย่างหลากหลาย วัฒนภพในปัจจุบันใช้เพลงสมัยนิยมและเครื่องดนตรีแนวอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบอาชีพ มีลักษณะรูปแบบทางดนตรีไม่ตายตัว วัฒนภพมีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนและส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชนบท แต่เลือกเข้ามาประกอบอาชีพวัฒนภพในเมือง ส่วนรายได้ของวัฒนภพนั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสดงของแต่ละบุคคลและทำเลในการทำการแสดงเป็นหลัก อาชีพอธิพภนั้นเป็นอาชีพที่เปิดกว้างสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ดังนั้นภาครัฐควรมีการผลักดันสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพวัฒนภพอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถนักแสดงของวัฒนภพ ผู้ประกอบอาชีพวัฒนภพควรมีอิสระในการเลือกใช้พื้นที่สาธารณะ เพราะอาชีพอธิพภเป็นอาชีพผู้ให้ความบันเทิงโดยไม่กำหนดค่าชม จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน พื้นที่ในการแสดงจึงอาจต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

58701308 : Major (Music Research and Development)

Keyword : MINSTREL, BEGGAR, CHANGING

MR. KANUN VEERANARONG : THE STUDY OF MINSTREL IN THE CURRENT URBAN SOCIETY OF THAILAND THESIS ADVISOR : ANANT NARKKONG

The objective of this research is to study the culture, history, development, external factors as well as the role of this minstrel professional in Thai society at present day. Minstrel is one of the honest old career that has existed since the pre-Buddhist era. Until present day From the past, living as an artist is considered humble as same as beggars .Until now a day artist is become a honest career, that can be the main income for the artist. Also the minstrel had change according to the context of the society. The researcher is interested in collecting in-depth information by work field to interviewed the minstrel and analyzed information in qualitative way by ethnomusicology theories .The results of the research showed that in present the performers have changed the way of performing in various ways. Now a day minstrel always strict to modern or pop kind of song and use electro acoustic type of instruments. The ways they perform music are various and not fixed. Most of the minstrel have basic musical skills and domiciled in rural society but chose to come to work as a minstrel in urban society. The income of this profession depends on the skill of the performer and the place they chose to perform. The profession is a wide open profession for people of all ages and all genders The performers should be free to choose to use public spaces and because this profession has an uncertain income so perform space may have to change according to the circumstances of the society that is constantly changing.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เพราะความกรุณาจาก อาจารย์อานันท์ นาคคง ครูผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำดีๆ และประสบการณ์มากมายตลอดระยะเวลาในการศึกษา รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ดีเอกเตอร์เอกราช เจริญนิตย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ดีเอกเตอร์อโณทัย นิติพน ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คุณสุพัฒน์ ทองทวี บรรณารักษ์ห้องสมุดดนตรี คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร บรรณารักษ์ผู้มีความเมตตากรุณา ให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาในการศึกษา ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอัมพร อารยวัฒน์เวชและเด็กชายอาณาระวี วีระณรงค์ผู้เป็นภรรยาและบุตรของผู้วิจัย ที่คอยช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจสำคัญ ในการสร้างวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอบพระคุณวณิพกทุกท่าน ที่กรุณา ให้เกียรติ ให้ข้อมูล สำหรับเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และพี่ๆ ที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชา แต่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและกำลังใจอย่างดีเสมอมา ขอบพระคุณทุกท่านที่อ่าน

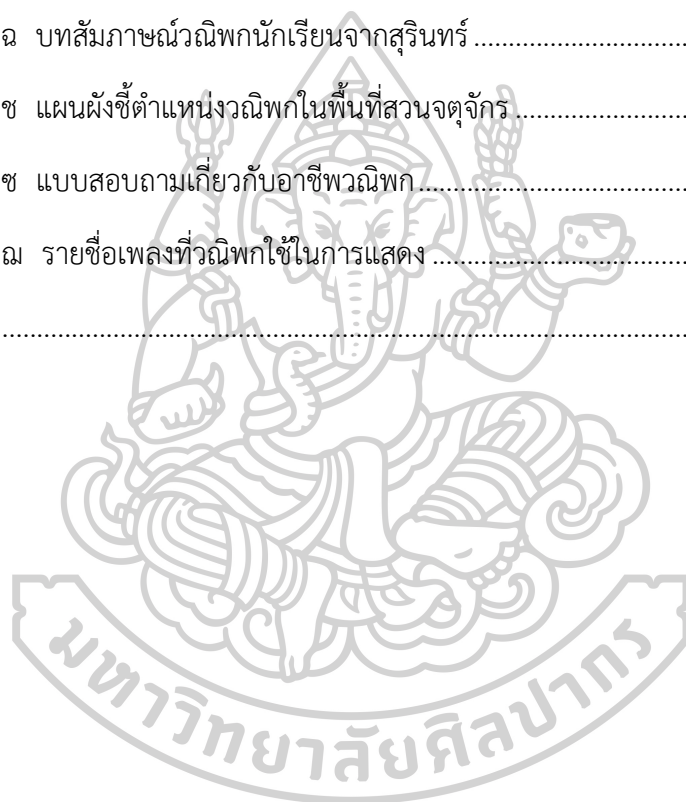
กนันท์ วีระณรงค์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
ความหมายของวณิพก.....	12
ประวัติของวณิพกหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวณิพก.....	14
ความหลากหลายของเพลงขอทาน.....	21
การแสดงของวณิพก.....	31
กฎหมายและภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวณิพก.....	36
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ.....	38
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้วิจัยในฐานะคนในและคนนอก.....	48

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
วิธีการในการศึกษาวิจัย.....	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	53
ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลงานวิจัย.....	54
ขั้นตอนการทำงานวิจัย.....	55
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
ลักษณะภูมิหลังของวงนิพกกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	59
วงนิพกอุทัย.....	60
วงนิพกช่ง หย่งฝู.....	62
วงนิพกกิตติศักดิ์.....	68
วงนิพกหอมลำทองลา.....	76
วงนิพกเยาวชน ณ JJ Mall.....	83
วงนิพกนักเรียนจากสุรินทร์.....	90
ผู้วิจัยในฐานะคนใน (อาชีพนวงนิพก).....	102
ผลสรุปและวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพนวงนิพก.....	122
บทบาทของภาครัฐ.....	129
การทำบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ.....	131
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	134
สรุปผลการวิจัย.....	134
อภิปรายผล.....	140
ข้อเสนอแนะ.....	145
รายการอ้างอิง.....	147

ภาคผนวก.....	150
ภาคผนวก ก บทสัมภาษณ์วณิกเมืองพัทยาแคนแตก	151
ภาคผนวก ข บทสัมภาษณ์วณิกเมืองจันทบุรี.....	157
ภาคผนวก ค บทสัมภาษณ์วณิกครอบครัว	163
ภาคผนวก ง บทสัมภาษณ์วณิกหมอลำทองลา.....	169
ภาคผนวก จ บทสัมภาษณ์วณิกเยาวชนรับเชิญ.....	174
ภาคผนวก ฉ บทสัมภาษณ์วณิกนักเรียนจากสุรินทร์.....	179
ภาคผนวก ช แผนผังชี้ตำแหน่งวณิกในพื้นที่สวนจตุจักร.....	189
ภาคผนวก ซ แบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพวณิก.....	191
ภาคผนวก ฌ รายชื่อเพลงที่วณิกใช้ในการแสดง.....	196
ประวัติผู้เขียน.....	200

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	56
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลอาชีพและภูมิภาคหลังของกลุ่มตัวอย่าง	57
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลทางด้านดนตรีของกลุ่มตัวอย่าง.....	58
ตารางที่ 4 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	59
ตารางที่ 5 ตารางข้อมูลรายละเอียดการสวมบทบาทวณิพกเพื่อการศึกษาของผู้วิจัย	111
ตารางที่ 6 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศ.....	122
ตารางที่ 7 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุ.....	122
ตารางที่ 8 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพสมรส.....	122
ตารางที่ 9 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามการศึกษา.....	123
ตารางที่ 10 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ.....	123
ตารางที่ 11 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	123
ตารางที่ 12 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณรู้จักวณิพกในฐานะใด”	124
ตารางที่ 13 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยให้เงินวณิพกหรือไม่”	124
ตารางที่ 14 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “เพราะอะไรคุณจึงให้เงินวณิพก”	124
ตารางที่ 15 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “จำนวนเงินที่ให้วณิพกในแต่ละครั้ง”	125
ตารางที่ 16 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณใช้เวลาหยุดดูการแสดงของวณิพกนานเท่าไร”	125
ตารางที่ 17 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณคิดว่าวณิพกมีฐานะยากจนไหม”	125
ตารางที่ 18 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยพบเจอการแสดงของวณิพกที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)”	126

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพคุณอุทัยบนเสื้อที่นั่งทำการแสดงขณะกำลังพูดคุยกับผู้วิจัย.....	61
ภาพที่ 2 ภาพคุณช่ง หย่งผู้ขณะทำการแสดงที่งานองค์พระฯ จังหวัดนครปฐม	62
ภาพที่ 3 ภาพล่ามภาษาจีน ,คุณช่ง หย่งผู้ และผู้วิจัย	63
ภาพที่ 4 ภาพคุณช่ง หย่งผู้ขณะทำการแสดงที่หน้าห้างบิ๊กซี จังหวัดนครปฐม.....	64
ภาพที่ 5 ภาพขณะผู้วิจัยพบคุณช่ง หย่งผู้โดยบังเอิญที่หน้าร้านอาหาร จังหวัดนครปฐม	66
ภาพที่ 6 ภาพตราประทับในพาสปอร์ตคุณช่ง หย่งผู้ ว่ามีพฤติกรรมขอทาน.....	67
ภาพที่ 7 ภาพคุณกิตติศักดิ์และลูกสาวขณะทำการแสดงที่ถนนคนเดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	68
ภาพที่ 8 ภาพของบ้านไม้ชั้นเดียวของคุณกิตติศักดิ์ ในบรรยากาศร่มรื่น.....	69
ภาพที่ 9 ภาพคุณกิตติศักดิ์ขณะทำการให้สัมภาษณ์	70
ภาพที่ 10 ภาพแสดงกล่องกีตาร์เพื่อรับเงิน มีเงินอยู่เป็นจำนวนมาก.....	72
ภาพที่ 11 ภาพแสดงอุปกรณ์ที่คุณกิตติศักดิ์ขนไปเพื่อทำการแสดงด้วยในแต่ละครั้ง.....	73
ภาพที่ 12 ภาพคุณกิตติศักดิ์และผู้วิจัย.....	75
ภาพที่ 13 ภาพคุณลาขณะทำการแสดงแค้นที่ร้านอาหารริมฟุตบอลท่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น .	76
ภาพที่ 14 ภาพแขกในร้านอาหารกำลังแข่งตามเสียงแค้นของคุณลาอย่างสนุกสนาน.....	77
ภาพที่ 15 ภาพคุณทอง,คุณลาและยานพาหนะที่ใช้เดินทาง	77
ภาพที่ 16 ภาพยานพาหนะที่ใช้เดินทาง กิน และอยู่ของคุณทองและลา	78
ภาพที่ 17 ภาพแสดงข้าวของเครื่องใช้และเครื่องดนตรีภายในรถ	78
ภาพที่ 18 ภาพคุณลุงลาและยานพาหนะ.....	79
ภาพที่ 19 ภาพป้ายไวน์ลวงหมอลำทองลา	80
ภาพที่ 20 ภาพคุณลาและคุณทอง ขณะอยู่ในรถ.....	81
ภาพที่ 21 ภาพคุณลาและผู้วิจัย.....	82

ภาพที่ 22 ภาพน้องโก้ขณะทำการแสดงหน้าห้างเจมมอลล์ กรุงเทพมหานคร 83

ภาพที่ 23 ภาพกล่องรับบริจาค ที่ตั้งไว้ด้านหน้าขณะทำการแสดง 84

ภาพที่ 24 ภาพของน้องโก้และคุณแม่ที่ช่วยขยับเครื่องเสียงด้านหลัง 85

ภาพที่ 25 ภาพของน้องโก้และเครื่องเสียงที่ทางน้องโก้นำมาจากบ้าน 87

ภาพที่ 26 ภาพของนักท่องเที่ยวชาวจีนกำลังหย่อนเงินบริจาค..... 88

ภาพที่ 27 ภาพของวงฆ้องน้องโก้ขณะกำลังให้สัมภาษณ์ 89

ภาพที่ 28 ภาพของวงฆ้องฟ้าขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร.. 91

ภาพที่ 29 ภาพของบัตร์นักแสดงความสามารถแสดงตัวน้องฟ้า..... 92

ภาพที่ 30 ภาพของน้องฟ้า ขณะถูกเจ้าหน้าที่ไล่พื้นที่..... 93

ภาพที่ 31 ภาพของวงฆ้องแมนขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร 94

ภาพที่ 32 ภาพของวงฆ้องแมนขณะทำการให้สัมภาษณ์ 94

ภาพที่ 33 ภาพของวงฆ้องน้อยขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร . 95

ภาพที่ 34 ภาพของวงฆ้องน้อยใช้แคนปิดบังใบหน้า ขณะทำการสัมภาษณ์..... 96

ภาพที่ 35 ภาพของวงฆ้องเป๋ย ขณะทำการให้สัมภาษณ์ 97

ภาพที่ 36 ภาพของวงฆ้องส้มขณะทำการแสดงขลุ่ย ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร.. 99

ภาพที่ 37 ภาพของวงฆ้องส้มและน้องเป๋ย ขณะกำลังกลับที่พักพร้อมกัน 100

ภาพที่ 38 ภาพของผู้วิจัยและอุปกรณ์ในการทำการแสดงในประเทศสหรัฐอเมริกา..... 106

ภาพที่ 39 ภาพของผู้วิจัยขณะทำการแสดงหน้าสถานีรถไฟใต้ดินและผู้ชมที่ชวนคุย 107

ภาพที่ 40 ภาพส่วนหนึ่งในรายการ Music Journey ตอนที่ 2 จังหวัดลำปาง 109

ภาพที่ 41 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาทวงฆ้องเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 1..... 112

ภาพที่ 42 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาทวงฆ้องเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 2..... 113

ภาพที่ 43 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาทวงฆ้องเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 3..... 113

ภาพที่ 44 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาทวงฆ้องเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 4..... 114

ภาพที่ 45 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาทวงฆ้องเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 5..... 115

ภาพที่ 46 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 6..... 115

ภาพที่ 47 ภาพผู้วิจัยและป้ายโปสเตอร์งาน “แอบทำดี ช่วยชาวใต้” 116

ภาพที่ 48 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 7..... 116

ภาพที่ 49 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 8..... 117

ภาพที่ 50 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 9..... 118

ภาพที่ 51 ภาพขณะผู้วิจัยกำลังแสดงอดิชนต่อหน้าคณะกรรมการ 120

ภาพที่ 52 ภาพบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถของผู้วิจัย 121

ภาพที่ 53 ภาพผู้วิจัยขณะติดต่อกิจกรรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 130

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลเป็นคลื่นเสียงที่ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับโลกและดวงดาว ที่ต่างก็เคลื่อนตัวอย่างเป็นจังหวะ มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการสูดฉีดเลือดของหัวใจ อย่างเป็นจังหวะ มนุษย์นั้นสามารถรู้สึกถึงคลื่นเสียงที่เป็นจังหวะตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา จังหวะการเคลื่อนไหว อวัยวะภายในของมารดา รวมไปถึงเสียงแวดล้อมจากนอกรครรภ์

ดนตรีเป็นศิลปะแห่งเสียงที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกหลาย ๆ อย่าง ของมนุษย์ เสียงที่แตกต่างกัน ยาวบ้าง สั้นบ้าง ต่ำบ้าง สูงบ้าง เจียบบ้าง เบาบ้าง ดังบ้าง ต่าง ๆ กัน เมื่อนำมาร้อยเรียงกับจังหวะ ก็สามารถสร้างจินตนาการให้กับผู้ที่ได้ยินได้ฟังอย่างน่าพิศวง ดนตรีนั้น สามารถเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ได้อย่างรวดเร็วและลึกลับ¹ ดนตรีเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงชาติพันธุ์ และชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ การดำรงชีพ การประกอบ อาชีพ ความเชื่อ ภาษา การสื่อสาร พิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ล้วนแล้วแต่มีดนตรีเข้ามาเป็นองค์ประกอบร่วมเสมอ ดนตรีกลายเป็นวัฒนธรรมและเป็นองค์ประกอบ ร่วมในทุก ๆ วัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ

มานุษยวิทยา เป็นศาสตร์ที่ศึกษามนุษย์ และ “วัฒนธรรม” เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ทำให้ “วัฒนธรรม” เปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของวิชา มานุษยวิทยา และคำว่า “วัฒนธรรม” ในทางมานุษยวิทยาเป็นเพียงแค่นำความคิดไม่ใช่คุณสมบัติของสิ่ง ที่คงที่หรือสิ่งที่สวยงาม “วัฒนธรรม” มีอยู่ในทุกชุมชนของมนุษย์ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน พื้นเมืองเร่ร่อนหรือชุมชนที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขั้นสูง ทุกชุมชนล้วนมีแบบแผนทาง วัฒนธรรมเป็นของตัวเอง

¹ Grenough Millie, Sing it! : Learn English Through songs , 2000.

มานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) เป็นการศึกษาการณลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของดนตรีในบริบทท้องถิ่นและบริบทสากล หรือที่เจฟฟ์ ทอดด์ ดิตอน เคยกล่าวไว้ว่า มานุษยวิทยาดนตรีนั้นเป็น "การศึกษาผู้สร้างดนตรี"²

วณิพกถือเป็นอาชีพหนึ่งที่สุจริต ยังคงปรากฏอย่างกว้างขวางสามารถพบเห็นได้เกือบทุกประเทศในโลก วณิพกเป็นอาชีพที่มนุษย์ใช้การสร้างดนตรีเพื่อหาเลี้ยงชีพ ที่เก่าที่สุดอาชีพหนึ่งในประวัติศาสตร์ ดนตรีนั้นสร้างความรู้สึกลึกต่าง ๆ ได้มากมายแก่ผู้รับฟัง โดยเฉพาะในสมัยโบราณที่ยังไม่มีสื่อบันเทิงต่าง ๆ ที่หลากหลายมากมายดังเช่นในปัจจุบันนี้ จากอดีต วณิพกเป็นนักเล่นนิทานประกอบการเล่นดนตรี หรืออาจมีภาพหรือสิ่งของอย่างอื่นมาประกอบการเล่าเรื่องด้วย วณิพกเป็นศิลปินผู้ที่ท่องเที่ยวเร่ร่อนไปตามที่ต่าง ๆ เก็บเกี่ยวประสบการณ์และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ฝึกฝนจนเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการแสดง และออกแสดงโดยไม่เลือกผู้ฟัง ไม่กำหนดค่าชม วณิพกไม่ได้ร้องขอวณิพกเพียงต้องการพื้นที่ในการทำการแสดงความสามารถเท่านั้น

สำหรับประวัติศาสตร์ของผู้ให้ความบันเทิงตามท้องถนนนี้ ไม่มีการบันทึกปรากฏเป็นที่แน่ชัด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องด้วยวัฒนธรรมการแสดงตามท้องถนนนั้นถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมระดับล่าง จึงไม่ค่อยมีเอกสารสำคัญใดที่บันทึกการแสดงของพวกเขาเอาไว้มากนัก แต่เท่าที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกไว้ พอจะคาดการณ์ว่าจุดกำเนิดของวณิพกน่าจะมีจุดกำเนิดมาจากอารยธรรมเมื่อง และการปรากฏตัวของวณิพกครั้งแรกในประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่า การแสดงตามท้องถนนนั้น เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยอียิปต์โบราณ กว่า 3000 ปีก่อนคริสตกาล

หากเชื่ออย่างโลกตะวันตก วณิพก คือนักแสดงในยุคกลาง ผู้ที่แสดงความสามารถเฉพาะตัว อาจเป็นการร้องเพลง เล่นดนตรี ท่องบทกวี เล่นตลก หรือแสดงความสามารถอื่น ๆ ในที่สาธารณะ ซึ่งคาดการณ์ว่าน่าจะมีต้นกำเนิดมาจากชาวอียิปต์ คือ คนร่อนเร่ พเนจรซึ่งอาศัยอยู่ในหลายประเทศในยุโรป พวกอียิปต์เรียกตัวเองว่า “โรม” (Rom) และเรียกภาษาที่ใช้ว่า “โรมานี” (Romany) ชนชาติแห่งการร่อนเร่พเนจร หรือชาวอียิปต์ ผู้มีชื่อเสียงในด้านการเป็นผู้เดินทาง ผู้ทำนาย และผู้ให้ความบันเทิง จากการสืบค้นผ่านทางหลักฐานที่ดีที่สุด คือร่องรอยทางภาษา สรุปได้ว่า ชาวโรม คือกลุ่มชนผู้อพยพมาจากประเทศอินเดีย กลุ่มชนชาวโรมกลุ่มแรกที่จากบ้านเกิดมา เป็นกลุ่มนักดนตรีและคณะผู้ให้ความบันเทิงของกษัตริย์ ที่ได้รับคำสั่งให้ออกไปให้ความบันเทิงแก่ผู้คนนอกบ้านเมือง ออก

² วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. มานุษยวิทยาดนตรีวิทยา. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%A9%E0%B8%A2%E0%B8%94%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%B2>

จากอินเดีย แล้วมุ่งหน้ามาทางตะวันตกอย่างต่อเนื่อง ไปสู่เปอร์เซียและเข้าสู่อาณาจักรไบเซนไทน์ เมื่ออาณาจักรไบเซนไทน์ล่มสลายก็ออกมุ่งหน้าเข้าสู่ ยุโรปตะวันออก³

ส่วนในโลกตะวันออกนั้น คาดว่า วัฒนภพมีมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาล ซึ่งอาจมีจุดเริ่มต้นมาจากการแสดงในดินแดนไอยคุปต์หรืออียิปต์ เป็นการแสดงแก่พระราชสำนักของฟาโรห์ เพื่อสรรเสริญ กษัตริย์หรือสุคติวีรชนอันเป็นแบบอย่างให้แก่คนรุ่นหลัง และเป็นการแสดงอำนาจข่มขวัญศัตรู แสดง โดยการเล่าเรื่องด้วยแผ่นหนังสัตว์ กลุ่มวัฒนภพในยุคนั้นจะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “เรบซ์” มีลักษณะ เป็นเครื่องดนตรีประเภทพิณสายเดี่ยวมาบรรเลงประกอบการเล่าเรื่องราวของบุคคลสำคัญที่ได้รับการ จาติไว้ ระยะเวลาต่อมาวัฒนภพก็ได้มีการปรับปรุงการเล่าเรื่อง ด้วยการนำรูปวีรชนและรูปตัวละคร อื่น ๆ มาใช้ประกอบในการเล่าเรื่อง การแสดงของกลุ่มวัฒนภพนอกจากจะมีตัวหนังและดนตรีแล้วยังมี การเล่าเรื่องโดยใช้รูปตัวละครเซตไปมารอบกองไฟ เกิดการเคลื่อนไหวของตัวหนังทำให้เรื่องราวมีความ สนุกสนานมากยิ่งขึ้น

อ้างอิงจากตำนานพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชผู้ครองอาณาจักรมาซิโดเนีย ทรงใช้ ระยะเวลาเกือบ 11 ปี ในการพิชิตดินแดนต่าง ๆ รวมถึงดินแดนไอยคุปต์หรืออียิปต์ด้วย และเมื่อคราว พระองค์เข้าไปในดินแดนไอยคุปต์ พระองค์ได้รับการสรรเสริญเปรียบเสมือนพระเจ้าพระองค์หนึ่ง หัวหน้านักพรตจึงได้จัดการเตรียมงานฉลอง โดยการแสดงหนังและดนตรีที่มีเรื่องราวกล่าวถึงวีรกรรม การพิชิตโลกของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช จากนั้นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ยกทัพไปยัง เตกีสถาน กลุ่มนักแสดงเหล่านี้ก็ได้ติดตามมากับกองทัพของพระองค์ด้วย ในระหว่างทางมีการหยุด พักก็จัดให้มีการแสดงเพื่อสรรเสริญความยิ่งใหญ่ของพระองค์เป็นประจำ เมื่อกองทัพของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเข้ามาถึงแคว้นปัญจาบในประเทศอินเดีย และนครปัญจาบแห่งนี้เองถือว่าเป็น ปรากฏการณ์แรกสำหรับการแสดงหนังในภูมิภาคเอเชีย⁴ เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าการแสดงหนัง ของชาวอินเดียเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงหนังของกลุ่มวัฒนภพชาวไอยคุปต์

ประเทศไทยเองที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีการติดต่อกับอินเดียมา ตั้งแต่ราวต้นพุทธกาล คำว่า “วัฒนภพ” หรือ “วณภพ” นั้นมาจากภาษาบาลีสันสกฤตของอินเดีย ดังที่ ปรากฏเรื่องราวอยู่ในคัมภีร์และชาดกทางพระพุทธศาสนา คือ คนขอทานโดยร้องเพลงขอ ขับริ่อง พรณณาคุณแห่งการให้ทานและสรรเสริญผู้ที่ให้ทาน มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเข้า

³ Tintila. ยิปซี. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2010/10/K9789303/K9789303.html>.

⁴ ชิวสิทธิ์ บุญเกียรติ. หนังสือวัดบ้านดอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร, 2549.

มาติดต่อของชาวอินเดียเป็นเรื่องของการค้าขาย และสิ่งที่ตามมาก็คือการเผยแพร่ศาสนา การเข้ามาตั้งหลักแหล่งแต่งงานกับชนพื้นเมืองทำให้อารยธรรมอินเดียเข้ามาแพร่หลายในภูมิภาคนี้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในภูมิภาคนี้ ซึ่งมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วย อารยธรรมอินเดียที่แพร่หลายเข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิม กลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา

วงศกนิพนธ์ในประวัติศาสตร์ชาติไทยปรากฏครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ได้ทรงตราพระราชกำหนด “ศักดินา” ขึ้นมาใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 1998 โดยกำหนดให้บุคคลทุกประเภทในสังคมไทยมีศักดินาด้วยกันทั้งสิ้น 5 ลำดับชั้น กำหนดให้คนระดับล่างสุดคือ ยาจก วนิพก ทาสและลูกทาส ให้ถือศักดินา 5 ด้วย⁵ แสดงว่า ศักดินา 5 คือคนระดับต่ำที่สุดในสังคมไทย แม้พบว่าในยุคนั้น วนิพกจะอยู่ในระดับล่างสุดของสังคม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่และบทบาทของวนิพกในยุคแรกเริ่ม จากนั้น ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระยามนตรี(ทรัพย์) ทรงแต่งบทละครที่เล่าถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของวนิพก เป็นบทละครที่มีชื่อว่า ระเด่นลันได ซึ่งเป็นทั้งบทละครที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยม ทั้งยังเป็นจดหมายเหตุบอกเล่าเรื่องราว ที่เล่ากันว่า ครั้งนั้น มีแขกคนหนึ่งชื่อ ลันได น่าจะเป็นพวกฮินดูชาวอินเดีย ซัดเซพเนจรมาอาศัยอยู่ใกล้โบสถ์พราหมณ์ในกรุงเทพฯ เทียวร้องเพลงสืขขทานเลี้ยงชีพ พูดภาษาไทยไม่ค่อยได้หัดร้องเพลงขทานได้เพียงว่า “สุวรรณหงส์ถูกหอกอย่าบอกใคร บอกใครก็บอกใคร” ร้องวนอยู่เท่านี้ แขกลันไดเที่ยวขทานจนคนแถวนั้นรู้จักกันโดยมาก ครั้งนั้นมีแขกอีกคนเรียกกันว่าแขกประดู่เป็นชาวอินเดียเหมือนกันตั้งคอกเลี้ยงวัวอยู่ที่หัวป้อม มีภรรยาเป็นหญิงแขกมลายูชื่อประดู่อยู่มาแขกลันไดกับแขกประดู่เกิดวิวาทกันด้วยเรื่องแย่งหญิงมลายูนั้น คนทั้งหลายเห็นเป็นเรื่องขบขันก็พูดกันอย่างแพร่หลาย พระมหาราชมนตรี(ทรัพย์) ทราบเรื่อง จึงคิดแต่งเป็นบทละครขึ้น และหากพิจารณาจากในบทละครเรื่อง ระเด่นลันได นี้จะพบวัฒนธรรมของวนิพก นั่นคือการร้องเพลงและเล่นดนตรีเพื่อแลกอาหารมาใช้ดำรงชีพ

วัฒนธรรมการร้องเพลงของวนิพคนั้นก่อให้เกิดเพลงพื้นบ้านขึ้นมาเรียกว่า เพลง ขอทาน ปรากฏอยู่ในหนังสือวิธานเล่มที่ 4 พ.ศ. 2432 ที่กรมหมื่นสวัสดิวัดนวิมล ผู้ทรงเชี่ยวชาญด้านการดนตรีไทยและบทขับร้องได้นิพนธ์ไว้ โดยทรงเขียนถึงเพลงขอทานไว้ว่า เพลงขอทานหรือเรียกว่าเพลงกระบอก คือ มีกระบอก 2 กระบอก กระจุกเป็นจิ้งหะ บางทีไม่ใช้กระบอกก็ใช้ โทณ ฉิ่งหรือกรับ อีกอย่างหนึ่งเมื่อเดินไปถึงหน้าบ้านผู้ที่จะขอ ก็หยุดแล้วร้องเพลงขึ้น การร้องเพลงขอทานมีทั้งร้องคน

⁵ จิตร ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2550), 151

เดี่ยวและร้องเป็นหมู่ก็มีลักษณะเนื้อหาเป็นเรื่องนิทานชาดก⁶ เรื่องจากวรรณคดี จำพวก จันทโครพ พระรถเมรี ลักษณะวงศ์ มโนราห์ พระเวสสันดร เหล่านี้คือเรื่องที่นิยมนำมาร้อง เพลงขอทาน มีกลอน คล้ายเพลงเรือ เพลงต้นกำเนิดมีสัมผัสแบบเดียวกัน เริ่มต้น วนพิทจะร้องเกริ่นเป็นทำนองให้สงสาร ให้มาทำบุญทำทานกันก่อน เมื่อคนในบ้านได้ยินเสียงแล้ว ก็ออกมาหยิบยื่นเงินทอง ข้าวสาร ผลไม้ หรืออะไรแล้วแต่จะมี มามอบให้ ถ้าอยากฟังนาน ๆ ก็สามารถขอให้ร้องให้ฟังนาน ๆ ได้ หรือถ้าชี้เกี้ยว ฟังก็สามารถบอกกล่าวกันได้ นอกจากนี้เพลงขอทานยังมีการใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง โทณ กรับ ซอ ซึ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือประกอบทำให้เกิดความครื้นเครงสนุกสนาน วนพิทบางคนมาคนเดียว อาจใช้ปลายเท้าตีฉาบ ในมือตีโณ ตีกรับเอาไว้ที่หัวเข่า แล้วสามารถเล่นพร้อม ๆ กันให้ ออกมาเป็นเพลงได้ บางคนมี ซอ มีราวซอ ไว้สับเปลี่ยนเล่น⁷ สิ่งเหล่านี้อาจแสดงถึงการแข่งขันกัน ของอาชีพวนพิท ที่พยายามเพิ่มความสามารถ ทางด้านต่าง ๆ เพิ่มความน่าสนใจ

วัฒนธรรมการแสดงเพลงขอทานจึงถือเป็นศิลปวัฒนธรรมของวนพิท ที่บรรจงสร้างสรรค์เพื่อ มอบความบันเทิงใจ ในสมัยก่อนที่จะมีการออกพระราชบัญญัติควบคุมขอทาน(พ.ศ.2484) เพลง ชนิดนี้มีให้ฟังสามารถพบเห็นได้อยู่ทั่วไปจนไม่มีใครคิดว่าจะสูญหาย จึงไม่มีใครบันทึกเสียงหรือภาพ เอาไว้ เพลงขอทาน เลยกลายเป็นเพลงที่เกือบเหลือแต่ชื่อ บทบาทของเพลงขอทานที่วนพิทเป็นผู้ สร้างสรรค์นั้น ไม่ได้หยุดอยู่แค่ที่ตัววนพิท ชาวบ้านได้นำแบบอย่างเพลงของขอทานมาดัดแปลงร้อง เพื่อบอกบุญในช่วงเวลางานบุญและรับบริจาคของจากชาวบ้าน เพื่อนำไปถวายให้แก่วัด เป็น วัฒนธรรมที่แพร่หลายอยู่ทั่วประเทศที่ยังมีมาจนถึงปัจจุบัน เพลงขอทานจึงจัดเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ เกิดขึ้นใหม่จากวัฒนธรรมวนพิท ที่แสดงให้เห็นถึงการมีตัวตนของอาชีพวนพิทในประวัติศาสตร์ชาติ ไทยได้อย่างเด่นชัด

ต่อมา ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เกิดการต้องการที่จะจัดสารบบอาชีพให้กับคนไทยใน การประกอบสัมมาชีพ จึงมีการออกหนังสือวัฒนธรรมวิทยาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเฉพาะการขอ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ไม่ดี จึงเกิดพระราชบัญญัติควบคุมขอทาน พ.ศ. 2484 โดยระบุว่า “การขับร้อง การตีตีตีเป่า การแสดงการเล่นต่าง ๆ หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อมิได้มีข้อตกลงโดยตรงหรือโดยปริยายที่จะเรียกเก็บค่าฟังค่าดูแต่ขอรับทรัพย์สินตามแต่ผู้ฟังผู้ดูจะ

⁶ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรดิตต์ จำกัด. วนพิท พ.ศ.50. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าใจได้จาก

<http://thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=utcoop&topic=959>

⁷ เอนก นาวิกมูล, สนทนาวิชาการศิลปวัฒนธรรม “คุยกับวนพิท” (กรุงเทพฯ, 2526)

สมัครใจให้คนอื่นไม่ได้รับฟังเป็นข้อแก้ตัวว่าไม่ได้ทำการขอกทานตามบทบัญญัติแห่งมาตรา⁸” สิ่ง
ปรากฏในพระราชบัญญัติควบคุมการขอกทานพ.ศ.2484 นี้ ทำให้ทำให้ประชาชนมองภาพของขอกทาน
กับวณิกานั้น ใกล้เคียงกันมากขึ้น และเป็นเช่นนั้นมาเรื่อย ๆ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวณิกถูกแก้ไขอยู่เช่นนี้นานถึง 75 ปี กว่า 7 ทศวรรษที่การแสดง
ข้างถนนนั้น (ตามกฎหมายบัญญัติว่าหากไม่ได้ตกลงที่จะเรียกเก็บค่าฟังกับคนดู การแสดงดนตรีใด ๆ
จะไม่สามารถนำมาอ้างว่าไม่ได้ขอกทานได้) เป็นสิ่งผิดกฎหมายไม่ต่างจากขอกทาน จนกระทั่งปี พ.ศ.
2559 ที่มีการออก พระราชบัญญัติควบคุมการขอกทาน พ.ศ. 2559 โดยมีเนื้อหาสาระบางส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับวณิกอยู่ คือกำหนดให้การเล่นดนตรีหรือการแสดงความสามารถอื่นใดในที่สาธารณะ โดยขอรับ
ทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟังจะสมัครใจให้ มิให้ถือว่าเป็นการขอกทาน แต่ต้องดำเนินการเพื่อมีบัตร
ประจำตัวนักแสดงความสามารถและต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่
เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด และยังมีข้อกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ เล่นดนตรีหรือแสดง
ความสามารถอื่นใดในที่สาธารณะโดยไม่แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ที่เล่นดนตรีหรือแสดง
ความสามารถในที่สาธารณะซึ่งได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว หรือได้รับยกเว้นไม่ต้องแจ้งต่อ
พนักงานเจ้าหน้าที่แต่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดและผู้ซึ่งไม่
ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด กล่าวโดยสรุปคือวณิกต้องไปทำบัตรนักแสดง
ความสามารถให้เรียบร้อย ต้องแจ้งเรื่องต่อเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ๆ จะทำการแสดงล่วงหน้าถึงรายละเอียด
ก่อนทำการแสดง และจำเป็นต้องแขวนบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถตลอดทำการแสดง หาก
วณิกท่านใดละเมิดกฎข้อใดข้อหนึ่ง จะถือว่าเป็นผิดกฎหมาย

จุดมุ่งหมายหนึ่ง ของพรบ.นี้ออกมาเพื่อ เปิดช่องทางให้ผู้ทำอาชีพวณิก ได้สามารถทำ
อาชีพนี้ได้อย่างถูกกฎหมาย ทางภาครัฐยังคงสร้างโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถของวณิก
พยายามกำหนดนิยามให้วณิก คือผู้แสดงความสามารถ ไม่ถือว่าเป็นขอกทาน ซึ่งส่วนใหญ่โครงการที่
ออกมาจากภาครัฐ หรือภาครัฐร่วมกับเอกชน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่ออาชีพวณิกเป็น
อย่างมาก เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า หลังจากการแยกวณิกออกจากขอกทานโดยชัดเจนแล้ว วงการ
วณิกในประเทศไทยนั้นจะเปลี่ยนแปลง ก้าวหน้า และพัฒนา หรือไม่ในทิศทางใด

แม้ว่าบริบทของสังคมจะถูกออกแบบมาให้อาชีพวณิกเป็นอาชีพที่ดูต่ำต้อยไม่ต่างจาก
ขอกทาน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าอาชีพวณิกเองก็มีความสำคัญและเป็นที่ปรากฏอย่างกว้างขวางใน

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “พระราชบัญญัติควบคุมการขอกทาน พุทธศักราช 2484.” 4 ตุลาคม พ.ศ. 2484.

ประวัติศาสตร์ดนตรีของประเทศไทย รวมถึงเป็นอาชีพที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เฉก เช่นเดียวกันกับอาชีพศิลปินอื่น ๆ

ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดและมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในประเทศไทยมากที่สุดสำหรับคำว่า วณิก คงต้องกล่าวถึง วงคาราบาว บทเพลงวณิก และเพลงยาสำอังก์ ที่ถ่ายทอดแสดงให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิต ของผู้พิการทางสายตาที่ประกอบอาชีพวณิก บทเพลงวณิกนี้ถือเป็นบทเพลงแจ๊ส เกิดให้วงคาราบาว กลายเป็นที่นิยมและรู้จักอย่างแพร่หลายในช่วงต้นปี พ.ศ. 2526 บทเพลงวณิก เป็นเพลงที่มีความผิดแผกแตกต่างไปจากบทเพลงทั่วไปในสมัยนิยมของยุคนั้น บทเพลงไม่ได้พูดถึงความรักหวานแหวว ฉันรักเธอเธอไม่รักฉัน ถูกทิ้งอกหักตามสูตรสำเร็จของบทเพลงพินิยมในยุคนั้น แต่เป็นเพลงที่หยิบยกเรื่องราวของคนเล็ก ๆ ในสังคมที่หลายคนถูกเหยียดหยาม อย่างขอทานตา บอด ที่ดำรงชีวิตด้วยการเล่นดนตรีหาเลี้ยงชีพ ที่มาพร้อมกับเนื้อร้องถ้อยคำภาษาที่เรียบง่าย สื่ออย่างตรงไปตรงมาแต่ว่ามีสัมผัสสวยงาม เพลงวณิกยังมีอีกหนึ่งความสำคัญคือ เป็นบทเพลงที่ทำให้คนส่วนใหญ่รู้จักเพลงเพื่อชีวิตกันอย่างแพร่หลาย สามารถเดินขึ้นจากใต้ดินขึ้นสู่กระแสหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจังหวะและท่วงทำนองอันเร้าใจ และความหมายของเพลง ซึ่งเพลงนี้นั้นมีความสำคัญมาก ในแง่ของประวัติศาสตร์ เนื่องจากเนื้อหาในเพลงถูกสร้างสรรค์จากเนื้อหาชีวิตจริงของวณิกหญิงคนหนึ่งคือ ยาสำอังก์หรือป้าสำอังก์ ถูกพบโดยบังเอิญเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525 โดยอาจารย์ อภัย นาคคง ได้พบวณิกหญิงเร่ร่อนร้องเพลงมาที่หน้าบ้านที่ข้างวัดบางยี่ขัน และได้เชื้อเชิญวณิกท่านนี้เข้ามาร้องเพลงในบ้าน และต้อนรับขับสู้พูดคุยกันอย่างสนุกสนาน เพราะที่บ้านท่านมีลูกๆเป็นนักดนตรีไทยด้วย จากนั้น อาจารย์ อภัย นาคคง ได้ติดต่อไปยังศูนย์สังคีตศิลป์และช่วยเป็นตัวกลางเชื้อเชิญ ยาสำอังก์มาร้องเพลงบันทึกเสียงไว้ ได้มีการบันทึกเสียงเอาไว้มากพอสมควรเป็นที่น่าพอใจ และอีกประมาณ 1 ปีถัดมา วงคาราบาวก็ได้นำเรื่องราวของยาสำอังก์มาไว้ในบทเพลงของวงคาราบาว พร้อมทั้งเล่าถึงปัญหาเกี่ยวกับการทำงานของรัฐ ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดนตรีที่เกิดขึ้นข้างถนนเท่าที่ควร ⁹

จากเหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหากวัฒนธรรมต่าง ๆ หากถูกพบเห็นด้วยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมองเห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ วัฒนธรรมนั้น ๆ ก็จะสามารถดำรงอยู่ต่อไปและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของสังคม

⁹ สัมภาษณ์ อานันท์ นาคคง, อาจารย์ที่ปรึกษา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 28 พฤษภาคม 2560.

รูปแบบของวงศิกในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีต จากการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด รูปแบบของวงศิกที่พบเห็นได้ในปัจจุบันนี้มีหลากหลายรูปแบบทั้ง พิกการ,ไม่พิกการ,แก็,เด็ก,วัยรุ่น,เพศหญิง,เพศชาย,เดี่ยว,คู่,กลุ่ม โดยสิ่งที่ยังคงอยู่คือการมอบความบันเทิงให้แก่ผู้คนเพื่อแลกค่าตอบแทน การแสดงของวงศิกในยุคปัจจุบันก็มีหลากหลายมากมายตามแต่ความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะสามารถนำเสนอ

การเลือกสถานที่ เป็นอีกสิ่งสำคัญที่วงศิกในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึง ที่ ๆมีผู้คนสัญจรหนาแน่นก็น่าจะมีโอกาสที่วงศิกจะได้รับความสนใจจากผู้ชมและได้รับค่าตอบแทนที่มากกว่า วงศิกโดยทั่วไปจึงมักเป็นที่พบเห็นได้ในสังคมเมือง สังคมเมืองในที่นี้ หมายถึง สังคมที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น มีการปกครองแบบเทศบาล บางแห่งมีการปกครองโดยเฉพาะ เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สังคมเมืองมีความเจริญทางด้านวัตถุ เป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข ¹⁰

ในโลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้าน เทคโนโลยี โทรคมนาคม วิทยาการด้านการสื่อสารสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยทั่วโลก ทำให้ข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงถึงกัน และไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น วัฒนธรรมของวงศิกนั้นก็ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา วงศิกไม่ร้องเพลงขอทาน วงศิกปัจจุบันส่วนใหญ่ร้องเพลงตามกระแสนิยม ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจอะไร เพราะหากพิจารณาดูแล้ว สมัยโบราณเพลงขอทานก็อาจเคยเป็นเพลงที่ชาวบ้านรู้จักและนิยมร้องเล่นกันทั่วบ้านทั่วเมือง

วงศิกไม่เคยหยุดนิ่ง กระบวนการวัฒนธรรมของวงศิกยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง วงศิกเป็นนักแสดงความสามารถที่ไม่สามารถรู้ได้ว่าจะเจอกับสถานการณ์ใด เพราะเวทีการแสดงของวงศิกนั้นอยู่ในที่สาธารณะ เปิดกว้างให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตได้รับชมรับฟัง การปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวงศิก ที่จะต้องเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่า ในสถานการณ์ใดควรจะทำเช่นไร มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอันเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของพัฒนาการและการเจริญเติบโตตามธรรมชาติรวมทั้งจากความต้องการของสภาพแวดล้อม

¹⁰ Staffnut. สังคมเมืองและสังคมชนบทของไทย. เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<http://learning.eduzones.com/67755/9%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%20%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%81%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%87%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/vote.php>

ถึงแม้ว่าในสังคมไทยนั้น วัฒนภพ จะถูกพัฒนาเข้าสู่สารบบอาชีพแล้ว แต่ภาพลักษณ์ของ วัฒนภพเองยังคงต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน ในปัจจุบันนั้นยังคงมีวัฒนภพ ที่หาเลี้ยงชีพอย่างซื่อสัตย์ สุจริตในชุมชนเมืองต่าง ๆ พวกเขาเหล่านั้นใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมไม่ต่าง อาชีพศิลปินอื่น ๆ และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าอาชีพวัฒนภพในประเทศไทยนั้น สามารถที่จะมีการ พัฒนาขึ้นได้ รวมถึงภาพลักษณ์ของอาชีพวัฒนภพเองเช่นกัน เมื่อใดที่วัฒนภพได้รับการยอมรับ ประชาชนจะตัดสินใจที่จะให้ทรัพย์สินเพราะความสามารถของวัฒนภพ ไม่ใช่เพราะความสงสาร หรือ เพราะรู้สึกว่าการวัฒนภพนั้นด้อยกว่าตน

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องของวัฒนภพด้วยการดำเนินการตาม การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการศึกษาทางมานุษยดุริยางควิทยา(Ethnomusicology) ในการ ลงสนามในฐานะ “คนใน” และ “คนนอก” อย่างจริงจัง ได้เรียนรู้ความทุกข์ ความสุข ความเป็นไป ของวัฒนภพผ่านการทดลองบทบาทสมมติ ได้เข้าใจคุณลักษณะของดนตรีจากประสบการณ์จริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากคำว่าดนตรีในสถาบันการศึกษา ในเวทีคอนเสิร์ตหรือในตำรา โดยผู้วิจัยมีความ มุ่งหวังสำคัญว่าผลงานวิจัยนี้ ให้ผู้ที่ศึกษาได้ร่วมรับรู้และมีความเข้าใจในอาชีพวัฒนภพ ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวงการวัฒนภพในทางที่ดีขึ้นต่อไป เพราะแท้จริง แล้ว หากเราพิจารณาอย่างถ่องแท้ วัฒนภพนั้นคือผู้ให้ ไม่ใช่ผู้ขอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมวัฒนภพ ในเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงของอาชีพวัฒนภพ พฤติกรรมของ วัฒนภพในสังคมไทยปัจจุบัน ว่ามีความเป็นมาหรือมูลเหตุใดในการเลือกประกอบอาชีพวัฒนภพ ศึกษา ถึงรายได้ อุปสรรค โอกาส และปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพวัฒนภพ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความสนใจของผู้ชมและมูลเหตุในการให้ของผู้บริจาค
3. เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของภาครัฐที่ส่งผลต่ออาชีพวัฒนภพ
4. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเป็นวัฒนภพด้วยตัวของผู้วิจัยเอง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา

1. ผู้ที่ประกอบอาชีพ วณิก ในเขตพื้นที่สังคมเมือง เฉพาะเท่าที่ผู้วิจัยได้พบเจอภายในปี พ.ศ. 2559-2562 จำนวน 10 คน
2. บุคลากรคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยการสุ่มทำแบบสอบถามจำนวน 25 คน

โดยยึดหลักตามการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้มาวิเคราะห์ตีความข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ และเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่าง

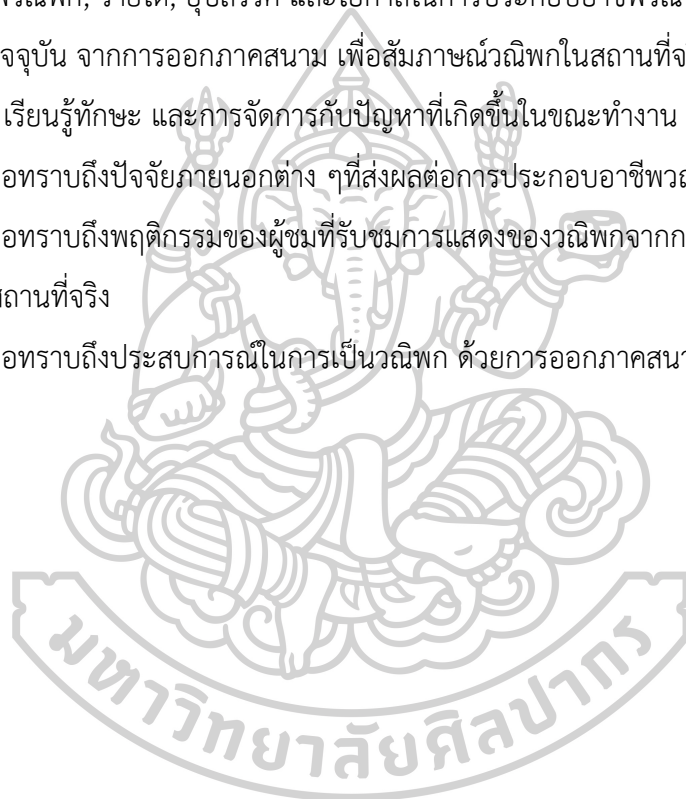
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วณิก หมายถึง ผู้ที่มีอาชีพแสดงความสามารถให้แก่ผู้ที่สัจจรไปมา เพื่อแลกกับเงินหรือสิ่งของตอบแทน เพื่อเลี้ยงชีพ วณิกยังหมายถึงชื่อเรียกอื่น ได้แก่ นักแสดงเปิดหมวก นักแสดงความสามารถ นักแสดงข้างถนน
2. ขอทาน หมายถึง ขอทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีได้มีการตอบแทนด้วยการทำงานอย่างใดหรือด้วยทรัพย์สินใด และมีใช้เป็นการขอกันฐานญาติมิตร
3. อาชีพ หมายถึง การทำงานซึ่งมีผลตอบแทนออกมาในรูปของรายได้เพื่อบุคคลนำไปดำรงชีพทั้งของตนและครอบครัว
4. วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่ผลิตสร้างขึ้น ด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และ ความเหมาะสม
5. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงใดก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปได้อย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

6. สังคมเมือง หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลที่มีประชากรหนาแน่นตั้งแต่ 2,500 คนต่อตารางกิโลเมตร หรือมีประชากรอยู่รวมกันประมาณ 20,000 คนขึ้นไป เป็นชุมชนที่มีศูนย์กลางของความเจริญด้านการปกครอง การเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของอาชีพวณิพก, พฤติกรรม, มูลเหตุใดในการเลือกประกอบอาชีพวณิพก, รายได้, อุปสรรค และโอกาสในการประกอบอาชีพวณิพกในสังคมเมืองในประเทศไทยปัจจุบัน จากการออกภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์วณิพกในสถานที่จริง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ เรียนรู้ทักษะ และการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำงาน
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพวณิพก
3. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้ชมที่รับชมการแสดงของวณิพกจากการสังเกตการณ์ภาคสนามในสถานที่จริง
4. เพื่อทราบถึงประสบการณ์ในการเป็นวณิพก ด้วยการออกภาคสนามเล่นตามสถานที่ต่าง ๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องสำรวจวัฒนธรรมวณิพกในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถจำแนก รายละเอียดเนื้อหาออกเป็นดังนี้

ความหมายของวณิพก

วณิพก

วณิพก (อังกฤษ: Minstrel) หมายถึง คนที่ขับกล่อมผู้คนที่สัจจรด้วยเสียงเพลง บางคนก็ตีกลอง เป่าแคน ตามแต่ความสามารถ ในอดีตมีการแต่งเพลงขอทานเพื่อร้องแลกเงินอีกด้วย คำว่า ”วณิพก” หรือ ”วณิพก” รากศัพท์มาจากภาษาบาลี - สันสกฤตของอินเดีย ไม่ใช่คำไทยแท้ดั้งเดิม หมายถึง คนที่ร้องเพลงและคนที่บรรเลงเพลงขอทาน ในประเทศไทยเข้าใจว่าการรับเอาคำเหล่านี้มาใช้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพระพุทธศาสนา โดยเห็นได้จากคัมภีร์พระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับอิทธิพลในการนำคำของภาษาบาลี-สันสกฤต ของอินเดียเข้ามาใช้ในสังคมไทย ดังเช่นที่ปรากฏในพระสุตันตปิฎก ในหมวดคอดวุฐิสสูตร ซึ่งพูดถึงบุคคลต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติทาน ได้แก่สมณะชีพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วณิพก และยาจก ซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำต้อย อดอยากและ เร่ร่อน ที่มนุษยร์วมโลกจะต้องให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ (พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 25 บรรทัดที่ 5864-5901 ,พ.ศ. 2468-2473 หน้าที่ 258-260)¹¹

วณิพกที่สะท้อนตัวตนและวิถีชีวิตในพื้นที่สังคมไทย

นัฐวุฒิ สิงห์กุลได้เคยเขียนบทความในเรื่อง “ภาพสะท้อนผ่านชีวิตวณิพกท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ” เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพวณิพก ที่ได้พบเจอบริเวณท่าพระจันทร์ไว้ว่า

วณิพกที่พบเห็นทั่วไปในพื้นที่ทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ท่าเรือ ป้ายรถเมล์ หน้าห้างสรรพสินค้า ทางขึ้นสะพานลอย และบริเวณต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งในรูปแบบของศิลปินเดี่ยว ศิลปินคู่ หรือเป็นแบบวงดนตรีชุดใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เราเห็นการใช้พื้นที่

¹¹ วิภีติเตย สารานุกรมเสรี. วณิพก. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/วณิพก>

ชายขอบ พื้นที่ระหว่าง ในการสร้างตัวตนและใช้ความสามารถที่ตัวเองมีในการขับร้องและเล่นดนตรี หารายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว วัฒนภพเหล่านี้มีลักษณะร่วมกันบางประการคือ ส่วนใหญ่เป็นคน ตาบอดหรือร่างกายพิการ ซึ่งจะแตกต่างจากนักดนตรีเปิดหมวก ที่กลุ่มวัฒนภพเรียกกัน เพราะกลุ่ม ของนักดนตรีเปิดหมวก เป็นคนที่สายตาดี ไม่พิการ ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น เป็นนักเรียน หรือคนแก่ ที่มีความสามารถในการเล่นดนตรีทั้งดนตรีไทย ดนตรีสากล

ดังนั้นวัฒนภพในบทความชิ้นนี้จึงหมายความถึง กลุ่มคนพิการตาบอดที่เป็นคนชายขอบของ สังคม แต่ใช้ความสามารถภายใต้ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และการควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐในการแสดง ตัวตน ผ่านการเล่นดนตรี ร้องเพลงเพื่อเลี้ยงตัวเอง ซึ่งไม่ได้รวมถึงนักดนตรีเปิดหมวกหรือผู้ที่พิการที่ ไม่ได้มีความสามารถทางด้านดนตรี หรือร้องเพลงแต่อย่างใด เพราะแม้ว่ากลุ่มวัฒนภพพยายามที่จะ นิยามตัวเอง ในลักษณะที่แยกตัวเอง และรวมตัวเองเข้ากับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม ทั้งดนตรีเปิดหมวก ศิลปิน นักดนตรี และขอทาน แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ การแยกตัวเองออกจากคำว่าขอทาน รวมถึงบุคคล ที่เคาะกะลา กระทบ ฉาบเหมือนหนึ่งว่าเล่นดนตรี ทั้งที่เล่นไม่เป็นหรือร้องเพลงไม่เป็นเพลง ส่งเสียงดัง ระบายความรู้สึก ซึ่งเป็นคนชายขอบล่างสุดของสังคมที่ไม่ได้มีความสามารถทางด้านดนตรีหรือเรียนรู้ ดนตรี โดยใช้เรื่องของความสามารถในการเล่นดนตรีและร้องเพลง เป็นบรรทัดฐานหรือเส้นแบ่งใน สถานะทางสังคมของพวกเขา

วัฒนภพที่บรรเลงดนตรี ร้องเพลงและใช้ความสามารถที่ตัวเองมีเพื่อแลกเปลี่ยน ตอบแทนกับ เงินที่ได้รับบริจาคจากผู้ที่ได้ผ่านไปมา และมีจิตใจเมตตาสงสารหรือชื่นชมในความสามารถของพวกเขา ความเป็นวัฒนภพถือได้ว่าเป็น “อาชีพ” ที่เปิดโอกาสให้คนกลุ่มชายขอบของสังคม โดยเฉพาะคน พิการ เข้ามาทำอาชีพนี้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีพื้นฐานทางดนตรีทั้งการเล่นดนตรีหรือร้องเพลงหรือไม่ก็ ตาม แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ มีวัฒนภพอยู่จำนวนหนึ่งที่ผ่านกระบวนการอบรมสั่งสอน ฝึกฝนทางด้าน ดนตรี ซึ่งบางคนต้องใช้เวลาเป็นแรมปี ในการศึกษาและฝึกหัดเครื่องดนตรีทั้งไทยและสากลจนเกิด ความชำนาญ ดังเช่น ลุงอมร วัฒนภพวัย 49 ปี ชาวบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้เล่าเรื่องราวชีวิตในวัย เด็กที่เริ่มมีความสนใจในเรื่องของดนตรี ทั้งดนตรีไทยและสากล ไม่ว่าจะเป่าเครื่องเป่า เครื่องสาย และเครื่องตี โดยใช้วิธีการครูพักลักจำและฝึกฝนด้วยตัวเองจนเกิดความชำนาญ ก่อนที่จะเข้ามา ทำงานอาชีพนี้ในกรุงเทพฯ¹²

¹² นัฐวุฒิ สิงห์กุล. วัฒนภพ : ตัวตนและวิถีชีวิตในพื้นที่สังคมไทย. เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก http://nattawutsingh.blogspot.com/2013/10/blog-post_4.html

ประวัติของวงพิภพหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงพิภพ

วงพิภพเล่นหนัง

เมื่อประมาณกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ในสมัยก่อนพุทธกาล การแสดงหนังเป็นการแสดงที่แพร่หลาย เกิดขึ้นในหลายประเทศ เช่น จีน อินเดีย และโดยเฉพาะในประเทศไอยคุปต์หรืออียิปต์ ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงในพระราชสำนักของฟาโรห์ เพื่อสรรเสริญกษัตริย์หรือสวดตีวีรชนอันเป็นแบบอย่างในการแสดงให้แก่อนุชนรุ่นหลัง และเป็นการแสดงอำนาจขู่ขวัญศัตรู กลุ่มคนที่นำหนังมาแสดงคือ "กลุ่มวงพิภพ" ที่มีอาชีพมอบความบันเทิงให้แก่คนทั่วไป

กลุ่มวงพิภพ จะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "เรบับซ์" มีลักษณะเป็นเครื่องดนตรีประเภทพิณสายเดี่ยวมาบรรเลง ประกอบการเล่าเรื่องราวบุคคลสำคัญที่ได้รับการจารึกไว้ให้ฟัง และในระยะต่อมากลุ่มวงพิภพก็ได้ปรับปรุงการเล่าเรื่องด้วยการนำรูปวีรชนและรูปตัวละครอื่นๆมาใช้ประกอบการเล่าเรื่อง การแสดงของกลุ่มวงพิภพนอกจากจะมีตัวหนังสือและดนตรีแล้ว ยังมีการเล่าเรื่องโดยใช้รูปตัวละครเชิดไปมารอบกองไฟ เกิดการเคลื่อนไหวของตัวหนังทำให้มีความสนุกสนานมากขึ้น

พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชผู้ครองอาณาจักรมาซิโดเนีย ทรงใช้เวลาเกือบ 11 ปีในการพิชิตดินแดนต่างๆ รวมถึงดินแดนของอียิปต์ด้วย และเมื่อพระองค์เจ้าไปในดินแดนอียิปต์ พระองค์จึงเปรียบเสมือนเทพเจ้าองค์หนึ่ง ดังนั้นหัวหน้านักพรตจึงได้จัดงานเฉลิมฉลองโดยการแสดงหนังที่มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงวีรกรรมการพิชิตโลกของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช

จากนั้นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ยกทัพไปยังเตเกิสถาน ในระหว่างทางมีการหยุดพักก็จัดให้มีการแสดงหนังเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ขึ้นเป็นประจำ เมื่อกองทัพของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเข้ามาถึงแคว้นปัญจาบในประเทศอินเดีย การแสดงหนังก็ติดตามมากับกองทัพของพระองค์ด้วย และนครปัญจาบนี้เองถือว่าเป็นประกาดานแรกสำหรับการแสดงหนังในภูมิภาคเอเชีย เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า การแสดงหนังของชาวอินเดียเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงหนังของกลุ่มวงพิภพชาวไอยคุปต์¹³

¹³ ชิวสิทธ์ บุญเกียรติ. หนังสือวัดบ้านดอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2549.

การปรากฏของ "วณิพก" ในประวัติศาสตร์ชาติไทยเมื่อ 560 ปีที่แล้ว (พ.ศ.1998)

"วณิพก" หรือ "วณิพก" มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี-สันสกฤตของอินเดีย ไม่ใช่คำไทยแท้ดั้งเดิม หมายถึงคนที่ร้องเพลงหรือบรรเลงเพลงขอทาน ต่างจากยาจกตรงที่ "วณิพก" พูดยุติคุณของท่านที่ให้การขอ รวมตลอดให้ศีลให้พรด้วย ระบบเจ้าขุนมูลนาย,ระบบฟิวคัล หรือ ระบบเจ้าครองนคร (Feudalism) เป็นระบบการปกครองในอดีต สยามเรียกว่า "ระบบศักดินา"

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ(พ.ศ.1991-พ.ศ.2013) พระองค์ทรงเป็นพระราชาธิบดีที่เป็นปราชญ์ ทรงรอบรู้ทั้งรัฐศาสนศาสตร์และศิลปะศาสตร์เป็นอย่างดีในสมัยนั้น จึงโปรดให้ปฏิรูปลักษณะการปกครองและการบริหารบ้านเมืองขึ้นให้มีประสิทธิภาพ พระองค์ได้ทรงตราพระราชกำหนด "ศักดินา" ขึ้นมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ.1998 โดยกำหนดให้บุคคลทุกประเภทในสังคมไทย มีศักดินาด้วยกันทั้งสิ้น นับตั้งแต่พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนางผู้ใหญ่ ลงไปถึงบรรดาไพร่ทาส และพระสงฆ์ ยกเว้นองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งไม่ได้ระบุศักดินาเอาไว้ เพราะทรงเป็นเจ้าของศักดินาทั้งปวง

กฎหมายทั้งพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนและพระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง กำหนดให้คนระดับล่างสุดของสังคม คือ ยาจก "วณิพก" และทาสลูกทาส ให้ถือศักดินาคนละ 5 ด้วย แสดงว่าศักดินา 5 คือคนระดับต่ำที่สุดในสังคมไทย

ไพร่ สมัยอยุธยา(ในบทพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน) มีศักดินาต่างกัน4ระดับ คือ ไพร่หัวงาน(25ไร่),ไพร่มีครว(20ไร่),ไพร่ราบ(15ไร่),ไพร่เลว(10ไร่) ศักดินาระดับต่ำ สุดคือ "วณิพก" ,ทาส,ลูกทาส(5ไร่)¹⁴ ศักดินา ไม่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นวิธีการลำดับ "ศักดิ์" ของบุคคล ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ขุนนาง ข้าราชการ ลงไปจนถึงไพร่และทาส โดยกำหนดจำนวนที่นามากน้อยตามศักดิ์ของคนนั้น แม้พบว่า วณิพก ในยุคนั้นถูกกำหนดให้อยู่ระดับล่างสุดของสังคม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการมีตัวตนอยู่และบทบาทของวณิพกในสังคมของในยุคนั้น

นักกี้อินดีแต่งบทละครจากเรื่องจริงของวณิพกสุดอินดี้

"สุวรรณหงส์ถูกหอกอย่าบอกใคร บอกใครก็บอกใคร" เสียงร้องสำเนียงแขกที่ร้องวณิพกอยู่ไม่กี่คำบวกกับเสียงขออาจเป็นเสียงที่เคยคุ้นหูของคนที่อยู่ระแวกตลาดเสาชิงช้าหน้าโบสถ์พราหมณ์ ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สันนิฐานว่าแขกที่สืบทอดร้องเพลงขอทานคนนี้น่าจะพยายามร้องเพลง

¹⁴ จิตร ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2550), 151

เรียนแบบเพลงขอมานเรื่องสุวรรณหงส์ แยกคนนี่ที่ชื่อว่า "ลันได" เป็นแขกอินดูที่ซัดเซพเนจรมาอาศัย อยู่ใกล้โบสถ์พราหมณ์ในกรุงเทพฯฯ ดำรงชีพด้วยการสีซอร้องเพลงขอมาน ใช้เสียงดนตรีแลกข้าวแลก ปลาจนมีคนรู้จักอยู่ไม่น้อย

ย่านเสาชิงช้าสมัยนั้นยังเป็นสวนเป็นป่าผลไม้ที่มีชุมชนแขก และเลี้ยงวัวกันอยู่มาก มีแขก คนหนึ่งเรียกกันว่า "แขกประตู" เป็นแขกมุสลิม ตั้งคอกเลี้ยงวัวอยู่แถวบริเวณริมคลองหลอด แขก ประตูมีเมียเป็นแขกมาจากมลายูชื่อนาง"ประเดะ"

ครั้งหนึ่งนางประเดะได้พบกับลันไดและได้เกิดขึ้นชอบหลงไหลในตัวลันไดจึงนำข้าวปลา อาหารมาให้ลันได เมื่อแขกประตูผู้เป็นสามีรู้เข้าก็เกิดความหึงหวง จึงเกิดมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันขึ้น เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงเป็นข่าวอื้อฉาวที่โจษจันแพร่หลาย โดยหลายคนเห็นเป็นเรื่องที่น่าขบขัน

นักกวีสุตอินดี พระยามนตรี(ทรัพย์) เกิดในสมัยต้นรัชกาลที่1(สมัยเดียวกับสุนทรภู่)และมี ชีวิตอยู่ถึงสมัยรัชกาลที่3 รับราชการในตำแหน่งแมกองกำกับตำรวจ เป็นนักกวีผู้มีความสามารถในการ แต่งกลอนแปดที่หาตัวเปรียบได้ยาก แต่เขามีชื่อเสียงโด่งดังในการแต่งกลอนตอนที่ถึงแก่กรรมเสีย แล้ว เพราะตอนที่มีชีวิตอยู่ไม่ค่อยชอบที่จะแต่งกลอนโดยเปิดเผย

"ระเด่นลันได" เป็นกลอนบทละครที่โคตรอินดีของพระมหามนตรี(ทรัพย์) ได้นำเอาเรื่องจริงของขอมานที่ร้องเพลงสีซอแลกข้าวแลกปลาชื่อลันไดมาแต่งเป็นบทละครสำหรับอ่านเล่น ซึ่งมีสำนวนกลอนที่ดีมากที่สุดแสนไพเราะและเนื้อเรื่องที่สนุกขบขันสมที่เป็นเรื่องจริงที่โจษจันแพร่หลาย ใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และเกิดมโนภาพตาม และที่โคตรอินดีที่สุดของบทละครเรื่องนี้คือ ไม่มีตอนจบ (หาย)

เที่ยวสีซอขอข้าวสารทุกบ้านช่อง

เป็นเสบียงเลี้ยงท้องของถวายเป็น

ไม่มีใครชิงขังทั้งหญิงชาย

ต่างฝากกายฝากตัวกลัวบารมี

พอโพล้เพล้เวลาจะสายัณห์

ยุ่งซุ่มซุ่มคว้นแล้วเข้าที่

บรรทมเหนื่อลำแพนแพ่นมณี

ภูมีซบเซาเมาก็ภูเขา¹⁵

¹⁵ พระมหามนตรี(ทรัพย์). นิทานโบราณ ชุด ระเด่นลันได. กรุงเทพฯ: ลายกนก, 2539.

นี่คือส่วนหนึ่งจากกลอนบทละครเรื่อง ระเด่นลันได ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการเล่นดนตรีเพื่อแลกอาหารมาใช้ดำรงชีพ เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2483 ครูล้วน ควันธรรม ได้บัญญัติจังหวะ "ตลุงเทมโป้" ขึ้นมา และครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้นำบทกลอนส่วนหนึ่งจากกลอนบทละครเรื่อง "ระเด่นลันได" มาใช้เป็นเนื้อร้องสำหรับเพลงชุด " ระเด่นลันได

กรมหมื่นสภิตธำรงสวัสดิ์ ทรงเขียนถึง เพลงขอทาน ไว้ในหนังสือวชิรญาณวิเศษเล่มที่ 4 ในปี พ.ศ. 2432

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนาวรัตน์ กรมหมื่นสภิตธำรงสวัสดิ์พระราชโอรสองค์ที่ 20 ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นต้นราชสกุลนวรัตน์ ทรงเชี่ยวชาญด้านการดนตรีไทยและบทขับร้อง ในขณะที่ทรงเป็นปฏิคมของหอพระสมุดวชิรญาณ ได้นิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านลงพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณโดยพิสดาร จนเรื่องเพลงไทยเดิมของพระองค์ถือได้ว่าเป็นตำราเรื่องดนตรีไทยเล่มแรกของสยาม กรมหมื่นสภิตธำรงสวัสดิ์ได้ทรงเขียนถึงบทเพลง อุปกรณ์และวิธีการแสดงไว้ดังนี้

เพลงขอทาน หรือเรียกว่า เพลงกระบอก คือมีกระบอก 2 กระบอก กระทั่งเป็นจังหวะ บางที่ไม่ใช้กระบอกก็ใช้โทน ฉิ่ง กรับ อีกอย่างหนึ่งเมื่อเดินไปถึงหน้าบ้านผู้ที่ขอ ก็หยุดแล้วร้องเพลงขึ้น การร้องเพลงขอทานมีทั้งร้องคนเดียวและร้องเป็นหมู่ มักมีลักษณะเนื้อหาเป็นเรื่องนิทานชาดก¹⁶ เพลงขอทานถือได้ว่าเป็นบทเพลงพื้นบ้านและเป็นเพลงขอทานของวณิกอย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์คือแสดงเพื่อความบันเทิงเพื่อแลกกับสิ่งของ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่เงิน อาจเป็นอาหาร พริกปลาแห้ง กระเทียม เกลือ กะปิ ผักผลไม้ และอื่น ๆ

จากข้อความจากกรมหมื่นสภิตธำรงสวัสดิ์ที่ทรงเขียนถึง เพลงขอทาน ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะวิธีการและอุปกรณ์ที่วณิกในยุคนั้นใช้ประกอบการแสดงในยุคนั้น เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายราคาไม่แพงหรืออาจทำขึ้นได้เอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาระของการแสดงของวณิกในยุคนั้นให้ความสำคัญอยู่ที่เนื้อหา คำร้อง เรื่องราวที่นำมาเล่า เครื่องดนตรีที่ใช้เพียงเพื่อประกอบจังหวะให้วณิกได้เล่าเรื่องอย่างมีจังหวะก่อให้เกิดความสนุกสนานต่อผู้ชมผู้ฟังมากขึ้น

¹⁶ สหกรณ์อมรินทร์ครุอุตสาหกรรม จำกัด. วณิก พ.ศ.50. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=uttcoop&topic=959>

The history of minstrel show

Minstrel Show หรือ โชว์วนิพก เป็นการแสดงของอเมริกาที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 ปรากฏตัวขึ้นใน ปีคศ. 1840 ภายหลังสงครามโลกและยังคงมีมาเรื่อย ๆ จนยุค 1900-1950 การแสดงนี้ในช่วงยุคแรก เป็นการแสดงที่คนขาว จะทาหนามให้ดำสนิท เหมือนคนเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน และทำท่าล้อเลียนว่าตนเองเป็นคนดำ มักทำท่าให้ตลก ดูข่มขำม โง่เขลา เป็นการเหยียดสีผิว ซึ่งคนขาวในสมัยนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องที่ตลกขบขัน

โครงสร้างการแสดงจะถูกแบ่งออกเป็นสามช่วง คณะที่หนึ่งจะออกมาเต้นและร้องรำบนเวที ส่วนที่สองจะเป็นการแสดงโชว์เอ็นเตอร์เทนเมนต์ต่าง ๆ รวมถึงโชว์ที่เรียกว่า stump speech ในช่วงสุดท้ายจะเป็นการแสดงเรื่องราว

เรื่องราวที่ใช้แสดงในโชว์วนิพกโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับคนแอฟริกันอเมริกันในสมัยนั้น เรื่องราวที่มีถูกหยิบยกมาเล่นบ่อย ๆ คือ เรื่องการเป็นทาสของคนผิวดำในตอนใต้ของประเทศ มีตัวละครที่เป็นที่นิยมเช่น dandy mammy เรียกได้ว่าโชว์วนิพกนี้อาจจะเป็นโชว์ละครเวทีอย่างแรกที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำได้ การที่การแสดงนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในช่วงยุค 1830-1840 จึงเรียกได้ว่าการแสดงวนิพกกลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมเพลงในสหรัฐ แต่ถึงแม้ว่าการแสดงนี้จะได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่การแสดงออกถึงการเหยียดผิวชัดเจนก็เป็นที่ยกเถียงกันเป็นวงกว้างในยุคสมัยต่อมา¹⁷

The first minstrel show

ในปี 1840 นักแต่งเพลงชื่อ Daniel Decatur Emmett และพวกอีกสามคน ได้คิดออกแบบการแสดงร้องเพลงและเต้นโดยการทาหน้าดำ ใช้เครื่องดนตรีเช่น แบนโจ ซอ เครื่องให้จังหวะ พวกเขาตั้งชื่อเรียกวว่า “Virginia minstrels” พวกเขาได้แสดงต่อหน้าสาธารณชนเป็นครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1843 ในโรงละครนิวยอร์ก

¹⁷ Wikipedia. “Minstrel show.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Minstrel_show

หลังจากมีการแสดง โชว์ดังกล่าวก็เป็นที่กล่าวขานถึง เป็นที่ต้องการของผู้ชม และเพียงหนึ่งปี(ปี1944) หลังการปรากฏตัวของวงวิพกกลุ่มแรก การแสดงลักษณะนี้ก็เป็นที่นิยมสูงสุดจนได้ไปแสดงในท่าเียนบขาว ให้ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาพร้อมทั้งครอบครัวและเพื่อนๆได้รับชม ถือเป็นเหตุการณ์ที่สดให้เห็นถึงความเป็นที่นิยมของโชว์วิพกในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

ในเริ่มแรกการแสดงในลักษณะนี้จะใช้คนผิวขาวทาหน้าดำในการแสดง แต่ต่อมาก็มีการใช้นักแสดงที่เป็นคนผิวดำมาแสดงร่วมด้วย โดยนักแสดงผิวดำคนแรกในประวัติศาสตร์ที่ได้แสดงต่อหน้าผู้ชมคนขาว คือ William Henry Lane ผู้ชมจะรู้จักเขาในฉายา Master Juba เขาเองเริ่มทำงานในคณะวิพกมาตั้งแต่ช่วงยุคปี 1840 แต่ได้สร้างชื่อเป็นนักแสดงจริง ๆในปี 1860¹

The history of street performance

การแสดงเปิดหมวก (Street performance, Busking) คือการทำการแสดงในที่สาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนตอบแทนไม่ว่าจะเป็นเงิน อาหาร ของกำนัลอื่น ๆ คำว่าbusking ถูกบันทึกครั้งแรกเป็นภาษาอังกฤษในราว ๆปี 1860 ในประเทศอังกฤษ คำว่า busking แผลงมาจากคำว่า busker ซึ่งมาจากภาษาสเปนจากคำว่า busker มีความหมายว่า to seek (ค้นหา)

การแสดงเปิดหมวกเพื่อแลกเปลี่ยนตอบแทนถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ในวัฒนธรรมหลักๆในทั่วทุกมุมโลกมาตั้งแต่อดีตการ สำหรับนักดนตรีการแสดงในลักษณะนี้ เป็นการประกอบอาชีพ ในสมัยก่อนการทำการแสดงอาจใช้เพียงเครื่องดนตรีไม่กี่อย่าง เช่น หีบเพลง barrel organ ซึ่งเป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น

การแสดงเปิดหมวกมีให้เห็นมากในหมู่ชาวโรมานี(Romani) พวกเขาถูกเรียกว่า พวกยิปซี(gypsies) พวกเขาเหล่านี้ จะทำการแสดงดนตรีและเต้น เพื่อเล่าเรื่องราวบทกวี หรือตำนานต่าง ๆ จากนั้นนักแสดงเปิดหมวกเหล่านี้ ก็ได้้นำการแสดงเปิดหมวกออกไปเผยแพร่จากการที่พวกเขาเดินทางไป ยังชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน ไปยังสเปน ต่อมาก็แพร่กระจายไปยังอังกฤษและส่วนที่เหลือของยุโรป ในสมัยนั้นในฝรั่งเศสนักแสดงเปิดหมวกถูกเรียกว่า troubadours หรือ jongleurs ในเยอรมันเป็นที่รู้จักกันในชื่อ Minnesingers หรือ Spielleute ส่วนในรัสเซียรู้จักกันในชื่อ skomorokh ซึ่งประภฏในประวัติศาสตร์ครั้งแรก เมื่อประมาณศตวรรษที่ 11

ราว ๆ ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 นักแสดงเปิดหมวกก็ปรากฏในญี่ปุ่น ถูกเรียกกันว่า chindonya พวกเขาจะทำการแสดงเพื่อโฆษณาต่าง ๆ และนักแสดงเปิดหมวกในญี่ปุ่นอีกกลุ่มหนึ่ง ถูกเรียกว่า Nankin Tamasudare ซึ่งปรากฏในสมัยยุค Edo

ในสหรัฐอเมริกา การแสดงเปิดหมวกแพร่หลายในช่วงยุคศตวรรษที่ 19 แรกเริ่มจะมีลักษณะเหมือนหมอขายยา พวกเขาเดินทางไปในหลายๆที่ เพื่อตระเวนขายยาอายุวัฒนะที่ทำให้คนเชื่อว่ากินแล้วจะมีสุขภาพที่แข็งแรง จะมีการทำการแสดงเพื่อให้คนดูรู้สึกสนุกสนาน และแฝงการขายสินค้าไว้ เมื่อจบโชว์ นักแสดงจะส่งหมวกออกไปเพื่อเก็บเงิน

อีกสิ่งที่อยู่คู่มาพร้อมกับประวัติศาสตร์นักดนตรีเปิดหมวกคือ one man band การแสดงดนตรีเดี่ยว ที่ชายหรือหญิงหนึ่งคน จะใช้เครื่องดนตรีหลากหลายชนิดเล่นไปพร้อม ๆ กัน อาจมีการผสมผสานเครื่องดนตรี เช่น กีตาร์ ฮาร์โมนิก้าร์ กลอง และร้องในเวลาเดียวกัน วันแมนแบนด์แพร่หลายในซานเมืองสหรัฐอเมริกา ราว ๆ ช่วงศตวรรษที่ 19-20 และยังคงมีอยู่มาจนถึงปัจจุบัน¹⁸

Street performances in public spaces

การแสดงเปิดหมวกหรือวงดนตรี เป็นกิจกรรมที่มีความซับซ้อนและมีการปรากฏที่ไม่แน่นอน บางครั้งต้องอาศัยการมองหาไปตามเสียงที่ลอยมาตามลม บางครั้งเราอาจเดินผ่านหรือหยุดดูการแสดง การแสดงเปิดหมวกนั้นถือเป็นกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ ผู้แสดงส่วนใหญ่มักแสดงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเองเพื่อเรียกร้องและดึงดูดความสนใจของผู้คนที่ผ่านไปมาให้เข้ามาหรือหยุดเพื่อชมการแสดงของตน กลุ่มผู้ชมมักมีความสนใจและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงเปิดหมวกที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้ชม

กิจกรรมบนทางเท้าถูกกล่าวถึงในแง่ของการวางผังเมือง หลายๆเมืองจัดพื้นที่อย่างเป็นทางการที่เฉพาะไว้สำหรับนักแสดงเปิดหมวก เบื้องต้นผู้วิจัยทำการสำรวจทางเท้าที่ถูกจัดไว้ให้ทำกิจกรรมอย่างการแสดงเปิดหมวก สำรวจกลุ่มคนที่เดินผ่านไปมาและคนที่หยุดดูการแสดงที่กำลังเกิดขึ้นบนทางเท้า ผู้วิจัยยังนำเสนอเกี่ยวไปถึงชาติพันธุ์ ข้อเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวการนำเสนออัตลักษณ์ของนักแสดงเปิดหมวก ผู้วิจัยอธิบายลักษณะเฉพาะบางอย่างของนักแสดงเปิด

¹⁸ Wikipedia. "street performance." เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Street_performance

หมวกและคุณสมบัติที่สามารถระบุตัวตนของนักแสดงเปิดหมวก รวมถึงการพิจารณาสถานที่และเวลา จำนวนของผู้ชม และการเรียกร้องของประชาชน และการออกแบบการแสดงของนักแสดงเปิดหมวก สำหรับผู้ชมที่แตกต่างกัน¹⁹

ความหลากหลายของเพลงขอทาน

จากประวัติศาสตร์ของวงพิภกในประเทศไทย วัฒนธรรมหนึ่งเป็นส่วนสำคัญในอาชีพวงพิภก คือ เพลงขอทาน คือ เพลงพื้นบ้าน หรือเรียกว่าเพลงกระบอก คือ มีกระบอก 2 กระบอก กระทบเป็นจังหวะ บางที่ไม่ใช้กระบอกก็ใช้ โทณ ฉิ่งหรือกรับ เมื่อเดินไปถึงหน้าบ้านผู้ที่ขอ ผู้แสดงก็หยุดแล้วร้องเพลงขึ้น การร้องเพลงขอทานมีทั้งร้องคนเดียวและร้องเป็นหมู่ก็มีลักษณะเนื้อหาเป็นเรื่องนิทานชาดก²⁰ เรื่องจากวรรณคดี จำพวก จันทโครพ พระรถเมรี ลักษณะวงค์ มโนราห์ พระเวสสันดร เหล่านี้คือเรื่องที่ยินยมนำมาร้อง เพลงขอทาน มีกลอนคล้ายเพลงเรือ เพลงเต็นกำ คือมีสัมผัสแบบเดียวกัน โดยเพลงขอทานจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนดังนี้

องค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ของเพลงขอทาน

1). การบอกวัตถุประสงค์หรือการเกริ่น คือ การเคารพเจ้าของบ้าน และแนะนำตัวด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน แล้วแจ้งวัตถุประสงค์ที่มาในครั้ง นี้ หรืออาจบอกความขาดแคลนเป็นการโหมโรงในทางจิตวิทยา การร้องเกริ่นเป็นสิ่งที่พึงกระทำในการร้องเพลง เพราะเป็นการปรับความรู้สึก ความเข้าใจ และอารมณ์ของผู้ฟังให้มีอารมณ์ร่วมกันเสียก่อน

2). การโน้มน้าวใจ คือ การกล่าวเรียไรเงินทอง หรือสิ่งของจากเจ้าของบ้าน ผู้ร้องมักใช้เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคทานเพื่อโน้มน้าวใจด้วย เรื่องที่มักนำมาอ้างถึง ส่วนใหญ่เป็นชาดก คือ เวชสันดรชาดก และ ฉัททันตชาดก ทั้งนี้ ผู้ร้องมักยกตอนที่มีการบริจาคหรือเสียสละมาร้องเพื่อจูงใจให้ผู้ฟังทำทาน เพราะบทตอนดังกล่าวเป็นที่รู้จักของชาวบ้านอย่างแพร่หลาย

¹⁹ Andrew Calin. "Street performances in public spaces." เข้าถึงเมื่อ 16 มกราคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.academia.edu/6293971/Working_the_Crowds_Street_Performances_in_Public_Space

²⁰ สหกรณ์อมทรัพย์ครุอุตรดิตถ์ จำกัด. วงพิภก พ.ศ.50. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=uttcoop&topic=959>

3). การให้พร หรือบทให้พร คือ การอวยพรเจ้าของบ้าน ภายหลังจากที่มีการบริจาคนทานแล้ว อย่างไรก็ตาม บทให้พรของเพลงขอทานโดยทั่วไปมีเพียง 2-3 บทเท่านั้น ไม่มากเท่ากับบทเกริ่นหรือโน้มน้าวใจ ทั้งนี้เพราะบทให้พรมักร้องเป็นบทปิด ภายหลังจากที่เจ้าของบ้านได้ทำทานแล้ว ในปัจจุบันเมื่อเจ้าของบ้านให้เงินแล้ว คณะเพลงขอทาน จุขอขอบคุณด้วยคำพูด และลาไปเพื่อความรวดเร็ว²¹

องค์ประกอบทั้งสามนี้ อาจปรากฏในการร้องเพลงขอทาน เพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็ได้ แต่โดยปกติแล้ว คณะร้องเพลงขอทาน มักจะร้องปรากฏทั้งสามองค์ประกอบข้างต้น แต่ในปัจจุบันพบไม่มากนัก อาจเป็นเพราะข้อจำกัดเรื่องเวลา

ชาวบ้านได้นำแบบอย่างเพลงขอทานมาดัดแปลงร้องเพื่อบอกบุญในช่วงเวลางานบุญและรับบริจาคของจากชาวบ้าน เพื่อนำไปถวายให้แก่วัด เป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายอยู่ทั่วประเทศที่ยังมีมาจนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละท้องที่ แต่ละภูมิภาค หรือแต่ละจังหวัด ก็จะมีวัฒนธรรมเพลงขอทานที่เป็นในแบบฉบับของตนเอง ดังที่มีผู้ได้เขียนถึงประวัติการแสดงประเพณีเพลงขอทานในจังหวัดต่างๆกัน โดยผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

หมอลำขอข้าว

หมอลำ วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสาน ต้องปรับตัวอีกครั้ง ในยุคที่ข้าวสารแพง ข้าวแกงขึ้นราคา วงดนตรีหมอลำหลายคณะ นักแสดงพื้นบ้านหลายชีวิต บางคนเพียงเพื่อได้สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านเอาไว้ไม่ให้สูญหาย แม้แต่นักแสดงพื้นบ้านที่เคยมีชื่อเสียง ก็ยังต้องดิ้นรนเอาตัวรอด

อรรวรรณ รุ่งเรือง ราชวัลหมอลำโล่พระราชทาน เมื่อตอนที่ทำหน้าที่เป็นนางเอกคณะ อำนวยศิลป์ ปี พ.ศ. 2538 ปัจจุบันอรรวรรณไม่มีผู้ว่าจ้างให้ขึ้นประจำแล้ว แต่ความรักในเสียงพิณเสียงแคน ประกอบกับต้องหาเลี้ยงครอบครัว

“ช่วงแรกก็อายเหมือนกัน ถ้าอายคนคงไม่มีใครมาดูเรา เพราะว่าเราเป็นคนจับไมค์ เป็นคนพูด เป็นคนลำ โดยที่ยืนอยู่คนเดียว ก็ต้องสู้ ยิ้มสู้ แล้วกล้าพูดกับคนด้วย”

วันนี้ อติตนางเอกโล่พระราชทาน นำอัลบั้มที่ลงทุนทำเอง มาเสนอขายถึงมือลูกค้าที่ตลาดนัด แตกต่างจากนักร้องชื่อดังที่ค่ายลงทุนและโปรโมทให้

²¹ อเนก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน, 2550

นักแสดงหมอลำขอข้าวส่วนใหญ่ทำไร่ทำนาเป็นอาชีพหลัก และเมื่อว่างเว้นจากงานทุกคนต่างก็มารวมตัวกันฝึกซ้อมหมอลำ ด้วยความหวังว่าอาจจะมีคนมาจ้างไปแสดง หรือหากไม่มีอย่างน้อยก็นำเอาความสามารถออกแสดงขอข้าวเลี้ยงครอบครัวได้

เกษแก้ว แคนภูเวียง หัวหน้าคณะเกษแล้วยุคไฮเทค

“ไม่มีข้าวเปลือก ก็เอาข้าวสาร เอาข้าวอะไรก็ได้ ขอน้ำใจจากพี่น้องแฟนหมอลำ จุดประสงค์ไม่ได้มาลำขอข้าวอย่างเดียว อยากให้คนได้ดู ได้รู้จัก”²²

คณะหมอลำขอข้าวมักออกทำการแสดงตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นใกล้ที่อยู่ของตนและต้องทำการขออนุญาตผู้ใหญ่บ้านก่อนจะทำการแสดง หากผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านไหนไม่อนุญาตให้ทำการแสดง คณะหมอลำขอข้าวก็ต้องไปหาหมู่บ้านอื่นเพื่อทำการแสดงต่อไป

เพลงรำภาข้าวสาร เพลงเดินบตรข้าวสาร (เพลงขอทานจังหวัดตราด)

เพลงขอทานจังหวัดตราด เริ่มมีครั้งแรกเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน ส่วนอายุของพ่อเพลงแม่เพลง เท่าที่สืบค้นไปได้นั้น หากยังมีชีวิตอยู่ ก็จะมีอายุราว 150 ปี ดังนั้นจึงสันนิษฐานในเบื้องต้นว่า เพลงขอทานจังหวัดตราดน่าจะมีอายุราว 150-200 ปี

เพลงขอทานจังหวัดตราด มีที่มาจากประเพณี “รำภาข้าว” หรือ “ภาข้าว” ชาวบ้านถือเอาเทศกาลสงกรานต์เป็นโอกาสในการร้องเพลงขอทานในเทศกาลตรุษไทย เนื่องจากเทศกาลสงกรานต์เป็นช่วงเวลาที่พวกเขาว่างเว้นจากการทำนา และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติว่า หากใครไม่ไปร้องเพลงเฉลิมฉลองงานสงกรานต์ ก็จะถูกบรรดาเพื่อนๆ ปรบเป็นเหล่า ดังนั้นเมื่อมีเวลาว่าง ชาวบ้านจึงชักชวนกันร้องเพลงขอทานมาใช้ในการบอกบุญแทน

เมื่อเพลงรำภาข้าวสาร พัฒนาขึ้นมาเป็นเพลงขอทาน ทำให้เกิดความนิยมและแพร่หลายมากขึ้นในจังหวัดตราด แต่อย่างไรก็ดี บางหมู่บ้านก็ยังรักษาเพลงรำภาข้าวสารไว้ อาจเพราะถือคติว่าเพลงขอทานเป็นเพลงของพวกวณิพกซึ่งเป็นคนไร้เกียรติ ผู้ร้องจึงเกรงว่า หากตนนำเพลงขอทานไปร้อง จะทำให้ถูกมองในทางไม่ดีและไม่เหมาะสม เพราะวัดเป็นสถาบันที่มีคุณค่าต่อจิตใจของชาวบ้านมาก การพัฒนาเพลงขอทานมาร้องบอกบุญเข้าวัด อาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติของวัด ดังนั้นจึงปรากฏว่า บางหมู่บ้านจะบอกบุญในเทศกาลสงกรานต์ด้วยเพลงรำภาข้าวสาร และบางหมู่บ้านจะบอกบุญด้วยเพลงขอทาน เนื้อหาของเพลงขอทานนั้น ในอดีตมีเนื้อร้องที่หลากหลาย บ้างก็พรรณนาถึงความเดือดร้อนของวัด บ้างก็ยกหลักคำสอนมาร้อง บ้างก็ร้องเป็นเรื่องวรรณคดีต่างๆ²³

²² ชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร. “หมอลำขอข้าว.” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. 13 มิถุนายน 2557

²³ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เพลง ดนตรี ปริศนา ผ้าทอ. กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2548

จากบทความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพวงศิกในยุคนั้น ได้มีการลอกเลียนแบบบทเพลงที่ใช้ในการบอกบุญ เพื่อให้สามารถทำงานได้ มีการนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ ซึ่งถือเป็นการปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพวงศิก เพื่อความอยู่รอดในสังคม

เพลงร่อยพรรษา จังหวัดกาญจนบุรี

เพลงร่อยพรรษา เป็นเพลงพื้นบ้านที่ร้องเฉพาะในช่วงก่อนออกพรรษา 7 วัน เพื่อเชิญชวนชาวบ้านให้ร่วมบริจาค เงิน ข้าวสาร สิ่งจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ ฯลฯ แล้วรวบรวมนำไปถวายวัดในวันทอดกระถิน โดยมีกลุ่มนักเพลง ที่มีทั้งพ่อเพลง แม่เพลง และลูกคู่เดินไปตามหมู่บ้าน หรือชุมชนต่างๆ นิยมเดินทางออกไปร้องในเวลากลางคืน ตั้งแต่หัวค่ำไปจนถึง บางครั้งถึงสว่างก็มี การร้องเพลงร่อยพรรษา ปรากฏเฉพาะในพื้นที่อำเภอพนมทวน อำเภอห้วยกระเจา อำเภอบ่อพลอย และบางส่วนของอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

การร้องเพลงร่อยพรรษาเป็นการร้องเพลงโดย พ่อเพลง แม่เพลง และลูกคู่เท่านั้น ไม่มีเครื่องดนตรีหรือการประมอประกอบกรร้อง ท่วงทำนองการร้อง ใช้การเอนและทอดเสียงยาวคล้ายทำนองสวด มีลูกคู่ร้องรับซ้ำในบางท่อน

การแต่งกายของคณะเพลงร่อยพรรษา นิยมแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าที่ใส่ไปทำไร่ทำนา ตามปกติ ผู้ร้องทุกคนถือไม้เท้า มีคนหาบกระบุง ตะกร้า 1 หาบ อีกคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นคนถือพาน มีดอกไม้พื้นบ้านวางพองาม พานนี้สำหรับรับเงินที่เจ้าของบ้านนำมาร่วมบริจาค

เนื้อหาของเพลงร่อยพรรษาอาจจำแนกได้เป็น 3 ตอน แต่ละตอนมีเพลงที่ใช้ คือ ตอนที่ 1 เพลงเดินหรือเพลงชม เป็นเพลงร้องที่ร้องระหว่างก่อนที่จะเดินทางเข้าบ้าน เพื่อเป็นการร้องเรียกและเชิญเจ้าของบ้าน ให้เปิดประตูรับคณะเพลงร่อยพรรษา เนื้อหาของเพลงกล่าวชมบ้านเรือน บริเวณบ้าน ชมต้นไม้ ชมบุญวาสนาของเจ้าของบ้าน เป็นต้น

ตอนที่ 2 เพลงให้พร เนื้อเพลงตอนนี้ใช้ร้องเพื่อให้พรเจ้าของบ้าน หลังจากร่วมทำบุญกุศลกับคณะเพลงร่อยพรรษาแล้ว

ตอนที่ 3 เพลงลา เป็นเพลงที่มีเนื้อร้อง ร้องเมื่อสิ้นสุดการร้องที่บ้านนั้นแล้ว และจะไปยังอีกบ้านหนึ่ง เนื้อเพลงจึงกล่าวบอกถึงการล้าลา²⁴

²⁴ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. “เพลงร่อยพรรษา.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/274----m-s>

ประเพณีการร้องเพลงร่ายพรธรรษา เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด กาญจนบุรี มีหน้าที่บทบาทต่อสังคม ทั้งบทบาทในการทำงานบำรุงพุทธศาสนา และบทบาทในการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนเดียวกันและชุมชนใกล้เคียง

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบและเนื้อหาของเพลงร่ายพรธรรษานั้นแบ่งเป็น 3 ตอน คือตอนที่ 1 จะเป็นการกล่าวนำ ตอนที่ 2 จะเป็นการกล่าวให้พร ตอนที่ 3 จะเป็นการกล่าวลา ซึ่งเป็นองค์ประกอบรูปแบบเดียวกับเพลงขอทาน

เพลงบอก (เพลงพื้นเมืองภาคใต้)

เพลงบอก เป็นเพลงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมสูงสุด และ มีการแพร่กระจายทั่วทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ ตลอดไปถึงคนไทยในมาเลเซีย ศิลปินที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา

คำว่า เพลงบอก มาจากภาระหน้าที่ของเพลงชนิดนี้ กล่าวคือ สมัยก่อน เมื่อถึงคราว เทศกาลสงกรานต์ จะมีนักเลงกลอนชาวบ้าน เทียวตระเวนไปแทบทุกครัวเรือน เพื่อขับร้องกลอนบอก สงกรานต์ ตามคำทำนายของโหราหลวง เพลงชนิดนี้จึงได้ชื่อว่า “เพลงบอก”

กลอนเพลงบอก พัฒนามาจาก “แปดบท” ขุนประดิษฐ์เป็นผู้ดัดแปลง จึงเรียกกันในครั้งนั้นว่า “เพลงบอกขุนประดิษฐ์” ต่อมาพระรัตนรัชมณี(ม่วง รัตนรัชเถร) ได้ปรับปรุงแบบกลอนอีกครั้งหนึ่ง และได้ใช้แต่งเรื่อง “ศาลาโกหกหรือสัจศาลา” มอบให้ลูกเสือ มณฑลนครศรีธรรมราช นำไปร้องในคราวชุมนุมลูกเสือแห่งชาติที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2470

ผู้แสดงใช้ทั้งชายและหญิงอย่างน้อย 6-7 คน หรือมากกว่านี้ก็ได้ ประกอบด้วยแม่เพลง และลูกคู่ ดนตรีใช้ฉิ่ง 1 คู่สำหรับตีให้จังหวะ การแต่งกายแบบชาวพื้นเมืองทางภาคใต้ ตามลักษณะชาวบ้านที่มีความเป็นอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

การแสดงจะแตกต่างกันไปตามโอกาส ซึ่งถือว่ามีขนบนิยมในการเล่น เช่น เล่นบอก สงกรานต์ เล่นได้ในช่วงตั้งแต่ ขึ้น3ค่ำเดือน5 จนถึงวันเฉลิมศก โดยคณะเพลงบอกและผู้นำทาง ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน ออกว่าเพลงบอกไปตามบ้านต่างๆ ตั้งแต่พลบค่ำจนสว่าง

วิธีเล่นเพลง เมื่อคณะเพลงบอกถึงเขตร้วบ้าน แม่เพลงจะขึ้นบทไหว้ครู ไหว้วันนทรี ซึ่งเป็นเทวดารักษาประตูบ้าน ไหว้พระภูมิและสังข์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เมื่อก้าวเข้าสู่ลานบ้าน จะชมบ้านเรือน ทรัพย์สินต่างๆ ฝ่ายเจ้าบ้านจะเปิดประตูเสื่อต้อนรับนอกตัวเรือน หลังจากคณะเพลงบอก สนทนากับเจ้าบ้านชั่วครู่ ก็ร้องกลอนบอกเรื่องราวของสงกรานต์ที่โหราทำนายให้ทราบ เจ้าบ้านอาจให้ คณะเพลงบอกร้องกลอนเล่าตำนานสงกรานต์ หรืออาจยกถาดข้าวขวัญจากยุ้งข้าวมาให้คณะเพลง

บอกร้องบูชาแม่โพสพ เมื่อเจ้าบ้านพอใจก็จะตบรางวัลให้ตามธรรมเนียม คณะเพลงบอกจะร้องเพลงอวยพร แล้วไปร้องบอกสงกรานต์บ้านอื่นๆต่อไป²⁵

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า เพลงบอกเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีวัฒนธรรมการร้องเพลงเพื่อเป็นการให้ความบันเทิง ประกอบกับการเล่าเรื่องตำนานสงกรานต์ ร้องบอกเรื่องราวที่ไร่นานายทวยทัก ถือเป็นการเล่นเพื่อแลกกับรางวัลที่ตามแต่เจ้าของบ้านจะให้ ซึ่งมีความเหมือนกับวัฒนธรรมของวงมโหรี เป็นการแสดงเพื่อมอบความบันเทิงแลกกับสิ่งของหรือเงิน

เพลงขอทาน บ้านลาวข่า (นครปฐม บางเลน)

ชาวลาวข่า อพยพบ้านเรือนมาอยู่ที่บางเลน จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ประกอบด้วยสกุลอุ้นคำเรือนและสกุลศรีรางวัล ซึ่งมีความสามารถพิเศษในการร้องเพลงขอทาน มาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบันอันเป็นรุ่นสุดท้าย ที่เป็นเช่นนี้เพราะคิดว่า เดิมการออกร้องเพลงไปขอทานจะช่วยบรรเทาความสบายไม่ได้ และข้าวของที่ขอมมาได้จะนำไปถวายวัดด้วย แต่ในปัจจุบันการร้องเพลงขอทาน กลับทำให้ลูกหลานญาติมิตรรู้สึกอับอายแทน จึงต้องหยุดไป

ชาวลาวข่า ผู้ร้องเพลงขอทานคนสุดท้าย คือ ลุงบุญช่วง ศรีรางวัล ในอดีต ท่านเคยออกร้องเพลงไปกับคณะบิดา คือ คุณตาเฉื่อย ศรีรางวัล ต่อมาได้หยุดร้องเพลงไปเป็นเวลา 40 กว่าปี

ทำนองที่ขับร้องเพลงขอทาน เป็นเพลงจังหวะค่อนข้างเร็ว คล้ายจังหวะชั้นเดียวของดนตรีไทย การร้องมีอัตลักษณ์เฉพาะ คือ การลัดจังหวะ มีทำนองเอื้อนขึ้นตอนต้นเพลง และติดตามด้วยการขับร้องทำนองเพลงในประโยคสำคัญเข้าไปมาตามอิสระ และเมื่อจบตอนจะลงท้ายด้วยคำว่า “เอ๋ย” คั่น

บทร้องส่วนมากเป็นคำประพันธ์ ประเภทกลอนหัวเดียวและร่าย บทร้องจะถูกจัดเป็น 3 ช่วงใน 1 วรรค คำร้องสุดท้ายหยุดทอดเสียงเสมอ

วิธีการเล่นดนตรี ผู้ร้องมีวิธีการพิเศษ คือ ตีฉาบที่เท้า และการขยับกรับ 2 มือ ซึ่งมีจังหวะ 3 แบบ ส่วนโทนให้กระสวนจังหวะหน้าทับสองไม้(ลาว) มีฉิ่งควบคุมจังหวะรวม

สถานที่ ผู้ร้องเพลงขอทานจะพายเรืออีแปะหลังคากระแซงออกในเวลาน้ำลง ล่องไปตามแถบน้ำนครชัยศรี กระจุกม่นแบน และคลองเล็กๆ อาจไปเป็นคณะหรือไปคนเดียว เมื่อขึ้นฝั่งจะเริ่มร้อง

²⁵วัชรินทร์ สีสานันทกิจ. “การเล่นพื้นบ้านพื้นเมือง.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.banramthai.com/html/puenmuang.html>

เพลงขอทานอยู่ในที่แจ่มจ่มซน หรือโคนไม้ ผู้ร้องเพลงขอทานต้องใช้เครื่องดนตรีได้หลายอย่าง เช่น ฉาบเล็กที่ฝ่าเท้า ฉิ่งที่มีมือซ้าย โทนที่มีมือขวา หรือขยับกรับสองมือในขณะที่ร้องเพลง

- บทบาทและหน้าที่ของเพลงร้องพื้นบ้านที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรมของเพลงขอทานมีอยู่ 4 บทบาทหน้าที่ คือ 1). เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการขับร้องในระหว่างไปขอทาน ขอข้าวสารอาหารแห้ง หรือเงินทองมาถวายวัด เพื่อการบุญ ตลอดจนเพื่อเป็นการยังชีพของตน อาจออกไปปีละครั้งหรือหลายครั้ง เพราะชาวลาวว่างงานไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น
- 2). ใช้เป็นเครื่องบันเทิงประจำหมู่บ้าน สำหรับหญิงชายที่มีภูมิรู้ ในเวลาเทศกาลสำคัญ บางครั้งก็ร้องเล่นที่วัด ที่ลานบ้าน ในเรือ ในนาข้าว เป็นประเพณีศิลปวัฒนธรรมของวิถีชีวิตเกษตรกร วิถีชีวิตริมน้ำที่พอเพียง เพราะไม่ได้ใช้เงินทองจ้างมา แต่ทุกคนมาด้วยปัญญา มีภูมิรู้ที่เติมกัน บ้างก็เกี่ยวสวบบ้างก็แอบพบหนุ่มที่อยู่ในสายตาของผู้ใหญ่
- 3). ใช้เป็นอาวุธแห่งปัญญาของหมอทำขวัญนาค เพื่อร้องแก้กัน การร้องประชันกัน ต่างจัดเอาภูมิรู้ของตนมาอวดมาอ้าง ให้หมอทำขวัญอีกฝ่ายได้เกรงกลัว จึงมีการร้องแก้กัน ถ้าร้องต่อไม่ได้ก็ถือว่าร้องแพ้ ในที่นี้จะเสียหน้าตนเอง เสียหน้าเจ้าภาพ เสียหน้าครูที่สอนสั่ง
- 4). ใช้ถ่ายทอดวรรณกรรมพื้นบ้านเชิงศาสนา และหลักธรรม คำสอนบาปบุญคุณโทษประจำท้องถิ่น ชื่นเยียม เป็นหน้าตาของหมู่บ้าน สมดังที่เรียกว่า ภูมิบ้านภูมิเมือง การไม่ได้ร้องเพลงขอทาน ชาวลาวเชื่อว่า จะทำให้ไม่สบาย²⁶

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การที่อาชีพพวงมโหรีถูกมองเหมารวมกับอาชีพขอทาน ทำให้วัฒนธรรมบทเพลงขอทานนั้นสูญหายไปจากอาชีพพวงมโหรี ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายที่ทางภาครัฐไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญในวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์นี้ จนครอบงำความคิดของผู้คนภายใต้การปกครองให้ไม่เห็นถึงคุณค่าของบทเพลงที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ จนต้องสูญหายไปตามกาลเวลา

เรียมตรี๊ดหรือเล่นตรี๊ด (จังหวัดศรีสะเกษ)

เป็นประเพณีเก่าแก่ดั้งเดิมของชนเผ่าเขมรที่อาศัยในตอนใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ นิยมเล่นในเทศกาลออกพรรษา งานกฐิน และงานหน้าแล้งเดือนห้า โดยตระเวนเล่นไปตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อบอกบุญขอบริจาคทรัพย์สินสมทบกองทุนผ้าป่า กองดอกไม้ กองกฐิน ประกอบด้วยเครื่องดนตรีคือ กลอง ปี่อ่าว ขลุ่ย ซอใหญ่ กรรขันธ์ (ภาษาเขมร) กระพรวนว้าว ซออี๋ อุปรณ์ที่ประกอบการเล่นมี คันทับ ผู้เล่นชายร้องเพลงคนหนึ่ง มีลูกคู่ช่วยกันร้องประกอบ ฝ่ายหญิงคนหนึ่ง นางรำแล้วแต่เหมาะสม

²⁶ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. “เพลงขอทานบ้านลาวซา.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/319-----m-s>

ประมาณ 12 คน ผู้แสดงประกอบคล้ายตัวละคร มีพราหมณ์ขอทานสวมหน้ากากตีกลอง ถือ
กระพรวนวัว ถือกะลง ถือกันเบ็ด การร่ายรำตามจังหวะเพลง มีนาฏยลีลา อ่อนช้อยเนิบนาบ

การแต่งกาย สวมชุดพื้นเมือง เช่น ผ้าโสร่ง สวมเสื้อหลากสี เมื่อไปถึงหน้าบ้านผู้ใดก็จะ
เริ่มตีกลอง ผู้ร่อนนำก็จะร้องขับ และผู้ร่อนตามก็จะร้องพร้อมกันกับจังหวะการรำ ไปทางซ้ายที่ขวาที่
กระทุ้งด้วยไม้ผูกกระพรวน ให้ได้ยินถึงเจ้าของบ้าน

เมื่อคณะรำตรัดถึงบ้านใคร เจ้าบ้านก็จะหาน้ำให้ดื่ม ให้สุราและถวายจตุปัจจัยเพื่อร่วม
ทำบุญ หลังจากนั้นคณะรำตรัด ก็จะร้องเพลงอวยพรให้มีความสุขความเจริญ

การเล่นในสมัยแรกๆ มีผู้เล่นไม่มาก ประมาณ 7-8 คน ก่อนถึงเทศกาลนั้น 2-3 วัน คณะ
ผู้เล่นตรัด จะออกเดินเล่นไปในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อขอรับบริจาคเงิน
จากผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญ²⁷

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเพณีเก่าแก่ดั้งเดิมของชนเผ่าเขมรที่อาศัยในตอนใต้
ของจังหวัดศรีสะเกษนั้น มีลักษณะเหมือนกับวัฒนธรรมการมอบความบันเทิงเพื่อแลกเปลี่ยนกับ
สิ่งของหรือเงินของวณิพก และมีลักษณะรูปแบบในการแสดงคล้ายกับเด็กขอทาน กล่าวคือเมื่อไปถึง
หน้าบ้านของผู้บริจาค นักแสดงจะร้องเพลงเพื่อเรียกให้เจ้าของบ้านได้รับรู้ และมีการร้องเพลงอวยพร
ในตอนท้ายเช่นเดียวกันกับเพลงขอทาน

รำพาข้าวสาร (จังหวัดปทุมธานี)

รำพาข้าวสารเป็นประเพณีของชาวปทุมธานีที่มีมาตั้งแต่สมัยต้นรัชกาลที่ 3 คือ
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และทำกันมาทุกปี จุดเริ่มต้นเกิดที่วัดแจ้ง
ตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี

พระเจ้าวรวงศ์เจ้าวิจิตรวงศ์ (พระองค์เจ้าขาว) ได้มาบูรณะวัดแจ้งทุกปี และพระองค์เป็นผู้
ริเริ่มให้มีการรำพาข้าวสารขึ้น เพื่อนำไปถวายให้เป็นทุนในการปฏิสังขรณ์วัดต่อไป การที่พระองค์เป็นผู้
ริเริ่มขึ้น ฉะนั้นในการร้องเพลงรำพาข้าวสารจึงเริ่มต้นด้วยชื่อของท่าน ซึ่งเป็นการแสดงการคารวะ
ต่อพระองค์ท่าน โดยขึ้นต้นเพลงว่า “เจ้าขาวลาว ละลอกเอ๋ย...” เป็นต้น ประเพณีรำพาข้าวสารนี้
ชาวนนทบุรีก็นำไปใช้ด้วยเช่นกัน แต่จะเรียกว่า รำพาข้าวสารพระองค์เจ้าขาว

²⁷ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรม
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2544.

ปัจจุบันประเพณีรำพาข้าวสารของชาวจังหวัดปทุมธานี ได้เลิกมาประมาณ 30 กว่าปีแล้ว เนื่องจาก มีพวกมิชชันนารีปลอมตัวเป็นคณะรำพาข้าวสาร ปล้นจี๊ชาวบ้าน ทำให้เกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย เมื่อชาวบ้านได้ยินเพลงรำพาข้าวสาร ต่างก็กลัวกันจนขวัญหนีดีฝ่อ ไม่กล้าออกมาทำบุญ

ประเพณีรำพาข้าวสาร จะเริ่มทำกันเมื่อออกพรรษาแล้ว คือ ถ้าวัดใดยังไม่มีคนจองกฐิน หรือยังไม่ได้ทอดกฐิน ชาวบ้านก็จะช่วยกันจัดกฐินไปทอด จึงต้องออกเรียโรบอบบุญไปยังชาวบ้าน เป็นการร้องเพลงเชิญชวนไปทำบุญ²⁸

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเพณีรำพาข้าวสารได้มีการใช้วัฒนธรรมการแสดง เพื่อแลกกับเงินเช่นเดียวกับวัฒนธรรมของวงฉิ่ง และทำให้เห็นของที่มาเป็นสาเหตุให้อาชีพนี้เป็น อาชีพที่ผิดกฎหมายในยุคต่อมา เนื่องจาก ผู้ไม่ประสงค์ดีเห็นช่องทางการหาเงินซ้อนการหาเงินอีกที่ ของวงฉิ่ง

เพลงเจ้าขาว (จังหวัดนนทบุรี)

เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวเกาะเกร็ด และอำเภอปากเกร็ด เป็นเพลงเรือของชาวมอญ ที่ใช้ร้องกันระหว่างพายเรือไปตามบ้านเรือนริมน้ำ เพื่อบอกให้ทราบว่า เรือคณะนี้จะทำบุญที่วัดใด พร้อมชักชวนคนให้ร่วมทำบุญด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทอดกฐิน ทอดผ้าป่า คนมอญที่มี ภูมิลำเนาในเกาะเกร็ด และอำเภอปากเกร็ด ได้ปฏิบัติเป็นประเพณีมานานแล้ว

ก่อนเทศกาลทอดกฐินจะมาถึง ในตอนค่ำ ชาวบ้านทั้งชายและหญิงจะรวมกลุ่มกันลงเรือ ลำใหญ่ ภายในเรือจะมีกระบุงหรือภาชนะอื่นๆ ที่เตรียมไว้ใส่ข้าวสาร ที่หัวเรือจะมีตะเกียงเจ้าพายุจุด ไว้ เพื่อให้แสงสว่าง กลางลำเรือจะมีเครื่องดนตรีเพื่อใช้บรรเลงประกอบเวลาร้อง

เรือเจ้าขาวจะพายไปตามบ้าน ถึงบ้านใดบ้านใครก็ร้องเพลงเชิญชวนให้ชาวบ้านมาทำบุญ เมื่อเจ้าของบ้านทำบุญแล้ว จะร้องเพลงให้พรแก่เจ้าของบ้าน จากนั้นก็พายไปยังบ้านอื่นๆต่อไป เรือ เจ้าขาวจะออกบอกบุญคราวละหลายๆคืน จนเมื่อเห็นว่าได้สิ่งของที่รับบริจาคมาพอแล้ว การ บอกบุญก็จะหยุด แล้วนำสิ่งของที่ได้รับบริจาคมาไปถวายวัด²⁹

²⁸ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี. “กำหนดการ สืบสานประเพณีรำพาข้าวสาร จังหวัดปทุมธานี ประจำปี 2556.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://province.m-culture.go.th/pathumthani/news.html?nid=72>

²⁹บ้านจอมยุทธ. “ประเพณีในเกาะเกร็ด.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.baanjomuyut.com/library_2/extension-2/tradition_on_the_kohket/18.html

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า เพลงเจ้าขานั้นเป็นเพลงเดียวกับเพลงรำพาข้าวสาร ซึ่งพระองค์เจ้าขาวเป็นผู้ริเริ่มคิดขึ้นและได้รับความนิยมแพร่หลาย

จากบทความที่ผู้วิจัยยกมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในสมัยก่อนชาวบ้านและวณิกมีความใกล้ชิดกันมาก ไม่มีความรู้สึกแบบนั้นเหมือนในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นในสมัยก่อนจึงมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างชาวบ้านและวณิก จนเกิดเป็นเพลงบอกบุญขึ้นมาหลายแพร่กระจายไปทั่วประเทศ เปรียบเทียบได้กับนักศึกษาเล่นดนตรีแบบวณิกเพื่อนำเงินไปสร้างค่ายหรือบริจาคให้แก่ผู้ยากไร้ ซึ่งยังคงมีวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความบันเทิงกับเงินเช่นเดียวกันกับในอดีต แต่สิ่งที่หายไปคือ บทเพลงที่ชาวบ้านได้สร้างไว้สูญหายไปจากการได้ยินอย่างสิ้นเชิง หลงเหลือไว้เพียงแต่ตัวอักษรที่บันทึกว่าเคยมีเพลงชื่อเหล่านี้อยู่

การแสดงของวงฉีก

รูปแบบการแสดงดนตรีของวงฉีกในพื้นที่ทางสังคมปัจจุบัน

การแสดงดนตรีของวงฉีก มีความสัมพันธ์กับพื้นที่และการสร้างตัวตนที่แตกต่างกัน ดังเช่น วงฉีกศิลปินเดี่ยว และวงดนตรี จะใช้กล่องบริจาค โดยไม่ใช้ขันหรือแก้วเช่นขอทาน ในขณะที่พวก นักดนตรีเปิดหมวกข้างถนน ที่เป็นคนปกติมาเล่น จะใช้ลูกีตาร์ หรือหมวก เป็นภาชนะในการรองรับเงินจากผู้ฟังที่ชื่นชมชื่นชอบการแสดง เช่นเดียวกับในเมืองนอก สิ่งเหล่านี้คือความน่าสนใจว่า การสร้างความหมาย ตัวตนที่แตกต่างและเฉพาะเจาะจงมากเท่าไร การจัดประเภทหรือการใช้พื้นที่ในสังคมก็มีความหลากหลายมากขึ้น เห็นได้จาก วงฉีกที่เป็นศิลปินเดี่ยว พื้นที่เวทีของพวกเขา คือข้างถนน ป้ายรถเมล์ ใต้สะพานลอย ท่าเรือ เป็นต้น โดยกลุ่มของวงฉีก ทั้งแบบเดี่ยวและแบบวงในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่จะเป็นคนตาบอด จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนมากกว่า 10 วงขึ้นไป และจะมีความสัมพันธ์กับเรื่องของพื้นที่ การจัดโซนหรือแบ่งพื้นที่สำหรับการแสดง ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยและใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น การสลบวันและเวลากันเล่นในพื้นที่เดียวกัน การใช้อุปกรณ์ดนตรี หรือนักร้อง นักดนตรีร่วมกัน ในกรณีที่สมาชิกวงใดขาด ก็จะมีการนำนักร้องนักดนตรีของวงอื่นมาเล่นให้ ซึ่งตัวของนักร้อง นักดนตรีในวงก็จะเป็นทั้งผู้สังกัดวงและผู้แสดงอิสระ เป็นต้น โดยกลุ่มของวงฉีกจะเรียกการแสดงของเขาว่า “ลุยโรงเรียน” และ “ลุยฟุตบอล” ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องสถานที่การแสดง และความเป็นทางการในการเข้าไปรับจ้างแสดงยังสถานที่ราชการ ซึ่งต้องทำจดหมายหรือหนังสือ แจ้งไปยังทางโรงเรียน หรือค่ายทหาร เป็นต้น โดยบางโรงเรียนก็จะจัดเวลาให้เด็กเข้าไปฟัง และให้เงินตามแต่จิตศรัทธา บางครั้งก็รวบรวมเงินส่วนหนึ่งไว้ให้กลุ่มวงดนตรีคนพิการที่เข้ามาแสดง แต่เมื่อถึงช่วงปิดเทอมก็เน้นเล่นตามศูนย์การค้า สะพานลอยและตลาด ดังที่ลุงประยูร บอกว่า

“ การแสดงก็แสดงตามสถานที่ราชการ เช่นโรงเรียน นี่ก็วันละ 1 ชั่วโมง แสดงทุกหนแห่งในประเทศไทย ทีไหนไปแล้วจะไม่ไปซ้ำอีก คล้อยหลังปีสองปี จึงจะกลับมาแสดงที่เดิมอีก เพราะเราไม่ยอมให้งานซ้ำซาก แต่หลังจากวงเราไปแสดงแล้วก็มียังอื่นไปแสดงซ้ำอีกก็มี วันหนึ่งก็จะแสดง 2-3 โรงเรียน เด็ก ๆ ก็จะชอบมาก ช่วงปิดเทอม คือช่วงที่ต้องมาเร่ร้อน ตามฟุตบอล ตามตลาดสด ศูนย์การค้า ที่มีตลาดนัดใหญ่ๆ คือเด็กมันปิดเทอม ต้องอาศัยเล่นตามตลาดนัด ตลาดสด ถือก่องบริจาค เล่นดนตรี”

วณิกที่เป็นวงดนตรี สามารถไปเล่นในสถานที่ต่างๆ ได้มากกว่าพื้นที่ริมฟุตบาทเช่นตาม โรงเรียน ค่ายทหาร ร้านอาหาร งานเลี้ยงในบ้านเศรษฐกิจ งานการกุศลต่างๆ หรือแม้กระทั่งรายการทีวี ที่อาจจะเป็นเพราะศิลปินเดี่ยว เหล่านี้มีอุปกรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากกว่า มีรถในการเดินทางที่ สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมและมีใบรับรองอย่างถูกต้องซึ่งเหมือนกับเป็น ใบเบิกทางในการยอมรับจากคนอื่น ๆ และการเป็นอาชีพมากกว่าวณิกที่เป็นศิลปินเดี่ยว

ในขณะที่ดนตรีเปิดหมวกนอกจากจะเล่นตามข้างถนน ป้ายรถเมล์ หน้าห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะแล้ว ส่วนใหญ่จะรับงานประจำเล่นตามร้านอาหาร ผับ บาร์ในกรุงเทพฯ พวกนี้จึงถูก มองว่าเป็นพวกที่หาประสบการณ์ ดังที่วณิกท่านหนึ่งบอกว่า “บางทีก็เล่นเป็นอาชีพ หรือไม่ เป็น อาชีพ อาศัยแถมมองมาดู บางคนร้องดีเสียงดี ก็มีโอกาสนักร้อง ถ้าค่ายเพลงเขาสนใจ” (สัมภาษณ์ลุงประยูร พรราช อายุ 50 ปี วันที่ 20 กันยายน 2546) การแสดงมีความสัมพันธ์กับเรื่อง ของช่วงเวลา สถานที่แสดง และกลุ่มเป้าหมายล้วนมีส่วนสำคัญในการเลือกที่จะแสดงของวณิก เช่น ในสวนสาธารณะที่คนออกกำลังกาย หรือตลาดซึ่งเป็นสถานที่ที่คนมาจับจ่ายซื้อของอย่างรวมถึงวัดซึ่งเป็นสถานที่ที่คนมาทำบุญกันมากเป็นต้น ในช่วงเช้าหลายวงก็จะใช้พื้นที่เหล่านี้ในการแสดงดนตรี ก่อนที่จะย้ายมายังบริเวณอื่นที่มีคนจำนวนมากผ่านไปมา เพื่อผลต่อรายได้ของพวกเขา³⁰

ผู้ประกอบการผู้อยู่เบื้องหลังวณิก

ในสังคมเมืองในปัจจุบันนั้นต้องยอมรับว่า ขอทานนั้นสามารถเป็นที่พบเห็นได้ทั่วไป และ ขอทานบางราย ก็แฝงตัวมาในรูปของวณิก เช่น มีการนำเครื่องดนตรีมาถือประกอบ แต่ไม่ได้เล่น จริง ๆ เพราะไม่มีความสามารถที่จะเล่นได้ เป็นต้น นอกจากนี้ วณิกในกลุ่มนี้บางคน พบว่า เบื้องหลังแล้ว มีผู้ประกอบการที่คอยให้เป็นธุระจัดหา ให้ขอทานหรือวณิกกลุ่มนี้ในการออกทำงาน รับเงินบริจาค โดยหวังค่าตอบแทนเป็นส่วนแบ่งที่ขอทานหรือวณิกได้รับบริจาคมา โดยบทความที่ ผู้วิจัยยกมา จะกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

เราสามารถพบเห็น ชายพิการ,หญิงสูงอายุ หรือเด็กชาวชนบทจำนวนหนึ่งนั่งขอทานเสียบๆ อยู่แทบเท้าคนที่เดินผ่านไปมา บางครั้งคนขอทานเหล่านี้จะชูขันเปล่าใบเล็ก ๆ ขึ้นเหนือหัว และสบตา มองหน้า ส่งสายตาวางวนร้องขอความเวทนาสงสาร แต่ก็เป็นไปได้เช่นเดียวกันว่า ขอทานอีกจำนวน หนึ่งยังคงนั่งก้มหน้านั่งเสียบจมดิ่งอยู่กับความรู้สึกอับอาย,อดกลั้น และคับข้องใจภายในตัวเอง

³⁰ นัฐวุฒิ สิงห์กุล. วณิก : ตัวตนและวิถีชีวิตในพื้นที่สังคมไทย. เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก http://nattawutsingh.blogspot.com/2013/10/blog-post_4.html

คนขอทานจำนวนมากที่เรามองเห็นอยู่นั้น ไม่ได้ขอทานด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ไม่ได้กำหนดแผนการ,วิธีการ,สถานที่,หรือหมายกำหนดการขอทานอย่างเสรีด้วยตนเอง อย่างที่หลายคนคาดคิด คนขอทานเหล่านี้ไม่เร่ร่อน แต่มีการมาปักหลักเพื่อขอทาน ไม่เหมือนคนจรจัดพลัดถิ่นไร้หลักแหล่งที่พำนัก พวกเขาเหล่านั้นจำนวนมากกำลังปฏิบัติการขอทานในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งมีการจัดองค์กรเชิงสังคม ภายใต้การดูแลและจัดการของบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งคอยควบคุมกระบวนการขอทานโดยที่ไม่ต้องลงมือขอทานด้วยตนเอง

“ผู้ประกอบการ” คือ กลุ่มบุคคลที่ไม่ได้ลงมือขอทานแต่เป็นผู้จัดสรรปัจจัยพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อกิจกรรมการขอทาน รวมทั้งควบคุมกระบวนการขอทาน ให้เป็นไปตามกำหนดของตน เนื่องจากการขอทานเป็นกิจกรรมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และล่อแหลมต่อมาตรฐานเชิงบรรทัดฐานในสังคมไทย การบ่งชี้ตัวผู้ประกอบการในกิจกรรมขอทาน จึงมักกระทำได้ยาก เพราะมีความพยายามในการปกปิดบทบาทที่แน่ชัดของตนเอง เมื่อพิจารณาลักษณะการจัดองค์กรและแบบแผนการแบ่งงาน เราสามารถกล่าวได้ว่า กิจกรรมชนิดนี้ เป็นธุรกิจชนิดหนึ่ง ที่ดำเนินภายใต้ความสัมพันธ์แบบทุนนิยม³¹ บทความข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มวณิพกที่เป็นผู้พิการหรือผู้สูงอายุไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพวณิพกมากนักกลุ่มนายทุนจึงเกิดขึ้นทุกที่ที่มีผลประโยชน์เปรียบเสมือนค่ายเพลงที่คอยจัดการดูแลทางเริ่มเกี่ยวกับการแสดงและจัดการเรื่องเงิน

เส้นทางฝันของนักดนตรีเปิดหมวกในลอนดอน

ในต่างประเทศ การแสดงแบบวณิพกนั้น จัดว่าเป็นสิ่งปกติที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป โดยเฉพาะในประเทศตะวันตก ที่การแสดงข้างถนนนั้น เกิดการพัฒนาและแข่งขันกันอย่างมาก นักแสดงวณิพกบางคนที่มีความสามารถมาก ก็อาจจะได้พัฒนาและผันตนเองมาเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงได้ มีผู้เขียนหลายๆท่านได้เคยเล่าถึงประสบการณ์การพบเห็นวณิพกทำการแสดงในต่างประเทศ บทความที่ผู้วิจัยยกมานี้ ผู้เขียนได้บรรยายถึงการแสดงของวณิพก และวิถีชีวิตการเป็นวณิพกที่ทำการแสดงในสถานีรถไฟใต้ดินที่เปรียบเสมือนเวทีสาธารณะของวณิพกมากมายหลายตา ในเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทั้งยังพูดถึงบรรยากาศการอดิชั่นเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทำการแสดง ไว้ได้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

การได้ฝึกฝนการร้องและการแสดงต่อหน้าผู้ฟังเข้าไปเข้ามาได้ชัดเกลาทักษะทั้งการร้องและเล่นดนตรีของพวกเขาให้เก่งขึ้น พร้อมกับฝึกฝนประสบการณ์เล่นดนตรีสดต่อหน้าผู้ฟังในสถานการณ์

³¹ วรพล พรหมกบุตร. วัฒนธรรมสลาย การทำลายและสร้างใหม่ได้กระแสนิยมเอกชน. กรุงเทพฯ: อาร์ตไลน์, 2534

ที่บีบคั้นสุดๆ ในขณะที่ชาวเมืองลอนดอนกำลังเร่งรีบเดินไปขึ้นรถไฟใต้ดินและพวกเขาใช้เวลาเดินผ่าน busker เหล่านี้เพียงแค่มองผ่านไป ความสามารถในการตรึงพวกเขาให้หยุด ยืน ฟัง เอนจอย หรือสละเงินที่มีอยู่เป็นค่าตอบแทนให้กับบทเพลงที่ไพเราะนั้น การันตีได้ว่า busker คนนั้นมีความสามารถในการแสดงสดขั้นเทพเลยทีเดียว

นักดนตรี busker เหล่านี้หาเลี้ยงตัวเองจากเงินที่ชาวเมืองหรือนักท่องเที่ยวที่เดินผ่านโยนใส่ กระเป๋าบัตรหรือกล่องรับเงินของพวกเขา และจะโชคดีกว่านั้น ถ้ามีผู้ชมที่ขบใจจนแชร์รูปหรือวิดีโอจนไปเตะหูเตะตาแมวมองจากค่ายดนตรี ก็เป็นโอกาสที่ busker คนนั้นจะได้เข้าสู่วงการดนตรีอย่างเต็มตัว เอ็ด ซีแรน เป็นตัวอย่างของ busker คนหนึ่งที่ออกมาใช้ชีวิตเป็นนักดนตรีเร่ร่อนตั้งแต่วัยรุ่นก่อนที่จะประสบความสำเร็จอย่างสูงจนทุกวันนี้

แม้ว่านักดนตรีเปิดหมวกเหล่านี้จะพบเห็นได้ทั่วไปตามสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งช้อปปิ้งสำคัญๆ กลางกรุงลอนดอน และแม้ว่าคุณจะเดินลงมายังสถานีรถไฟใต้ดินลอนดอนแล้ว คุณก็ยังสามารถเจอพวกเขาได้ด้วย! หรือว่านี่คือต้นตำรับของเพลงใต้ดินของแท้ (ฮา) นักดนตรีเหล่านี้ประจำอยู่ตามตำแหน่งที่ทางการกำหนดไว้จำนวน 40 จุด ในสถานีรถไฟใต้ดิน 27 แห่งใจกลางกรุงลอนดอน แต่ไม่ใช่ว่าใครนึกจะเล่นก็มาเล่นในสถานีรถไฟใต้ดินได้ ทีมของ Transport for London ผู้ดูแลระบบรถไฟใต้ดินเขามีระบบการคัดเลือกแบบออติชั่น คือต้องมาเล่นสดให้ฟังก่อนว่าเก่งพอหรือไม่ ซึ่งกระบวนการก็มีตั้งแต่เริ่มสมัครไปจนถึงได้รับใบอนุญาต (ใช้ครบ ต้องมีใบอนุญาตด้วยถึงจะไปเล่นได้) ก็ใช้เวลาประมาณครึ่งปีเลยทีเดียว แต่ก็ถือว่าคุ้มทีเดียวเพราะหากได้ไปเล่นที่จุดดี ๆ คนเดินผ่านไปเยอะๆ ก็อาจทำรายได้ถึงชั่วโมงละ 60 ปอนด์ หรือประมาณ 2,600 บาทแหนะ

ภาพตัวอย่างใบอนุญาตการเป็น busker ในสถานี London Underground จาก:

<https://londonist.com/2014/01/how-to-become-a-tube-busker>

การสมัครไปขอออติชั่นก็ไม่ได้ง่ายกว่าการไปสมัครเข้าประกวดเดอะสตาร์ (หรือ BNK48) เลย แม้แต่น้อย เริ่มจากอายุขั้นต่ำที่ 16 ปี (แต่ไม่กำหนดอายุสูงสุดนะครับ เคยมีคุณลุงอายุ 65 ที่ผ่านการออติชั่นก็มี) และเนื่องจากพื้นที่ที่จำกัดภายในสถานี ผู้สมัครจะต้องเล่นดนตรีและร้องเพลงคนเดียวได้ หรือหากจะมาเป็นวงก็ได้แต่ไม่เกินสองคนเท่านั้น ต้องโชว์หลักฐานว่าเป็นผู้อาศัยอยู่ในประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมายและแถมยังขอลิงก์ไปดูผลงานที่เคยแสดงมาแล้วใน YouTube หรือ Vimeo อีกต่างหาก!

หากคุณสามารถไปต่อจากรอบเอกสาร ก็ยินดีด้วยที่คุณได้เข้าไปสู่อรอบการแสดงสดต่อหน้า
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสามท่าน ซึ่งทีมงานของ Transport for London จะเป็นคนจัดหามา ส่วน
ใหญ่ก็เป็นผู้เชี่ยวชาญในวงการดนตรี แอมี busker บางคนไม่ได้เป็นคนอังกฤษแต่ลงทุนเดินทางข้าม
น้ำข้ามทะเลมาเพื่อออ디션เลยก็มี

การออ디션รอบสดต่อหน้ากรรมการ

ถ้าคุณเจ๋งพอและสามารถแสดงความสามารถได้ปิ๊ะเซ๊ะเข้าตากรรมการ คุณก็จะได้รับ
ใบอนุญาตให้ไปวัดความสามารถต่อหน้าคนเป็นหมื่นเป็นแสนที่เดินทางด้วยรถไฟใต้ดินลอนดอนทุก
วัน เนื่องด้วยพื้นที่ที่มีจำกัดเพียง 40 จุด และแต่ละจุดก็มีความป๊อปูลาร์ไม่เท่ากัน แน่แน่นอนว่าสถานที่
ที่อยู่ใกล้ใจกลางเมืองที่สุดจะดีกว่า เพราะมีนักท่องเที่ยวเยอะ ทำให้มีคนดูเยอะกว่า ซึ่งก็แปลว่าจะได้
เงินมากกว่าตามไปด้วย นักดนตรีแต่ละคนจึงต้องแย่งกันจับจองพื้นที่การแสดงของตนทุกอาทิตย์โดย
การโทรไปเพื่อจองที่ในทุกๆ เช้าวันอังคาร

แอรี่ เพน หนึ่งในอดีตพนักงานประจำในบริษัท ที่ตัดสินใจออกมาเป็น busker โดยเขาบอก
ว่ารายได้จากการแสดงในสถานีรถไฟของเขานั้นมากกว่ารายได้จากงานประจำทั้งวันของเขาเสียอีก
เพราะเมื่อไหร่ที่เขาสามารถจองที่เจ๋งๆ อย่างเช่นสถานี Tottenham Court Road ที่อยู่ติดถนนช้อปปิ้ง
ใจกลางกรุงลอนดอนได้ล่ะก็ เขาสามารถได้เงิน 100 ถึง 120 ปอนด์ในสองชั่วโมงเลยล่ะ (คูวิตีโอ
สัมภาษณ์แอรี่)

นักดนตรีเหล่านี้ทุกคนต่างก็มาออ디션เป็น busker เพื่อทำความฝันของตนให้เป็นจริง ไม่ว่า
ฝันนั้นจะแค่อยากแสดงความสามารถให้คนอื่นได้ยินได้ฟังดนตรีของพวกเขา หรือฝันที่อยากจะได้เป็น
ซูเปอร์สตาร์โด่งดังสักวันในอนาคต การได้เข้ามาเป็น busker ใน London Tube ก็ถือว่าเป็น
จุดเริ่มต้นที่ไม่เลวเลยทีเดียว

หากวันไหนผ่านไปเจอพวกเขาที่สถานีรถไฟใต้ดินลอนดอน ลองมองหาพวกเขา (ตามสถานที่
ในรูปด้านบน) และถ้าคุณชอบเพลงของพวกเขาละก็ อย่าลืมตอบแทนความสุขจากดนตรีที่พวกเขา
มอบให้ด้วยเศษเหรียญติดกระเป๋ของคุณด้วยนะครับ ³²

³² ซัยยงค์ รักกิจเวชสกุล. ความสุขเล็กๆ ระหว่างสัญจรกลับบ้าน กับเส้นทางฝันของนักดนตรีเปิดหมวกในลอนดอน. เข้าถึงเมื่อ 15
เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.co/rave/london-busker-musician-who-makes-people-happy/31740>.

กฎหมายและภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวณิพก

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2484 (สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม)

มาตรา 6 ห้ามมิให้บุคคลใดทำการขอทานการขอทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้ทำการงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งใดตอบ แทน และมีใช่เป็นการขอกันในฐานญาติมิตรนั้น ให้ถือว่าเป็นการขอทาน

การขบรับร้อง การตีสตีตีเป่า การแสดงการเล่นต่าง ๆ หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนั้นเมื่อมิได้มีข้อตกลงโดยตรงหรือโดยปริยายที่จะเรียกเก็บค่าฟังค่าดู แต่ขอรับทรัพย์สินตามแต่ผู้ฟังผู้ดูจะสมัครใจให้ นั้น มิให้รับฟังเป็นข้อแก้ตัวว่า ไม่ได้ทำ การขอทานตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้³³

จากการออกพระราชบัญญัตินี้ น่าจะมีผลร้ายต่อวณิพกในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นการมองวณิพกแบบเหมารวมว่าไม่แตกต่างจากขอทาน ทั้งที่การที่วณิพกแสดงให้ดูให้ฟังก่อน แล้วค่อยรับค่าตอบแทนตามแต่ผู้รับฟังจะให้ตามความพอใจ หรือจะไม่ก็ไม่ว่าอะไร นั้นถือเป็นการให้เกียรติผู้ชมผู้ฟังเป็นอย่างมาก เปรียบได้กับการแสดงธรรมของพระได้เลยด้วยซ้ำที่ไม่ได้เรียกขอทานจากผู้ฟัง แต่ผู้ฟังสามารถมอบทานให้ได้ตามกำลังศรัทธา

ร่างแก้ไขพระราชบัญญัติขอทาน พ.ศ.2536

การให้นิยามความหมายของคำว่าขอทาน โดยรวมวณิพกเข้ามาอยู่ด้วยกัน ในลักษณะของบุคคลที่ไร้อาชีพ หรือการเล่นดนตรี ตีสตีตีเป่า ร้องเพลงเพื่อแลกเงินอยู่ข้างถนน และไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นศิลปินหรืออาชีพที่สุจริตอาชีพหนึ่ง ได้นำไปสู่ข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในปี พ.ศ.2536 จนมีการเสนอร่างแก้ไขพระราชบัญญัติขอทานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยนักวิชาการ นักกฎหมาย และกรมประชาสัมพันธ์เพื่อแยกวณิพกออกจากขอทาน โดยกำหนดค่านิยามของคำว่าวณิพกเสียใหม่ ว่าเป็น “ผู้ใช้ความสามารถหรือความชำนาญพิเศษเฉพาะตัวทำการขบรับร้อง ตีสตีตีเป่า

³³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484.” 4 ตุลาคม พ.ศ. 2484.

หรือแสดงการละเล่นต่าง ๆ หรือกระทำการอย่างอื่นอย่างใดในทำนองเดียวกัน ตามลำพังหรือเป็นหมู่คณะให้ผู้อื่นดูหรือฟังโดยไม่เรียกร้องค่าดูและค่าฟังแต่รับทรัพย์สินตามแต่ผู้ดูผู้ฟังจะสมัครใจให้”³⁴

นิยามความหมายดังกล่าวมีความแตกต่างจากคำว่าขอทาน คำนี้ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนมากขึ้น มีการแยกความหมายระหว่างวณิกและขอทานออกจากกันอย่างชัดเจน

กฎหมายจึงเป็นวาทกรรมที่สำคัญในการควบคุมเหนือร่างกาย เป็นเสมือนกระบวนการสร้างป้ายฉลาก ในการจัดประเภทของคน

มุมมองจากกองวิชาการกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2517

กองวิชาการกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทยได้ระบุไว้ว่า “วณิกเป็นขอทานประเภทหนึ่ง ที่ใช้ความสามารถในการแลกเปลี่ยนโดยใช้ดนตรีดีดสีตีเป่า ร้องเพลงนั้นคือลักษณะวิธีการในการขอทานแบบหนึ่งไม่ถือว่าเป็นอาชีพโดยสุจริต”³⁵

มุมมองจากกองวิชาการกรมประชาสัมพันธ์สะท้อนให้เห็นแนวคิดในการมองวณิกว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นปัญหาของสังคม ทำให้ภาพลักษณ์ของวณิกกลายเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นที่รังเกียจในสังคมไม่แตกต่างจากคนที่ขอทานหรือมีจิตอาสาก็ทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข ทั้ง ๆ ที่การเป็นวณิกนั้นไม่ได้เป็นกันได้ง่ายๆ เพราะวณิกนั้นต้องผ่านการฝึกฝนทั้งทักษะการร้องและการเล่นเครื่องดนตรี และที่สำคัญที่สุดคือต้องแสดงต่อผู้ชมที่ไม่ได้ตั้งใจจะรับชมรับฟัง ซึ่งต้องใช้ทักษะไม่น้อยในการแสดง แต่กลับถูกมองว่าเป็นปัญหาของสังคม

แยกวณิกออกจากขอทาน

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ควบคุมขอทานฉบับใหม่ เข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และได้รับอนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2558 โดยมีมาตรการควบคุมขอทาน 2 ประเภท คือ ถ้าเป็นขอทานต่างชาติ จะส่งกลับประเทศ ถ้าเป็นขอทานสัญชาติไทยจะฝึกอบรมอาชีพให้ หรือส่งไปยังสถานสงเคราะห์

³⁴ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา. บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=754&auto_id=3&TopicPk=

³⁵ กองวิชาการกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย. “ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง วณิก พ.ศ. 2517.”

สาระสำคัญของร่าง พ.ร.บ. ควบคุมขอทาน กำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมขอทาน โดยมี รมว.กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน กำหนดห้ามไม่ให้บุคคลใดกระทำการขอทาน และกำหนดให้กระทำได้ต่อไปนี้เป็นกรขอทาน ได้แก่

- การขอทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยวาจา ข้อความ หรือแสดงกิริยาอาการใด ๆ โดยไม่ได้ตอบแทนด้วยการทำหรือด้วยทรัพย์สินใด แต่ไม่รวมถึงการขอฉันญาติมิตร หรือการเรียไ้ไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไ้
- การกระทำใดเพื่อให้อื่นเกิดความสงสาร และมอบทรัพย์สินให้โดยไม่มีกรตอบแทน ด้วยการทำงาน หรือด้วยทรัพย์สิน

ขณะที่การเล่นดนตรีหรือการแสดงความสามารถอื่นใดในที่สาธารณะ โดยขอรับทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟังจะสมควรใจให้ มิให้ถือว่าเป็นกรขอทาน แต่ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด³⁶

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพ

เป็นทฤษฎีหนึ่งที่เกิดขึ้นยุคต้น ๆ ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากวิชาการด้านจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมีข้อสมมติฐานของทฤษฎี คือ บุคคลมีบุคลิกภาพและความสามารถเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งสำเนาวิ ชจรศิลป์ (2529, น. 25-26) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการวิเคราะห์ตนเองและอาชีพนี้ไว้ว่า บุคคลประกอบด้วยลักษณะหลายประการ เช่นความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกลักษณะ เป็นต้นว่าเป็นคนชอบเก็บตัว แสดงตัว ใจเย็น หรือใจร้อน ซึ่งสำรวจและวัดได้ด้วยแบบทดสอบทางจิตวิทยาหรือแบบสำรวจ ตลอดจนใช้การสังเกตหรือการสัมภาษณ์ นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังเน้นว่า บุคคลเลือกอาชีพโดยพิจารณาลักษณะของอาชีพประกอบการพิจารณาตนเองเป็นต้นว่า การพิจารณาลักษณะอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน เวลา และทุนทรัพย์ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเลือกอาชีพของบุคคลไม่ใช่การลองผิดลองถูก แต่ต้องใช้ความคิดพินิจวิเคราะห์เป็นอย่างดี จะพิจารณาได้ว่าทฤษฎีการเลือกอาชีพแบบวิเคราะห์

³⁶ ilaw. “เปิดร่างพ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน: แยกวินัยออกจากขอทาน-ค้ำมนุษย์มีโทษหนัก.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.ilaw.or.th/node/3734>

ลักษณะและองค์ประกอบของ บุคคล มีแนวคิดว่าการเลือกอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายประการ คือ ความถนัด สติปัญญา ความสนใจ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice)

กล่าวว่า “บุคลิกภาพของบุคคลจะสะท้อนผ่านการเลือกอาชีพของเขา” (สำเนา ขจรศิลป์, 2529 , น. 39-42) เหตุผลของการเลือกอาชีพ เกิดจากการผสมผสานของความคิดที่ บุคคลมีต่อตัวเอง และความเข้าใจของเขามีต่ออาชีพที่เลือกกว่าเป็นอย่างไร สมมติว่า เราคิดว่า เราชอบบริการผู้อื่น (นี่เป็นความคิดที่มีต่อตนเอง) และเรารู้ว่าอาชีพประชาสัมพันธ์ต้องทำหน้าที่ ให้บริการผู้อื่น (นี่เป็นความคิดที่มีต่องานอาชีพ) เราอาจจะเลือกประกอบอาชีพประชาสัมพันธ์ เพราะตรงกับลักษณะทางบุคลิกภาพของเรา จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland, 1973, pp. 2-4) เป็นผู้สร้าง “แบบสำรวจ ความพอใจในอาชีพ” (The Vocational Preference Inventory) ได้สร้าง “ทฤษฎีการเลือกอาชีพ” ขึ้นโดยมีความคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 บุคลิกภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจอาชีพ ประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง งานวิทยาศาสตร์และเทคนิค งานบริการ การศึกษาและสังคม งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย งานศิลปะดนตรีและ วรรณกรรม บุคลิกภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ กับ แรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยศักดิ์ตระกูล บิดามารดา ระดับชั้นทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนี้จะกลายเป็นความสนใจ และจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะ

“ทฤษฎีการเลือกอาชีพ” ของฮอลแลนด์เป็นผลจากการสังเกตของเขาและของคนอื่น ๆ เกี่ยวกับความสนใจ ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล และมีส่วนสัมพันธ์กับทฤษฎีของกิลฟอร์ด (Guilford, 1954) ซึ่งได้วิเคราะห์บุคลิกภาพและความสนใจของบุคคลออกเป็น 6 ประเภท คือ ด้านจักรกล ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านบริการสังคม ด้านสารบรรณ ด้านธุรกิจ และด้านศิลปะนอกจากนี้ ทฤษฎีของฮอลแลนด์ยังมีส่วนคล้ายคลึงกันกับทฤษฎีของแอดเลอร์ (Adler, 1939) ของฟรอมม์ (Fromm, 1947) ของจุง (Jung, 1933) ของเชลดอน (Sheldon, 1954) ของสปรองเจอร์ (Spranger, 1928) โดยเฉพาะการประเมินสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยจำแนกลักษณะของบุคคลมีแนวความคิดมาจากลินตัน (Linton, 1945) ซึ่งกล่าวว่า “แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมจะถูกถ่ายทอดไปยังบุคคล” อนึ่ง ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องความต้องการ (needs) และแรงกดดัน (pressures) ของเมอร์เรย์ (Murray, 1938) ก็เป็นแรงกระตุ้นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ฮอลแลนด์คิดทฤษฎีของเขาขึ้น

ฮอลแลนด์ได้กล่าวถึง “การเลือกอาชีพ” ไว้ว่า “การเลือกอาชีพ คือ การกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ความรู้ บุคลิกภาพ และความสามารถของบุคคล อาชีพเป็นวิถีชีวิต ส่วนสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นงานและทักษะ”

การกำหนดลักษณะบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้จำแนกลักษณะบุคลิกภาพตามความสนใจอาชีพต่าง ๆ 6 ประเภท ดังต่อไปนี้คือ

1. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic)

พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เครื่องมือจักรกล และสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบกิจกรรมด้านการศึกษาและการแพทย์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการช่าง เครื่องยนต์ การเกษตร ไฟฟ้า และเทคนิค แต่ด้อยความสามารถทางด้านสังคมและการศึกษา
2. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Investigative)

พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต สัญลักษณ์ การจัดระบบ การทดลองด้านกายภาพ ชีวภาพ และปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อจะได้เข้าใจและควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชักชวน การเข้าสังคม และการเลียนแบบ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้าน วิทยาศาสตร์และการคำนวณ แต่ด้อยความสามารถทางด้านการโฆษณาชักชวน
3. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social)

พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ การฝึกหัด การพัฒนา การอนุรักษ์ และการสั่งสอน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุเครื่องมือ เครื่องยนต์ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่นงานประชาสัมพันธ์ งานบริการวิชาการ แต่ด้อยความสามารถด้านการช่างและเทคนิค
4. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน (Conventional)

พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นการจัดระบบหรือระเบียบ เช่น เก็บรายงาน จัดข้อมูล คัดลอกข้อมูล จัดหมวดหมู่รายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลข แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรม มีอิสระ ต้องค้นคว้า ไม่เป็นระบบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านงานสารบรรณ การคำนวณ งานธุรกิจ แต่ด้อยความสามารถทางด้านศิลปะ

5. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย (Enterprising) พันธกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต เป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นระเบียบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำ การประชาสัมพันธ์ การชักชวน แต่ด้อยความสามารถด้านวิทยาศาสตร์

6. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (Artistic) พันธกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เป็นอิสระ ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรมเป็นระเบียบแบบแผน ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านศิลปะ ภาษา ดนตรีการละคร การเขียน แต่ด้อยความสามารถด้านธุรกิจ งานสารบรรณ ³⁷

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางอาชีพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางอาชีพ Arkoff (1968, อ้างถึงใน สุภาพรณ โคตรจรัส, 2525, น. 384-387 และ อักษร ดำรงสุกิจ, 2547, น. 41) กล่าวว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางอาชีพ ดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยความสนใจ แรงจูงใจหรือบุคลิกภาพ และความสามารถ

1.1 ปัจจัยทางความสนใจ หมายถึง ความชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าองค์ประกอบ ด้านอื่นๆของอาชีพเหมือนกัน บุคคลมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จถ้าได้เลือกอาชีพที่ตนสนใจ มากกว่าอย่างไรก็ตามความสนใจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถประกันความสำเร็จในอาชีพได้

1.2 ปัจจัยทางแรงจูงใจ หรือบุคลิกภาพ โดย ความสนใจ แรงจูงใจ หรือ บุคลิกภาพมีองค์ประกอบสำคัญคาบเกี่ยวกันอยู่มาก สิ่งที่ บุคคลสนใจมักเป็นสิ่งที่ บุคคลต้องการ ทำ และสิ่งที่ บุคคลต้องการทำก็มักเป็นสิ่งที่บุคคลสนใจด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม บุคลิกภาพจะ กว้างกว่าความสนใจโดยเปิดการวัดลักษณะทั้งหมดของบุคคลที่นอกเหนือจากคุณสมบัติด้าน ปัญญา รวมถึง ความต้องการ แรงขับ แรงจูงใจกลไกการป้องกันตัว นิสัยในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจน บุคลิกลักษณะทั่วไปของบุคคล

³⁷ อมรรัตน์ เหล่าบุญมา, "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร" (ปริณญาณมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 12

1.3 ปัจจัยทางความสามารถ หมายถึง ความรู้และทักษะที่ บุคคลมีในปัจจุบัน เป็น ความสามารถที่ใช้การได้ มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพิ่มเติม หรือเรียกว่า ความถนัด แบ่งเป็น

1.3.1 ความสามารถทั่วไป คือ สมรรถภาพของบุคคลในการเรียนรู้ วิทยาการและพัฒนา ทักษะต่างๆได้อย่างกว้างขวาง หรือเรียกว่า เซอว์นปัญญา

1.3.2 ความสามารถเฉพาะ หรือความสามารถพิเศษ หมายถึง ความสามารถในการเรียนและ ปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง

2. ปัจจัยลักษณะงาน ประกอบด้วยงานและโอกาสที่มีคุณสมบัติที่งานต้องการและ สภาพ การทำงาน และความพึงพอใจที่ได้รับ

2.1 งานและโอกาสที่ มีคือการมีโอกาสทราบชนิดของงานต่างๆ อย่าง กว้างขวางเป็นการเพิ่ม โอกาสในการเลือกงานที่ เหมาะสมกับตนมากขึ้น

2.2 คุณสมบัติที่งานต้องการและสภาพการทำงาน เมื่อบุคคลสนใจประกอบ อาชีพใดแล้ว ควรพิจารณาว่าอาชีพที่ตนสนใจนั้นต้องการความชำนาญด้านใดบ้าง ต้องเตรียมตัว อย่างไร มีระยะ ฝึกงานนานเท่าใด ต้องใช้ทักษะใดเป็นพิเศษ สภาพการทำงานเป็นอย่างไร การ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีและสังคมจะมีผลกระทบต่ออาชีพที่เลือกหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคง และความก้าวหน้า ในงานของตน

2.3 ความพึงพอใจที่ได้รับ หมายถึง ความพึงพอใจภายในและภายนอก

3. ปัจจัยอื่นๆ นอกจากปัจจัยทั้งสองที่กล่าวมาแล้วยังมีปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ เช่น ภูมิหลังทาง ครอบครัวและชั้นทางสังคมของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลด้วย

อาชีพวณิพกมีการปรับตัวไปตามสภาพความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ผู้ประกอบอาชีพวณิพกนั้นเป็นผู้ที่มีความสนใจทางด้านดนตรี อาจมีแรงจูงใจเป็น ค่าตอบแทนหรือการพึงพอใจที่ได้ทำการแสดง ซึ่งผู้ประกอบอาชีพวณิพกต้องใช้ความสามารถส่วนตัว ใช้ทักษะทางการแสดงดนตรีในการประกอบอาชีพ อาชีพวณิพกเป็นอาชีพที่สามารถสร้างโอกาส ได้ด้วยตัวเองซึ่งสามารถเลือกทำการแสดงได้ตามความเหมาะสมซึ่งผู้ประกอบอาชีพวณิพกจำเป็นต้อง มีประสบการณ์ในการเลือกสถานที่ในการทำการแสดงเพื่อเป็นโอกาสที่จะได้ค่าตอบแทนมาก ซึ่งเงิน อาจเป็นเพียงความพึงพอใจภายนอกที่ได้รับแต่ผู้ประกอบอาชีพวณิพกบางคนอาจมีความพึงพอใจจาก

ภายในโดยการที่ได้ออกเดินทางทำการแสดงความสามารถ และยังมีปัจจัยอื่นๆทั้งปัจจัยทางภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดกฎหมายต่างๆหรือปัจจัยความพึงพอใจของผู้รับชมรับฟังที่มีความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผลทำให้ผู้ประกอบการอาชีพนักกีฬามีการปรับตัวไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัย หลังจากได้ปัญหา วัตถุประสงค์และสมมติฐานในการวิจัยแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญตามมา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือการที่ผู้วิจัยพยายามรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ นำมาพิจารณาวิเคราะห์ วิจัยแล้วสรุปผลมาเป็นคำตอบปัญหาการวิจัยว่าเป็นไปตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้หรือไม่ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการหลายอย่างเช่น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่มีอยู่เดิมแล้ว หรือใช้ผู้สังเกตการณ์เก็บรวบรวมข้อมูล หรือใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีรวมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work)

การรวบรวมข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน ตามที่บุญธรรม กิจปริดาภิรุต (2540) แบ่งไว้ ดังนี้

1. กำหนดตัวแปรที่ต้องการศึกษา ที่สำคัญ คือ ต้องทราบว่าจะอะไร คือตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม ตัวแปรควบคุม การวัดตัวแปรแต่ละตัววัดอย่างไร มีระดับการวัดของตัวแปรคืออะไร ตัวแปรและตัวมีความหมายอย่างไร ต้องนิยามความหมายเชิงปฏิบัติการให้ชัดเจนให้สามารถวัดได้
2. กำหนดข้อมูลหรือตัวชี้วัด จากตัวแปรที่ศึกษาจะต้องระบุข้อมูลและลักษณะของข้อมูลที่ต้องการว่ามีลักษณะอย่างไร ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือปัญหาและขอบเขตของการวิจัย
3. กำหนดแหล่งข้อมูล ต้องการข้อมูลหรือรวบรวมข้อมูลมาจากที่ไหนบ้างผู้ให้ข้อมูลเป็นใคร อยู่ที่ไหนเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ

4. เลือกรวบรวมข้อมูล ต้องวางแผนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบคอบรวมทั้ง คำนึงถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลจำเป็นต้องเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บว่ามีอะไร ถ้ามีแล้วก็สามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับงานวิจัยที่ทำ ถ้าไม่มีก็ต้องสร้าง เครื่องมือขึ้นมาใหม่ ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักในการสร้างเครื่องมือที่ดี

5. นำเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปทดลองใช้ ในการใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลไม่ว่าจะเป็น เครื่องมือที่มีอยู่แล้วหรือเครื่องมือที่สร้างขึ้นเอง ควรมีการทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่างจำนวนไม่มากก่อนเพื่อดูข้อบกพร่องต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือและผู้วิจัยเองต้อง นำเครื่องมือไปปรับปรุงแก้ไขหรืออาจจะต้องสร้างใหม่เพื่อให้เหมาะกับงานวิจัยที่ทำ เพื่อให้เกิด คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ที่สำคัญ คือจะต้องมีความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ

6. ออกรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นกรออกภาคสนาม ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดีว่าจะ เก็บข้อมูลอย่างไร คนเดียว หรือหลายคน ต้องมีการอบรมผู้เก็บข้อมูลในกรณีที่ใช้ผู้เก็บหลายคน ที่ สำคัญต้องมีการประสานงานเพื่อให้แหล่งที่ต้องการเก็บข้อมูลยินยอม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีหลายวิธีที่ใช้กันมากในทางพฤกษศาสตร์ ได้แก่

การสัมภาษณ์โดยตรง ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยทดลองโดยตรง วิธีนี้ใช้กันมากในการทำสำมะโนและการสำรวจจากตัวอย่าง วิธีนี้เหมาะสำหรับงานวิจัยที่มีข้อคำถามเป็นจำนวนมาก ข้อคำถาม มีความซับซ้อนมีคำศัพท์เฉพาะและมีคำจำกัดความที่ต้องการคำอธิบาย แต่เป็นวิธีที่เสียค่าใช้จ่ายสูง

การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในกรณีที่คำถามไม่มากและไม่ซับซ้อน ปริมาณคำถามมีไม่มากนัก การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์จะทำให้ได้ข้อมูลเร็วขึ้น แต่มีข้อเสียคือ สัมภาษณ์ได้เฉพาะหน่วยตัวอย่างที่มีโทรศัพท์เท่านั้น บางกรณีผู้ตอบอาจจะไม่เกรงใจ หรือไม่พอใจที่จะตอบ หรืออาจจะวางหูโทรศัพท์ก็ได้

การตอบแบบสอบถาม เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยมอบแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายวิธีบันทึกตลอดจนคำอธิบายศัพท์ต่าง ๆ ให้แก่หน่วยตัวอย่างล่วงหน้า ผู้วิจัยจะกลับไปรับแบบสอบถามตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้ ถ้าการบันทึกแบบสอบถามไม่ถูกต้องหรือไม่เรียบร้อยก็จะได้มีการสอบถามหรือสัมภาษณ์เพิ่มเติมจนกระทั่งได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ วิธีนี้เหมาะสำหรับการเก็บข้อมูลที่ไม่มีความสำคัญมากนัก เป็นข้อมูลง่ายๆ ที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีศัพท์หรือคำจำกัดความที่ต้องการคำอธิบาย จำนวนข้อคำถามมีไม่มากนัก วิธีนี้มีข้อดีคือ เสียค่าใช้จ่ายน้อยแต่มีข้อเสียคือ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาน้อยหรือผู้บันทึกอาจจะเข้าใจข้อคำถามไม่ถูกต้อง หรือบันทึกอย่างขาดความรับผิดชอบ ข้อจำกัดคือ วิธีนี้ใช้สำหรับหน่วยตัวอย่างที่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น

การนับและการวัด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางอย่างต้องใช้วิธีนับ เช่น การสำรวจจำนวนรถที่ผ่านจุดที่ต้องการศึกษา และในเวลาที่น่าสนใจศึกษา จำนวนลูกค้าที่เข้าแถวเพื่อชำระเงินในคาบเวลาหนึ่งๆ จำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลในคาบเวลาหนึ่ง การเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามแบบวัดเป็นต้น

การสังเกต วิธีนี้ใช้ในโครงการวิจัยต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ และทางสังคมศาสตร์ เช่น การสังเกตตำแหน่งของดวงดาวบนท้องฟ้า การสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนที่มีต่อผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอาจจะเป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะหรือปริมาณก็ได้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยต้องกำหนดขั้นตอนที่ให้รัดกุมตั้งแต่ การวางแผนการเก็บรวบรวมกำหนดวิธีการให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง กำหนดวิธีบันทึกข้อมูล ถ้ามีผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลต้องอบรมวิธีการเก็บให้มีความรู้ ความเข้าใจและชำนาญเท่าเทียมกัน จากนั้นจึงเก็บข้อมูลตามที่วางแผนไว้ เมื่อได้ข้อมูลกลับมาต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำเป็นต้องเข้าใจมาตรที่ใช้วัดสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบของการวิจัย สรุปเป็นด้านใหญ่ๆ 2 ด้าน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น การวิเคราะห์ที่ใช้สถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง สถิติบรรยาย ใช้เพื่ออธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัย ชนิดของตัวแปร เพื่อวิเคราะห์แล้วจะนำเสนอด้วยตารางหรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม สถิติบรรยายที่อธิบายลักษณะตัวแปรเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย มัชยฐาน ฐานนิยม เปอร์เซนไทล์ เดไซล์ ควอไทล์ พิสัย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติบรรยายที่ใช้อธิบายลักษณะของตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ร้อยละ อัตรา สัดส่วน อัตราส่วนและฐานนิยม สถิติบรรยายที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิง

ปริมาณใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น ส่วนตัวแปรเชิงคุณภาพใช้การสร้างตารางไขว้สถิติบรรยาย ใช้เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลของกลุ่มที่ศึกษามาทั้งหมด เท่านั้นไม่สามารถสรุปไปประชากร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีนี้ ไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น และไม่ต้องมีการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ใช้ขึ้นกับวัตถุประสงค์การวิจัย รูปแบบการวิจัยและชนิดของ ตัวแปรสถิติอ้างอิงแบ่งเป็น สถิติอ้างอิงเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบ ความแตกต่างของสัดส่วนกับสถิติอ้างอิงเพื่อหาความสัมพันธ์และการทำนาย ใช้อธิบายความสัมพันธ์ และการทำนาย ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม หรือการสร้างสมการ ทำนายตัวแปร และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามที่มีหลายตัวพร้อม ๆ กัน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาใช้ในการดำเนินการวิจัย อย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้น อาจจะมีปัญหาในเรื่องของ ความ น่าเชื่อถือของข้อมูลอยู่บ้าง แต่การวิจัยเชิงคุณภาพก็มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความ น่าเชื่อถือ และความเที่ยงตรง นั่นคือ การ ตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ ซึ่งการตรวจสอบ ข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ได้อย่างได้ผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ และยากใน กระบวนการวิจัยโดยเฉพาะ วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปจากการศึกษา รูปแบบ หรือข้อมูลจำนวนหนึ่ง มักไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ หรือถ้าใช้สถิติก็ไม่ได้ใช้ในการ วิเคราะห์เป็นวิธีวิเคราะห์หลัก แต่ใช้เป็นข้อมูลเสริม ดังนั้น ผู้วิเคราะห์ข้อมูลจึงมีบทบาทสำคัญอย่าง ยิ่งในการวิจัย ผู้วิเคราะห์ข้อมูลควรมีความรู้ในเรื่องแนวคิดทฤษฎี มีความรู้จริงด้วยตัวเอง สามารถสร้างข้อสรุปผลเป็นกรอบแนวคิด โดยปกติแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร / การวิเคราะห์เนื้อหา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารนั้น สามารถทำได้โดยวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ วิธี เชิงปริมาณ คือ การทำให้ข้อมูลของเอกสารนั้น จัดออกเป็นตัวเลขได้ เช่น ในภาพเขียนลักษณะอิม เพรสชั่นนิสสนั้น สามารถแยกออกมาได้ว่า ใช้สีจำนวน 4 สี เพื่อให้เกิดเป็นภาพภาพนั้น หรือคนใช้ คำพูด พูดซ้ำ ๆ กันกี่ครั้ง วิธีการทางคุณภาพคือ การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากเอกสาร ประกอบกับเอกสารอื่น ๆ โดยอาจมีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสาร และ เปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ตามเนื้อหา แล้วเปรียบเทียบเฉพาะเนื้อหาเท่านั้น

ในการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ การวิเคราะห์เนื้อหาที่มีบทบาทโดดเด่นในการช่วยบรรยาย หรือแยกแยะสาระ (Message) ของข้อความที่ได้ศึกษา ซึ่งตัวบทที่จะวิเคราะห์นั้นมีองค์ประกอบหลัก ๆ 6 ประการ ได้แก่ 1. แหล่งที่มาของข้อความ หรือสาระ ได้แก่ ผู้สื่อ (Source/Sender) 2. กระบวนการใส่ความของสาระ (Encoding Process) 3. ตัวสาระ และข้อความ (Message) 4. วิธีถ่ายทอดสาระไปยังผู้อื่น (Channel of Transmission) 5. ผู้รับสาระ (Detector) 6. กระบวนการถอดความหมายของสาระ (Decoding Process) ซึ่งในกรอบแนวคิดนี้ ตัวสาระ หรือข้อความเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยที่สามารถช่วยวิเคราะห์ตัวสาระ หรือข้อความที่ถูกสื่อได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา

1. ผู้วิจัยจะต้องตั้งกฎเกณฑ์ขึ้น
2. ผู้วิจัยจะต้องวางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อ หรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) การกระทำเช่นนี้จะช่วยให้มีความสม่ำเสมอ
3. ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึง บริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ เช่น ใครเป็นผู้เขียน ใครอ่าน ช่วงเวลาเป็นอย่างไร เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบรรยายคุณลักษณะเฉพาะของเนื้อหาโดยไม่โยงไปสู่ลักษณะของเนื้อหาเข้ากับบริบทของเอกสาร และมีการโยงคุณลักษณะดังกล่าว เข้ากับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสม จะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงใช้กับข้อมูลอื่น ๆ ได้
4. โดยปกติการวิเคราะห์เนื้อหาจะทำตามเนื้อหาที่ปรากฏ (Manifest Content) ในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (Latent Content)
5. การวัดความถี่ของการใช้ หรือการใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ แล้วให้ได้คำตอบที่มีความหมายสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการค้นหา ซึ่งวิธีการนี้อาจจะได้รับความชัดเจนแต่ไร้ความหมาย

สรุป การวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่รวมถึงกิจกรรมหลายอย่างที่มีมุ่งไปสู่การทำความเข้าใจข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา ได้แก่ การตีความสร้างข้อสรุป การจำแนกชนิด และการเปรียบเทียบข้อมูล การ

เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาคำอธิบาย และข้อสรุปทั้งหมดเพื่อหาคำตอบภายใต้กรอบความคิด หรือ ทฤษฎี เพื่อให้ได้คำตอบที่น่าเชื่อถือ และแม่นยำที่สุด³⁸

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้วิจัยในฐานะคนในและคนนอก

วิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ (Naturalistic inquiry)

Blumer (1969 อ้างถึงในพงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ ,เพ็ญอ้าง 102-116) เชื่อว่าสังคมศาสตร์ไม่ควรใช้ตรรกะและระเบียบวิธีของวิทยาศาสตร์และกายภาพเนื่องจากประเด็นในการศึกษา (Subject matter) มีลักษณะแตกต่างกัน เพราะธรรมชาติของโลกเชิงประจักษ์ของมนุษย์เป็นโลกแห่งความหมาย (Meaningful World) ที่มนุษย์ได้กระทำต่อสิ่งต่าง ๆ จากพื้นฐานการตีความหมายของสิ่งเหล่านั้น จากจุดยืนดังกล่าวนี้ได้ให้นัยยะสำคัญในด้านตรรกะและระเบียบวิธีวิทยา ดังนี้

1. การวิจัยคือกระบวนการปติสังสรรค์สัญลักษณ์รูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ นักวิจัยจะเข้าสู่สนามพร้อมกับการนิยามสัญลักษณ์ของนักวิจัยเองและเมื่อเข้าสู่สนามแล้ว นักวิจัยเหล่านี้ก็จะตีความและกำหนดความหมายที่เกิดขึ้นในระหว่างปติสังสรรค์กับคนอื่น ๆ โดยที่นักวิจัยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงธรรมชาติและการทำงานของผู้ถูกวิจัยเลย

2. ระเบียบวิธีจะต้องได้รับการตรวจสอบจากโลกเชิงประจักษ์ กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับการเข้าไปใกล้ชิดกับโลกเชิงประจักษ์ เพื่อที่จะขจัดอคติของนักวิจัย ก่อนที่จะลงมือศึกษา รวมถึงการเก็บข้อมูลคร่าวๆ เพื่อที่จะนำมาเชื่อมโยงกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยและข้อมูลที่ได้จากโลกเชิงประจักษ์เพื่อที่จะได้มั่นใจว่า ความคิดพื้นฐานมโนทัศน์และการตีความของนักวิจัยถูกต้อง

3. ผู้ศึกษาต้องสวมบทบาทของผู้ถูกศึกษา กล่าวคือนักวิจัยจะต้องสวมบทบาทของผู้ถูกศึกษา เพื่อที่จะได้เข้าถึงอัตวิสัยร่วม (intersubjective) ของผู้ที่ถูกศึกษา ซึ่งการสวมบทบาทของผู้ที่ถูกระบุศึกษา นี้ ก็เพื่อที่จะมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยสายตาของผู้ที่ถูกระบุศึกษา ไม่ใช่จากจุดยืนของนักวิจัยเอง

4. ใช้มโนทัศน์เรารู้สึก (sensitizing Concept) มากกว่ามโนทัศน์หัดเชิงนิยาม (operational definition) กล่าวคือ นักวิจัยจะต้องลงสนามด้วยแนวคิดกว้างๆ และเปิดช่องทางการศึกษาให้หลากหลาย เพื่อให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับให้เชื่อมโยงกับโลกเชิงประจักษ์ได้ตลอดเวลา

³⁸ ผศ. ดร. เอมอร จังศิริพรภรณ์. “การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

มากกว่าที่จะใช้มโนทัศน์เชิงนิยาม ที่จำกัดขอบเขตความหมายของมโนทัศน์ ซึ่งจะเป็นการบิดเบือนความเป็นจริง และยังลดลักษณะที่ซับซ้อนของปรากฏการณ์ไปสู่การมองในเชิงปริมาณหรือมองข้ามลักษณะในเชิงกระบวนการของความจริงทางสังคม

5. ใช้ตัวแบบสมมุติฐานเชิงกระบวนการ (procession Model of causation) กล่าวคือ นักวิจัยจะต้องเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่ศึกษาว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร (How) นักวิจัยไม่สามารถที่จะชี้เฉพาะลงไปว่าอะไรคือสาเหตุ แต่จะต้องโยงตั้งแต่ต้นตอลงมาถึงปัจจุบัน ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมันมีที่มาที่ไปอย่างไร โดยที่ตัวแบบสมมุติฐานเชิงกระบวนการจะมองว่า ปรากฏการณ์บางชนิดจะต้องเกิดขึ้นก่อนจึงทำให้ปรากฏการณ์หนึ่งเกิดขึ้นได้ ปรากฏการณ์หนึ่งถูกผลิตขึ้นมาจากกระบวนการพัฒนาขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ไม่จำเป็นที่จะเข้าไปสู่ขั้นตอนต่อไป โดยอัตโนมัติดังนั้น นักวิจัยจึงจำเป็นที่จะต้องค้นหากระบวนการพัฒนา ที่จะนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์นั้น ๆ และเมื่อเกิดแล้วยังสามารถอ้างปรากฏการณ์นั้น ๆ ต่อไปได้

ระเบียบวิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ (Naturalistic inquiry)

Blumer ได้พัฒนาระเบียบวิธีการศึกษาแบบธรรมชาติออกเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. ขั้นตอนการค้นคว้า (exploration) กล่าวคือ เป็นขั้นตอนที่ประกอบไปด้วยภารกิจที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ คือ ภารกิจแรก นักวิจัยจะต้องเข้าไปคลุกคลีทำความคุ้นเคยกับปรากฏการณ์ที่จะศึกษาอย่างใกล้ชิดกว่าระยะก่อนการศึกษา ภารกิจที่ 2 คือ การพัฒนาและปรับปรุงความแจ่มชัดรัดกุมของการสร้างแนวความคิด (conceptualization) ภารกิจเหล่านี้ ประกอบไปด้วยการสร้าง ความเฉียบคมให้กับความคิดเกี่ยวกับปัญหาที่ศึกษา ชนิดของพื้นฐานทฤษฎีแนวต่าง ๆ ที่จะทำการวิเคราะห์ ซึ่งภารกิจนี้นักวิจัยจะต้องใช้ความรู้ที่ได้จากการตรวจสอบข้อมูลเชิงพรรณนาต่าง ๆ ที่จะต้องทำ การวิเคราะห์ซึ่งภารกิจนี้ นักวิจัยจะต้องใช้ความรู้ที่ได้จากการเข้าไปคลุกคลีคุ้นเคยกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่ศึกษา และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงความแจ่มชัดรัดกุมของกระบวนการสร้างแนวความคิด

ซึ่งนักวิจัยจะต้องเข้าไปสวมบทบาทของผู้ที่ถูกรับศึกษา เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เพราะนักวิจัยทุกคนต่างมีอคติ(Bias)เป็นของตนเอง ไม่มีนักวิจัยคนใดที่จะมีจิตที่ว่างเปล่า (Blank Mind) ดังนั้นเพื่อให้ให้นักวิจัยไม่มีอคติไปมากกว่าเดิม นักวิจัยจะต้องเข้าไปคลุกคลีกับผู้ที่ถูกศึกษา พยายามเปิดใจให้กว้าง (Open mind) เพื่อเปิดรับสิ่งต่างๆและปรับเปลี่ยนแนวคิด ให้สอดคล้องกันระหว่างนักวิจัยและผู้ถูกศึกษา เพื่อที่จะเข้าถึงอวัตรัสัยร่วมของผู้ที่ถูกรับศึกษาให้ได้

ภารกิจสุดท้าย นักวิจัยจะต้องใช้การพัฒนาอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา เนื่องจากความหมายของสิ่งต่าง ๆ คำตอบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นมาล่วงหน้าไม่ได้ เราไม่สามารถพัฒนาลักษณะของปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างสมบูรณ์ดังนั้นผู้วิจัยต้องนำความคิดพื้นฐานทางทฤษฎีมาเป็นแนวทางและกำหนดขอบเขตการพัฒนาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทำการศึกษาเสมอ

2. ขั้นพินิจสอบสวน (Inspection) กล่าวคือ เป็นขั้นตอนในการนำเอาข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากขั้นตอนการค้นคว้า มาวิเคราะห์ในรายละเอียด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะพัฒนาความคิดรากฐานทางทฤษฎีและความสัมพันธ์ทั้งหลาย ที่ผลจากการค้นคว้าชี้ให้เห็นว่ามีความสำคัญต่อประเด็นปัญหาที่ศึกษาขั้นตอนนี้จึงประกอบไปด้วยภารกิจที่สัมพันธ์กัน 2 ประการคือการพัฒนาโมโนทัศน์และการสร้างข้อเสนอทางทฤษฎี

การสร้างโมโนทัศน์ตามหลักของบูมเมอร์ ก็คือการสร้างศึกษาตัวอย่างเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการชี้แนะจากความคิดพื้นฐานจากการแสดงออก ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษเพื่อที่จะค้นหาลักษณะเชิงกระบวนการวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการทำการเปรียบเทียบตัวอย่างเชิงประจักษ์ต่าง ๆ แล้วจึงดึงหรือกรองเอาลักษณะร่วมเชิงการวิเคราะห์ของตัวอย่างเหล่านั้นออกมา หลังจากที่ค้นพบลักษณะร่วมของความคิดพื้นฐานแล้ว ซึ่งก็คือโมโนทัศน์เรารู้สึกที่ค้นพบ นักวิจัยจะทำการเปรียบเทียบตัวอย่างเชิงประจักษ์อื่น ๆ กับโมโนทัศน์ดังกล่าว เพื่อทำการพัฒนาและปรับปรุงความแจ่มชัดรัดกุมของลักษณะร่วมเชิงการวิเคราะห์ของมันต่อไป กระบวนการนี้จะดำเนินต่อไปจนกระทั่งการตรวจสอบอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ขอบข่ายของความคิดพื้นฐาน ไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโมโนทัศน์นั้น ๆ อีกต่อไป ซึ่งผลที่ได้ก็คือโมโนทัศน์เรารู้สึกที่พัฒนาแล้วนั่นเอง

หลักใหญ่ของการศึกษาก็จะใช้หลักการเดียวกันก็คือการผูกพันตัวเองเข้ากับโลกของธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการศึกษาอย่างจริงจังและเข้าใจโลกการ จากจุดยืนของพวกเขาโดยมีหลักฐานจากแนวคิดทางทฤษฎีที่จะช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์ซึ่งการศึกษาแนวนี้เราต้องตระหนักถึงว่ามนุษย์จะมีความสามารถในการมองสังคมและนิยามความหมายให้กับปรากฏการณ์แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ทั้งหลายที่เขาได้กำหนดดังนั้น ในการศึกษาโลกของนักดนตรีเปิดหมวกผู้ศึกษาจึงจัดระเบียบวิธีแบบต่างชาตมาเป็นแนวทางในการศึกษาและเปิดโอกาสให้นักดนตรีเปิดหมวกได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักที่คิดมุมมองการทำงานปัญหาที่ได้เผชิญตามสภาพความเป็นจริงและ

จากนั้นผู้ศึกษาก็จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และค้นหาแบบแผนของปรากฏการณ์เพื่อค้นหาโลกของนักดนตรีเปิดหมวกตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ³⁹

³⁹ ดวงพร ภิญโญพันธุ์. “โลกของนักดนตรีเปิดหมวก” (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 42

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการในการศึกษาวิจัย

วิธีการในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมมณฑลในสังคมเมืองในปัจจุบันของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มศึกษาหาข้อมูลต่างทั้งจากบทความ สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือทางวิชาการ ออกปฏิบัติการภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูล ทดลอง สวมบทบาทเป็นมณฑล นำเสนอข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารโดยค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการอาชีพมณฑล จากบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และหนังสือทางวิชาการ
2. เก็บข้อมูลจากการสังเกต ผู้วิจัยใช้เวลาในการลงพื้นที่เพื่อสังเกตผู้ประกอบการอาชีพมณฑล ที่ปรากฏอยู่ในสังคมเมืองในปัจจุบัน ของประเทศไทยประมาณ 3 ปี โดยการใช้กล้องบันทึกภาพ และสังเกตพฤติกรรม และบริบทโดยรอบของผู้ประกอบการอาชีพมณฑล
3. เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการอาชีพมณฑลที่ผู้ประกอบการอาชีพมณฑลอยู่ในสังคมปัจจุบันของประเทศไทยจำนวน 10 คน โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด 6 วัน โดยมีวิธีดำเนินการ โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจหาผู้ประกอบการอาชีพมณฑล และเมื่อพบมณฑลที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากผู้ประกอบการอาชีพมณฑลที่สมัครใจที่จะให้ข้อมูล โดยใช้กล้องวิดีโอในการบันทึกเก็บข้อมูล
4. เก็บข้อมูลโดยการทดลองสวมบทบาทของผู้ประกอบการอาชีพมณฑล โดยใช้เครื่องดนตรีที่ผู้วิจัยสามารถเล่นได้ และสามารถพกพาสะดวก ได้แก่ ukulele, melodeon, glockenspiel, harmonica, และ accordion และใช้กระเป๋าของเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ หรือหมวก เป็นอุปกรณ์ในการรับบริจาค โดยผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์การแสดงแบบอาชีพมณฑล จากอดีตที่เป็นจุดเริ่มต้น, ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบมณฑลในต่างประเทศ, ประสบการณ์นำวัฒนธรรมของมณฑลไปใช้ในรายการโทรทัศน์ ผู้วิจัยสวมบทบาทผู้ประกอบการอาชีพมณฑลจำนวน 9 ครั้ง ใน 7 สถานที่ ในระหว่างปี 2559 ถึงปี 2560

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field work) การลง
 ศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม การปฏิบัติตามจารีตประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นต้องได้รับการ
 ยอมรับจากผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความไว้วางใจ จึงจะเกิดความสบายใจในการให้ข้อมูล และเพื่อ
 การได้รับข้อมูลระดับลึก ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมของอาชีพพวงกจาก
 การอ่านและวิเคราะห์ข้อมูลของอาชีพพวงกจากอดีตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และได้ทำการ
 เก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่สังเกตหาผู้ประกอบการอาชีพพวงกในพื้นที่ชุมชนเมืองต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้มี
 โอกาสเดินทางไป ในการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามสถานที่
 ต่าง ๆ เช่น ตลาดนัด ถนนคนเดิน งานวัด หรือ สถานที่ต่าง ๆ ที่มีวิถีของพวงกให้เห็น บันทึกภาพ
 ในขณะทำการแสดงและบันทึกเสียงการแสดงขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการสังเกตและซักถามขั้นตอน
 วิธีการต่างๆที่พวงกปฏิบัติและเทคนิคที่ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นคือผู้วิจัยมักขอร่วมแสดงกับ
 พวงกที่พบเจอเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้วิจัยกับพวงกผู้ให้ข้อมูลถือเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจใน
 มุมมองของพวงกด้วย และเพื่อผู้ให้ข้อมูลสบายใจผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสร้างความรู้จักมักคุ้น

อาชีพพวงกในสังคมไทยในปัจจุบันนั้น ยังคงเป็นอาชีพที่ถูกคนทั่วไปมองว่าเป็นคนขายของ
 ของสังคม ผู้ประกอบการอาชีพพวงกจึงมีความรู้สึกถึงความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพ แม้ว่าทาง
 ภาครัฐจะเปิดให้ผู้ประกอบการอาชีพพวงกได้ทำบัตรผู้แสดงความสามารถ แต่ก็กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆไว้
 ซึ่งยังไม่เอื้ออำนวยต่ออาชีพพวงกเท่าที่ควร ผู้ประกอบการอาชีพพวงกที่ผู้ทำวิจัยได้พบเจอในระหว่าง
 การเก็บข้อมูลนั้น มีทั้งผู้ที่มีบัตรผู้แสดงความสามารถและไม่มีบัตรผู้แสดงความสามารถ สาเหตุต่างๆ
 ข้างต้นที่กล่าวมานั้น ทำให้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้
 อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลอย่างมากเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้การเก็บข้อมูลมีผลกระทบต่อการแสดงและ
 ความรู้สึกของผู้แสดง และผู้ชมการแสดง เพื่อให้ข้อมูลการได้รับรู้ถึงข้อมูลในระดับลึกและเป็นความ
 จริงมากที่สุด

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการลงพื้นที่ภาคสนามของนักดนตรี ในอดีตการ
 บันทึกดนตรีจะใช้การบรรยายให้เห็นเครื่องดนตรี บรรยายการใช้เครื่องดนตรีที่บรรเลง รูปแบบ รวมถึง
 ระบบการบันทึกโน้ต 900 โทมัส อัลวา เอดิสัน เครื่องบันทึกเสียงและถูกนำมาพัฒนาต่อจนปัจจุบัน
 เทคโนโลยีนั้นสามารถบันทึกทั้งภาพและเสียงเก็บไว้ในอุปกรณ์บันทึก และสามารถนำมาย้อนศึกษาดู
 ได้ตามต้องการ

ในการเก็บข้อมูลงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. กล้องวีดีโอดิจิทัลขนาดพกพา เพื่อบันทึกภาพและเสียง
2. โทรศัพท์มือถือ เพื่อบันทึกภาพและเสียง
3. กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เพื่อบันทึกภาพและเสียง
4. สมุดและปากกาในการจดบันทึก

ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลงานวิจัย

ข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อประกอบการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลที่นำมาจากเอกสารต่างๆ และข้อมูลที่ไดจากการลงภาคสนามซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวณิพก ได้แก่

- 1.1 เอกสารเกี่ยวกับความหมายของวณิพก
- 1.2 เอกสารเกี่ยวกับประวัติของวณิพกหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวณิพก
- 1.3 เอกสารเกี่ยวกับการแสดงของวณิพก
- 1.4 เอกสารเกี่ยวกับกฎหมายและภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวณิพก
- 1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ
- 1.6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.7 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้วิจัยในฐานะคนในและคนนอก

2. ข้อมูลจากการลงภาคสนาม

ข้อมูลจากภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหวผู้วิจัยได้นำภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหวที่เคยได้บันทึกไว้เวลาที่มีโอกาสได้พบวณิพก หรือได้ทดลองเป็นวณิพก รวบรวมนำมาเรียบเรียงและบันทึกไว้เพื่อนำมาศึกษาหรือเก็บไว้เป็นหลักฐานในการศึกษาต่อไป

3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพวณิพก จำนวน 25 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย บุคลากรภายในคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยแบบสอบถามจะประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไป คำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอาชีพวณิพก และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

ขั้นตอนการทำงานวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยค้นคว้าศึกษาข้อมูลทางเอกสาร หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาบริบทของวณิพก และผลงานที่เกี่ยวข้องกับวณิพก จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ หอสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ตำรา หนังสือทางวิชาการ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

1.2 ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ บันทึกภาพ และเสียง และทดลองสวมบทบาทเป็นผู้ประกอบอาชีพวณิพก

2. การวิเคราะห์นำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมุติฐาน และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากสิ่งต่าง ๆ คือ การศึกษาประวัติ ใช้วิธีเรียงเรียงข้อมูลจากเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสังเกตผู้ที่ต้องการศึกษา จากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากการที่ผู้วิจัยเลือกทดลองสวมบทบาทของผู้ถูกศึกษาเพื่อจะได้เข้าถึง อัตวิสัยร่วม (intersubjectivity) ของผู้ที่ถูกศึกษา ชั้นเรียบเรียงผลการศึกษา ข้อมูลเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษาทุกส่วนที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ เมื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาแล้ว นำมาตรวจสอบ วินิจฉัย ตีความ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

3. สรุปข้อมูล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมวณิพกในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การเฝ้าสังเกต จดบันทึก บันทึกภาพและเสียง สัมภาษณ์และลงมือปฏิบัติโดยสวมบาทเป็น วณิพก ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ลักษณะภูมิหลังของวณิพกกลุ่มตัวอย่าง

การที่จะวิเคราะห์วัฒนธรรมวณิพกในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย เพื่อศึกษาหาความเปลี่ยนแปลงของอาชีพวณิพก และศึกษาพฤติกรรมของวณิพกไทยในปัจจุบันนั้นมีความจำเป็นต้องมองถึงภูมิหลังของผู้ถูกศึกษา เพื่อค้นหามูลเหตุในการเลือกประกอบอาชีพวณิพก เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลในการเลือกประกอบอาชีพวณิพก ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแสดงลักษณะและภูมิหลังของผู้ประกอบอาชีพวณิพกกลุ่มตัวอย่างไว้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อ	อายุ	เพศ	การศึกษา	สถานภาพ	ภูมิลำเนา
อุทัย	60	ชาย	-	หย่าร้าง	อุบลราชธานี
ซ่ง หย่งฟู	62	ชาย	มัธยมปลาย	สมรส	ประเทศจีน
กิตติศักดิ์	49	ชาย	ปริญญาตรี	สมรส	ประจวบคีรีขันธ์
ทอง,ลา	62,85	หญิง,ชาย	-	สมรส	หนองคาย
โกโก้(นามสมมุติ)	14	ชาย	มัธยม	โสด	กรุงเทพมหานคร
ฟ้า(นามสมมุติ)	11	หญิง	ประถม	โสด	สุรินทร์
แมน(นามสมมุติ)	10	ชาย	ประถม	โสด	สุรินทร์
นุ้ย(นามสมมุติ)	15	หญิง	มัธยม	โสด	สุรินทร์
ส้ม(นามสมมุติ)	17	หญิง	มัธยม	โสด	สุรินทร์
เปี้ย(นามสมมุติ)	12	หญิง	ประถม	โสด	สุรินทร์

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลอาชีพและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อ	อาชีพที่เคยทำ	รายได้/อาชีพเสริม อื่น	รายได้จากการ แสดง/วัน	สถานที่ทำการ แสดง	จำนวนปีที่ทำ อาชีพวณิพก
อุทัย	ทำสวนแตง, วง หมอลำ	-	-	ตลาดนัด	4
ซ่ง หย่งฟู	อาจารย์สอน คณิตศาสตร์	เงินจากรัฐบาลจีน	800-1,000 บาท	ตลาดนัด, ถนนคน เดิน, หน้าโรงเรียน, งานประจำปีต่าง ๆ, แหล่งท่องเที่ยว	8
กิตติศักดิ์	เขียนป้าย	ทำกรอบรูป, งานไม้, ทำ เบเกอรี่, ซ่อมเครื่อง ดนตรี, รับจ้างเล่นดนตรี ทั่วไป	200-900 บาท	ถนนคนเดิน	5
ทอง, ลา	ขายกล้วยเดี่ยว , ทำรำน้ำฝน, รับจ้าง, เกษตร	ปะหม้อ, วงหมอลำ	-	ร้านอาหาร, रि ถนน, ป้ายรถเมล์ , ริมฟุตบาท	40
โกโก้(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน, วงดนตรี, รับจ้างเล่นดนตรีทั่วไป	-	หน้าห้าง JJ Mall	4
ฟ้า(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน	-	ตลาดนัดจตุจักร	-
แมน(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน	-	ตลาดนัดจตุจักร	5
นุ้ย(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน	-	ตลาดนัดจตุจักร	5
ส้ม(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน	-	ตลาดนัดจตุจักร	3
เป็ย(นาม สมมุติ)	-	นักเรียน	-	ตลาดนัดจตุจักร	2 เดือน

จากข้อมูลของวณิพกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการสรุปและแบ่ง
รูปแบบทางดนตรีไว้ในรูปแบบของตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลทางด้านดนตรีของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อ	ประเภทเครื่องดนตรี	แนวดนตรี	เครื่องขยายเสียง
อุทัย	ฮาร์โมนิกา,เคาะจังหวะ ,ร้องเพลง,แคน	ลูกทุ่ง	ไม่ใช่
ช่ง หย่งฟู	ซอเอ้อหู	เพลงจีน	ใช่
กิตติศักดิ์	กีตาร์โปร่ง,ไมค์,เคาะ จังหวะ	เพลงสากล,ป๊อป,เพื่อชีวิต	ใช่
ทอง,ลา	แคน,พิณ,แอคคอร์ดียน , กลอง	หมอรา	ไม่ใช่
โกโก้(นามสมมุติ)	กีตาร์ไฟฟ้า,ไมค์	เพลงสากล,ป๊อป,ร็อก	ใช่
ฟ้า(นามสมมุติ)	แคน	เพลงสำหรับเด็ก,พื้นบ้าน	ไม่ใช่
แมน(นามสมมุติ)	แคน	เพลงสำหรับเด็ก,พื้นบ้าน	ไม่ใช่
นุ้ย(นามสมมุติ)	แคน	เพลงสำหรับเด็ก,พื้นบ้าน	ไม่ใช่
ส้ม(นามสมมุติ)	ขลุ่ย	เพลงสำหรับเด็ก,พื้นบ้าน	ไม่ใช่
เปี้ย(นามสมมุติ)	ขลุ่ย	เพลงสำหรับเด็ก,พื้นบ้าน	ไม่ใช่

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมมรดกในสังคมเมืองในปัจจุบันของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งต้องมีการรายงานข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยจึงป้องกันผลกระทบที่อาจล่วงละเมิดสิทธิของผู้ให้ข้อมูลวิจัย ดังนี้

1.ผู้วิจัยทำการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยให้แก่ผู้ให้ข้อมูลทราบ ได้แก่ รายละเอียดโดยย่อของงานวิจัยและจุดประสงค์ในการวิจัย

2.ผู้วิจัยให้ความเคารพในการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูล คือ ก่อนทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วมงานวิจัย ทั้งนี้คือ การอนุญาตให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกภาพและเสียงของผู้ให้ข้อมูลวิจัย และการอนุญาตให้ผู้วิจัยนำภาพและเสียงจากการบันทึกการแสดงผลและสัมภาษณ์มาเป็นฐานข้อมูลและนำเสนอในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมมรดกในสังคมเมืองในปัจจุบันของประเทศไทย” และอนุญาตให้สามารถนำไปเผยแพร่ได้ตามความเหมาะสม

3. ผู้วิจัยตัดสินใจที่จะไม่เปิดเผยชื่อและข้อมูลส่วนตัวอื่น ๆ ที่จะสามารถระบุถึงตัวบุคคลของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นเยาวชน คือ ผู้สัมภาษณ์ที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี โดยผู้วิจัยจะใช้นามสมมุติ และจะมีการคัดทิ้งข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ ในบทสัมภาษณ์ที่อาจเชื่อมโยงถึงบุคคลได้

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 4 ปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 จนถึงพ.ศ. 2562

ตารางที่ 4 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	วันที่ให้สัมภาษณ์	สถานที่สัมภาษณ์
อุทัย	14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559	ตลาดนัดเด่นชัย, พัทยา, ชลบุรี
ช่ง หย่งฟู	1-3 มกราคม พ.ศ. 2560	งานองค์พระปฐมเจดีย์, นครปฐม
กิตติศักดิ์	5-6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560	ถนนคนเดิน, บ้านคุณกิตติศักดิ์, ประจวบคีรีขันธ์
ทอง,ลา	4 มีนาคม พ.ศ. 2560	ร้านอาหารริมฟุตบาท, ขอนแก่น
โกโก้(นามสมมุติ)	4-5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	หน้าห้างเจเจ มอลล์, กรุงเทพมหานคร
ฟ้า(นามสมมุติ)	4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร
แมน(นามสมมุติ)	4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร
นุ่น(นามสมมุติ)	4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร
ส้ม(นามสมมุติ)	5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร
เป้ย(นามสมมุติ)	5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

วณิกอุทัย

เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้พบชายสูงวัยกำลังนั่งถือซอแนคะขวดเครื่องตีม บำรุงกำลัง ร้องเพลงลูกทุ่งและเป่าฮาโมนีกำลังอยู่บนทางเท้าข้างถนน หน้าตลาดนัดแห่งหนึ่งในตัวเมือง พัทยา จังหวัดชลบุรี ชายสูงวัยท่านนี้มีชื่อว่า คุณอุทัย อายุ 60 ปี พื้นเพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี เป็นนักดนตรีเคยทำวงหมอลำชื่อวง วาณินิดา ทำหน้าที่เล่นเครื่องดนตรีแคนประจำวงดนตรีหมอลำ ปัจจุบันวงได้แยกย้ายกันไปเนื่องจากวงมีงานจ้งน้อย เพราะเป็นวงดนตรีใหญ่ย่อมมีค่าใช้จ่ายสูง และ ประกอบกับมีวงดนตรีอื่นที่ใช้เพียงแค่อีเล็กโทนหรือคีย์บอร์ดเพียงตัวเดียว ใช้คนน้อย สามารถรับงาน จ้งได้ในราคาที่ถูกลงกว่ามาก คุณอุทัยได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“เจ้าภาพเขาก็เลือกเอาของถูกกว่า จ้งมาประกอบงานพอจบพิธีก็จบไป ก็แค่ 5-6พัน ที่มีที่ จะอยู่รอดได้ก็ต้องมีชื่อเสียงดังระดับประเทศ อย่างวงเสียงอีสานที่คุณนกันน้อย อุไรพร เป็นหัวหน้า ทีม”

คุณอุทัยเริ่มเป่าแคนมาตั้งแต่อายุ 44 ปี เริ่มการแสดงความสามารถแบบวณิกมาประมาณ 4 ปี โดยเริ่มต้นครั้งแรกที่แหลมฉบังจังหวัดชลบุรี ก่อนที่คุณอุทัยจะมาเล่นดนตรีแบบวณิกนั้นคุณ อุทัยได้ออกบวชอยู่หลายพรรษา และเมื่อสึกออกมาาก็ปลูกสวนแตงอยู่ที่บ้านที่จังหวัดอุบลราชธานี คุณอุทัยมีลูก 2 คน เป็นชาย 1 คน และ หญิง 1 คน ส่วนภรรยาได้แยกทางกันมานานแล้ว ลูกสาว และลูกชายทำงานอยู่ที่เมืองพัทยาและไม่อยากให้คุณอุทัยทำสวนแตงอยู่ที่บ้านคนเดียว จึงชวนคุณ อุทัยเข้ามาอยู่ด้วยกันที่เมืองพัทยา โดยลูกให้คุณอุทัยอยู่แต่ในห้องเฉยๆไม่ต้องทำงานอะไร แต่คุณ อุทัยมีนิสัยรักความเป็นศิลปิน ประกอบกับคุณอุทัยได้ไปเห็นคนสีซอตามตลาดแล้วมีคนให้เงิน คุณ อุทัยจึงนั่งรถโดยสารเข้าไปที่กรุงเทพมหานคร เพื่อไปซื้อแคนที่จตุจักรเพื่อนำมาใช้ในการแสดง ความสามารถ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในวันที่พบคุณอุทัยนั้น คุณอุทัยไม่ได้ใช้แคนในการแสดง จึงได้ลอง ไล่ถาม คุณอุทัยเล่าให้ฟังว่า

“เมื่อวันก่อนผมก็นั่งแสดงอยู่ตรงนี้ พอเหนื่อยก็เลยหยุดพักแล้ววางแคนไว้ที่พื้น แล้วอยู่ ๆ ก็มี ผรั่งซึ่งจากรยานมาทับแคนของผมแตกแล้วก็ชี้ไปเลย เหมือนไม่มีอะไร”

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคุณอุทัยถือไม้ค้ตัวเล็ก ๆ ไว้ในมือ แต่ไม่สังเกตเห็นลำโพงขยายเสียงจึงได้ ลองไล่ถาม คุณอุทัยเล่าว่า

“เดิมทีก็จะมีเครื่องเสียงอยู่ด้วย ทีนี้เครื่องเสียงมันใหม่ เมื่อวันที่ผม ไปที่ Walking Street แล้วไปเล่นแล้ว แบทลำโพงของผมหมดแล้วพ่อค้าแถวนั้นเขามีรถเข็น เขาก็ให้พวงกับแบทของเขาได้ ผมก็ไม่ทันได้ดูว่าแบบเป็นลูกใหญ่ ก็ใช้ได้อยู่ประมาณ 20 นาทีแล้วเครื่องเสียงของผมก็ไหม้ล่ะ”

อุปสรรคของคุณอุทัยในเรื่องสถานที่ในการทำการแสดงก็มีเช่นกัน คุณอุทัยเล่าให้ฟังว่า

“บางทีผมก็ชอบกินเหล้าบ้าง แล้วมันก็จะตึงๆบ้าง เป่าแรงเสียงดัง อารมณ์ศิลปิน เขาก็เลย ว่าเอา แต่เขาก็พูดคืออยู่ พวกนายเวรยามเขาที่ดูแล เขาว่า ลุงทางนี้เขาไม่ให้ศิลปินมาเล่นในนี้ละ ศิลปินอะไรก็ตามแต่ เล่นตามฟุตบอลได้”

คุณอุทัยใช้ระยะเวลาในการแสดงเริ่มตั้งแต่ช่วงเย็นไปจนถึงช่วงค่ำ โดยจะเปลี่ยนสถานที่ไปตามวันที่มีตลาดนัด ซึ่งคุณอุทัยทราบว่าวันไหนมีตลาดนัดตรงไหน คุณอุทัยใช้วิธีเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะจึงต้องเลิกทำการแสดงก่อนที่รถโดยสารจะหมดรอบ คุณอุทัยมีรายได้จากการแสดงไม่แน่นอน เฉลี่ยประมาณวันละร้อยกว่าบาท ถ้าวันไหนโชคดีมีคนให้เงินเยอะก็จะได้วันละหลายร้อยบาท

คุณอุทัยมีห้องพักของลูกไว้สำหรับพักอาศัย แต่ในวันที่ผู้วิจัยได้พบคุณอุทัย คุณอุทัยไม่ได้กลับไปนอนที่ห้องลูก ผู้วิจัยจึงสอบถามช่องทางที่จะสามารถติดต่อคุณอุทัยได้ คุณอุทัยจึงทิ้งท้ายไว้ว่า

“ถ้าจะติดต่อผมไปถามถึงผมที่ร้าน ต้มเลือดหมู ตรงสะพานลอย ร้านใหญ่อยู่ อยู่ฝั่งนั้นนะ นี่แหละผมกลับไปผมก็ไปเล่นที่นั่นแหละ เพราะผมเหนื่อยผมก็นอนที่นั่นเลย ห้องนอนผมก็มี ผมจะกลับไปนอนที่ห้องผมก็ได้ ก็ไม่ไกลเดินทางค่าวิน 20 บาทหรือจะเดินไปก็ถึง แต่เหตุผลที่ผมไปนอนอยู่ที่นั่นก็เพราะ ของจีปาดะอะไรทุกอย่างผมก็เอาไว้ในนี้ตื่นเข้ามา แม่ยกก็เก็บไว้ให้ผม”

ภาพที่ 1 ภาพคุณอุทัยบนเสื่อที่นั่งทำการแสดงขณะกำลังพูดคุยกับผู้วิจัย

วณิกข่ง หย่งฝู่

เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยได้พบกับวณิกเทศชายสูงวัย ลักษณะไม่เหมือนคนไทย มีลักษณะเหมือนคนจีน เขามาพร้อมกับเครื่องดนตรีซอเอ๋อหูและลำโพงขยายเสียงขนาดพกพา และหมวกที่วางหงายอยู่บนพื้นเพื่อรอรับเงินจากผู้คนที่กำลังเดินสัญจรผ่านไปมาเพื่อเลือกซื้อของอยู่ในงานวัด เสียงซอของเขาสามารถหยุดคนที่ผ่านไปผ่านมาให้หันมาฟังเพราะ เขากำลังนั่งสีซอเอ๋อหู เป็นบทเพลงป๊อปของจีนที่คนไทยคุ้นหูอยู่ในงานวัดแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรที่มีเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ในวันต่อมา วันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2560 ผู้วิจัยจึงกลับไปยังงานวัดแห่งนั้นอีกครั้ง เพื่อทำการพูดคุยและสอบถามถึงที่มาที่ไปของวณิกท่านนี้ แต่ได้พบกับอุปสรรคทางการสื่อสาร เนื่องจากวณิกท่านนี้ไม่สามารถพูดภาษาไทยและฟังภาษาไทยได้ ผู้วิจัยจึงทำการติดต่อเพื่อนที่เป็นคนจีนที่สามารถแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยให้ผู้วิจัยสามารถสื่อสารกับวณิกชาวจีนท่านนี้ได้ ผู้วิจัยจึงสามารถขออนุญาตเพื่อสัมภาษณ์เขาได้ในช่วงเช้าของวันถัดไป

ภาพที่ 2 ภาพคุณข่ง หย่งฝู่ขณะทำการแสดงที่งานองค์พระฯ จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 3 ภาพล่ามภาษาจีน ,คุณช่ง หย่งฝู และผู้วิจัย

วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2560 ผู้วิจัยพร้อมกับเพื่อนที่ทำหน้าที่เป็นล่ามช่วยแปลภาษาให้ได้เดินทางไปพบวณิกท่านี่ตามที่นัดหมายกันไว้ ที่ร้านกาแฟแห่งหนึ่งใกล้บริเวณวัดที่ผู้วิจัยได้พบกับวณิกท่านี่ วณิกท่านี่เป็นคนจีน เชื้อสายจีน และเดินทางมาจากประเทศจีน เขามีชื่อว่า คุณ ช่ง หย่งฝู เกิดเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1956 ปัจจุบันอายุ 62 ปี เขาเคยประกอบอาชีพครูสอนวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยม สอนมาจนถึงอายุ 55 ปี เป็นเวลา 32 ปี หลังจากเกษียณอายุตอนแรกเขาก็อยู่บ้านเฉยๆ ผู้วิจัยจึงถามสาเหตุที่เขาเลิกที่จะทำการแสดงแบบวณิก เขาเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ เวลาอยู่บ้านก็ไม่มีอะไรทำ มีก็ไปเล่นไพ่ทุกวัน ที่ออกมาเล่นเพราะชอบชอเอ้อหูและมีรายได้ด้วย ถ้าอยู่บ้านเล่นไพ่อย่างเดียวก็ไม่มีรายได้ และมีความคิดว่าอยากเล่นชอเอ้อหูให้คนอื่นได้ดู เพราะคนรุ่นสมัยเราจะไม่ค่อยรู้จักอยู่แล้ว เพราะมันเป็นวัฒนธรรมสมัยก่อน มีความต้องการที่อยากจะเผยแพร่วัฒนธรรมการชอเอ้อหูให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย ”

คุณ ช่ง หย่งฝู เริ่มเล่นชอเอ้อหูตั้งแต่ตอนอายุ 13 ปี เริ่มออกแสดงดนตรีแบบวณิกเมื่อ ค.ศ. 2011 แสดงครั้งแรกที่กรุงเทพมหานคร ไม่เคยแสดงในประเทศจีน แต่เดินทางแสดงดนตรีแบบวณิกมาครบทั้ง 77 จังหวัด ในประเทศไทยแล้ว แต่ละครั้งที่มาทำการแสดงที่ประเทศไทยเขาจะใช้ระยะเวลาประมาณ 8 เดือน ในการอาศัยอยู่ในประเทศไทย ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร และค่าที่พัก คุณ ช่ง หย่งฝู ได้มาจากการแสดงแบบวณิกทั้งหมด จึงหมายความว่า คุณ ช่ง หย่งฝู เป็น

วณิพกประจำ เพราะเขาทำการแสดงเป็นประจำเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต มีอาชีพ วณิพกเป็นหลัก คุณ ช่ง หย่งผู้มีครอบครัวมีลูกมีหลานที่จะต้องโทรคุยกับเขาวันละ 2 ครั้ง เวลาที่เขา ออกเดินทางมาอยู่ที่ต่างประเทศ นอกจากประเทศไทยแล้วนอกจากประเทศไทยแล้ว คุณ ช่ง หย่งผู้ ยังได้เดินทางไปแสดงดนตรีที่มาเลเซีย และสิงคโปร์ด้วยแต่เขาชอบประเทศไทยที่สุด เพราะคนไทยใจ บุญ และบอกว่าอยู่เมืองไทยแล้วสบายใจที่สุด ผู้คนใจดีเป็นมิตร

ผู้วิจัยสอบถามถึงแผนการและวิธีการเลือกสถานที่ในการทำการแสดง

คุณ ช่ง หย่งผู้ เล่าว่า

“ จะเลือกสถานที่ที่มีคนเยอะๆเขตชุมชนสถานที่ที่คนเดินเยอะก็จะได้เงินเยอะ ที่ตลาดหรือ สถานที่จัดงานหรือที่โรงเรียนสถานที่เหล่านี้มักจะมีคนเยอะ มีการวางแผนไว้คร่าวๆ แต่สามารถ ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ”

ภาพที่ 4 ภาพคุณช่ง หย่งผู้ขณะทำการแสดงที่หน้าห้างบิ๊กซี จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยสอบถามถึงบทเพลงที่ใช้แสดงเป็นประจำแล้วทำให้ได้เงินมากเป็นพิเศษ คุณ ช่ง หย่งผู้ เล่าว่า “มี ชื่อเพลงหมี่หมี่เชียงหลี่จี้เชียงสี่อ แผลว่า ผากความคิดถึงไปกับพระจันทร์ หรือพระจันทร์ แทนใจ เขาเคยเล่นอยู่ที่สิงคโปร์ ที่นั่นมีคนเชื้อสายจีนอยู่เยอะ คนจีนที่ฟังรู้เรื่องและเป็นเพลงที่ชอบ เป็นเพลงเก่าของจีน เขาก็ได้เงินจากคนฟังที่ชอบมา 680 เหรียญสิงคโปร์เลย หรือ เวลา เจอคนไทย ที่อายุมากก็จะเล่นเพลงเทียนหมี่หมี่เพราะคนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักเพลงนี้บางครั้งก็มีคนมาให้เล่นเพลง Happy Birthday ก็จะทำให้ได้เงินเพิ่มขึ้น”

ผู้วิจัยสอบถามถึงระยะเวลาในการแสดงในแต่ละวัน คุณ ช่ง หย่งผู้ เล่าว่า

“แบ่งเป็น 3 ช่วง ช่วงเช้า ปาย เย็น ก่อนเข้าเรียน 6:30-08:00 น. ช่วงเลิกเรียน 15.30-17.00น. และช่วง เย็น 5 โมงครึ่งถึง 2 ทุ่มจะเลือกเล่นที่โรงเรียนมัธยมกับมหาลัยเพราะเด็กจะมีเงิน”

รายได้เฉลี่ยของคุณ ช่ง หย่งผู้ อยู่ที่ประมาณวันละ 800-1,000 บาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ที่ดีและสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำในประเทศไทยอีกด้วย แต่ก็อุปสรรคจากธรรมชาติคือถ้าหากวันไหนเกิดฝนตกก็ไม่สามารถทำการแสดงได้ ผู้วิจัยจึงสอบถามต่อถึงเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพวงดนตรี คุณ ช่ง หย่งผู้ เล่าว่า

“ 1.นักดนตรีข้างถนน 2.ขอทาน เล่นดนตรีแบบนี้ที่ต่างประเทศ เราฟังภาษาไม่รู้เรื่องเลยไม่สนใจ พอเวลามีคนด่าก็ฟังไม่รู้เรื่อง เวลาคนชมก็ฟังไม่รู้เรื่อง ถ้าใครชอบก็จะมายืนฟังนาน ๆ แล้วก็ให้เงิน ก็ารู้สึกดีที่เขาชอบสิ่งที่เล่นแสดง ”

ผู้วิจัยสอบถามว่าเขามีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกฎหมายและพื้นที่สำหรับนักแสดง ความสามารถ คุณ ช่ง หย่งผู้ บอกว่าไม่มีความเห็น แต่เขาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเป็นวงดนตรีในต่างประเทศให้ผู้วิจัยฟัง เขาเล่าว่า

“ถ้าไปเล่นที่สิงคโปร์เขาจะต้องไปขออนุญาตกับเจ้าหน้าที่แล้วเขาก็ยังจะต้องแวนบัตรตอนที่เล่นด้วย ถ้าคนไหนที่ไม่มีใบอนุญาต คนที่มีใบอนุญาตก็สามารถที่จะไปฟ้องเจ้าหน้าที่ให้มาจับได้ คนนั้นก็ต้องถูกปรับ เพราะผิดกฎหมาย ตอนแรกที่เขาไปเล่นที่สิงคโปร์เขาเองก็โดนฟ้องเหมือนกัน เพราะว่าไม่รู้ว่าจะต้องไปขออนุญาต ก็ต้องเสียค่าปรับ พอรู้แล้วก็ไปขออนุญาต ”

คุณ ช่ง หย่งผู้ บอกว่าเขาไม่ต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่มาจัดสถานที่อะไรให้เขาเล่น เขาบอกว่าเขาอยากที่จะเล่นที่ไหนก็เล่นที่นั่นได้ ไม่ชอบให้เจ้าหน้าที่ มายุ่งเกี่ยวกับสถานที่

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า คุณ ช่ง หย่งฝู ไม่ใช่ขอทาน เขาไม่ได้ยากจน และเขาไม่ได้เก้งออะไรมากมาย เขาเพียงแค่อยากใช้เวลาว่างหลังจากการเกษียณอายุจากอาชีพครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมในประเทศจีน ใช้เวลาเดินทางเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในช่วงชีวิตที่เหลืออยู่ และยังสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีจีนด้วย เขาได้เงินจากรัฐบาลของเขาทุกเดือน เขาเดินทางคนเดียวและดนตรีทำให้เขามีเพื่อน

สองสามวันมานี้ผมตามเขาไปตามที่ต่าง ๆ ที่เขาไปเล่นดนตรี เขาได้รายได้ดีมาก อาจเพราะประสบการณ์ในการหาสถานที่และเลือกช่วงเวลาในการแสดงของเขา เขารู้ว่าตรงไหนหรือกลุ่มคนแบบไหนที่จะให้เงินเขาได้เยอะ เขาก็มุ่งตรงจุดนั้น และเขายังได้ทิ้งท้ายไว้ว่า

“ประเทศไทยเป็นประเทศที่เขาอยู่แล้วสบายใจที่สุด คนไทยรู้สึกว่าเขาไม่มีความน่ากลัวเลย เขาสบายใจที่จะไปไหนมาไหน แต่อย่างประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เขารู้สึกว่าคนที่นี่น่ากลัวกว่า ไม่ใช่แบบสบายๆเหมือนที่ประเทศไทย”

ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเป็นจุดมุ่งหมายหลักที่คุณช่ง หย่งฝู เดินทางมาทำการแสดงวงฉินทุกปี อย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งผู้วิจัยได้พบคุณ ช่ง หย่งฝูและขอเอื้อหูของเขา โดยบังเอิญ ที่หน้าร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม เขายังคงใช้ชีวิตอย่างมีความสุขด้วยอาชีพวงฉิน และเพิ่งเดินทางมาถึงจังหวัดนครปฐม เพื่อมาเปิดหมวกในงานองค์พระปฐมเจดีย์ งานประจำปีที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นที่เดียวกันกับผู้วิจัยได้พบคุณช่ง หย่งฝู ครั้งแรกเมื่อ 2 ปีก่อน

ภาพที่ 5 ภาพขณะผู้วิจัยพบคุณช่ง หย่งฝูโดยบังเอิญที่หน้าร้านอาหาร จังหวัดนครปฐม

แต่ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 คุณ ช่ง หย่งฝู ได้ทำการติดต่อผู้วิจัยผ่านเพื่อนที่ช่วยแปลภาษาจีนให้ เพื่อแจ้งข่าวว่าเขาถูกตำรวจไทยจับ ถูกควบคุมตัวส่งกลับประเทศจีน และถูกเพิกถอนการอนุญาตเข้าประเทศไทย เนื่องจากเป็นบุคคลต้องห้าม ผู้มีพฤติกรรม ขอดาน เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่า บัตรนักแสดงความสามารถนั้นสามารถทำได้เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น

ภาพที่ 6 ภาพตราประทับในพาสปอร์ตคุณช่ง หย่งฝู ว่ามีพฤติกรรมขอดาน

วณิกิตติศักดิ์

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยได้นั่งรถไฟเดินทางไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อร่วมแสดงความยินดีกับงานแต่งงานของน้องชายในเช้าวันถัดไป ผู้วิจัยเดินทางไปถึงประจวบคีรีขันธ์ เวลาประมาณ 18.30 น. เป็นคืนวันศุกร์ ซึ่งจะมีการจัดตลาดนัดถนนคนเดินบริเวณถนนเรียบริมทะเล ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากสถานีรถไฟ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเดิน ใช้เวลาเพียงไม่นานก็ถึงตลาดถนนคนเดินที่มีสินค้ามากมายหลากหลาย ทั้งของกิน ของใช้ เสื้อผ้า และสินค้าอื่น ๆ ผู้วิจัยเดินไปบนถนนไม่นานก็ได้ยินเสียงเพลงของ the Beatles ลอยมาปะปนกับเสียงคลื่นที่กำลังกระทบหาดทราย

“let it be let it be let it be let it be” เสียงชายวัยกลางคนกำลังนั่งร้องเพลงเล่นกีตาร์พร้อม เด็กหญิงสาวนั่งเคาะเครื่องประกอบจังหวะอยู่ด้านข้าง พร้อมวางกระเป๋ากีตาร์ที่เปิดรอรับ น้ำใจจากผู้ชมผู้ฟังที่ผ่านไปมา แล้วถูกใจในบทเพลงและความสุขที่นักดนตรีกำลังขับกล่อม ผู้วิจัยได้เฝ้าสังเกตโดยรักษาระยะห่างไว้เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงและผู้รับชม ผู้แสดงดูมีความเป็นมิตรและพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้คนที่สัญจรผ่านไปมา และคนที่หยุดฟัง มีผู้ชมบางคนได้เดินเข้าไปขอให้นักดนตรีเล่นบทเพลงอวยพรวันเกิด นักดนตรีท่านนี้ก็เล่นให้โดยทันทีด้วยความเต็มใจ ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่ามีผู้ฟังบางคนเตรียมเครื่องดื่มและอาหาร มานั่งทางริมทะเลใกล้กับจุดที่มีการทำการแสดงคล้ายกับว่ามาชมการแสดงอยู่เป็นประจำ

ภาพที่ 7 ภาพคุณกิตติศักดิ์และลูกสาวขณะทำการแสดงที่ถนนคนเดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยอยู่ชมการแสดงจนจบและได้เข้าไปลองพูดคุยกับนักดนตรีท่านนี้ และได้อธิบายถึงงานวิจัยของผู้วิจัยเพื่อทำการขอสัมภาษณ์ นักดนตรีท่านนี้มีความเมตตาจึงนัดให้ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ที่บ้านในช่วงบ่ายของวันถัดไป และได้แลกเปลี่ยนโทรศัพท์เพื่อใช้บอกพิกัดที่อยู่และนัดเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 เวลาประมาณ 15.00 น. ผู้วิจัยเดินทางไปถึงยังบ้านของผู้ให้ข้อมูล บ้านของผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียว มีต้นไม้ร่มรื่นและมีเครื่องไวโอลิน กีตาร์ กลอง และเครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ และอุปกรณ์การทำ แสดงให้รู้สึกถึงความเป็นบ้านของศิลปินนักสร้างสรรค์ เมื่อไปถึงก็ได้เห็นบทบาทของการเป็นพ่อบ้านของผู้ให้ข้อมูล เพราะผู้ให้ข้อมูลกำลังจะเดินทางออกไปซื้อน้ำถังมาไว้ใช้บริโภคภายในบ้านด้วยรถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้าง ผู้วิจัยจึงขอติดตามไปและได้เห็นปฏิสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลกับชาวบ้านที่อยู่ระหว่างทางไปร้านขายน้ำ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านของผู้ให้ข้อมูลมากนัก ผู้ให้ข้อมูลกับชาวบ้านมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทักทายถามสารทุกข์สุขดิบกันให้ ความรู้สึกว่าคุณให้ข้อมูลท่านนี้มีความเป็นมิตรเป็นอย่างมากกับผู้คนในสังคมที่อาศัยอยู่

ภาพที่ 8 ภาพของบ้านไม้ชั้นเดียวของคุณกิตติศักดิ์ ในบรรยากาศร่มรื่น

เมื่อผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเดินทางกลับมาถึงบ้านผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลก็ขอทำธุระสักครู่ ในระหว่างนั้นผู้วิจัยจึงจัดการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือในการบันทึกการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลกลับมาตรงจุดที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกที่จะให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้านของผู้ให้ข้อมูล โดยมีลูกชายของผู้ให้ข้อมูลเดินตามมานั่งเล่นอยู่ใกล้ ๆ ผู้วิจัยเริ่มการเก็บข้อมูลโดยไม่รีรอ ผู้ให้ข้อมูลท่านนี้มีชื่อว่า กิตติศักดิ์ โดยต่อจากนี้ผู้วิจัยขอเรียกว่า “พีตี”

ภาพที่ 9 ภาพคุณกิตติศักดิ์ขณะทำการให้สัมภาษณ์

พีตีมีอายุ 47 ปี อาศัยอยู่กับภรรยา ลูกสาวและลูกชาย พีตีเริ่มเล่นดนตรีมาตั้งแต่อายุประมาณ 14 ปี เครื่องดนตรีหลักที่ชอบเล่นคือกีตาร์ เริ่มเล่นดนตรีเพราะเป็นคนชอบฟัง แล้วพอได้ลองเล่นแล้วมีความสุขจึงเล่นเรื่อยมา พีตียังมีความสามารถในการทำงานไม้ ทำกรอบรูป และเขียนป้ายต่าง ๆ แต่พีตีเรียนจบสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พีตีบอกว่า

“ จบรามมาครับ สาขารัฐศาสตร์ เรียนไปงั้นนะ เรียนไปให้มันจบๆ แต่พีก็ไม่ได้เอามาใช้เลย ก็ไม่เคยเอามาใช้ ใบปริญญาก็ไม่เคยใส่ใจ คือตอนวัยรุ่นตอนที่ไปเรียนที่กรุงเทพฯ ใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ กรุงเทพฯมา 6-7 ปีก็รู้สึกพอและอิมละ รู้สึกว่ากรุงเทพฯมันไม่ใช่ตัวเรา กลับบ้านดีกว่า ”

พีตีมีพื้นเพเดิมเป็นคนประจวบคีรีขันธ์ตั้งแต่กำเนิด และได้เล่าถึงช่วงเวลาที่ย้ายกลับบ้านแรกๆถึงประสบการณ์อาชีพที่เคยทำมาว่า

“ กลับบ้านมาก็ยังแคว้งอยู่ ไม่รู้จะทำอะไรก็ไปสอบปลัดมั่งอะไรมั่ง ไม่มีความสุข ก็เลยมาทำ อาชีพอิสระ ลองมาทำกรอบรูปดู ตอนหลังก็มีเพื่อนเปิดบาร์เบียร์ เขาก็มาชวนให้ไปเล่นด้วย เขาว่า ดี ลองมาเล่นตรงนี้นี่หน่อย ผมก็เลยลองไปเล่นดู ตอนนั้นก็ตำรผมเองไม่มีหรอกก็ไปขอยืมก็ตำรเขาไปเล่น พอไปเล่นดูก็ปรากฏว่าเล่นได้ ทีนี้ละก็ยาวเลย ผมก็เลยวนรอบประจวบเลย เมื่อก่อนก็มีอยู่ 5-6 ร้าน วนอยู่ วันนี้ไปร้านนี้วันนั้นไปร้านนี้ ก็เป็นที่รู้จักกัน แต่ก็ไม่กล้าวิ่งมากเต็มทีวันหนึ่งก็ 2 ร้านกลัวแขกเขา จะเบื่อ ช่วงที่ร้านมีแขกเยอะก็เล่น 2 ชั่วโมงก็ได้มาแล้วชั่วโมงละ 200 แต่ช่วงที่ไม่มีแขกได้มาชั่วโมง เดียว 200 ก็ยังคืนให้ร้านไปร้อยนึง เราก็กังขาเขา แต่เวลาเขาแขกเยอะเขาก็ไม่เคยเพิ่มให้เรานะ ”

พีดีแสดงถึงการเลือกทำสิ่งที่มีความสุขแม้จะไม่มั่นคงและแน่นอน ผู้วิจัยจึงถามต่อถึงที่มาของการมาทำการแสดงดนตรีแบบวงพิทก ตามที่ผู้วิจัยได้พบเจอที่บริเวณตลาดนัดถนนคนเดิน พีดีได้ให้ ข้อมูลว่า

“ ช่วงนั้นมีเพื่อนเปิด มินิแกลอรี เขาถ่ายภาพเอง แล้วเอาภาพไปแสดงที่ถนนคนเดิน สมัยก่อนถนนคนเดินยังไม่หนาแน่นเท่านี้ 3 ปีก่อนมันยังบ้านๆ เขาก็มาชวนว่า ดิว่างใหม่ ผมก็เลยไป ลองดู ไปกับลูกสาว 2 คน ผมลองเล่นๆ ไป ก็รู้สึกว่าคุณที่เขาดู เขาก็ชอบ เขาก็มีความสุข เขาพอใจเขาก็ให้เงินเรา 10 บาท 20 บาท แต่ผมก็ไม่ได้คิดถึงตัวเงินเป็นหลัก ผมคิดถึงว่าผมเล่นแล้วมีความสุข บางครั้งเราก็อาจจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับเด็กที่ว่าการกำลังฝึกหัดเล่นอยู่ว่า เล่นดนตรีไม่จำเป็นต้อง ไปเล่นบนเวทีหรือเล่นบนร้านเหล้า เล่นดนตรีสามารถเล่นที่ไหนก็ได้ผมก็เลยเล่นมาทั้งหมดก็ 3 ปีกว่า แล้ว ”

ปกติเมื่อวันธรรมดาที่ไม่มีตลาดนัดถนนคนเดินพีดีก็จะทำงานศิลปะตามแต่ที่ตัวเองต้องการ จะทำและทำกรอบรูปไว้สำหรับขายเวลาที่ออกไปแสดงดนตรี และเมื่อมีเวลาพีดีและลูกสาว ก็มักอยู่ที่ บ้านเพื่อใช้เวลาร่วมกันในการซ้อมดนตรีและแกะเพลงที่ชอบเพื่อนำมาใช้ในการแสดง ผู้วิจัยจึงถามถึง ความรู้สึกของลูกสาวพีดีที่ได้ร่วมกับพ่อในการทำการแสดงดนตรี พีดีบอกว่า

“ แรกๆเขาก็อายนะ เขารู้สึกอาย แต่ปัจจุบันไม่อายและ เฉยๆเขาไปและ แต่ก่อนเขาก็อาย เหมือนกับไปขอกทาน พอเล่นๆไปเขาก็รู้ว่านี่ไม่ใช่การขอกทานนะ นี่คือการแลกเปลี่ยนความสุขซึ่งกัน และกัน บางคนเขาก็ช่วย support เรา เราไม่รู้สึกว่าการทำงานแบบนี้เป็นการกระทำที่น่าอาย คนก็ เริ่มเข้าใจขึ้น มาซัพพอร์ตเราบางคนก็ให้ 300 แบบนี้แล้วเรารู้สึกแฮปปี้เราไม่ชอบอยู่ตามร้าน เราไม่ ชอบอยู่ใกล้คนเมา แล้วทำแบบนี้แล้วมีความสุข จริง ๆที่ประจวบก็มีหลายเจ้านะ มีทั้งหมด 3-4 เจ้า

แต่ว่าอาจจะไม่จริงจังกเท่ากับพี่ เพราะเราหุ่มเท เราชอบทำตรงนี้ เคยไปเปิดที่หัวหินเหมือนกันนะเคยไปเปิดครึ่งสองครึ่ง ”

ภาพที่ 10 ภาพแสดงกล่องกีตาร์เพื่อรับเงิน มีเงินอยู่เป็นจำนวนมาก

พี่ตีเล่าถึงการเลือกสถานที่ในการแสดงว่าจะต้องดูว่าตรงนั้นมีคนผ่านไหมและเขาฟังดนตรีไหม ผู้วิจัยจึงถามต่อถึงการเลือกช่วงเวลาในการทำการแสดง พี่ตีเล่าว่า

“ ช่วงเย็นๆหน่อย เลิกงานมา แต่จะไม่ไปตามตลาดนัด อาจจะไม่นัดเพราะลูกสาวเรียน เราไม่นัดวิ่งตามตลาดนัด ก็จะมาแค่ที่ถนนคนเดิน ที่บ้านกรูด ทับแค ก็ตะเวนไปมาหมดไม่ใช่แค่ถนนคนเดินที่นี่ แต่ว่าทางโน้นเสียงตอบรับไม่ค่อยดี เราก็เลยชอบเปิดที่ประจวบ แล้วก็เพราะมันมีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม เคยจะไปเปิดที่ปราณ ก็มีคนเปิดหมวกอยู่แล้ว ”

พี่ตีได้เล่าถึงประสบการณ์ที่เคยออกแสดงตามที่ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคของการประกอบอาชีพแบบวงดนตรี ซึ่งแสดงให้เห็นความหนาแน่นของจำนวนผู้ประกอบการอาชีพวงดนตรีในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ถามต่อถึงรายได้จากการทำการแสดงในแต่ละครั้ง พี่ตีได้ให้คำตอบว่า

“ ต่อวันก็อยู่ที่ประมาณ 500-600 บาทประมาณนี้ แล้วแต่ช่วง บางวันก็ 200 บางวันช่วงวันหยุดก็นักท่องเที่ยวเยอะ ก็ได้เยอะ 800-900 ถ้าอย่างช่วงธรรมดาก็ 500-600 พูดถึงว่ามันคุ้มไหมกับการที่เราจะไปขนาดนั้น มันก็คุ้มตรงที่เรามีความสุข ”

ภาพที่ 11 ภาพแสดงอุปกรณ์ที่คุณกิตติศักดิ์ขนไปเพื่อทำการแสดงด้วยในแต่ละครั้ง

คำตอบนี้เป็นสิ่งตอกย้ำที่แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในการประกอบอาชีพวงดนตรี แต่ก็ได้แสดงให้เห็นว่ารายได้จากการประกอบอาชีพวงดนตรีนั้นพอเพียงต่อการดำรงชีพ และพืดยังตอกย้ำเจตนาธรรมณ์เรื่องของคุณภาพความสุขที่ได้รับจากการทำการแสดงอีกด้วย ผู้วิจัยถามต่อถึงเกี่ยวกับกลุ่มผู้ฟังที่ผู้วิจัยสังเกตได้จากการเก็บข้อมูลในวันที่พืดยทำการแสดงว่าเป็นแฟนคลับของพืดยหรือเปล่า พืดยตอบว่า

“ ใช้ครับ คนที่รู้ว่าผมจะเล่น ก็จะเตรียมเหล่าเบียร์ เหล้าพร้อม มาปูข้างหน้าเนียแหละ มีเครื่องดื่มพร้อมอาหารพร้อม มานั่งฟังผมเล่นกัน มีคนนั่งนะ นั่งรถไฟจากหัวหินมาประจวบ ก็อาศัยนอนตามสะพานปลาตามอะไรเพื่อที่จะมารอดูดนตรีผม แล้วก็นั่งรถไฟกลับ เขาเป็นคนงาน วันๆเขาก็อยู่ในแคมป์คนงาน เขามาที่นี่เพื่อผ่อนคลาย มาฟังเพลง เขาทำแล้วมีความสุข ไม่ต้องไปนั่งร้าน เขาก็ไม่เสียเงิน บางครั้งดนตรีไม่ได้จำกัดอยู่ที่เฉพาะร้านเหล่า อันนี้เราได้เล่นที่เป็นตัวเรา ยิ่งก็ได้ ขอให้เรามีความสุข คนฟังมีความสุขนี่แหละ อย่างรายได้ที่ได้ก็เอามาซัพพอร์ตครอบครัว บางคนก็ชอบมาดูแคลน ตอนแรกก็อายอะนะ แต่พอเล่นไปสักพักก็รู้และ ไม่ใช่และอันนี้มันเป็นการหาเงินแล้วมีความสุข เราได้เล่นดนตรีให้ใครก็ไม่รู้ที่เดินผ่านไปผ่านมา เขาไม่ต้องหยุดดั่งให้เราหรอก แค่เขาหยุด

ฟังเรา หรือร้องตามเพลงที่เราเล่น แค่นั้นเราก็รู้สึกมีความสุข ช่วงเวลาแค่ 1 นาทีถึง 2 นาทีแค่นั้น เป็นการเติมความสุขให้กับเขา ผมเล่นไปผมก็สังเกตดู ”

พีติได้แสดงมุมมองที่บางที่เราเองอาจจะคาดไม่ถึง วนิพกพีติเป็นตัวอย่งให้เห็นเด่นชัดถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ให้ความบันเทิงในสังคม มีผู้คนจำนวนหนึ่งที่เลือกจะเสพดนตรีของพีติ แทนที่จะไปนั่งที่ร้านเพื่อดูดนตรี อาจจะเพราะเหตุผลอะไรก็ตาม แต่พีติแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ให้ความสุขอย่างแท้จริง ไม่ได้หวังเพียงแค่เงิน แต่ยังหวังให้ผู้ฟังที่ผ่านไปมามีความสุขแม้แค่นาทีเดียวที่เดินผ่าน

ผู้วิจัยถามต่อถึงทัศนคติกับคำว่าวนิพกในมุมมองของพีติ พีติตอบว่า

“ อย่างสายตาคนทั่วไป ก็คงคิดว่าตาบอดบ้างอะไรบ้าง แล้วก็ไปเล่นดนตรีเพื่อรายได้ เมื่อก่อนพีก็มองภาพลักษณะว่าเป็นอย่างนั้น พอเรามาทำเอง ก็ได้รู้ว่ามันไม่ใช่ ไร้อะไรเลยซีพมันก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง แต่พอเรามาสัมผัสดนตรี มันจึงได้รู้ว่ามันสามารถอยู่ได้ทุกที่ทุกแห่ง เสียงเพลงก็คือเสียงแห่งความสุข มันไม่เคยทำร้ายใคร เมื่อก่อนที่ยังไม่ได้ทำ เราก็มองคนอื่นอยู่ประจำ ร้องเพลง ร้องตามตลาดนัด อันนั้นคนให้ให้เพราะความสงสาร บางคนอาจจะเสียงไม่ดีหรืออก แต่ว่าอย่างของพี เขาไม่ได้ให้เพราะความสงสาร เขาให้เพราะว่าเขาพอใจ บางทีนะ อยากฟังเพลงที่ตามสถานีวิทยุไม่มีเปิด พีก็มาร้องให้ฟังอย่างนี้เป็นการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ”

จากคำตอบของพีติแสดงให้เห็นถึงมุมมองทั้งก่อนและหลังจากที่ได้ประกอบอาชีพวนิพก และยังคงแสดงถึงความสุขจากการได้มอบความสุขด้วยเสียงดนตรีและยังสามารถรับรู้ถึงความพึงพอใจของผู้ชมที่ได้รับชมรับฟังการแสดงว่ามีผู้ให้เงินเพราะความพึงพอใจในการแสดงของผู้ประกอบอาชีพวนิพก

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงการเสียเงินค่าที่ใช้ในการแสดง พีติเล่าว่าต้องเสียค่าที่ 60 บาท เพราะทางผู้จัดตลาดนัดก็คิดว่าการแสดงแบบวนิพกนี้ก็เท่ากับพ่อค้าคนหนึ่งเหมือนกับพ่อค้าคนอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงมุมมองของคนอีกกลุ่มที่มีผลประโยชน์ในการจัดสรรพื้นที่ให้กับพ่อค้าแม่ค้าว่ามองเห็นผู้ประกอบอาชีพวนิพกว่าสามารถทำรายได้ได้ไม่ต่างจากพ่อค้าแม่ค้าคนอื่น ๆ

ผู้วิจัยสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาครัฐในการจัดสรรพื้นที่ให้ผู้แสดงความสามารถ พีติได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“ ก็อยากให้มีการจัดพื้นที่นะ ในทุกตลาดนัด จริง ๆ ก็ควรจะมีพื้นที่ให้เล่นฟรีเป็นการถล่ม ตลาดคนทั่วไป เก็บภาษีก็ได้ บางทีผมไปเล่นก็ต้องไปแข่งกับเสียงคนอื่น ทั้งเครื่องเสียง บางทีประมวล ของเล่นก็เสียงดัง ผมเห็นด้วยถ้าให้ฉันทมาเป็นอาชีพแต่มีการเสียภาษีก็ได้เหมือนในต่างประเทศ ”

จากความคิดเห็นของพีตีได้แสดงถึงอุปสรรคทางด้านพื้นที่ที่ใช้ทำการแสดงและปัญหา ทางด้านเสียงจากร้านค้าอื่น ๆ ในตลาดนัดที่ทำการแสดง และพีตีก็ยินยอมที่จะชำระภาษีเพื่อมีพื้นที่ใน การแสดง นั้นหมายความว่าผู้ประกอบการอาชีพฉันทนี้นั้นหากมีรายได้เหลือเพียงพอก็ยินดีที่จะ จ่ายเงินภาษีให้รัฐเพื่อไปบริหารประเทศ ดังนั้นหากรัฐสามารถทำให้อาชีพฉันทกลายเป็นอาชีพที่ สุจริตถูกต้องตามกฎหมาย รัฐก็จะสามารถมีรายได้จากการเก็บภาษีเงินได้จากผู้ประกอบการ และผู้ประกอบการก็ควรสามารถได้รับสิทธิต่าง ๆ จากทางภาครัฐเท่าเทียมกับผู้ประกอบ อาชีพอื่น ๆ

ภาพที่ 12 ภาพคุณกิตติศักดิ์และผู้วิจัย

วณิพกหมอลำทองคำ

เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2560 เวลาประมาณ 21.00 น. ผู้วิจัยได้กำลังนั่งทานอาหารอยู่ที่ร้านอาหารข้างถนนแห่งหนึ่งในเมืองขอนแก่น บริเวณข้างมหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เมืองแห่งดอกคูณและเสียงแคน ผู้วิจัยนั่งทานอาหารอยู่สักครู่ก็ได้ยินเสียงแคนแว่วมาแต่ไกล ด้วยน้ำเสียงที่ไม่ธรรมดา ผู้วิจัยจึงต้องรีบหยิบกล้องและเครื่องบันทึกเสียงขึ้นมาบันทึกไว้ และค่อยๆเดินตามถ่ายอย่างสุภาพ (กัมศิระชะค้ำนำบวณิพกที่กำลังขับบรรเลงแคนเชิงขออนุญาต)

ภาพที่ 13 ภาพคุณลาขณะทำการแสดงแคนที่ร้านอาหารริมฟุตบาท อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วณิพกเป่าแคนส่งสายตาเชื้อเชิญให้บันทึกภาพได้ตามสบาย วณิพกท่านนี้แสดงการเป่าแคนได้สนุกสนานจนผู้ชมบางท่านต้องลุกขึ้นจากโต๊ะเพื่อวิ่งไปตามจังหวะของเสียงแคนที่วณิพกท่านนี้กำลังบรรเลง ผู้วิจัยเดินตามบันทึกภาพจนวณิพกแสดงจนครบทุกโต๊ะ และได้เริ่มเข้าสนทนาพูดคุยและขออนุญาตบันทึกและสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 14 ภาพแขกในร้านอาหารกำลังเข้ตามเสียงแคนของคุณลาอย่างสนุกสนาน

จากนั้นจึงผู้วิจัยจึงขอเดินตามไปยังยานพาหนะของวณิพกท่านนี้ สิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็นยังทำให้ผู้วิจัยยังรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง คือยานพาหนะที่วณิพกท่านนี้ใช้เดินทาง มันไม่ใช่แค่อยานพาหนะมันเปรียบเสมือนบ้านและที่ทำงาน ไม่ใช่รถบ้านแต่เป็นรถมอเตอร์ไซด์ต่อเติมเสริมแต่งจนสามารถนอนได้ กินได้ ทำงานบรรณคดีได้ ซ่อมดนตรีบรรณคดีได้ หน้ารถเขียนไว้อย่างเด่นชัดว่า “ศิลปินเดี่ยว” มีลำโพงโทรโข่งอยู่ด้านบรรณคดี ด้านข้างซ้ายของรถมีป้าย “รับปะหม้อ ซึ่ง กระทะ สแตน ไฟไม้ หม้อ เป็นรู เล็ก ใหญ่ ซ่อมได้ สุขุขทัย ช่างไม่มีขาย ติดดาว ฟ้าไม่ยอมแก่ มีเมียเด็ก ”

ภาพที่ 15 ภาพคุณทอง,คุณลาและยานพาหนะที่ใช้เดินทาง

ภาพที่ 16 ภาพยานพาหนะที่ใช้เดินทาง กิน และอยู่ของคุณทองและลา

ข้างขวาของรถติดป้ายไว้นิรรูปของวณิพกท่านนี้กับภรรยาของเขา วณิพกชายท่านนี้ชื่อว่า ลา เขาเล่นดนตรีมาตั้งแต่อายุ 17 ปี ปัจจุบันอายุ 85 ปี เครื่องดนตรีที่พกพาติดรถไปด้วยได้แก่ แคน ซอ แอคคอร์ดियอน และกลอง และยังมีภรรยาที่นอนอยู่ภายในรถ

ภาพที่ 17 ภาพแสดงข้าวของเครื่องใช้และเครื่องดนตรีภายในรถ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า นอกจากเครื่องดนตรีแล้วยังมีอุปกรณ์ชุดเครื่องนอนและข้าวของเครื่องใช้อุปโภคบริโภคที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน จึงถามถึงบ้านของคุณลุงท่านนี้และได้คำตอบว่า

“บ้านก็หลายหลังนะ มีหลายที่ บ้านก็มี 4-5 หลัง แต่ก็ไม่ชอบบอกใครว่ามีบ้านหรือ คนไหนจะว่ายังไงก็ตามแต่เขา ก็มีถามมาอยู่เรื่อยแหละว่ารับซื้อกระดาษไหม ซื้อของเก่าไหม ผมก็ตอบไปว่าซื้อ แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้รับซื้อหรือ หากินแบบที่เห็นนี่แหละ เป่าแคนเล่นดนตรีนี่แหละ ตอนเที่ยงก็ปะหม้อด้วย” (ชี้ให้ดูบนหลังคารถที่เต็มไปด้วยอุปกรณ์สำหรับปะหม้อ)

ภาพที่ 18 ภาพคุณลุงลาและยานพาหนะ

คุณลุงเล่าว่าทำการแสดงแบบวณิพกมาตั้งแต่อายุ 30-40 ปี จนถึงปัจจุบัน อายุ 85 ปี บ้านเกิดของคุณลุงอยู่ที่สุรินทร์ แต่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดหนองคาย คุณลุงยังมีความจำดีมากและดูอ่อนเยาว์กว่าอายุจริงมาก อาจเป็นเพราะคุณลุงมีภรรยาที่มีอายุน้อยกว่าถึง 20 ปี ภรรยาของคุณลุงมีชื่อว่า ทอง อายุ 65 ปี ทั้งสองคนทำวงหมอลำด้วยกัน คุณป้าทองเล่าว่า

“ มีเป็นคณะเหมือนกัน มีคนนึงอยู่ที่ชุมแพ อีกคนนึงอยู่ที่ชัยภูมิ เวลาได้งานก็จะเรียกมาประสานงานกัน แสดงด้วยกัน ชื่อคณะหมอลำว่าทองลา เพราะว่าพี่ชื่อทอง ส่วนพี่เขาชื่อว่าลาจ๊ะ (ชี้มือไปทางพี่ลา) แกแข็งแรง แกดูแลตัวเองดี แกทำใจสบายๆ แกเล่นดนตรีอะไรของแก แกก็มีความสุข แกก็เลยยังไม่แก่ ร่างกายแกก็แข็งแรง ”

ภาพที่ 19 ภาพป้ายไวน์ลวงหมอลำทองลา

คุณลุงลาและคุณป้าทองถือได้ว่าเป็นผู้สูงอายุที่ยังดูแข็งแรงและอ่อนกว่าวัยมากทั้งสองท่าน อาจเป็นเพราะเสียงดนตรีที่มอบความสุขให้แก่ตนเองและผู้รับฟัง ผู้วิจัยสอบถามคุณป้าทองว่าปกติ ออกมาแสดงดนตรีแบบนี้ทุกวันหรือเปล่า และแสดงวันซ้ำที่เดิมหรือไม่ คุณป้าตอบว่า

“ ก็ทุกวัน ถ้าออกจากบ้านมาก็จะอยู่ 2 เดือน 3 เดือนถึงจะเข้าบ้านที่ ก็จะออกไปเรื่อย ๆ บางครั้งก็จะนอนจอดนอนที่วัด บางที่จังหวัดใหญ่ก็จะ 2 วัน 3 วัน จะไปจนถึงนครพนมจนถึง มุกดาหาร และวนซ้ำอยู่แต่ว่า 2 เดือน 3 เดือน จะรอบที่นี้ บางทีก็จะเปลี่ยนไปทางอุบลราชธานี บางครั้งก็จะลงไปทางระยองทางโน้นเหมือนกัน แต่ว่านาน ๆ สักที ก็ไปคืนนี้แหละ รถคันนี้นะ ถ้ามี กล้องวงจรอะ ก็จะเห็นมันผ่านไปทุกจุด ถ้าทำอะไรผิดนะไม่ต้องคืน 2 วันหรอก วันแรกเขาก็จับได้ เพราะว่าคันนี้มีคันเดียว แต่ถ้าเจอตำรวจนะตำรวจเขาก็จะผ่าน ให้ผ่าน เพราะว่ามันนานหลายปีและ ที่มาผ่านเขาอยู่อย่างนี้ อย่างรถนี้ก็ประกอบเอง ”

ภาพที่ 20 ภาพคุณลาและคุณทอง ขณะอยู่ในรถ

คุณป้าทองบอกว่าทำแบบนี้มาได้ 40 ปี แล้ว ไม่กินเหล้าเมายา จะเก็บเงินไว้ทำบุญทำทาน และปกติคุณป้าจะไม่ลงไปแสดงกับคุณลุง ยกเว้นว่ามีงานจ้างคุณป้าถึงจะไปร้องเพลงและต้องตามสมาชิกวงอีก 2 คน คนหนึ่งอยู่ชุมแพ และอีกคนหนึ่งอยู่จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยจึงถามที่มาของสาเหตุที่คุณลุงลาและคุณป้าทองออกแสดงดนตรีแบบวงพิภพ คุณป้าเล่าให้ฟังว่า

“ ตอนแรกแกทำรางน้ำ ตามวัด ตามบ้านนั่นแหละ สมัยก่อน เพราะเดี๋ยวนั้นมันมีไม้เฒ่าไร่ไผ่ ไหม แกก็เลิกทำ แล้วอีกอย่างแกก็ปีนสูงไม่ได้แล้ว ก็เลยเลิกทำ ก็หันมาซ่อมหม้อ หม้อนี่คือยังงี้ใช้เตาแก๊สยังงี้มันก็ต้องรู้ แล้วที่นี้ดนตรีนี่ก็ถือว่าคุณกับแกมานาน ดนตรีนี้คู่กับแก จริง ๆ แกเริ่มมาตั้งแต่อายุ 17 ปี ”

ผู้วิจัยสอบถามต่อถึงความคิดเห็นของลูกๆ ของคุณลุงคุณป้า คุณป้าเล่าให้ฟังว่าลูกๆ ก็ห้ามไม่ให้ออกมาทำแบบนี้แต่คุณลุงและคุณป้าบอกว่าหยุดไม่ได้ เพราะยังทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ไม่เสร็จ ทุกวันนี้ทำเงินเก็บไว้เพื่อเตรียมไว้สำหรับค่าใช้จ่ายในอนาคตของหลานๆ ผู้วิจัยจึงถามคำถามคุณป้าทองว่า คุณลุงกับคุณป้ายึดอาชีพวงพิภพเป็นหลักในการเลี้ยงชีพเลยใช่หรือไม่ คุณป้าตอบว่า

“ ไข่เลี้ยงชีพไปด้วย ชื่อของ ชื่อบ้าน ชื่อที่ ส่วนหนึ่งแล้วก็ทำบุญทำทาน คือตามทางเนี่ยเราก็จะชื้อน้ำมันตุนไว้ เพื่อไปเจอคนเขาน้ำมันหมด เราก็แจกให้เขาพอไปได้ อย่างเราไปเจอคนที่เขาแ่กว่าเราเราก็แบ่งให้เขาไป ด้วยเป็นเงินหรือว่าเป็นข้าวของอะไรก็ คือเราช่วยกันได้ก็ช่วยกันไป ถ้าเห็นคนตามทาง อย่างคนอื่นที่เขานั่นกว่าเรา เห็นเราเขาก็ช่วยเราเหมือนกัน เราได้มาแล้วก็ไปช่วยคนอื่นต่อ แบ่งๆ กันไป พี่กับเขานะมีนิสัยเหมือนกัน ประเภทที่ว่านอนป่วยแม่พๆ อยู่เนี่ย พอได้ยินเสียงปี

เสียงแคนก็ไม่ป่วยแล้ว จะขึ้นมาเต้นทันที แก่เป็นคนเป่าแคนใช้ใหม่ เล่นแอคคอร์ดเดียน พี่ก็จะเป็นคนรำ คือรำแล้วก็จะร้องเพลง ”

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ถามถึงรายได้ของคุณลุงลาและคุณป้าทองทั้งสองท่านไม่ได้ตอบออกมาเป็นตัวเลข เพียงแต่บอกว่าก็กินพอใช้ พอที่จะเหลือไว้ให้ลูกหลานได้ไม่ต้องลำบากมาก ดังนั้นจึงสามารถเรียกได้ว่าคุณลุงลาและคุณป้าทองใช้การแสดงดนตรีในการหาเลี้ยงครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าอาชีพวงมโหรีนั้นสามารถเป็นอาชีพสุจริต ที่เป็นผู้ให้ความบันเทิงให้ความสุขแก่ผู้คนที่ได้ยินได้ฟัง เสริมสร้างกำลังใจ และวงมโหรียังอาจสร้างแรงบันดาลใจให้กับใครอีกหลายคนเช่นกัน.

ภาพที่ 21 ภาพคุณลาและผู้วิจัย

วณิพกเยาวชน ณ JJ Mall

เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้เดินทางไปตลาดนัดสวนจตุจักรเพื่อสำรวจวัฒนธรรมของวณิพกในบริเวณนั้นในปัจจุบัน เมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภายในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็ได้เดินต่อไปยังศูนย์การค้า เจเจ มอลล์ ซึ่งอยู่ติดกับตลาดนัดสวนจตุจักร เมื่อเดินไปถึงยังด้านหน้าของศูนย์การค้า ผู้วิจัยได้พบกับนักเรียนชาย ใส่แว่น กำลังยืนสะพายกีตาร์โซโล่เพลงร็อกรุ่นเก๋าอย่างเมามันส์ นักเรียนชายคนนี้ใช้กีตาร์ และเอฟเฟกกีตาร์ ไมค์ร้องและเครื่องเล่นซีดีเพื่อใช้เปิดดนตรีประกอบ ส่วนใหญ่เป็นเพลงร็อก ที่เน้นกีตาร์โซโล่ พร้อมทั้งมีเครื่องขยายเสียงขนาดพอที่จะสะดวกในการเคลื่อนย้าย อุปกรณ์ทุกชิ้นเป็นของที่มีคุณภาพดี และมีราคาสูงพอสมควร เบื้องหน้าของนักเรียนชายที่กำลังแสดงอยู่นั้น มีกล่องสี่เหลี่ยมที่มีช่องเปิดด้านบน รอบกล่องติดกระดาษมีข้อความแสดงเจตจำนง ในการแสดงและวางกล่องไว้ว่า เพื่อทุนการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะเก็บข้อมูลเชิงลึก จากวณิพกนักเรียนชายใส่แว่นผู้มากความสามารถคนนี้ ผู้วิจัยจึงได้เฝ้าสังเกตการณ์ พบว่ามีผู้สัญจรไปมาให้ความสนใจและบริจาคเงินกันให้พอสมควร และยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวให้ความสนใจ เพราะวณิพกคนนี้ แสดงโชว์ทั้งเพลงไทยและเพลงสากล จึงทำให้ผู้คนที่ผ่านไปมาหลายคนหยุดนั่งฟัง บ้างก็ถ่ายรูปกับผู้แสดง บ้างก็ถ่ายคลิป บางคนก็เข้ามาขอให้ผู้แสดงเล่นเพลงที่ตนอยากฟัง ผู้แสดงแสดงดนตรีสดโดยไม่ใช้แบ็กกิ้งแทร็ค สลับกับการแสดงพร้อมกับดนตรีประกอบจากซีดี

ภาพที่ 22 ภาพน้องโก้ขณะทำการแสดงหน้าห้างเจเจมอลล์ กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 23 ภาพกล่องรับบริจาค ที่ตั้งไว้ด้านหน้าขณะทำการแสดง

ผู้วิจัยรออนแสดงเสร็จ เมื่อผู้แสดงแสดงเสร็จ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้ชายและผู้หญิงดูมีอายุที่นั่งดูการแสดงอยู่ตลอดนั้น เข้ามาช่วยเก็บของและพูดคุยกับผู้แสดงเป็นระยะ ๆ ผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถามและแสดงเจตจำนงว่าต้องการที่จะขอสัมภาษณ์ผู้แสดง แต่ผู้แสดงและพ่อแม่ต้องมีการกิจรีบไปดูหนังต่อ จึงบอกให้ผู้วิจัยกลับมาสัมภาษณ์ในวันต่อมา เพราะจะทำการแสดงประจำอยู่ที่หน้าศูนย์การค้าแห่งนี้อยู่เป็นประจำทุกวันเสาร์และอาทิตย์ เริ่มเวลาประมาณ 14.00 น. ถึงประมาณ 16.30 น.

วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจซ้ำที่ตลาดนัดสวนจตุจักร เมื่อเก็บข้อมูลฉันทพบเจอจากตลาดนัดสวนจตุจักรเสร็จ เวลาประมาณ 15.30 น. ผู้วิจัยก็ได้เดินมายังหน้าศูนย์การค้าเจมอมอลล์ เพื่อพบกับนักเรียนชายใส่แว่น เขากำลังร้องโซโล่กีตาร์ในบทเพลงของวงร็อคระดับตำนาน guns n' roses อย่างเอาจริงโดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่กำลังรอรถบัสอยู่ที่หน้าห้างให้ความสนใจฟัง บางคนร้องและเต้นไปตามบทเพลง ผู้แสดงคนนี้มีความสามารถไม่ธรรมดาจริง ๆ แม้จะกำลังทำการแสดงอยู่ที่ข้างถนนก็ไม่ยอมความสามารถ ทำให้ได้รับเงินบริจาค รอยยิ้ม คำชื่นชม และยังมีหลายคนที่สัญจรผ่านมาแล้วหยุดนั่งดูอยู่ใกล้ๆอย่างดูมีความสุขที่ได้รับฟังการแสดงดนตรีสดๆจากผู้แสดงความสามารถคนนี้

ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกวีดีโอสักครู่ แล้วเดินเข้าไปกล่าวสวัสดิทักทายกับพ่อและแม่ของผู้แสดงที่นั่งดูการทำแสดงของลูกและคอยช่วยเปิดเพลงแบ็คกิ้งแทร็คให้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าพ่อของผู้ทำการแสดงจะเป็นคนเลือกแผ่นซีดีและเพลงที่เปิดประกอบการแสดง ผู้แสดงใช้การแสดงร้องเพลงและเล่นกีตาร์สด เปล่าๆโดยไม่เปิดดนตรีประกอบสลับกับการเล่นประกอบกับแบ็คกิ้งแทร็ค โดยผู้แสดงจะ

หันมาส่งสัญญาณให้พ่อเมื่อต้องการให้เปิดดนตรีประกอบ และผู้แสดงคนนี้ยังไม่เปิดดูโน้ตหรือเนื้อร้อง แม้แต่เพลงเดียว แสดงถึงความเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้เริ่มถามชื่อของผู้แสดงความสามารถจากพ่อ พ่อบอกว่าน้องชื่อว่า โโกโก้(นามสมมุติ) และถามพ่อโกโก้ ว่าเริ่มต้นแสดงมาได้อย่างไร พ่อของโกโก้ได้ให้คำตอบว่า

“ จริง ๆ ก็เริ่มร้องมาตั้งแต่ 2 ขวบ 2 ขวบก็ร้องเพลงได้แล้ว พอน้องร้องไปเพลงมันก็ออกมาทีละเพลงสองเพลง ก็สะสมมาเรื่อย เมื่อก่อนผมทำงานอยู่ ทำงานเราก็พาเขาไปทำงาน เจ้านายเขามิวดนตรีเล่น ก็เริ่มเล่นมาเรื่อย ๆ พอตอน 5 ขวบกว่าก็ได้ไปร้องเพลงในวงที่เจ้านายจัด ก็ร้องไปเรื่อย ๆ ไม่มีการซ้อม อย่างตอน 5 ขวบที่เขาไปร้องกับวง เวลาวางเล่นมันก็จะมีหลายเพลงเยอะๆใช้ใหม่ เวลาเพลงขึ้นมา เพลงไหนที่เขาร้องได้เขาก็จะร้องเลย พอหลังจากนั้น 6 ขวบ เขาก็ร้องเพลงได้เยอะเยอะไปหมดเลยที่นี้ ร้องกับวงร้องได้หมดดนตรีเล่นเพลงไหนได้เขาก็ร้องได้ มีวันหนึ่ง นำเขาก็อยากจะส่งเขาเข้าประกวด เขาก็เอาด้วยเลย ก็เลยไปประกวดกันที่เซ็นทรัลเวิลด์ เจอคนเยอะเยอะมากมายเต็มไปหมดเลย ถามว่ากลัวไหม ก็ไม่กลัวหรอก ซึ่งตอนนั้นตัวเขาก็กังๆอยู่เลยนะ ปรากฏว่าเข้ารอบ ก่อนที่จะเข้ารอบมันจะมีรอบสัมภาษณ์ใช้ไหม พิธีกรบนเวทีเขาก็ถามน้องว่า ให้เรียกคะแนนจากคนดูที่ดูอยู่หน้าเวทีเต็มไปหมด น้องก็ตอบว่าผมไม่ได้อยากได้คะแนนหรอกครับ ผมแค่อยากออกทีวีช่อง 3 เท่านั้นแหละคนก็เฮกันใหญ่ จนน้องได้เข้ารอบ พอเข้ารอบ ก็มีการเรียกไปคุยซักซ้อม แล้วเขาก็บอกว่าน้องเป็นแนวเพลงร็อกก็เลยหาเพลงร็อกมาเล่นเล่นเพลงที่ไปไฮร็อก ในรอบชิงแต่สุดท้ายก็ตกรอบนะ ไม่ได้ชนะหรอก แต่ว่าก็ได้ออกทีวีนะ แต่นั่นแหละ ก็เป็นเหมือนจุดเริ่มต้นของเขาที่เขาเริ่มที่จะชอบเล่นดนตรี แสดงดนตรีให้คนอื่นดู ”

ภาพที่ 24 ภาพของน้องโกโก้และคุณพ่อที่ช่วยขยับเครื่องเสียงด้านหลัง

ผู้วิจัยได้สอบถามต่อถึงที่มาของการทำการแสดงแบบวงพิภพของโกโก้ ผู้แสดงความสามารถที่มากความสามารถคนนี้ พ่อของเขาได้ให้คำตอบว่า

“ ที่นี้พอเวลาไปกินหมูกระทะกัน เขาก็จะมีคนที่ร้องเพลงอยู่ มีเวทีอยู่ ก็ไปขอเขาร้อง เขาไม่กลัวเลยนะ ชอบตรงที่ว่าเขาไม่กลัวเลย เขาชอบ ก็เลยเอาเขาไปฝึกที่ร้านหมูกระทะ ฝึกอยู่เป็นปีเลย จากการที่ร้องตัวแข็งแรง จนครบปีเพลงร้องได้เยอะแยะเต็มไปหมด ตอนนั้นก็ขงน้ำท่วมพอดี ผมก็เลยพาเขาไปเป็นจิตอาสาที่ตอนเมือง ตอนนั้นไปเป็นจิตอาสาได้อยู่แค่ 2 วัน น้ำก็ดันท่วมตอนเมืองอีก ไม่มีที่ไปก็เลยต้องไปที่ Thai PBS แล้วตอนนั้นที่ไทยพีบีเอสเขาก็มีเวทีที่จัดเพื่อที่จะช่วยน้ำท่วมอยู่ ก็เลยไปขอเขาร้องสุดท้ายก็เลยไปร้อง พอได้ไปร้อง คนที่นั่นเขาก็อยากให้ไปทุกวันเลย ตอนนั้นน้ำก็ไปถึง ThaiPBS อีก ก็เลย นั่งเล่นอยู่บ้านสักพัก ไปเดินเล่นแถวตลาดนัดสวนจตุจักรก็เห็นทีมงานของสวนจตุจักร เขาจัดเวทีร้องเพลงช่วยเหลือน้ำท่วมอยู่ ก็เลยไปขอร้องเพราะว่าชอบ ก็มีผู้หญิงคนนึงมาเจอเขาชอบเขาก็เลยชวนมาเล่นที่ตรงเนี่ย ตอนนั้นก็เลยไปอยู่ในทีมงานของสวนจตุจักร สวนจตุจักรบอกว่าเราไม่มีเงินเดือนให้นะ แต่บางที่เขาทำงานอะไรจัด เราก็ได้ตั้ง ประมาณนั้น ก็ได้อยู่ในทีมงานของสวน อีกประมาณเดือนนึงถัดไปทางทีมงานสวนจตุจักรก็โทรมาให้ไปร้องที่สำนักงานไทยพีบีเอส เขาบอกว่าไม่ได้ตั้งนะ แต่ผมก็ไป ไม่ได้ตั้ง ผมก็ไป พาไปเสร็จก็ไปเจอผู้หญิงคนที่เคยชวน ผมก็บอกว่าลูกผมพร้อมที่จะเล่นตรงนี้แล้วก็เลยไปขอ Backing Track มาจากช่อง 3 เขาก็ให้มาทั้งหมด 10 เพลง วันแรกที่มาร้องเขาร้องไปทั้งหมด 10 เพลง หน้าดำปี่เลย แต่เขาก็สนุกของเขา ที่นี้ 10 เพลงก็เริ่มไม่พอ ร้อง เขาก็เลยโทรไปหาช่อง 3 อีก ช่อง 3 ก็ให้มาเพิ่มอีก 20 เพลง รวมเลยมี 30 เพลง ก็ร้อง 30 เพลง นั้นมาตลอด ”

ผู้วิจัยสอบถามต่อว่าพาลูกชายมาแสดงที่หน้าศูนย์การค้าแห่งนี้มาตลอดเลยใช่หรือไม่ พ่อของโกโก้ให้คำตอบว่า

“ ใช่ ที่นี้แหละ ร้องตรงนี้มาตลอด เราก็คิดอยู่ในใจว่า เห้ย! เราเป็นวงพิภพหรือเปลวอะเนี่ย เราก็คิดอยู่ในใจนะ ก็คิดไปว่า เห้ย วงพิภพ พวกนี้มันอยู่ข้างถนนนี่หว่า เราก็คิดไปเรื่อย วงพิภพ นี่มันแต่งตัวไม่ดีนี่หว่าใช่ไหม วงพิภพแต่งตัวไม่ดี ก็ไม่ใช่เว้ยของเราดี แล้วอันนี้ก็ไม่ใช่ข้างถนนเว้ยเห้ย อันนี้มันเป็นหน้าห้าง นี่หว่า มันคนละอย่างกัน ที่เราจะไปร้อง อันนี้มันก็ร่มแดดร้อนยังงั้นเราก็อ้อม จากนั้นมาเราก็เลยร้องตรงนี้มาตลอดทุกวันเสาร์-อาทิตย์ มีคนจ้างไปร้องบ้าง อะไรบ้าง จ้างไปทางนั้น ทางนี้ เยอะ ”

ภาพที่ 25 ภาพของน้องโกโก้และเครื่องเสียงที่ทางน้องโกโก้ นำมาจากบ้าน

พ่อของโกโก้ได้แสดงความคิดเห็นมุมมองถึงเรื่องวณิพก ผู้วิจัยเข้าใจได้ว่าพ่อของผู้แสดงความสามารถคนนี้อาจมีมุมมองว่าวณิพกต้องแต่งตัวไม่ดี คล้ายกับขอทาน จึงให้ลูกแต่งชุดนักเรียนจะได้ดูแล้วไม่เป็นวณิพก นั่นหมายความว่าในมุมมองของคนไทยส่วนหนึ่งยังมองว่า ผู้ประกอบอาชีพวณิพคนนั้นไม่มีเกียรติ ไม่ต่างอะไรกับขอทาน ในกรณีนี้พ่อจึงให้ลูกต้องใส่ชุดที่สุภาพและมีกล่องรับบริจาคเพื่อทุนการศึกษา เพื่อระบุให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ในการทำการแสดง

ผู้วิจัยได้ดูเวลาและได้สอบถามว่าแต่ละครั้งโกโก้จะใช้เวลาในการแสดง 2-3 ชั่วโมงใช่หรือไม่ พ่อของโกโก้ตอบว่า

“ ใ้ครับ ก็ประมาณนั้น เขาเล่นดนตรีจน เหมือนเป็นอาชีพ อย่างวันอื่นที่เขาเล่นกับวงนะก็เดินสายเลย เดี่ยวก็มีไปที่ขอนแก่น มีไปเล่นที่ร้าน วงก็เป็นที่รู้จักนะใน YouTube ก็เป็นกระแส คนวิวก็ 2 ล้าน 3 ล้าน นี่เขาเคยออกรายการ Kid Rock แล้วนะ ทางไลน์ทีวี รู้จักไหม แกรมมีเขามาชวนทางแกรมมีเขาจะชอบไปถ่ายเวลาที่เราไปเล่น เขาก็เลยเรียกไปออก LINE TV ”

จากคำตอบ แสดงให้เห็นว่าโกโก้ได้มีการทำการแสดงในแบบมาตรฐานด้วยเช่นกัน อาจด้วยสาเหตุนี้โกโก้จึงสามารถแสดงออกมาได้ดึงดูดผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาให้หยุดดูและหยุดฟังในความสามารถของนักแสดงความสามารถคนนี้

ภาพที่ 26 ภาพของนักท่องเที่ยวยาวจีนกำลังหย่อนเงินบริจาค

เมื่อโกโก้ทำการแสดงเสร็จก็วางกีตาร์ไว้และเดินมานั่งพักดื่มน้ำตรงที่ผู้วิจัยนั่งคุยกับพ่อของโกโก้พอดี พ่อและแม่ของโกโก้ลุกขึ้นและเดินไปเก็บอุปกรณ์ให้โกโก้ ผู้วิจัยจึงได้พูดคุยกับโกโก้และได้ถามว่าโกโก้ได้เริ่มแสดงดนตรีแบบวงนี้มาตั้งแต่เมื่อไร และมีวิธีการเลือกเพลงที่นำมาใช้ในการแสดงของโกโก้ โกโก้ตอบว่า

“ ก็ประมาณ 9-10 ขวบครับ ตอนนั้นก็ 14 อยู่โรงเรียนชั้นม. 3 ครับ

เลือกตามที่ชอบครับ ส่วนใหญ่ก็จะดูตาม youtube เป็นความชอบส่วนตัว ตามศิลปิน ”

ผู้วิจัยถามต่อถึงศิลปินที่โกโก้ชื่นชอบ โกโก้ให้คำตอบว่า

“ ชอบ จอห์น เมเยอร์ ครับ เป็นเหตุผลที่ทำให้ซื้อ Fender มา แล้วก็มียออะมากครับที่ชอบ ชอบหลายคน แล้วแต่เพลง ผมฟังเยอะมาก ๆ ครับ เมื่อก่อนผมฟังแค่บางแนว พอขึ้นมัธยมผมก็เปิดมากขึ้นเมื่อก่อนฟังแต่ร็อคครับ ”

ผู้วิจัยยังถามต่อก่อนที่พ่อของโกโก้จะต้องรีบไปทำธุระต่อถึงความคิดเห็นของโกโก้ว่ารู้สึกอย่างไรเวลาที่เพื่อนมาเจอ โกโก้ให้คำตอบว่า

“ เพื่อนๆก็ว่าไม่ว่ายังไงครับ ส่วนมาก เขาก็โอโห ส่วนใหญ่จะชื่นชม ”

ภาพที่ 27 ภาพของวณิพกน้องโกโก้ขณะกำลังให้สัมภาษณ์

จากคำตอบของโกโก้ นักเรียนอายุเพียง 14 ปี ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงมุมมองของคนรุ่นปัจจุบันที่กำลังจะเติบโตขึ้นมาสร้างผลงานดี ๆ ให้เป็นตัวอย่างให้แก่คนรุ่นต่อไปว่า น่าจะเป็นมุมมองที่ดีและจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสังคมให้พัฒนาไปในทางที่สมบูรณ์มากขึ้น อาจเพราะคนที่กำลังเติบโตมาในยุคปัจจุบันนั้นสามารถเลือกที่จะศึกษาหาความรู้และลงมือทำในสิ่งที่ชอบได้โดยศึกษาผ่านจากสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่มีข้อมูลที่ให้ค้นหาที่สุดในโลก และสามารถค้นหาได้อย่างรวดเร็ว แต่การเรียนรู้และฝึกฝนในสิ่งที่ตนสนใจนั้นยังคงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องให้ความสำคัญกว่าการค้นหาเจอสิ่งที่ชอบ เพราะถ้าหากรู้สิ่งที่ชอบแล้วแต่ไม่มีการฝึกฝนความรู้นั้นก็จะเป็นการชอบที่ได้ประโยชน์ทางกายเท่านั้น ไม่สามารถแปลเปลี่ยนความชอบให้มากลายเป็นอาชีพที่เลี้ยงชีพได้ อย่างโกโก้ไม่มีบัตรนักแสดงความสามารถ ก็สามารถที่จะได้รับเชิญให้มาทำการแสดงในจุดที่วณิพกอีกหลายคนอยากเปิดแสดง เพราะจุดที่โกโก้แสดงเป็นจุดที่มีผู้คนจากทั่วโลกหมุนเวียนมาท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อของกัน จึงเป็นจุดที่มีโอกาสที่จะทำรายได้ได้มาก และหากแสดงได้ดีก็ยิ่งเป็นโอกาสที่จะมีคนมาว่าจ้างงานต่อไปอีกด้วย

ผู้วิจัยยังเล็งเห็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือผู้ปกครอง ผู้ปกครองของโกโก้ได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างมากในการเล่นดนตรีและการออกทำการแสดงของโกโก้ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้โกโก้ได้มีโอกาสอย่างเต็มที่ที่จะได้ทำสิ่งที่โกโก้ชอบ และโกโก้ก็ทำออกมาได้อย่างดี

ผู้วิจัยเห็นว่าหากทางภาครัฐมีการสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพวณิพก เหมือนกับผู้ปกครองที่สนับสนุนให้ลูกได้ทำในสิ่งที่ชอบ ทำโดยไม่เดือดร้อนใคร สามารถสร้างรายได้และยังสามารถมีความสุขแก่สังคมอีกด้วย ซึ่งความสุขนั้นไม่สามารถประเมินคุณค่าได้ หากทางภาครัฐได้เห็นถึงความสำคัญของความสุขของประชาชนอย่างแท้จริง อาชีพวณิพกก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทางภาครัฐควรให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการอาชีพวณิพกอย่างเต็มที่ เพื่อความสุขของประชาชน

วณิพนักเรียนจากสุรินทร์

เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลที่ตลาดนัดสวนจตุจักร ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถพบเห็นผู้ประกอบการอาชีพวณิพก วนเวียนเปลี่ยนหน้ากันมาทำการแสดงเพื่อหารายได้ มาเป็นระยะเวลายาวนาน ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนมาจากต่างจังหวัด อาจเป็นเพราะตลาดนัดสวนจตุจักรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ จึงเป็นแหล่งรวมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมากมายที่พร้อมจะจับจ่ายใช้สอย และสวนจตุจักรยังตั้งอยู่ใกล้กับสถานีขนส่งหมอชิตและมีสถานีรถไฟฟ้าและรถไฟใต้ดิน สวนจตุจักรเป็นสถานที่ที่มีผู้คนหมุนเวียนสัญจรเดินทางผ่านไปมาอย่างมากมายในทุก ๆ วันและจะเยอะเป็นพิเศษในวันเสาร์และวันอาทิตย์

สวนจตุจักร เป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ในความดูแลของกรุงเทพมหานคร ทิศตะวันออกจรดถนนพหลโยธิน ทิศเหนือจรดถนนวิภาวดีรังสิต ทิศตะวันตกและทิศใต้จรดถนนกำแพงเพชร 3 เมื่อปี พ.ศ. 2518 การรถไฟแห่งประเทศไทยได้นำอมเกล้าฯ ถวายที่ดิน 100ไร่ เพื่อสร้างสวนสาธารณะตามพระราชประสงค์ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 4 รอบ หรือ 48 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามของสวนแห่งนี้ว่า "สวนจตุจักร" (ซึ่งเป็นชื่อภาษาสันสกฤต มีความหมายว่า "สี่รอบ") สวนจตุจักรเปิดทำการในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2523

ก่อนหน้าที่ผู้วิจัยจะทำงานวิจัยชิ้นนี้เมื่อประมาณสิบปีที่แล้ว ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางมายังตลาดนัดสวนจตุจักรอยู่บ่อยครั้งและได้พบเห็นผู้ประกอบการอาชีพวณิพกอยู่ทั้งทางด้านในและด้านนอกของตลาด ซึ่งเป็นภาพที่สามารถพบเห็นได้เป็นปกติ และผู้วิจัยยังเคยได้รับชมรายการหลายๆรายการที่ออกทางสื่อโทรทัศน์ได้นำผู้ประกอบการอาชีพวณิพกที่ทางทีมงานพบเจอจากตลาดนัดสวนจตุจักรมาทำการแสดงในรายการ เพื่อเป็นการแสดงความสามารถที่มีเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมที่รับชมโทรทัศน์จากที่บ้าน แสดงถึงการเปิดโอกาสของผู้ดูแลสถานที่ ที่เห็นถึงความสำคัญของการมีผู้ประกอบการอาชีพวณิพกได้ทำการแสดงเพื่อหารายได้ และยังช่วยผ่อนคลายความเครียดให้กับผู้คนที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของสินค้าภายในตลาด แต่ในปัจจุบันนี้ไม่มีภาพดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ลองทำการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลความเรียบร้อยภายในตลาดนัดสวนจตุจักร ได้ข้อมูลว่า เนื่องจากทางผู้ดูแลสถานที่ไม่อนุญาตให้ผู้ประกอบการอาชีพวณิพกเข้ามาทำการแสดง ภายในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักรแล้ว แม้ว่าจะมีบัตรนักแสดงความสามารถ ก็ไม่อนุญาตให้เข้ามาทำการแสดงได้ แต่ผู้วิจัยก็ไม่ละความพยายาม เพราะมีความรู้สึกได้ว่าอย่างไรก็ต้องมีผู้ประกอบการอาชีพวณิพกที่เลือกที่จะเดินทางมา

ทำการแสดงเพื่อหารายได้จากผู้ที่มาจับจ่ายซื้อของภายในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักรนี้อย่างแน่นอน จนผู้วิจัยได้พบกับผู้แสดงความสามารถที่เป็นเด็กหญิงคนแรกที่ผู้วิจัยได้พบ

ฟ้า (นามสมมติ) เป็นเด็กหญิงสวมใส่ชุดเครื่องแบบนักเรียน และแขวนบัตรนักแสดง ความสามารถไว้ที่คอ ฟ้ากำลังยืนเป่าแคนอย่างดูชำนาญ อยู่ที่บริเวณหน้าร้านภูฟ้าในตลาดนัดสวนจตุจักร ซึ่งเป็นจุดที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เป็นหัวมุมของถนนสายหลักของตลาดนัดสวนจตุจักร ผู้วิจัยได้รับนากล้องวิดีโอขึ้นมาถ่ายบันทึกเก็บไว้ และนำเงินไปหยอดลงในใส่ตระกร้าพลาสติกที่วางอยู่บนพื้นตรงด้านหน้าของผู้แสดง ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงท่าทางที่ดูระแวงระวังของฟ้าตลอดเวลาที่ทำการแสดง ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตโดยรักษาระยะห่างเพื่อไม่ให้เป็นกรรบกวนการทำการแสดงของฟ้า ในจุดที่ฟ้ายืนอยู่สังเกตเห็นถุงน้ำและขนมหลายถุงวางอยู่ด้านหลัง และมีผู้บริจาคเงินใส่ตระกร้าเกือบตลอดเวลา

ภาพที่ 28 ภาพของวงพิณน้องฟ้าขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดจตุจักร ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเมื่อเดินผ่าน และมีหลายคนที่บริจาคเงินให้และหยุดดูการแสดงสักพัก บางส่วนก็หยุดดูการแสดงเฉยๆ และบางส่วนแค่เห็นก็รีบหยิบเงินในกระเป๋าออกมาบริจาคและซื้อขนม น้ำ และอาหารมาให้ผู้แสดง ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่าช่วงเวลาเพียงประมาณ 20 นาที ฟ้าก็น่าจะสามารถหารายได้ได้ไม่ต่ำกว่า 200 บาท และยังมีของกินแถมอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำงานที่น่าจะมีค่าตอบแทนที่คุ้มค่าย่อยทีเดียว หรืออาจเป็นเพราะทำเลที่ฟ้าเลือกใช้ทำการแสดงนั้นไม่มีคู่แข่ง จึงทำให้ฟ้าได้รายได้ดี

ขนาดนี้ เมื่อผู้วิจัยเห็นว่าฟ้ากำลังหยุดเล่นเพื่อพักเหนื่อยผู้วิจัยจึงรีบเข้าไปชวนคุยเพื่อสอบถามของ
ที่มาที่ไปที่มาทำการแสดงของฟ้า

ภาพที่ 29 ภาพของบัตรนักแสดงความสามารถแสดงตัวน้องฟ้า

ฟ้าเป็นนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นั่งรถทัวร์มาจากจังหวัดสุรินทร์คนเดียวเพื่อมาทำการแสดงดนตรีเพื่อหารายได้จ่ายค่าการศึกษาและค่าครองชีพต่าง ๆ ในระหว่างการสนทนากันนั้นฟ้าแสดงท่าทางไม่สบายใจที่ผู้วิจัยเข้ามาถาม ผู้วิจัยจึงไม่รบกวนการแสดงของฟ้า จึงขอบคุณฟ้าและเดินออกมาสังเกตการณ์อยู่ไม่ไกลนัก ไม่นานผู้วิจัยได้สังเกตเห็นชายคนหนึ่งแต่งชุดเครื่องแบบเป็นเจ้าพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ทำงานดูแลรักษาความสงบอยู่ภายในตลาดนัดสวนจตุจักรเดินตรงเข้ามาที่ฟ้าและพูดคุยบางอย่าง เพียงไม่นาน ฟ้ารีบเก็บกล่องรับบริจาคและเก็บแคนใส่กระเป๋าสะพายแล้วรีบเดินออกไปยังด้านนอกของตลาดนัดสวนจตุจักร ผู้วิจัยจึงเดินตามไป ฟ้าดูเหมือนจะรู้เส้นทางของตลาดนัดเป็นอย่างดี เดินชอกแซกไปตามซอยเล็กซอยน้อยจนทะลุออกไปยังด้านข้างของสวนจตุจักร ผู้วิจัยเข้าไปไต่ถามว่าทำไมจึงหยุดการแสดงโดนเจ้าหน้าที่ไล่หรือ ฟ้าตอบเพียงสั้น ๆ ว่า ใช่ ผู้วิจัยจึงถามว่าแล้วจะไปทำการแสดงที่ตรงไหนต่อ ฟ้าตอบว่าบนสะพานลอย ฟ้าดูไม่สบายใจที่ผู้วิจัยเดินตามมาถาม ผู้วิจัยจึงขอบคุณฟ้าที่ให้ข้อมูลและเดินย้อนกลับไปหาเจ้าหน้าที่คนที่เข้ามาห้ามไม่ให้ฟ้าทำการแสดงต่อ เจ้าหน้าที่ได้ให้ข้อมูลว่า ถึงแม้จะมีบัตรผู้แสดงความสามารถแต่ทางผู้ดูแลสถานที่ก็ไม่อนุญาตให้นักแสดงความสามารถเข้ามาทำการแสดงในพื้นที่ตลาดนัดสวนจตุจักรได้ เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตลาดนัดสวนจตุจักรและเพื่อป้องกันมิฉฉาชีพที่แอบแฝงเข้ามาทำการขอทาน

ภาพที่ 30 ภาพของน้องฟ้า ขณะถูกเจ้าหน้าที่ไล่พื้นที่

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับและจากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ก็พบว่านอกจากฟ้าแล้วก็ไม่พบเห็นนักแสดงความสามารถคนอื่นทำการแสดงบนถนนเส้นทางสัญจรหลักของพื้นที่ตลาดนัดสวนจตุจักรเลย แต่ผู้วิจัยก็ไม่สิ้นสุดความพยายาม เพราะคิดว่าอย่างไรก็ต้องมีผู้แสดงความสามารถที่ซ่อนตัวจากสายตาของเจ้าหน้าที่ได้ ผู้วิจัยจึงทำการเดินสำรวจไปตามซอกซอยเล็ก ๆ ที่มีผู้คนสัญจรผ่านไปมา แต่ไม่มากเท่าเส้นทางสายหลัก และในที่สุดผู้วิจัยก็ได้พบกับนักแสดงความสามารถอีกคนหนึ่ง

แมน (นามสมมุติ) เด็กชายรูปร่างจ้ำม่ำใส่ชุดนักเรียนเสื้อสีขาวกางเกงสีน้ำตาลรองเท้านักเรียนทรงผมนักเรียนตามระเบียบโรงเรียน กำลังเป่าแคนพร้อมลีลาโยกขาด้วยความสนุกสนานไปตามจังหวะของเสียงจากเครื่องดนตรีที่กำลังทำการบรรเลง ในระหว่างทำการแสดงแมนสะพายกระเป๋าเป้สีดำ เห็นกระเป๋าแคนไว้ที่สายเป้ และแขวนบัตรนักแสดงความสามารถ และที่สำคัญคือมีแก้วอ้อที่วางตระกร้าสานพลาสติกที่วางไว้บนแก้วอ้อ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สากลที่รู้จักกันดีว่านี่เป็นการแสดงแบบวงศิก ผู้วิจัยเฝ้าดูแมนทำการแสดงอยู่สักครู่เพื่อสังเกตพฤติกรรมของแมนและผู้บริจาคเงิน แมนดูสนุกสนานกับการแสดง และแมนก็ได้รับเงินบริจาคมากพอสมควร ผู้วิจัยใช้เวลาเฝ้าสังเกตประมาณ 20 นาที แมนมีรายได้ประมาณ 200 บาท และได้รับของกินอีกด้วย พอผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าแมนกำลังเก็บของเหมือนจะเลิกทำการแสดง ผู้วิจัยจึงแสดงตัวและขอสัมภาษณ์แมน แมนมาจากจังหวัดสุรินทร์ มากับแม่ เดินทางมาโดยรถไฟลงรถไฟที่สถานีบางซื่อและพักอยู่ที่บางซื่อใกล้กับสถานีรถไฟ ซึ่งแม่ของแมนรออยู่ที่นั่น

ภาพที่ 31 ภาพของวณิพกน้องแมนขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

แมนอายุ 10 ปี ทำการแสดงความสามารถแบบวณิพกที่สวนจตุจักรนี้ มาตั้งแต่อายุ 5 ปี แมนมาจากโรงเรียนเดียวกับฟ้า และมีครูสอนดนตรีคนเดียวกัน มาจากหมู่บ้านเดียวกัน และมาพักอยู่ที่เดียวกันกับฟ้าแต่คนละห้อง อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงทุกอย่างแมนนำมาจากบ้าน แมนมาทำการแสดงที่ตลาดนัดสวนจตุจักรทุกเสาร์และอาทิตย์ รายได้ที่ได้แมนนำมาใช้เพื่อเป็นทุนการศึกษาและค่าครองชีพต่าง ๆ ของกินต่าง ๆ ที่ได้รับมาเกินกว่าที่แมนจะกินหมดแมนจะแบ่งให้แม่ แมนรีบที่ไปทำการแสดงต่ออีกจุดหนึ่งจึงขอตัว ผู้วิจัยจึงขอบคุณแมนที่ให้ข้อมูล

ภาพที่ 32 ภาพของวณิพกน้องแมนขณะทำการให้สัมภาษณ์

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับและจากการลงพื้นที่สังเกตการณ์เก็บข้อมูลจากแมน ทำให้ผู้วิจัยเริ่มเข้าใจการมาของวงศิกต่างถิ่น ที่แม้จะมีอุปสรรคทางด้านระยะทางและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย แต่แมนก็ยังคงเดินทางมาทำการแสดงความสามารถที่ตลาดนัดสวนจตุจักรแห่งนี้มายาวนานถึง 5 ปี นั้นแสดงว่า รายได้ที่แมนได้รับจากการทำการแสดงแบบวงศิกนั้น เพียงพอต่อการดำรงชีพและอาจมีเหลือมากพอที่จะเลี้ยงครอบครัวอีกด้วย

ในวันเดียวกันนั้น หลังจากผู้วิจัยได้เดินแยกจากแมนเพื่อลองเดินสำรวจหานักแสดงความสามารถคนอื่น ๆ ต่อ แต่ไม่พบ ผู้วิจัยจึงเดินวนกลับมายังจุดเดิมที่เจอกับแมน เพื่อว่าแมนจะกลับมาทำการแสดงต่อ แต่ผู้วิจัยกลับได้พบกับนักแสดงความสามารถอีกคนหนึ่ง

ภาพที่ 33 ภาพของวงศิกน้อยขณะทำการแสดงแคน ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

น้อย (นามสมมุติ) น้อยใส่ชุดนักเรียนที่เป็นเครื่องแบบพลະ เสื้อสีแดงกระโปรงนักเรียนสีน้ำเงิน สะพายกระเป๋าเป้สีดำ ทำการแสดงเป่าแคนอยู่ที่จุดเดียวกันกับแมน น้อยดูโตกว่าแมนพอสมควร และแสดงท่าทางเขินอาย ใช้แคนบังหน้าตลอดเวลาที่ผู้วิจัยนำกล้องเข้าไปถ่าย ผู้วิจัยจึงได้ทำการเฝ้าสังเกตอยู่ห่างๆ สักพักรอจังหวะที่น้อยพักเบรกจากการทำการแสดง ผู้วิจัยจึงเดินเข้าไปทำการขอสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

น้อยอายุ 15 ปี มาจากจังหวัดสุรินทร์ มาจากโรงเรียนเดียวกันกับแมนและฟ้า แต่แมนกับฟ้าจะเรียนอยู่โรงเรียนฝั่งชั้นประถมศึกษาส่วนน้อยจะอยู่โรงเรียนส่วนมัธยม และทั้ง 3 คน ก็อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเดียวกัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าน้อยไม่ได้แขวนบัตรนักแสดงความสามารถจึงได้ถามถึง น้อยบอกว่าไปขอทำ

แล้วแต่ยังไม่ได้รับบัตร ผู้วิจัยได้สอบถามถึงสาเหตุที่นุ้ยต้องเดินทางมาไกลเพื่อทำการแสดง นุ้ยได้ให้คำตอบว่า

“ ก็มาหาทุนการศึกษาค่ะ บางทีเราว่างเสาร์-อาทิตย์ เราก็มา เรามาหาตั้ง อยากเข้ามาเอง มาหาเงินทุนการศึกษาค่ะ เราเห็นในทีวีเค้าทำ เราก็เลยลองมาบ้าง ”

นุ้ยบอกว่ารายได้ที่หาได้จะเอาไว้ซื้อกับข้าว เก็บไว้ไปเรียนหนังสือ และหาทุนการศึกษาไว้สำหรับอนาคต ผู้วิจัยจึงถามต่อไปว่าทางบ้านทราบหรือไม่ที่นุ้ยมาทำการแสดงที่นี่ นุ้ยตอบว่า

“ รู้ค่ะ พ่อแม่ก็ทำงาน รับจ้างส่งเสียไปวันๆ ก็ทำงานเหมือนกัน ”

นุ้ยเดินทางมาโดยรถไฟ เวลาเข้ามาทำการแสดงที่กรุงเทพฯ เข้าห้องพักอาศัยอยู่แถวบางซื่อ ยังให้ข้อมูลอีกว่าผู้แสดงความสามารถที่มาจากจังหวัดสุรินทร์ มาจากโรงเรียนเดียวกัน อาศัยอยู่หมู่บ้านเดียวกัน และเวลามาทำการแสดงก็จะมาพักอาศัยอยู่ที่เดียวกันที่บ้านพักใกล้กับสถานีรถไฟ บางซื่อ ผู้วิจัยเกรงว่าผู้วิจัยจะรบกวนเวลาในการทำการแสดงของนุ้ย

เพราะนุ้ยดูไม่ค่อยเต็มใจที่จะให้ผู้วิจัยซักถามนานนัก ผู้วิจัยจึงขอบคุณนุ้ยที่ให้ข้อมูลและแยกตัวออกมาเพื่อเดินตามหานักแสดงความสามารถคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยยังไม่พบ

ภาพที่ 34 ภาพของวงฉิ่งของนุ้ยใช้แคนปิดบังใบหน้า ขณะทำการสัมภาษณ์

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับทราบจากนุ้ย ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของนักแสดงความสามารถเยาวชนกลุ่มนี้มากขึ้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้ประกอบอาชีพวงฉิ่งในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกว่าพวกเขาเหล่านี้เป็นใคร มาจากไหน และมาเพื่ออะไร

วันอาทิตย์ที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้กลับมายังตลาดนัดสวนจตุจักรอีกครั้งเพื่อตามหานักแสดงความสามารถเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เดินไปตามจุดที่เคยพบนักแสดงความสามารถในวันก่อนหน้านี้ แต่ผู้วิจัยพบเพียงแคนและเก้าอี้วางทิ้งไว้ตรงจุดที่พบแมนกับนุ้ย แต่ผู้วิจัยไม่สังเกตเห็นทั้ง 2 คน ผู้วิจัยจึงลองเดินสำรวจต่อไปยังจุดอื่นๆภายในตลาดนัดสวนจตุจักร และแล้วผู้วิจัยก็ได้พบนักแสดงความสามารถอีกคนหนึ่งกำลังนั่งเป่าขลุ่ย เพลงข้างอยู่ที่พื้นข้างทางเดินในตลาด ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่สักพักพอเห็นว่านักแสดงทำการพักการแสดง ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปขอทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

ภาพที่ 35 ภาพของฉนิพกน้องเปี้ย ขณะทำการให้สัมภาษณ์

เปี้ย (นามสมมุติ) เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาจากคนละโรงเรียนกับนุ้ยและแมน แต่มาจากจังหวัดสุรินทร์เหมือนกันและรู้จักกันกับแมนและนุ้ย เปี้ยใช้เครื่องดนตรี ขลุ่ย ในการทำการแสดง และเพิ่งจะเริ่มมาทำการแสดงแบบฉนิพกได้ประมาณ 2 เดือน เปี้ยมาทำการแสดงเพื่อรายได้ที่หาได้จะนำไปเป็นทุนการศึกษาให้ตัวเอง ผู้วิจัยได้สอบถามว่าทุกคนที่มาทำการแสดงที่นี้มาเช่าบ้านพักอาศัยอยู่ด้วยกันหมดทุกคนเลยหรือเปล่า เปี้ยตอบว่า

“ ใช่ค่ะ มาด้วยกันแต่อยู่คนละห้องค่ะ เป็นห้องเช่ารายวันธรรมดา มาเช่าทุกอาทิตย์ ”

เปี้ยเล่าให้ฟังกลุ่มที่มาโดยรถไฟด้วยกันนั้นมีทั้งหมดประมาณ 15 คน พวกเขาจะเดินทางเข้ามากรุงเทพฯในเช้าวันเสาร์และกลับบ้านที่จังหวัดสุรินทร์ในเย็นวันอาทิตย์ โดยจะมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 2 ต่อ ค่ารถไฟคนละ 200 บาท และเมื่อมาถึงแล้วต้องนั่งรถวินมอเตอร์ไซด์จากบางซื่อไปยังตลาดนัดจตุจักรอีกทียวละ 40 บาท ผู้วิจัยจึงถามต่อไปว่าแล้วสามารถหารายได้คุ้มกับค่าเดินทางหรือเปี้ยตอบว่า

“ คุ่มคะ ”

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ถามถึงการหาของกิน เปียบอกว่าหาซื้อเอาแถวนี้ และผู้วิจัยถามต่อถึงความคิดเห็นของพ่อแม่ว่ามีความรู้สึกรายไรที่เปียออกมาทำการแสดงเพื่อหารายได้ที่กรุงเทพมหานคร เปียบอกว่าพ่อแม่ก็เป็นห่วง แล้วเปียก็ขอตัวไปนั่งทำการแสดงต่อ

จากการให้ข้อมูลของเปีย ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำการแสดงความสามารถของวงพิภพเยาวชนที่เดินทางมาจากจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ค่ารถไฟรอบละ 200 บาท ไปกลับ รวมค่าเดินทางโดยรถไฟ คิดเป็นเงิน 400 บาท

ค่ารถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง 40 บาท ไปกลับทั้งวันเสาร์และอาทิตย์ รวม 4 รอบ รวมค่าเดินทางโดยรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง คิดเป็นเงิน 160 บาท

รวมทั้งสิ้นผู้แสดงความสามารถที่เดินทางมาจากจังหวัดสุรินทร์กลุ่มนี้จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อมาแสดงความสามารถเพื่อหารายได้คนละ 560 บาท

หากรวมถึงค่าใช้จ่ายในการกินและค่าเช่าที่พักอาศัยผู้แสดงความสามารถกลุ่มนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายถึงเกือบหนึ่งพันบาทในการเดินทางมาทำการแสดงความสามารถเพื่อหารายได้เป็นทุนการศึกษาและเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนโดยที่ยังไม่รู้ว่าจะสามารถหารายได้ได้เพียงพอหรือไม่

ในวันเดียวกัน หลังจากสัมภาษณ์เปียแล้วผู้วิจัยได้เดินสำรวจต่อไปที่ส่วนอื่น ๆ ของตลาดนัดจตุจักร แต่ไม่พบผู้แสดงความสามารถคนอื่น ๆ เพิ่มจึงเดินกลับมายังจุดที่เจอเปีย และผู้วิจัยก็ได้พบกับนักแสดงอีกคนหนึ่งที่นั่งเป่าขลุ่ยอยู่จุดเดียวกับที่เปียทำการแสดง ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตจนนักแสดงพักแล้วจึงเดินเข้าไปขอสัมภาษณ์

ภาพที่ 36 ภาพของวณิพกน้องสัมขณะทำการแสดงขลุ่ย ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

สัม (นามสมมุติ) อายุ 18 ปี มาจากจังหวัดสุรินทร์ กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกับเป็ย สัมโตสุดในกลุ่มที่มาจากสุรินทร์ด้วยกัน เป็ยเป็นน้องที่มาพักอาศัยอยู่บ้านเดียวกันที่บางซื่อ

สัมเริ่มทำการแสดงความสามารถเพื่อหารายได้แบบวณิพกมา 3 ปี มาทำการแสดงที่ตลาดนัดสวนจตุจักรนี้เพราะมีรุ่นพี่เคยมาแล้ว จึงลองมาแสดงบ้าง สัมเล่าให้ฟังว่า จะเปลี่ยนที่ทำการแสดงไปเรื่อย ๆ ผู้วิจัยจึงสอบถามถึงการโดนไล่ที่ สัมบอกว่าเคยถูกไล่อยู่บ้าง แต่ตรงจุดที่ทำการแสดงอยู่ปัจจุบันนี้ไม่มีใครมาไล่ ก็เลยจะมาทำการแสดงที่ตรงจุดนี้เป็นที่ประจำ แล้วสัมก็ขอตัวไปทำการแสดงต่อ เพราะตอนนั้นเป็นเวลาประมาณ 5 โมงเย็น ใกล้เคียงเวลาที่สัมจะต้องกลับบ้านแล้ว

จากการให้ข้อมูลของสัมทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของผู้แสดงความสามารถกลุ่มนี้ วณิพกกลุ่มเด็กนักเรียนในวัยประถมและมัธยม

ภาพที่ 37 ภาพของวณิพกน้องส้มและน้องเป็ย ขณะกำลังกลับที่พักพร้อมกัน

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวณิพกผู้แสดงความสามารถในพื้นที่ตลาดนัดสวนจตุจักร พบว่าผู้ประกอบการอาชีพวณิพกที่ผู้วิจัยได้พบเจอในระหว่างการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อ ข้อมูลในเชิงลึกในงานวิจัยครั้งนี้ทั้งหมดมาจากจังหวัดสุรินทร์เหมือนกัน และได้ทราบถึงเรื่องราวการส่งต่ออาชีพวณิพกว่ามีการบอกต่อช่องทางหารายได้จากเมืองหลวง ต่อกันจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทำให้ผู้ที่สนใจหลังไหลกันเข้ามาทำอาชีพวณิพกในเมืองหลวง และการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ยังทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึกของผู้ประกอบการอาชีพวณิพกในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการอาชีพวณิพกกลุ่มนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเยาวชน ผู้ที่จะเติบโตขึ้นไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต พวกเขามีความวิริยะ อุตสาหะ อดทนที่จะเดินทางเข้ามาในเมืองหลวงเพื่อที่จะหารายได้ไปใช้สำหรับเลี้ยงชีพและเป็นทุนการศึกษา

วณิพกวัยเรียนเหล่านี้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักอาศัย และค่าอาหาร รวมแล้วเกือบหนึ่งพันบาท ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่มีความจำเป็นที่จะต้องจ่าย แต่วณิพกเยาวชนเหล่านี้ก็ยังดิ้นรนอดทนสู้ฟันฝ่าต่ออุปสรรคต่าง ๆ มากมายเพื่อจะได้เข้ามาทำการแสดงเพื่อหารายได้ในเมืองหลวง

หากทางภาครัฐได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของเยาวชนเหล่านี้ และสร้างโครงการดี ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนเหล่านี้ได้มีพื้นที่ในการแสดงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก เหมือนกับการขอทำการแสดงความสามารถในที่สาธารณะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมขอมทาน พ.ศ. 2559 ที่ระบุให้ผู้ที่ประสงค์จะแสดงความสามารถในพื้นที่สาธารณะจะต้องทำการขออนุญาตเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ที่ผู้แสดงความสามารถต้องการจะแสดง

ความสามารถ หากภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบอาชีพวณิชพกให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างสะดวก วณิชพกเยาวชนเหล่านี้และวณิชพกอื่น ๆ ก็น่าจะสามารพัฒนาตัวเองเพื่อมอบความบันเทิงให้แก่ผู้คน เพื่อลดคลายความตึงเครียดที่คนในสังคมที่ทุกคนต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายในการดำเนินชีวิตประจำวันได้บ้างไม่มากก็น้อย

ผู้วิจัยในฐานะคนใน (อาชีพวงศก)

ผู้วิจัยเริ่มศึกษาดนตรีเมื่ออายุ 13 ปีและได้มีความสนใจดนตรีทุกประเภท ชอบศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรี เครื่องกำหนดเสียงตามธรรมชาติ และเครื่องกำเนิดเสียงสังเคราะห์ เนื่องจากผู้วิจัยรู้สึกสนุก และตื่นเต้นทุกครั้ง ที่ได้ยินเสียงจากเครื่องดนตรีใหม่ๆที่พบ ผู้วิจัยมีความสนใจผู้ประกอบอาชีพวงศกเนื่องจาก อาชีพวงศกนั้นเปรียบเสมือนผู้มอบแรงบันดาลใจที่ไม่เลือกผู้รับ เป็นผู้ที่ยอมความสุขให้แก่ผู้คนโดยหวังสิ่งตอบแทนแบบที่ไม่เดือดร้อนผู้ให้ หรือผู้รับมีความสุขแล้วจะไม่ให้สิ่งใดตอบแทนวงศกก็ไม่มี การเรียกร้องใด ๆ การประกอบอาชีพวงศกนั้นได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการแสดงไปตามยุคสมัย แต่เสน่ห์ที่ยังคงอยู่ของอาชีพวงศกคือ ความอิสระไม่มีการจำกัดว่าจะต้องแสดงดนตรีอะไร ร้องเพลงแบบไหน แสดงดีเพียงใด หรือแม้แต่กระทั่งไม่จำเป็นต้องเล่นจบเพลงก็ได้ จะเริ่มตอนไหน จะหยุดตอนไหน วงศกเป็นผู้ตัดสินใจเองทั้งหมด ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพวงศกที่ดั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวินัยในการบังคับตนเอง ให้กระทำการแสดงให้ดีที่สุดเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของอาชีพวงศก คือ เป็นผู้มอบความสุขด้วยความสามารถทางการแสดงดนตรี ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญและการมีคุณค่ามีความหมายของผู้ประกอบอาชีพวงศก ผู้วิจัยจึงสร้างงานวิจัยขึ้นนี้ และเพื่อให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงผู้ประกอบอาชีพวงศกอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลโดยการทดลองสวมบทบาทเป็นผู้ประกอบอาชีพวงศกและทำการเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในฐานะคนใน

ประสบการณ์ในการแสดงแบบวงศกครั้งแรก

ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในการแสดงแบบวงศกครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2548 ครั้งนั้น ผู้วิจัยไม่ได้ทำการเก็บข้อมูลหรือศึกษาอะไร ตอนนั้นผู้วิจัยเป็นนักศึกษาปริญญาตรี เอกกิตาร์คลาสสิก คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาศัยอยู่ที่หอพักกับเพื่อนที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ในเช้าวันหนึ่งผู้วิจัยตื่นขึ้นมาและพบว่าเพื่อนได้ออกไปเรียนผู้ วิจัยจึงอยู่ที่ห้องเพียงลำพัง เมื่อเริ่มเข้าช่วงพักเที่ยงของวัน ผู้วิจัยก็เริ่มที่จะมีความรู้สึกหิว แต่ผู้วิจัยไม่มีเงินอยู่เลยแม้แต่บาทเดียว ในห้องพักมีเพียงไวโอลินของเพื่อนผู้วิจัยจึงได้หยิบมาลองเล่นเพลงง่ายๆ อย่างเช่น เพลงช้าง เพลงหนู มาลี เพลงลอยกระทง และเพลงที่ผู้วิจัยพอที่จะจำทำนองได้ ก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยได้เคยลองศึกษาวิธีการเล่นและได้ลองเล่นมาก่อนแล้ว จึงพอจะสามารถเล่นให้ออกมาฟังได้เป็นเพลงบ้าง ไม่เป็นเพลงบ้าง แต่ผู้วิจัยก็ฝึกซ้อมจนถึงช่วงเย็นเพราะว่าเพื่อนจะกลับมา จะได้ขอยืมเงินเพื่อนชื้อข้าวกิน แต่ความหิวก็ไม่ปราณี จึงทำให้ผู้วิจัยได้ตัดสินใจนำไวโอลินใส่กล่องและเดินออกไปยังสะพานลอยใกล้กับประตูหน้ามหาวิทยาลัยเกษตร ในระหว่างทางที่เดินออกไปนั้น ผู้วิจัยได้คิดทบทวนหลายสิ่งหลายอย่าง ทั้งกลัวคน

จะมองว่าเป็นขอลาน กลัวจะถูกจับและถูกเพื่อนว่าที่นำไวโอลินออกมาใช้ทำการแสดงแบบวงนี้ แต่ความหิวก็ไม่ปราณี

เสียงรูดซิปกล่องไวโอลิน ผู้วิจัยกำลังยืนถือไวโอลินอยู่บนสะพานลอยที่เคยเดินขึ้นลงอยู่เป็นประจำ รถยนต์มากมายกำลังสัญจรไปมาด้านใต้เท้าของผู้วิจัย สะพานสั้นไหวเป็นจังหวะตามแรงสะท้อนจากรถที่สัญจรผ่านไปมา ผู้คนเริ่มเดินทางผ่านกล่องที่ยังว่างเปล่า ผู้วิจัยเริ่มบรรเลงบทเพลง หนูมาลีด้วยมือที่สั่น เหงื่อเริ่มไหลออกมานบนใบหน้าและตามด้วยความตื่นเต้น เป็นความรู้สึกที่ผู้วิจัยยังคงจดจำได้ว่า เสียงไวโอลินที่ออกมานั้นแทบไม่เป็นเพลง และยังมีเสียงรถที่ดังอยู่เป็นระยะ ผู้วิจัยได้เล่นวนไปวนมา มั่วไปมั่วมา ตามสิ่งที่ผู้วิจัยพอใจ เพราะผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ผู้ที่เดินสัญจรไปมาต่างก็เร่งรีบ แต่ก็มีบางคนที่พยายามเดินช้าลงเพื่อที่จะรับฟังสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังแสดง ผู้วิจัยเล่นเพลงที่ซุ่มมามาไปวนมา ไม่นานนักประมาณ 10 นาที ก็มีคนโยนเศษเหรียญลงมาในกล่องไวโอลินที่เปิดอยู่ตรงหน้าของผู้วิจัย ผู้วิจัยไม่ทันสังเกตว่าใครคือคนที่หย่อนลงมา เพราะกำลังมีสมาธิอยู่กับไวโอลินที่กำลังพยายามเล่นให้ดี แต่ก็ได้สังเกตว่ามีคนเริ่มโยนเหรียญใส่ลงมากันเรื่อยๆ และมีแบงค์ 20 บาทด้วย ผู้วิจัยได้ทำการแสดงเป็นเวลาประมาณ 45 นาทีที่เห็นว่าน่าจะมีเงินในกล่องเพียงพอที่จะซื้อข้าวกินแล้ว ก็นำไวโอลินเก็บลงในกล่องแล้ว กลับมานั่งนับเงินที่ได้ ปรากฏว่าในเงินได้เงินมาประมาณ 80 กว่าบาท ผู้วิจัยจึงได้รับนำไปซื้อข้าวมานั่งรับประทาน และทบทวนในสิ่งที่ผู้วิจัยได้กระทำลงไป

จากประสบการณ์ในการแสดงแบบวงนี้ในครั้งแรกของผู้วิจัยนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้เริ่มเห็นถึงข้อดีของการแสดงแบบวงนี้ ในปัจจุบันคือความเป็นอิสระจากเพลง อิสระจากเวลา อิสระจากรายได้ และความอิสระจากทางด้านสถานที่ ในการทำการแสดง และหลังจากได้ทำการแสดงครั้งแรกแล้ว เมื่อมีโอกาส ผู้วิจัยก็ได้ขอยืมไวโอลินของเพื่อนออกไปแสดงที่เดิมอยู่บ่อยครั้ง เพื่อเป็นการหารายได้เสริม จนเพื่อนของผู้วิจัยเลิกให้ยืมไวโอลิน

เปิดหมวกกับเพื่อนที่สยามและอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

ในช่วงประมาณปีพ.ศ 2550 ผู้วิจัยได้ฝึกฝนการทำเสียงเครื่องดนตรีด้วยการใช้ปากหรือเรียกว่าปัทมด้วยตัวเอง และเสน่ห์ของปัทมที่ไม่ต้องใช้เครื่องดนตรี ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบวงนี้ในช่วงต่อมาของผู้วิจัยจากประสบการณ์ ผู้วิจัยมีความคิดว่าควรใช้เครื่องดนตรีที่พกพาได้สะดวก และสามารถเคลื่อนย้ายได้รวดเร็ว ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะนำลำโพงพกพาและไมค์ออกทำการแสดงแบบวงนี้กับเพื่อนที่ใช้ทรัมเป็ตในการแสดง เป็นการแสดงร่วมกันระหว่างปัทมและทรัมเป็ต บทเพลงที่แสดงทั้งหมดเป็นการอิมโพรไวส์ตามกันไป โดยผู้วิจัยจะทำจังหวะขึ้นมาก่อน แล้วเพื่อนของผู้วิจัยจะทำการเป่าทรัมเป็ตไปตามใจ สถานที่ที่ผู้วิจัยและเพื่อนเลือกที่จะทำการแสดงแบบวงนี้ คือ บริเวณสะพานลอยอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และป้ายสถานีรถไฟฟ้าสยามสแควร์ มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่ผู้วิจัยและเพื่อนได้เลือกที่จะทำการแสดงบนสะพานลอยใกล้กับอนุสาวรีย์ชัย

สมรภูมิ แต่เพียงแค่วิวจี้และเพื่อนทำการแสดงไปเพียงไม่กี่นาที ยังไม่ทันที่จะมีรายได้ ก็มีขอทานเจ้าถิ่นมาไล่ให้ไปทำการแสดงที่อื่น เพราะตรงนี้เป็นที่ที่เขาใช้นั่งขอทานเป็นประจำ ผู้วิจี้และเพื่อนจึงได้เก็บของและไปทำการแสดงตามจุดอื่น ในการทำการแสดงแต่ละครั้ง ผู้วิจี้และเพื่อนใช้เวลาในการทำการแสดงประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหนื่อยล้า รายได้ที่ได้จากการทำการแสดงในแต่ละครั้งประมาณ 100 ถึง 300 บาท ผู้วิจี้จะแบ่งรายได้ที่ได้กับเพื่อนคนละครึ่ง เท่ากันผู้วิจี้และเพื่อนใช้เวลาหลังเลิกเรียนในช่วงเย็นวันธรรมดาในการออกเล่นดนตรีแบบวงพิทก ผู้วิจี้และเพื่อนต้องเสียค่าเดินทางในการไปทำการแสดงไปและกลับคนละประมาณ 50 บาท ผู้วิจี้และเพื่อนเลือกใช้การเดินทางไปและกลับโดยรถเมล์ ความถี่ในการออกทำการแสดงประมาณ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลายาวนานรวมประมาณ 4 เดือน

จากประสบการณ์ในการแสดงแบบวงพิทกกับเพื่อนในครั้งนี้ ผู้วิจี้ได้รู้สึกถึงวิถีชีวิตของการประกอบอาชีพวงพิทกในระดับหนึ่ง ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพวงพิทกจะต้องมีอุปสรรคในการประกอบอาชีพอย่างไรบ้างเช่น เรื่องพื้นที่ในการทำการแสดง ผู้ประกอบอาชีพวงพิทกจะต้องเลือกสถานที่ที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับใคร และรายได้ที่ได้จากการแสดงสองคนนั้น แทบจะไม่แตกต่างจากการแสดงเพียงคนเดียว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น ผู้ประกอบอาชีพวงพิทกจึงต้องมีการวางแผนในการเดินทางเป็นอย่างดี เพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย ก่อนที่จะรู้ว่ารายได้เพียงพอคุ้มค่าต่อการออกเดินทางไปแสดงหรือไม่ แต่จากประสบการณ์ครั้งนี้สิ่งที่ผู้วิจี้ได้รับมากที่สุดคือความแข็งแรงมากขึ้น ในการทำปีทบ็อกซ์ เนื่องจากผู้วิจี้ต้องทำการแสดงติดต่อกันเป็นเวลา 1-2 ชั่วโมง ต่อหน้าคนที่กำลังเดินผ่านไปมา และเพื่อนพี่กำลังเป่าทรมเป็ท ทำให้ผู้วิจี้ต้องอดทนทำปีทบ็อกซ์ให้ต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้การแสดงต้องสะดุด ซึ่งนั่นเป็นการฝึกซ้อม และการทำการแสดงแบบวงพิทกนั้นเป็นเวทีที่ผู้วิจี้คิดว่าดีที่สุดในการฝึกซ้อม ผู้วิจี้คิดว่าหากภาครัฐเห็นถึงความสำคัญไม่รู้ผู้วิจี้คิดว่าหากภาครัฐเห็นถึงความสำคัญในการอนุญาตให้ผู้ประกอบอาชีพวงพิทกได้มีพื้นที่ในการทำการแสดงและมีการสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพบริโภครอย่างจริงจัง ก็จะทำให้เกิดนักแสดงความสามารถที่มีความสามารถสูงขึ้น และการแสดงข้างถนนแบบวงพิทกก็จะกลายเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีเท่ากับอาชีพนักแสดงอื่น

ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบวงพิทกในต่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อปีพ.ศ. 2553 ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ผู้วิจี้ได้มีโอกาสไปทำงานและท่องเที่ยวในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อหาประสบการณ์ชีวิต เนื่องจากผู้วิจี้เพิ่งศึกษาจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ผู้วิจี้ได้ไปทำงานโดยติดต่อกองงานไว้เรียบร้อยแล้วก่อนที่จะเดินทางไป สถานที่ที่ผู้วิจี้ไปทำงานตั้งอยู่ที่รัฐแมรี่แลนด์ โดยงานที่ผู้วิจี้ทำคือดูแลประตูทางเข้าออกร้านเสื้อผ้าเด็กโต และติดป้ายราคาสินค้า ผู้ที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้าและผู้คน 99% ในชุมชนที่ผู้วิจี้ทำงานและพักอาศัย

อยู่เป็นคนผิวสี ร้านเสื้อผ้าที่ผู้วิจัยได้ทำงานมานั้นมีงานไม่มากนัก จึงมีชั่วโมงการทำงานในแต่ละวันค่อนข้างน้อย ทำให้รายได้ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ในวันหยุด ผู้วิจัยกับแฟนจะชวนกันนั่งรถไฟใต้ดินเข้าไปในเมืองวอชิงตันดีซี ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศสหรัฐอเมริกา มีบรรยากาศที่แตกต่างจากพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่มาก บ้านเมืองดูสะอาดตา และผู้คนดูเป็นมิตร ดังนั้นเมื่อมีเวลาว่าง ผู้วิจัยจึงได้นั่งรถไฟเพื่อท่องเที่ยวชมเมือง และผู้วิจัยก็ได้พบเจอกับนักแสดงความสามารถที่ทำการแสดงให้ความบันเทิง แก่ผู้คนที่สัญจรไปมาตามริมถนน ผู้วิจัยจึงเห็นถึงโอกาสที่ผู้วิจัยจะหารายได้เพิ่มในการเดินทางหาประสบการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้

การเดินทางครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องดนตรีอูคูเลเล่ไปด้วย เพื่อเป็นเพื่อนไว้คอยเล่นเวลาว่าง อูคูเลเล่ของผู้วิจัยเป็นแบบไฟฟ้าที่สามารถต่อกับลำโพงเพื่อขยายเสียงได้ แต่ผู้วิจัยไม่ได้นำลำโพงไปด้วย จึงตัดสินใจที่จะหาซื้อลำโพงตัวเล็ก ที่สามารถพกพาไปไหนมาไหนได้สะดวก เมื่อนำไปทำการแสดงแบบวงฝึกเพื่อหารายได้เสริมในเวลาว่างจากการทำงานหลัก การแสดงแบบวงฝึกครั้งแรกในต่างประเทศของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเลือกสถานที่ที่ไม่ไกลจากจุดที่จะสังเกตเห็นว่า มีผู้ทำการแสดงความสามารถเปิดทำการแสดงอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งบริเวณที่ผู้วิจัยเลือกคือ บริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์ Air and Space ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีผู้คนเดินทางมาจากทั่วโลก สัญจรผ่านไปมาเพื่อเข้าออกพิพิธภัณฑ์ การทำการแสดงแบบวงฝึกในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับทั้งเงินและอาหารจากผู้ที่รับชมการแสดง (อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้เขียนไว้บนกระเป๋ที่เปิดการแสดงรับเงินบริจาคว่า for meals please) ผู้ชมที่บริจาคมีทั้งหยุดดูนาน ๆ และบริจาคเงินโดยไม่หยุดดู แต่การแสดงก็ต้องจบลง หลังผู้วิจัยได้ทำการแสดงเป็นเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ก็มีตำรวจขับรถผ่านมา เปิดไซเรน บิบแตร และเปิดกระจกแก้วมือเรียกผู้วิจัย และตะโกนบอกว่าไม่ให้เปิดทำการแสดงตรงจุดนี้ ผู้วิจัยจึงรีบเก็บอุปกรณ์ทั้งหมด และหนีไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

ภาพที่ 38 ภาพของผู้วิจัยและอุปกรณ์ในการทำการแสดงในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากประสบการณ์การแสดงแบบวงพิทกในประเทศสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นอีกมุมมองหนึ่งว่า ผู้คนที่ประเทศนี้ เขาสนใจสิ่งที่เขียนอยู่บนกระเป่าที่เปิดรับบริจาคว่า ผู้แสดงความสามารถนั้น ต้องการนำเงินที่ได้รับไปทำอะไร จึงมีผู้บริจาคหลายคน นำอาหารมาให้แทนเงินบริจาค ในการแสดงความสามารถแบบวงพิทกครั้งแรก ที่ประเทศสหรัฐอเมริกานี้ ผู้วิจัยได้รับเงินบริจาคประมาณ 30 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ที่ดีจากการแสดงเพียง 1 ชั่วโมง และหลังจากวันนั้น ผู้วิจัยก็ได้ค้นหาสถานที่ที่ปลอดภัยจากการถูกจับกุม สถานที่นั้นคือ ทางลงสถานีรถไฟใต้ดินสถานีไชน่าทาวน์ ผู้วิจัยได้เลือกทำการแสดงบริเวณย่านไชน่าทาวน์ เนื่องจากระแวกนี้มีคนเอเชียทำงานและอาศัยอยู่มาก ผู้วิจัยเปิดทำการแสดงในย่านนี้ก็ดูจะไม่แปลกแยกจากสังคมโดยรอบ บริเวณทางลงสถานีรถไฟใต้ดินไชน่าทาวน์ จึงกลายเป็นสถานที่ประจำที่ผู้วิจัยเดินทางไปทำการเปิดทำการแสดงแบบวงพิทกอยู่เป็นประจำ เพราะการทำการแสดงตรงจุดนี้สามารถสร้างรายได้ได้พอสมควร และบ่อยครั้งมีผู้นำอาหารมาให้ด้วย เพราะย่านที่ผู้วิจัยเพื่อทำการแสดงเต็มไปด้วยร้านอาหารอยู่โดยรอบบริเวณ แถมยังเป็นอาหารที่ถูกปากคนเอเชียแบบผู้วิจัยด้วย ในการแสดงผู้วิจารณ์การแสดงดนตรีโดยการติตอคุเล่ และผิวปากเมโลดีไปตามคอร์ตอคุเล่เป็นสำเนียงที่แปลกสำหรับผู้รับฟังจึงมีผู้ชมหลายคนเข้ามาพูดคุยกับผู้วิจัยเวลาที่แสดง ส่วนใหญ่จะถามถึงเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

จากการสังเกต ผู้ชมที่อเมริกาให้ความสนใจในการแสดงของนักแสดง และจะให้เงินบริจาคเมื่อชมการแสดงจนพอใจแล้ว ผู้ชมบางคนที่สนใจมาก ๆ ก็จะยื่นรอนจนผู้แสดงทำการแสดงจบเพลงหรือพักเบรก แล้วจึงเข้ามาพูดคุยทำความรู้จัก และแลกเปลี่ยนข้อมูลการติดต่อกัน หากคุยกันถูกคอ

ภาพที่ 39 ภาพของผู้วิจัยขณะทำการแสดงหน้าสถานีรถไฟใต้ดินและผู้ชมที่ชวนคุย

จากประสบการณ์ในการทำการแสดงดนตรีแบบวงมิก ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในการเลือกสถานที่ในการทำการแสดงมากขึ้น และได้รับประสบการณ์กับเพื่อนนักดนตรี มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่ผู้วิจัยกำลังรอรถไฟใต้ดิน เพื่อเดินทางไปเปิดทำการแสดงที่ไชน่าทาวน์ มีผู้ชายผิวสีคนหนึ่งแสดงตัวว่าต้องการปล้นทรัพย์สินจากผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สะพายกระเป๋าอูคูเลเล่ไว้ที่ไหล่ มีผู้คนหวังดีสังเกตเห็นว่าผู้วิจัยกำลังถูกคุกคามจากผู้ไม่หวังดี ผู้หวังดีคนนั้นจึงเข้ามาขัดขวางผู้ไม่หวังดีให้ห่างจากผู้วิจัย และผู้หวังดีก็เดินมาหาผู้วิจัยและเปิดกระเป๋าให้ดูไม้กล่องที่อยู่ด้านใน แล้วบอกว่าเขาก็เป็นนักดนตรีเหมือนกัน เห็นเราเป็นนักดนตรีจะโดนปล้น จึงช่วยไว้ ผู้วิจัยได้แสดงความขอบคุณและแลกเปลี่ยนข้อมูลการติดต่อกับผู้หวังดีคนนั้น และในภายหลังผู้วิจัยจึงตามไปดูเขาทำการแสดง ปรากฏว่าเขาเองก็ทำการแสดงขอรับบริจาคแบบวงมิกเช่นเดียวกัน

จากประสบการณ์ที่ได้ทำการแสดงและการได้พบเจอการแสดงแบบวงมิกในประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้ผู้วิจัยได้เห็นความแตกต่าง ทางด้านการให้ความสำคัญของภาครัฐ เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพวงมิกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผู้วิจัยได้พบเห็น บุคคลเหล่านั้นจะมีบัตรประจำตัวและมีพื้นที่ประจำในการทำการแสดง ทำให้เกิดความสะดวกต่อการควบคุมดูแลจากภาครัฐ ซึ่งในเวลานั้นประเทศไทยยังไม่มีเปิดให้ทำบัตรผู้แสดงความสามารถแบบในปัจจุบัน ที่ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพวงมิกได้ และยังเป็นการเพิ่มภาระจากข้อตกลง ที่ผู้แสดงความสามารถต้องเดินทางไปขอเจ้าหน้าที่ดูแลท้องที่ให้อนุญาตทำการแสดง

ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบวงพิภที่บ้านเกิด

ผู้วิจัยเป็นคนจังหวัดนครปฐมโดยกำเนิด ปกติแล้วที่จังหวัดนครปฐมจะมีงานประจำปีที่ใหญ่ที่สุด คือ งานประจำปีองค์พระปฐมเจดีย์ งานจัดเป็นระยะเวลา 9 วัน ซึ่งจะจัดขึ้นประมาณช่วงเดือน 11 ของทุกปี และเมื่อปี พ.ศ. 2555 ผู้วิจัยได้ทำการแสดงดนตรีแบบวงพิภภายในบริเวณงาน โดยผู้วิจัยทำการแสดงเป็นเวลารวม 6 วัน เริ่มทำการแสดงในเวลา 19.00 น. และเลิกทำการแสดงเวลาประมาณ 21.00 น. ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ในการทำการแสดงในแต่ละครั้ง เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการทำการแสดงคือ ukulele สายสัญญาณกับลำโพงขยายเสียง และการผิวปาก อุปกรณ์ในการรับบริจาคคือ กระเป๋าสตางค์ ukulele ผู้คนที่มาร่วมงานส่วนใหญ่จะเป็นคนจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง ที่มาเที่ยวงานเพื่อทำบุญ และซื้อของกินของใช้ที่ขายภายในงาน

รายได้ในการแสดงครั้งนี้ประมาณวันละ 200 – 1200 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่มางานและทำเลพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการแสดง ในวันแรกๆผู้วิจัยได้ทำการแสดงบริเวณใกล้กับสุขา ซึ่งเป็นบริเวณที่คนไม่พลุกพล่านมากนัก สามารถได้ยินเสียงที่กำลังทำการแสดงอย่างชัดเจน แต่ได้รับเงินบริจาค่น้อย ในวันต่อ ๆ มาผู้วิจัยจึงย้ายสถานที่ทำการแสดงไปอยู่ตรงจุดที่คนเดินผ่านมากที่สุด แต่มีเสียงผู้คนและเสียงจากร้านขายของต่าง ๆ จึงทำให้เสียงจากการทำการแสดงได้รับการรบกวนมาก แต่ก็เป็นทำเลพื้นที่ที่สามารถทำรายได้ได้มากด้วย

อุปสรรคที่ผู้วิจัยได้พบจากประสบการณ์การทำการแสดงแบบวงพิภที่จังหวัดบ้านเกิดนี้ คือ แม่ของผู้วิจัยเกิดความไม่สบายใจเพราะมีคนที่รู้จักของแม่ผู้วิจัยเห็นผู้วิจัยทำการแสดงแบบวงพิภและมาเล่าให้แม่ของผู้วิจัยฟังว่า “ เห็นลูกไปขอทาน ” แม่ของผู้วิจัยจึงเกิดความไม่สบายใจ แต่ผู้วิจัยก็ได้อธิบายให้แม่ฟังว่าสิ่งที่ผู้วิจัยทำเป็นการแสดงความสามารถ ไม่ใช่ขอทาน การแสดงความสามารถของผู้วิจัยอาจเป็นแรงบัลดาลใจหรือสร้างความสุขให้กับใครบางคน ซึ่งแรงบัลดาลใจและความสุขนั้นเราไม่อาจใช้เงินซื้อได้ และการแสดงแบบวงพิภนี้ยังถือว่าเป็นการซ้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการแสดงความสามารถอีกด้วย โชคดีที่แม่ของผู้วิจัยยอมรับฟังและเข้าใจในสิ่งที่ผู้วิจัยทำ จากอุปสรรคข้อนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นว่าการแสดงแบบวงพิภนั้นได้ฝังรากหยั่งลึกลงไปในการคิดของคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ว่า ไม่ต่างอะไรจากขอทาน ดังนั้น ผู้แสดงความสามารถแบบวงพิภก็ควรที่จะฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพในการแสดง เพื่อภาพพจน์ของคำว่า วงพิภ จะได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และจะทำให้อาชีพวงพิภกลายเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี เป็นผู้ให้ความสุขโดยแท้จริง

ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบวงพิภพผ่านสื่อโทรทัศน์

เมื่อปี พ.ศ. 2556 ผู้วิจัยและเพื่อน คุณ ปิยวิทย์ ชันธสิริ นักดนตรีมากประสบการณ์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านไวโอลิน ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้วิจัยและเพื่อนได้รับงานแสดงดนตรีตามงานเทศกาลต่างๆ และตระเวนทำการแสดงดนตรีตามร้านอาหารในเวลาค่ำและได้ร่วมกันสร้างเพลงเพื่อส่งเข้าไปเปิดในรายการวิทยุ จนเราทั้งสองได้มีโอกาสสร้างรายการทางโทรทัศน์ ช่อง apple one tv ชื่อรายการ MUSIC JOURNEY ออกอากาศทางช่องเคเบิลทีวี ซึ่งในปัจจุบันช่อง apple one tv ได้ปิดตัวลงไปแล้ว อย่างไรก็ตามยังสามารถหาชมรายการได้ทางสื่อ youtube รูปแบบของรายการที่ผู้วิจัยใช้เป็นเนื้อหาหลักในรายการ ผู้วิจัยได้นำวัฒนธรรมการแลกของวงพิภพมาใช้ กล่าวคือ รายการจะเล่าถึงเรื่องราวของนักดนตรีชาย 2 คน คนหนึ่งคือผู้วิจัยซึ่งมีถนัดในการใช้เครื่องดนตรี ukulele , beatbox , และ ร้องเพลง กับเพื่อนที่มีความถนัดในการใช้เครื่องดนตรี violin ในการทำการแสดง ทั้ง 2 คนเดินทางแสดงดนตรีตามที่สาธารณะและใช้การแสดงดนตรีเพื่อขอแลกกับที่พักและอาหาร จังหวัดที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปแสดงดนตรีโดยแลกกับที่พักและอาหาร ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ และได้มีโอกาสไปทำการแสดงที่ประเทศพม่าโดยมีผู้สนับสนุนค่าเดินทางและค่าที่พักแลกกับการโปรโมทบริษัททัวร์ผู้สนับสนุน

ภาพที่ 40 ภาพส่วนหนึ่งในรายการ Music Journey ตอนที่ 2 จังหวัดลำปาง

จากประสบการณ์การสร้างรายการโทรทัศน์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การดัดแปลงวัฒนธรรมของ
วงฉิ่ง กล่าวคือ วงฉิ่งใช้การแสดงดนตรีเพื่อมอบความสุขให้แก่ผู้ชมเพื่อแลกกับสิ่งของหรือเงินเพื่อ
นำมาใช้เลี้ยงชีพ ผู้วิจัยก็ได้ทำการแสดงเพื่อมอบความสุขและแลกกับค่าอาหารและค่าที่พัก เป็นการ
แลกเปลี่ยนลักษณะเช่นเดียวกับวงฉิ่ง

ผู้วิจัยค้นพบว่าวัฒนธรรมของวงฉิ่งนั้นยังคงอยู่ เพียงแต่สามารถเปลี่ยนรูปแบบไปตาม
สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ร่วมกันออกทำการแสดงดนตรีตามตลาดนัด
หรือที่สาธารณะที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นการนำวัฒนธรรมของวงฉิ่งมาใช้
เช่นกัน หรือในสมัยก่อนที่ชาวบ้านร่วมเดินหรือพายเรือแล้วร้องเพลงไปตามบ้านต่าง ๆ เพื่อขอรับเงิน
หรือข้าวของเพื่อนำไปบริจาคทำบุญให้กับวัด จนเกิดเป็นเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงเดินบาตรข้าวสาร
ของจังหวัดตราด เพลงร้อยพรรษาของจังหวัดกาญจนบุรี เพลงบอกของภาคใต้ และอีกหลายบทเพลง
ที่ชาวบ้านได้นำเอาวัฒนธรรมการร้องเพลงของวงฉิ่งมาใช้ นั่นอาจแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาชีพ
วงฉิ่งในยุคหนึ่งในประเทศไทยในอดีต แต่ในปัจจุบันนี้บทเพลงเหล่านี้ได้หายไปจากวิถีชีวิตของ
ชาวบ้านอย่างสิ้นเชิง วัฒนธรรมการแสดงดนตรีของวงฉิ่งในยุคปัจจุบันนั้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตาม
วิถีชีวิตของแต่ละสังคม เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยร่วมกันในสังคมนั้น ๆ สรุป
ได้ว่า วัฒนธรรมการแสดงเพื่อแลกเปลี่ยนความบันเทิงกับเงินหรือปัจจัยอื่น ๆ เพื่อดำรงชีพแบบวงฉิ่ง
ยังคงอยู่ แต่วิธีการในการให้ความบันเทิงเพื่อสร้างความสุขแก่ผู้ที่ได้รับชมรับฟังนั้นเปลี่ยนแปลงไป
ตามวิถีชีวิตมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เดินไปอย่างไม่ลดละ

ประสบการณ์การแสดงดนตรีแบบวงพิภพโดยใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย

ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาหาและเลือกทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมวงพิภพในสังคมเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการการวิจัย ผู้วิจัยจึงต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลในฐานะคนใน เพื่อที่จะได้เข้าถึง อัตวิสัยร่วม ของผู้ที่ถูกศึกษา ผู้วิจัยได้สวมบทบาทเป็นวงพิภพจำนวน 9 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางข้อมูลรายละเอียดการสวมบทบาทวงพิภพเพื่อการศึกษาของผู้วิจัย

ลำดับที่	วันที่แสดง	สถานที่แสดง	ระยะเวลา	จำนวนเงินที่ได้	เครื่องดนตรีที่ใช้
1	14/09/2559	ตลาดนัด,มหาวิทยาลัยศิลปากร	60 นาที	195 บาท	Accordion
2	21/09/2559	ตลาดนัด,มหาวิทยาลัยศิลปากร	20 นาที	ไม่ระบุ	Accordion
3	09/11/2559	องค์พระปฐมเจดีย์	30 นาที	291 บาท	Melodeon
4	22/11/2559	กวางโจว, ประเทศจีน	15 นาที	8 หยวน	Harmonica
5	02/01/2560	องค์พระปฐมเจดีย์	30 นาที	158 บาท	Accordion
6	19/01/2560	หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร	30 นาที	ไม่ระบุ	ukulele
7	04/06/2560	ตลาดนัดธนบุรี	30 นาที	121 บาท	Glockenspiel
8	06/06/2560	หน้าห้างบิ๊กซีนครปฐม	30 นาที	291 บาท	Glockenspiel
9	16/12/2560	หอศิลป์เมืองน่าน	30 นาที	260 บาท	ukulele

ในการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้เลือกสถานที่แรกในการทำการแสดง คือ บริเวณตลาดนัดภายในมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ เนื่องจากผู้วิจัยมีความคุ้นเคยต่อสถานที่ และเคยพบเห็นทวณิกคนอื่น ๆ ทำการแสดงความสามารถที่นี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องดนตรี accordion ในการทำการแสดง บทเพลงที่ใช้เล่นจะเป็นบทเพลงเด็กง่ายๆ และการอิมโพรไวส์ ผู้วิจัยใช้กระเป๋าที่ใส่เครื่องดนตรีมาเป็นที่รับเงินบริจาคจากการแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าการแสดงของผู้วิจัยได้รับความสนใจจากผู้ชมพอสมควร อาจเป็นเพราะเป็นครั้งแรกที่ผู้วิจัยได้ทำการแสดงที่ตลาดนัดแห่งนี้ จึงอาจดูแปลกหูแปลกตาสำหรับผู้ชม กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา พ่อค้า แม่ค้า และพนักงานภายในมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 41 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 1

ในการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้เลือกที่จะทำซ้ำในสถานที่เดิม ใช้เครื่องดนตรีชิ้นเดิม รูปแบบดนตรีเหมือนครั้งแรก แต่สิ่งที่ไม่เหมือนเดิมคือผู้วิจัยได้พบกับกลุ่มนักศึกษาที่กำลังถือกล่องรับบริจาค เพื่อหาเงินซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นให้แก่ชุมชนที่ขาดแคลนทางภาคใต้ ผู้วิจัยจึงขออาสาทำการแสดงดนตรี เพื่อไม่ให้เป็นการขอเฉยๆ น้องนักศึกษาก็แสดงความยินดีที่จะให้แสดง จากการแสดงครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ แต่ผู้วิจัยได้รับความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการหารายได้ของนักศึกษาเพื่อนำเงินไปทำบุญบริจาค กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา พ่อค้า แม่ค้า และพนักงานภายในมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 42 ภาพผู้วิจัยขณะทำการรวมบทบาททัศนิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 2

ในการรวมบทบาททัศนิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้เลือกทำการแสดงภายในองค์พระปฐมเจดีย์ ในวันก่อนถึงวันงานประจำปี แต่มีพ่อค้า แม่ค้า และผู้คนเข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตั้งขายอยู่ภายในงาน ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการทำการแสดงบริเวณหน้าร้านค้าที่ยังไม่เปิดทำการขาย เครื่องดนตรีที่ใช้ทำการแสดงคือ melodion บทเพลงที่ใช้ในการทำการแสดงเป็นการอิมโพรไวส์ทั้งหมด จากการแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า และผู้มาเดินซื้อสินค้าภายในงานองค์พระปฐมเจดีย์

ภาพที่ 43 ภาพผู้วิจัยขณะทำการรวมบทบาททัศนิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 3

ในการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 4 ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำการแสดงแบบทวณิกที่บนสะพานลอยแห่งหนึ่ง ในเวลายามค่ำคืน ณ ย่านการค้าแห่งหนึ่งในเมืองกวางโจว ประเทศสาธารณรัฐจีน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องดนตรีที่น่าติดตัวไปได้ง่ายคือ mini hamonica ในการทำการแสดงดนตรีครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การอิมโพล์ไวส์ทั้งหมด และได้วาดรูปการ์ตูนด้วยชอล์กไว้ที่พื้นข้างๆกับจุดที่ผู้วิจัยนั่งทำการแสดง จากการแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคนในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินสัญจรผ่านไปมา

ภาพที่ 44 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 4

ในการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 5 ผู้วิจัยได้เลือกทำการแสดงภายในองค์พระปฐมเจดีย์ ในวันหลังวันงานประจำปี แต่ยังคงมีพ่อค้า แม่ค้า และผู้คนเข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้าที่ยังคงตั้งขายอยู่ภายในงาน ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการทำการแสดงบริเวณหน้าร้านค้าที่ปิดทำการขายแล้ว เครื่องดนตรีที่ใช้ทำการแสดงคือ accordion บทเพลงที่ใช้ทำการแสดงทั้งหมดเป็นการอิมโพล์ไวส์ จากการแสดงครั้งนี้ผู้ วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคนในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า และผู้มาเดินซื้อสินค้าภายในงานองค์พระปฐมเจดีย์

ภาพที่ 45 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบเทาพนกเพือการศึษาวิจัยครั้งที่ 5

ในการสวมบเทาพนกเพือการศึษาวิจัยครั้งที่ 6 ผู้วิจัยได้รับการติดต่อจากเพื่อนให้ไปทำการแสดงดนตรีแบบวงพนกที่บริเวณด้านหน้า หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยรายได้ทั้งหมดที่รวบรวมได้จากการแสดงในครั้งนี้จะนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางภาคใต้ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงคือ ukulele ในการทำการแสดงครั้งนี้ทางทีมผู้จัดงานได้มีการจัดเตรียมเครื่องขยายเสียงไว้ให้ บทเพลงที่นำมาใช้ในการแสดงจะเป็นการเล่นดนตรีประกอบการเล่านิทาน โดยภรรยาของผู้วิจัยเป็นผู้เล่านิทานและผู้วิจัยเล่นดนตรี จากการแสดงครั้งนี้ วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เข้าร่วมแสดงในงานเดียวกัน นักเรียน นักศึกษา และผู้ชมทั่วไปที่เดินทางสัญจรผ่านไปมาบริเวณนั้น

ภาพที่ 46 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบเทาพนกเพือการศึษาวิจัยครั้งที่ 6

ภาพที่ 47 ภาพผู้วิจัยและป้ายโปสเตอร์งาน “แอบทำดี ช่วยชาวใต้”

ในการสวมบทบาททวนพิศเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 7 ผู้วิจัยได้เลือกทำการแสดงภายในบริเวณ ตลาดนัดธนบุรี ซึ่งจะมีผู้คนมากในวันเสาร์และอาทิตย์ ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการแสดงในบ่ายวันอาทิตย์ เครื่องดนตรีที่นำมาใช้แสดงคือ glockenspiel โดยบทเพลงที่ใช้แสดงทั้งหมดเป็นการอิมโพรไวส์จากการแสดงครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มาซื้อสินค้าภายในตลาดธนบุรี

ภาพที่ 48 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวนพิศเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 7

ในการสวมบทบาททวนพิศเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 8 วิจัยได้เลือกทำการแสดงภายในบริเวณ ตลาดนัดหน้าห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี สาขานครปฐม ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีผู้คนทุกเพศทุกวัยสัญจรไปมา ใน

การแสดงครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องดนตรี glockenspiel ในการทำการแสดง โดยบทเพลงที่ใช้แสดงทั้งหมดเป็นการอิมโพรไวส์ จากการแสดงครั้งนี้ผู้ วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มาซื้อสินค้าภายในห้างบิ๊กซี และผู้ที่มาเดินจับจ่ายซื้อสินค้าภายในตลาดนัดหน้าห้าง

ภาพที่ 49 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 8

ในการสวมบทบาททวณิกเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 9 ผู้วิจัยได้รับการเชื้อเชิญจากเพื่อนผู้จัดกิจกรรมอยู่ที่หอศิลป์เมืองน่าน ให้ช่วยเดินทางไปทำการแสดงดนตรีแบบทวณิก เพื่อเป็นสีสันให้กับงานเทศกาลศิลปะที่จัดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการแสดงอยู่บริเวณด้านหน้าของงาน ในการทำการแสดงครั้งนี้ทางทีมผู้จัดงานได้มีการจัดเตรียมเครื่องขยายเสียงไว้ให้ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงคือ ukulele บทเพลงที่นำมาใช้ในการแสดงจะเป็นการเล่นดนตรีประกอบการเล่านิทาน โดยภรรยาของผู้วิจัยเป็นผู้เล่านิทานและผู้วิจัยเล่นดนตรี จากการแสดงครั้งนี้ผู้ วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ชมและผู้บริจาคในการแสดงครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มศิลปินผู้ที่เข้าร่วมแสดงงานศิลปะ ผู้เข้าชมเทศกาลงานศิลปะ และพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของภายในบริเวณงาน

ภาพที่ 50 ภาพผู้วิจัยขณะทำการสวมบทบาททวนพิศเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งที่ 9

จากประสบการณ์การทดลองสวมบทบาททวนพิศเป็นผู้ประกอบอาชีพทวนพิศ ผู้วิจัยได้ลง
 ทำการศึกษาเก็บข้อมูลในฐานะ คนใน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้มี อคติร่วม กับผู้ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา อาชีพ
 ทวนพิศถือเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน แต่มีต้นทุนที่ต้องใช้การฝึกฝนความสามารถในการแสดงซึ่ง
 อาจถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่ไม่ต้องลงทุนเป็นเงินมาก เพียงมีเครื่องดนตรีและฝึกฝนให้ชำนาญ แต่ก็ยัง
 ต้องมีค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทาง ดังนั้นหากผู้ประกอบอาชีพทวนพิศมีความสามารถที่หลากหลาย
 และเลือกทำเลในการทำการแสดงได้เหมาะสมก็จะทำให้ผู้ประกอบอาชีพทวนพิศสามารถมีรายได้เลี้ยงชีพ
 ได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อเห็นผู้ที่ต้องมาแสดงแบบ
 ทวนพิศจึงเกิดความสงสารและทำบุญโดยการบริจาคเงินหรือสิ่งของอื่น ๆ อาชีพทวนพิศนั้นเป็นอาชีพที่
 มีความเป็นอิสระสูงในการเลือกทำการแสดง ไม่ว่าจะเส้นทางด้านการเลือกใช้เครื่องดนตรี การใช้
 อุปกรณ์ในการรับบริจาค และสถานที่ทำการแสดง แม้ทางภาครัฐจะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
 ออกมาเพื่อใช้กับผู้ประกอบอาชีพทวนพิศ และมีการกำหนดให้มีการจัดพื้นที่สำหรับผู้แสดง
 ความสามารถ แต่ข้อมูลเหล่านี้ไม่สามารถถูกส่งถึงผู้ประกอบอาชีพทวนพิศได้

ประสบการณ์ในการทำบัตรนักแสดงความสามารถ

จากพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2559 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 กำหนดให้ผู้มีความสามารถในศิลปะแขนงต่าง ๆ หรือมีความสามารถเฉพาะตัว ที่ต้องการทำการแสดงในพื้นที่สาธารณะเพื่อหารายได้ เข้าติดต่อทำบัตรผู้แสดงความสามารถ เพื่อที่จะได้สามารถทำการขออนุญาตและทำการแสดงในพื้นที่สาธารณะที่ทางภาครัฐกำหนดไว้ได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเข้าขอทำบัตรผู้แสดงความสามารถที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ใช้กล้องวิดีโอในการเก็บบันทึกข้อมูลในการขอทำบัตรผู้แสดงความสามารถ ในการเข้าขอทำบัตรผู้แสดงความสามารถนี้ ผู้วิจัยได้หาข้อมูลล่วงหน้าว่าจะต้องใช้ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และรูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 2 รูป เพื่อเป็นเอกสารในการยื่นประกอบการทำบัตรผู้แสดงความสามารถ และใช้ accordion เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ทำการแสดง

เมื่อไปถึงยัง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการออกบัตรผู้แสดงความสามารถเพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอทำบัตรนักแสดงความสามารถ เจ้าหน้าที่ได้นำเอกสารแบบฟอร์มให้ผู้วิจัยกรอก ซึ่งเป็นแบบคำขอมิบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ และให้ผู้วิจัยนั่งรอคณะกรรมการที่หน้าห้อง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คณะกรรมการมี 3 คน ผู้วิจัยต้องทำการแสดงต่อหน้ากรรมการทั้ง 3 คน เพื่อพิจารณาว่าสมควรออกบัตรให้หรือไม่ คณะกรรมการทั้ง 3 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ว่าสามารถเป็นกรรมการผู้พิจารณาการออกบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถได้ ซึ่งคณะกรรมการที่ เป็นผู้พิจารณาให้ผู้วิจัยทั้งหมดเป็นผู้หญิง และให้ผู้วิจัยแสดงเพลงอะไรก็ได้ ไม่มีการบังคับ

ภาพที่ 51 ภาพขณะผู้วิจัยกำลังแสดงอดีตขึ้นต่อหน้าคณะกรรมการ

ผู้วิจัยทำการแสดงบทเพลงบรรเลงซึ่งเป็นเพลงประกอบภาพยนตร์เรื่อง Amelie ประพันธ์โดย Yann Tiersen เพลง La valse d'Amelie และเพลง A quai และคณะกรรมการยังต้องการให้ผู้วิจัยร้องเพลงด้วย เนื่องจากต้องการให้คะแนนมีคะแนนในส่วนของการขับร้อง ผู้วิจัยจึงทำการร้องเพลงที่ผู้วิจัยแต่งเอง ชื่อเพลง ซิกด์มันด์ พรอยด์ หลังจากทำการแสดงต่อหน้ากรรมการ คณะกรรมการได้ทำการสอบถามถึงข้อมูลส่วนพื้นฐานส่วนตัว และได้ขอเวลาสักครู่เพื่อรวบรวมคะแนน และได้แจ้งผลการพิจารณาเพื่อออกบัตรผู้แสดงความสามารถให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผู้วิจัย ผ่านการพิจารณา และนัดให้เข้ามารับบัตรผู้แสดงความสามารถในสัปดาห์ต่อไป

จากประสบการณ์ในการทำบัตรนักแสดงความสามารถ ผู้วิจัยพบว่าในการพิจารณาการแสดงดนตรีของคณะกรรมการนั้นยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาจเนื่องจากทางภาครัฐยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การแสดงความสามารถโดยเฉพาะเพื่อเป็นกรรมการในการพิจารณาการทำบัตรผู้แสดงความสามารถ จึงต้องใช้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานที่ออกบัตร เช่น ในกรณีของผู้วิจัย คณะกรรมการที่พิจารณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานสาธารณสุข ซึ่งไม่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน การแสดงความสามารถ จึงต้องให้ผู้วิจัยต้องแสดงการร้องเพลงประกอบการเล่นเครื่องดนตรีไปด้วย จึงจะสามารถให้คะแนนในส่วนของการขับร้อง ซึ่งหากเป็นผู้ที่เป็นนักดนตรีที่สามารถเล่นดนตรีได้เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถร้องเพลงได้ หากถูกพิจารณาด้วยคณะกรรมการชุดเดียวกับผู้วิจัย ก็อาจส่งผลให้ไม่ผ่านการพิจารณาการออกบัตรผู้แสดงความสามารถได้ ทั้งที่เกณฑ์ในการพิจารณาออกบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถนั้นสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ตามดุลพินิจของคณะกรรมการที่หน่วยงานออกบัตรแต่งตั้งขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยยึดหลักการพิจารณาผู้แสดงความสามารถที่มีความสามารถในการแสดงที่จะทำให้ผู้ที่ได้ชมหรือได้ฟังเกิดความพึงพอใจในความสามารถอย่างแท้จริง

หลังจากผู้วิจัยได้บัตรผู้แสดงความสามารถแล้ว ผู้วิจัยก็ยังไม่มีโอกาสที่จะใช้สิทธิของผู้มีบัตรผู้แสดงความสามารถทำการแสดงแบบวงศิกอีกเลย เนื่องจากทางภาครัฐได้กำหนดว่า ผู้ประสงค์จะเล่นหรือแสดงที่ใดให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดหลักเกณฑ์ หรือวางระเบียบเกี่ยวกับสถานที่ วันเวลา การใช้อุปกรณ์ และการเล่นหรือการแสดงความสามารถเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพลักษณะ หรือประเพณีท้องถิ่นได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพวงศิก เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพวงศิกจะต้องเกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในการแสดงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งผู้ประกอบการอาชีพวงศิกนั้นไม่มีรายได้ที่แน่นอนไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะได้รับเงินมากเท่าไรในแต่ละครั้งที่ออกทำการแสดง หากทางภาครัฐกำหนดขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนเช่นในปัจจุบัน ก็มีแต่จะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพวงศิกประสบกับความลำบากในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 52 ภาพบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถของผู้วิจัย

ผลสรุปและวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพวณิพก

ตามที่ได้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพวณิพก ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจากคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 25 คน โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม , ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายปิดเกี่ยวกับวณิพก, ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับวณิพก

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 6 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ชาย	12	48
หญิง	13	52
รวม	25	100

ตารางที่ 7 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
21-30 ปี	9	36
31-40 ปี	11	44
41-50 ปี	4	16
51-60 ปี	1	4
สูงกว่า 60 ปี	0	0
รวม	25	100

ตารางที่ 8 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
โสด	18	72
สมรส	6	24
หม้ายหย่าร้างแยกกันอยู่	1	4
รวม	25	100

ตารางที่ 9 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	0	0
มัธยมศึกษา ปวช.-ปวส.	1	4
ปริญญาตรี	12	48
สูงกว่าปริญญาตรี	12	48
รวม	25	100

ตารางที่ 10 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	6	24
รับจ้างทั่วไป	3	12
ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว	0	0
พนักงานบริษัทเอกชน	0	0
แม่บ้าน พ่อบ้าน	0	0
ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ	6	24
อื่นๆ	10	40
รวม	25	100

ตารางที่ 11 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ย/เดือน	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	5	20
10,000-20,000 บาท	5	20
20,000-30,000 บาท	6	24
30,000-40,000 บาท	7	28
มากกว่า 40,000 บาท	2	8
ไม่มีรายได้	0	0
รวม	25	100

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายปิด (Close Ended Question) เกี่ยวกับวณิพก

ตารางที่ 12 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณรู้จักวณิพกในฐานะใด”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ขอทาน	7	28
ศิลปิน	17	68
ผู้พิการ	1	4
รวม	25	100

ตารางที่ 12 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณรู้จักวณิพกในฐานะใด” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “ศิลปิน” คิดเป็นร้อยละ 68

ตารางที่ 13 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยให้เงินวณิพกหรือไม่”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
ให้ทุกครั้ง	0	0
ให้บางครั้ง	23	92
ไม่เคยให้	2	8
รวม	25	100

ตารางที่ 13 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยให้เงินวณิพกหรือไม่” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “ให้บางครั้ง” คิดเป็นร้อยละ 92

ตารางที่ 14 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “เพราะอะไรคุณจึงให้เงินวณิพก”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
สงสาร	6	24
ชื่นชมความสามารถ	16	64
เชื่อว่าได้บุญ	3	12
รวม	25	100

ตารางที่ 14 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “เพราะอะไรคุณจึงให้เงินวณิพก” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “ชื่นชมความสามารถ” คิดเป็นร้อยละ 64

ตารางที่ 15 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “จำนวนเงินที่ให้วณิพกในแต่ละครั้ง”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 บาท	6	24
มากกว่า 10 บาท	8	32
แล้วแต่ความสามารถ	11	44
รวม	25	100

ตารางที่ 15 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “จำนวนเงินที่ให้วณิพกในแต่ละครั้ง” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “แล้วแต่ความสามารถ” คิดเป็นร้อยละ 44

ตารางที่ 16 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณใช้เวลาหยุดดูการแสดงของวณิพกนานเท่าไร”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
เดินผ่านเฉยๆ	6	24
ถ้าน่าสนใจจะหยุดดู	19	76
ชอบดูนานๆ	0	0
รวม	25	100

ตารางที่ 16 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณใช้เวลาหยุดดูการแสดงของวณิพกนานเท่าไร” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “ถ้าน่าสนใจจะหยุดดู” คิดเป็นร้อยละ 76

ตารางที่ 17 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณคิดว่าวณิพกมีฐานะยากจนไหม”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
จน	4	16
ไม่จน	1	4
แล้วแต่คน	20	80
รวม	25	100

ตารางที่ 17 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณคิดว่าวณิพกมีฐานะยากจนไหม” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “แล้วแต่คน” คิดเป็นร้อยละ 80

ตารางที่ 18 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยพบเจอการแสดงของวงมโหรีที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)”

คำตอบ	จำนวนผู้ตอบ(คน)	ร้อยละ
หน้าบ้าน	1	1.61
ร้านอาหารริมถนน	14	22.58
ตลาดนัด/ถนนคนเดิน	20	32.25
ป้ายรถเมล์/รถไฟฟ้า	13	20.96
สวนสาธารณะ/บนสะพานลอย	13	20.96
อื่นๆ โปรดระบุ	1	1.61
รวม	62	100

ตารางที่ 18 ตารางสรุปจำนวนและร้อยละของคำถาม “คุณเคยพบเจอการแสดงของวงมโหรีที่ใด” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า “ตลาดนัด/ถนนคนเดิน” คิดเป็นร้อยละ 32.25

สรุปผลตอบแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Question) จำนวน 7 ข้อ สามารถสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนส่วนใหญ่รู้จักวงมโหรีในฐานะศิลปินรองลงมาคือผู้การและขอทาน , คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมให้เงินแก่วงมโหรี คือ มักให้บางครั้ง รองลงมาคือไม่เคยให้เลยและไม่มีผู้ตอบให้ทุกครั้ง , คนส่วนใหญ่ให้เงินแก่วงมโหรีเพราะชื่นชมความสามารถ รองลงมาคือสงสารและเชื่อว่าได้บุญ , คนส่วนใหญ่ให้เงินแก่วงมโหรีเป็นจำนวนแล้วแต่ความสามารถ รองลงมาคือมากกว่า 10 บาท และ น้อยกว่า 10 บาท , คนส่วนใหญ่ใช้เวลาดูการแสดงวงมโหรีหากน่าสนใจจะหยุดดูนาน รองลงมาคือเดินผ่านเฉยๆและไม่มีผู้ตอบชอบดูนาน ๆ , คนส่วนใหญ่คิดว่าผู้ประกอบการอาชีพวงมโหรีมีฐานะจะยากจนหรือรายนั่นแล้วแต่ตัวบุคคล รองลงมาคือคิดว่ามีฐานะจนและไม่จน , คนส่วนใหญ่มักพบเจอผู้ประกอบการอาชีพวงมโหรีที่ตลาดนัดหรือถนนคนเดิน รองลงมาคือ ป้ายรถเมล์ สถานีรถไฟฟ้า สวนสาธารณะ และบนสะพานลอย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เกี่ยวกับวงมโหรี

ในงานวิจัยเรื่อง “สำรวจวงมโหรีในสังคมเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน” ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามคำถามเกี่ยวกับอาชีพวงมโหรี เพื่อให้ทราบถึงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับจากมุมมองของคนนอก ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่มาทำแบบสอบถาม โดยใช้บุคลากรภายในคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบุคคลเหล่านี้มีประสบการณ์ในการชมการแสดงดนตรีมาอย่างหลากหลาย โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษา,เจ้าหน้าที่ธุรการ

และอาจารย์ ซึ่งทุกคนล้วนแล้วแต่มีประสบการณ์จากการพบเห็นการแสดงดนตรีในรูปแบบที่มีมาตรฐานในระดับสากลมาแล้วทั้งสิ้น ดังนั้น คำตอบที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับวณิพก ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นในครั้งนี้นั้น คาดว่า จะเป็นผลทำให้ผู้วิจัย ได้เข้าใจในความหมายของอาชีพวณิพกมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ผลการวิจัยในครั้งนี้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น แบบสอบถามครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนโดยประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปจำนวน 6 ข้อ คำถามแบบปลายปิด (Close Ended Question) เกี่ยวกับอาชีพวณิพกจำนวน 7 ข้อและคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) เกี่ยวกับอาชีพวณิพกจำนวน 4 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ทำแบบสอบถามได้ตอบคำถามได้อย่างเต็มที่

โดยผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ ผลเป็นดังนี้

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดข้อที่ 1

“คุณคิดว่าผู้ประกอบอาชีพวณิพก จะต้องมีความพิการทางสายตาหรือไม่ เพราะเหตุใด”

คำตอบที่ผู้วิจัยได้จากคำถามนี้ ผู้ทำแบบสอบถามทั้งหมดเห็นตรงกันว่า ผู้ประกอบอาชีพวณิพกไม่จำเป็นต้องมีความพิการทางสายตา ส่วนใหญ่เห็นว่า เพราะคนที่ไม่มีความพิการทางสายตาจะสามารถประกอบอาชีพวณิพกได้ และสามารถพบเห็นได้ทั่วไป แต่เพราะ ผู้พิการทางสายตาอาจได้เปรียบในด้านประสาทรูที่ดีกว่าคนปกติ จึงเลือกที่จะประกอบอาชีพวณิพก และผู้พิการหรือผู้พิการทางสายตานั้นมีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อย จึงต้องฝึกฝนความสามารถทางด้านดนตรีเพื่อใช้แสดงหาเงินมาเลี้ยงชีพ จากคำตอบจากการตั้งคำถามนี้ ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า ผู้ประกอบอาชีพวณิพกนั้นไม่จำเป็นต้องมีความพิการทางสายตา ในสังคมเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น สามารถพบเห็นผู้ประกอบอาชีพวณิพกได้มากมายที่ไม่ได้มีความพิการทางสายตา

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดข้อที่ 2

“คุณคิดว่าผู้ประกอบอาชีพวณิพก สามารถหาเลี้ยงชีพได้หรือไม่ เพราะเหตุใด”

คำตอบที่ผู้วิจัยได้จากคำถามข้อนี้ ผู้ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้ประกอบอาชีพวณิพกสามารถหาเลี้ยงชีพได้ แต่จะได้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสดงของผู้ประกอบอาชีพวณิพก บางส่วนได้แสดงความเห็นว่า ผู้ประกอบอาชีพวณิพกสามารถเลี้ยงชีพได้ เหตุเพราะสังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธมีความเมตตาชอบการบริจาคทำบุญจึงมีคนบริจาคเงินเยื่อในสังคมเมืองของประเทศไทย มีบางส่วนที่แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ประกอบอาชีพวณิพกนั้นอาจจะมีรายได้พอเพื่อเลี้ยงตัวเอง แต่ไม่สามารถมีรายได้พอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวได้ และความเห็นบางส่วนเห็นว่าการประกอบอาชีพวณิพกนั้นมีรายได้ไม่แน่นอน และค่าครองชีพในสังคมนั้นค่อนข้างสูงน่าจะจะมีรายได้ไม่มากพอที่จะเลี้ยงชีพและครอบครัวได้ จากคำตอบจากการตั้งคำถามนี้ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า

คนส่วนใหญ่เห็นว่าการประกอบอาชีพวณิพกนั้นเป็นครอบครัวได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถส่วนบุคคลของวณิพก เช่นเดียวกันกับอาชีพอื่นๆ และมีความเห็นเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าวณิพกเป็นอาชีพที่จนและมีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดข้อ 3

“คุณมีความเห็นอย่างไรต่อบทบาท และการจัดการของภาครัฐที่มีต่ออาชีพวณิพก”

คำตอบที่ผู้วิจัยได้จากคำถามข้อนี้ ผู้ทำแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทางภาครัฐควรมีการจัดการที่ดีกว่านี้ ทั้งทางด้านพื้นที่ในการแสดง และด้านการออกใบอนุญาตการทำงาน เพื่อให้ผู้แสดงความสามารถได้รับสิทธิอื่น ๆ ทางสังคม เหมือนกับผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ จากคำตอบจากการตั้งคำถามนี้ ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า คนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นถึงการจัดการของภาครัฐ แม้จะได้ทำการใช้งบประมาณเพื่อออกโครงการต่าง ๆ มา แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วไปได้ ทำให้ประชาชนทั่วไปอาจเกิดความไม่เข้าใจ หรือเกิดความเข้าใจผิด เกี่ยวกับผู้ประกอบอาชีพวณิพก ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าหากทางภาครัฐมีการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ผู้ประกอบอาชีพวณิพกอย่างเท่าเทียม ยุติธรรมและทั่วถึง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพวณิพกที่ถูกต้อง แก่ประชาชน จะทำให้อาชีพวณิพกในประเทศไทยนั้นเกิดการพัฒนาต่อยอดความสามารถ ได้ทัดเทียมกับวณิพกในต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดข้อ 4

“ข้อเสนอแนะอื่น ๆ”

ผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวทางข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ เห็นว่า ควรมีนโยบายและความหมายของอาชีพวณิพกให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจว่า อาชีพวณิพกไม่ใช่ขอทาน เพื่อเป็นการยกระดับอาชีพวณิพก ภาครัฐควรมีการส่งเสริมอาชีพของคนพิการให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการได้สร้างอาชีพมีรายได้หาเลี้ยงตนเอง อาจสรุปข้อเสนอแนะได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยากให้ทางภาครัฐสนับสนุนอาชีพวณิพกให้มากขึ้น ทั้งกับคนไม่พิการและคนพิการ

บทบาทของภาครัฐ

กองทุนคุ้มครองสวัสดิการและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้ขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 โดยได้ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองการขอทาน พ.ศ. 2559

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองการขอทานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพวณิพก คือ การแยกผู้แสดงความสามารถออกจากผู้กระทำการขอทาน กำหนดให้การเล่นดนตรีหรือการแสดงความสามารถอื่นใดในที่สาธารณะโดยขอรับทรัพย์สินตามแต่ผู้ชมหรือผู้ฟังจะสมัครใจให้ มิให้ถือว่าเป็นการขอทาน และกำหนดให้ผู้แสดงความสามารถขอมีบัตรผู้แสดงความสามารถ โดยผู้แสดงความสามารถต้องมีคุณสมบัติ คือ 1.เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย 2.เป็นผู้มีความสามารถในศิลปะแขนงต่างๆ หรือมีความสามารถเฉพาะตัว และยังคงเลี้ยงต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด และยังมีข้อกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ เล่นดนตรีหรือแสดงความสามารถอื่นใดในที่สาธารณะโดยไม่แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ที่เล่นดนตรีหรือแสดงความสามารถในที่สาธารณะซึ่งได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว หรือได้รับยกเว้นไม่ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดและผู้ซึ่งไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดกล่าวโดยสรุปคือวณิพกต้องขออนุญาตเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อนทำการแสดง

เจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งอาจมีภูมิหลังประสบการณ์วัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างจากประชาชน ปัญหาและความต้องการที่ได้จึงอาจมิใช่ของประชาชนอย่างแท้จริงกิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้นจึงไม่เกิดจากสำนักของการแก้ไขปัญหาหาร่วมกัน ประชาชนมิได้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้นไม่อาจแก้ไขหรือตอบสนองความต้องการปัญหาของประชาชน ทำให้ได้รับความร่วมมือน้อยแล้วล้มเลิกไปในที่สุด

ดังนั้นการทำความเข้าใจกับกระบวนการแก้ปัญหา สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เลือกหนทางในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง จำเป็นอย่างยิ่งที่นักทำงานชุมชนจะต้องสนับสนุนและเสริมสร้างให้ประชาชน ตระหนักในศักยภาพของตนเองและชุมชน ว่ามีความคิดความสามารถมีภูมิปัญญาที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองด้วยการผ่านกระบวนการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์และย้ำความเชื่อมั่นของคน

ในชุมชนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อันเป็นกิจกรรมสำคัญในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ที่ตามมา

ภาพที่ 53 ภาพผู้วิจัยขณะติดต่อกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

การทำบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

ตามพระราชบัญญัติควบคุมขอลาน พ.ศ. 2559 กำหนดว่า ผู้ใดที่ต้องการทำอาชีพผู้แสดงความสามารถ จำเป็นต้องทำบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ ไม่เช่นนั้นจะถือว่าคนผู้นั้นมีพฤติการณ์ขอลาน และเป็นการทำผิดกฎหมาย

ผู้แสดงความสามารถ คือ ผู้ที่ทำการแสดงความสามารถไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด เช่น การแสดงกายกรรม การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงศิลปะการแสดงละคร หรือการนำสัตว์มาแสดงความสามารถ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน หรือทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟัง

สถานที่ออกบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

ตามระเบียบคณะกรรมการควบคุมการขอลานว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการในการแจ้งและการขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ พ.ศ. 2559 ข้อ 4 กำหนดไว้ว่า “ผู้ใดประสงค์จะมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ ไม่ว่าจะอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดอื่นอาจยื่นคำขอมีบัตรต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามที่อธิบดีประกาศกำหนดแล้วแต่กรณี” ซึ่ง ตามประกาศกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เรื่อง กำหนดหน่วยงานให้เป็นสถานที่ออกบัตรประจำตัว ผู้แสดงความสามารถ ได้กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ออกบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

เอกสารหลักฐานประกอบการขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

1. บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรที่ทางราชการออกให้
2. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน จำนวน 2 รูป
3. หลักฐานที่แสดงว่ามีความสามารถ เช่น หนังสือรับรองการอบรม ประกาศนียบัตร หรือรางวัลที่ได้รับจากการแสดงความสามารถ หรือสิ่งอื่นใด เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา (ถ้ามี)

ขั้นตอนการขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

1. ผู้ประสงค์ขอมีบัตรผู้แสดงความสามารถไม่ว่าอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดอื่น สามารถยื่นคำขอมีบัตรผู้แสดงความสามารถได้ที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดและศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพมหานคร
2. ผู้แสดงความสามารถนำเอกสารหลักฐานและกรอกแบบคำขอมีบัตร นำส่งให้หน่วยงานที่รับคำขอ หน่วยงานที่รับคำขอพิจารณาเอกสารหลักฐานและนัด วัน เวลา เพื่อพิจารณาการแสดงความสามารถพร้อมทั้งแจ้งผลการพิจารณา ให้แก่ผู้ยื่นคำขอภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับเอกสารหลักฐานครบถ้วน
3. หลังจากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารประกอบการขอมีบัตรเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป เจ้าหน้าที่จะให้ ให้ผู้ขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ กรอกแบบคำขอมีบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ และทำการแสดงความสามารถให้คณะกรรมการได้พิจารณาการแสดงความเหมาะสมที่จะออกบัตรผู้แสดงความสามารถให้หรือไม่
4. คณะกรรมการในการพิจารณาความสามารถมาจากการเลือกของ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือ ผู้อำนวยการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรุงเทพมหานคร เป็นผู้คัดเลือกมอบหมายบุคคลในการพิจารณาความสามารถของผู้ขอมีบัตรอย่างน้อย 3 คนขึ้นไป เป็น คณะกรรมการ ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชนในจังหวัด เช่น ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือผู้แทนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือผู้แทนจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรือผู้แทนจากสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด หรือผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในจังหวัด หรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลอื่นใดให้พิจารณาตามความเหมาะสม

การพิจารณาออกบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ

ให้ผู้ขอมีบัตรทำการแสดงให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ผู้ออกบัตร พิจารณาจากความไพเราะ ความมั่งคั่ง และความสามารถของผู้แสดง ทั้งนี้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการพิจารณาความสามารถ อย่างน้อย 2 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่ง พิจารณาว่าสมควรออกบัตรประจำตัวให้แก่ผู้ขอมีบัตรหรือไม่ กรณีที่คณะกรรมการพิจารณาไม่เห็นสมควรออกบัตรให้ ต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ขอมีบัตรทราบด้วย

ต้องขออนุญาตก่อนทำการแสดง

ผู้แสดงความสามารถต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่นั้น เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่ได้รับแจ้งแล้ว จะออกใบรับแจ้งไว้เป็นหลักฐาน

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองการขอทาน พ.ศ. 2559 เพื่อป้องกันการขอทานแอบแฝงและการแสวงหาประโยชน์จากผู้ทำการขอทาน กรณีเจอผู้แสดงความสามารถมีบัตรผู้แสดงความสามารถ แต่ไม่ได้ขออนุญาตจากท้องถิ่น ถือว่าผิดมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองการขอทาน พ.ศ. 2559 แต่ถ้าทำการแสดงในที่ของเอกชน การอนุญาตเป็นของเจ้าของสถานที่นั้น

ทั้งนี้ผู้ที่สนใจจะเข้าทำบัตรประจำตัวผู้แสดงความสามารถ สามารถเข้าศึกษารายละเอียดและกฎระเบียบต่าง ๆ เพิ่มเติมได้จาก คู่มือการดำเนินงาน ผู้แสดงความสามารถ ตามพระราชบัญญัติควบคุมขอทาน พ.ศ. 2559 สามารถดาวน์โหลดคู่มือได้จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc.php?doc_ref=285

และสามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้จากเว็บไซต์สำนักงานสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมของวงศกัณฑ์ ดังนั้นเพื่อความเข้าใจจริงจึงต้องเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเท่านั้น ตำราวิชาการหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องไม่อาจตอบคำถามหรือช่วยให้ตระหนักถึงสภาวะของวงศกัณฑ์ได้

ผู้วิจัยได้ใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปี ในการลงสนามในฐานะ “คนใน” วงศกัณฑ์อย่างจริงจัง ได้เรียนรู้ ความทุกข์ ความสุข ความเป็นไปของวงศกัณฑ์ผ่านการทดลองบทบาทสมมติ ได้เข้าใจคุณลักษณะของดนตรีจากประสบการณ์จริง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากคำว่าดนตรีในสถาบันการศึกษา ในเวทีคอนเสิร์ตหรือในตำราเรียน

สรุปผลการวิจัย

การเลือกอาชีพของวงศกัณฑ์

อาชีพวงศกัณฑ์ เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความสามารถของผู้ประกอบอาชีพในการแสดงความสามารถ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่สามารถบังคับให้กระทำได้ เพราะถ้าหากวงศกัณฑ์ไม่ทำการแสดง ก็เท่ากับว่าไม่ได้รับผิดชอบหน้าที่ของอาชีพวงศกัณฑ์ ไม่แสดงแล้วขอเฉยๆก็ไม่ต่างอะไรกับขอลา

มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพนั้นไม่ใช่การตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ยังสนองความต้องการด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สนองความต้องการทางด้านสังคม และด้านจิตใจ และอาชีพที่ได้รับการเลือกสรรแล้วนั้น จะมีอิทธิพลต่อผู้เลือกจนตลอดชีวิต ซึ่งแต่ละบุคคลมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยตัวเอง

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของผู้ประกอบอาชีพวงศกัณฑ์ ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า อาชีพวงศกัณฑ์นั้น เป็นอาชีพสุจริตที่มีมานาน เป็นอาชีพที่ให้ความบันเทิงแก่ชาวบ้าน โดยการแสดงความสามารถทางด้านดนตรีเพื่อแลกกับสิ่งของหรือเงิน เพื่อนำมาเลี้ยงชีพ ในสมัยโบราณ วงศกัณฑ์ทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้ส่งสารที่มีการแสดงดนตรีประกอบ ซึ่งดนตรีนั้นสามารถสร้างความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างมากมายให้แก่ผู้ที่ได้รับชม รับฟัง ซึ่งในสมัยโบราณนั้น ยังไม่มีสื่อบันเทิงคอยมอบความบันเทิงให้แก่ชาวบ้านมากมายเท่าเช่นในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้ประกอบอาชีพวงศกัณฑ์ในสมัยโบราณ จึงถือได้ว่าเป็นศิลปินผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการแสดง และออกทำการแสดงโดยไม่เลือกผู้ฟัง และกำหนดค่าชม

การแสดง และบทเพลงของวงพิภพยังคงกลายเป็นบทเพลงพื้นบ้าน ที่มีอยู่ในตำราเรียนและเป็นต้นแบบให้กับบทเพลงที่เกิดขึ้นในยุคต่อมาอีกมากมาย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“ทฤษฎีการเลือกอาชีพของ จอห์น ฮอลแลนด์” (John L. Holland) เลือกอาชีพไว้ว่า “การเลือกอาชีพคือการกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจความรู้สึก กับภาพและความสามารถของบุคคล อาชีพเป็นวิถีชีวิต ส่วนสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นงานและทักษะ” จอห์น ฮอลแลนด์ ได้จำแนกลักษณะรูปแบบบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับอาชีพต่าง ๆ เป็นแนวทางการเลือกอาชีพของบุคคล 6 ประเภท รูปแบบของบุคลิกภาพตามความสนใจในอาชีพต่าง ๆ ของจอห์น ฮอลแลนด์ ได้แก่ บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง(Realistic) บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Investigative) บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social) บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน(Conventional) บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทการจัดการและค้าขาย (Enterprising) บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทและศิลปะดนตรีและวรรณกรรม (Artistic)

อาชีพวงพิภพเป็นอาชีพที่มีบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม(Artistic) พันธกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เป็นอิสระ ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม เป็นตามระเบียบแบบแผน ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้ จึงมีความสามารถทางด้านศิลปะ ดนตรี ภาษา การเขียน การละคร แต่ด้อยความสามารถด้านธุรกิจ งานสารบรรณ บุคคลกลุ่มนี้จะนิยมผู้มีความสามารถทางการศึกษา ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม แต่ไม่ชอบประกอบอาชีพประเภทสำนักงานและเสมียน บุคคลกลุ่มนี้จะใช้ความสามารถที่มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงาน และเรื่องอื่น ๆ และเขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีพรสวรรค์ อิสระ ไม่ชอบเลียนแบบ มีความสามารถทางการพูด การแสดง การเขียน ศิลปะ และดนตรี บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะ จุกจิก ไม่เป็นระเบียบ เจ้าอารมณ์ มีความเป็นหญิง มีอุดมคติ เพ้อฝัน ไม่จริงจัง ใจร้อน อิสระ ช่างคิด ไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม ดังนั้นอาชีพวงพิภพจึงถือได้ว่าเป็นอาชีพประเภทที่มีบุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม (Artistic)

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางอาชีพ

Arkoff (1968, อ้างถึงใน สุภาพพรรณ โคตรจรัส, 2525, น. 384-387 และ อักษร ดำรงสุกิจ, 2547, น. 41) กล่าวว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางอาชีพ ดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยความสนใจ แรงจูงใจหรือบุคลิกภาพ และความสามารถ

1.1 ปัจจัยทางความสนใจ หมายถึง ความชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าองค์ประกอบ ด้านอื่นๆของอาชีพเหมือนกัน บุคคลมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จถ้าได้เลือกอาชีพที่ตนสนใจ มากกว่าอย่างไรก็ตามความสนใจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถประกันความสำเร็จในอาชีพได้

1.2 ปัจจัยทางแรงจูงใจ หรือบุคลิกภาพ โดย ความสนใจ แรงจูงใจ หรือ บุคลิกภาพมีองค์ประกอบสำคัญคาบเกี่ยวกันอยู่มาก สิ่งที่ บุคคลสนใจมักเป็นสิ่งที่ บุคคลต้องการ ทำ และสิ่งที่ บุคคลต้องการทำก็มักเป็นสิ่งที่บุคคลสนใจด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม บุคลิกภาพจะ กว้างกว่าความสนใจโดยเป็นการวัดลักษณะทั้งหมดของบุคคลที่นอกเหนือจากคุณสมบัติด้าน ปัญญา รวมถึง ความต้องการ แรงขับ แรงจูงใจกลไกการป้องกันตัว นิสัยในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนบุคลิกลักษณะทั่วไปของบุคคล

1.3 ปัจจัยทางความสามารถ หมายถึง ความรู้และทักษะที่ บุคคลมีในปัจจุบัน เป็นความสามารถที่ใช้การได้ มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพิ่มเติม หรือเรียกว่า ความถนัดแบ่งเป็น

1.3.1 ความสามารถทั่วไป คือ สมรรถภาพของบุคคลในการเรียนรู้ วิทยาการและพัฒนาทักษะต่างๆได้อย่างกว้างขวาง หรือเรียกว่า เซอาน์ปัญญา

1.3.2 ความสามารถเฉพาะ หรือความสามารถพิเศษ หมายถึง ความสามารถในการเรียนและปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง

2. ปัจจัยลักษณะงาน ประกอบด้วยงานและโอกาสที่มีคุณสมบัติที่งานต้องการและ สภาพการทำงาน และความพึงพอใจที่ได้รับ

2.1 งานและโอกาสที่ มีคือการมีโอกาสรอบชนิดของงานต่างๆ อย่าง กว้างขวางเป็นการเพิ่มโอกาสในการเลือกงานที่ เหมาะสมกับตนมากขึ้น

2.2 คุณสมบัติที่งานต้องการและสภาพการทำงาน เมื่อบุคคลสนใจประกอบ อาชีพใดแล้ว ควรพิจารณาว่าอาชีพที่ตนสนใจนั้นต้องการความชำนาญด้านใดบ้าง ต้องเตรียมตัว อย่างไร มีระยะฝึกงานนานเท่าใด ต้องใช้ทักษะใดเป็นพิเศษ สภาพการทำงานเป็นอย่างไร การ เปลี่ยนแปลงทาง

เทคโนโลยีและสังคมจะมีผลกระทบต่ออาชีพที่เลือกหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคง และความก้าวหน้า
ในงานของตน

2.3 ความพึงพอใจที่ได้รับ หมายถึง ความพึงพอใจภายในและภายนอก

3. ปัจจัยอื่นๆ นอกจากปัจจัยทั้งสองที่กล่าวมาแล้วยังมีปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ เช่น ภูมิหลังทาง
ครอบครัวและชั้นทางสังคมของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลด้วย

อาชีพวณิพกนั้นมีความแตกต่างจากอาชีพขอทานอย่างสิ้นเชิง อาชีพวณิพกต้องมีย
องค์ประกอบและมีคุณสมบัติมากพอถึงจะประกอบเป็นอาชีพได้ ผู้อาชีพวณิพกมีการปรับตัวไปตาม
สภาพความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ประกอบอาชีพวณิพกนั้นเป็นผู้ที่มีความ
สนใจทางด้านดนตรี อาจมีแรงจูงใจเป็นค่าตอบแทนหรือการพึงพอใจที่ได้ทำการแสดง ซึ่งผู้
ประกอบอาชีพวณิพกต้องใช้ความสามารถส่วนตัวใช้ทักษะทางด้านการแสดงดนตรีในการประกอบ
อาชีพ อาชีพวณิพกเป็นอาชีพที่สามารถสร้างโอกาสได้ด้วยตัวเองซึ่งสามารถเลือกทำการแสดงได้ตาม
ความเหมาะสมซึ่งผู้ประกอบอาชีพวณิพกจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการเลือกสถานที่ในการทำการ
แสดงเพื่อเป็นโอกาสที่จะได้ค่าตอบแทนมาก ซึ่งเงินอาจเป็นเพียงความพึงพอใจภายนอกที่ได้รับแต่ผู้
ประกอบอาชีพวณิพกบางคนอาจมีความพึงพอใจจากภายในโดยการที่ได้ออกเดินทางทำการแสดง
ความสามารถ และยังมีปัจจัยอื่นๆทั้งปัจจัยทางภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดกฎหมายต่างๆหรือปัจจัยความ
พึงพอใจของผู้รับชมรับฟังที่มีความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วน
เป็นสิ่งที่ส่งผลทำให้ผู้ประกอบอาชีพวณิพกมีการปรับตัวไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด

บุคคลที่ประกอบอาชีพวณิพก

มูลเหตุในการเลือกประกอบอาชีพวณิพก พบว่าผู้ที่เลือกประกอบอาชีพวณิพกในปัจจุบันใน
สังคมเมืองของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะไม่ร่ำรวย ผู้ประกอบอาชีพวณิพกที่เป็นเยาวชน
ทั้งหมด(จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล) เลือกประกอบอาชีพวณิพก เพื่อเป็นการหา
รายได้เสริม และนารายได้ที่ได้รับจากการแสดงเป็นทุนในการศึกษาและค่าอาหารค่าเดินทางและค่า
ครองชีพต่าง ๆที่ต้องเกิดขึ้น ส่วนผู้ที่ประกอบวณิพกที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ที่เลือกประกอบอาชีพวณิพก
เพราะชอบในความเป็นอิสระของอาชีพ และอาชีพวณิพกเป็นเพียงอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้กับ
ครอบครัว เพราะวณิพกผู้ใหญ่ มักจะเลือกประกอบอาชีพหลัก ในช่วงกลางวันหรือวันธรรมดา และทำ
การแสดงดนตรีแบบวณิพกในวันหยุด หรือเวลาที่เหลือจากการทำงานหลักแล้ว

รายได้ของผู้ประกอบอาชีพบริโภคนั้นไม่แน่นอนและสามารถระบุชัดเจนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ทำการแสดงที่ทำการแสดง ผู้คนที่ชม และความสามารถในการแสดงของวงฉิ่ง

จากการเก็บข้อมูลบุคคลที่ประกอบอาชีพวงฉิ่ง มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีทักษะความสามารถทางการแสดงดนตรี
2. เพศชายมากกว่าเพศหญิง
3. ช่วงอายุหลากหลาย โดยมีอายุประมาณ 10-65 ปี
4. ส่วนใหญ่เป็นคนที่มิถุนีลามาเดิมอยู่ต่างจังหวัดแล้วตัดสินใจเดินทางเข้ามาดำรงชีวิตในกรุงเทพมหานครเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพเดิมมีรายได้ไม่เพียงพอ
5. ส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนแม้จะไม่ได้เรียนดนตรีโดยตรงในเชิงหลักสูตรการศึกษา แต่มีความสนใจ ความถนัด และสามารถใช้พรสวรรค์ทางดนตรีในการเป็นวงฉิ่ง
6. ส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว เป็นระดับหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีบทบาทหลักในการหารายได้ รองลงมาเป็นนักเรียน นักศึกษาที่ประกอบอาชีพวงฉิ่งเป็นรายได้เสริม หรือนักเรียน นักศึกษาบางรายก็สามารถประกอบเป็นรายได้หลักเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ
7. สถานที่พักอาศัยส่วนใหญ่อยู่ชานเมืองและปริมณฑล แต่เลือกที่จะเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองในตำแหน่งที่มีผู้คนหนาแน่นและมีกำลังในการใช้จ่ายเอื้อเพื่อแผ้ว

บริบททางสังคมของอาชีพวงฉิ่ง

ผู้ชมกับผู้ประกอบอาชีพวงฉิ่งในปัจจุบันนั้นมีความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่วงฉิ่งสามารถไปร้องเพลงเรียกเจ้าของบ้านให้ออกมาบริจาคข้าวปลาหรือเงินเป็นน้ำใจตอบแทนความบันเทิงที่วงฉิ่งมอบให้ ซึ่งไม่สามารถพบเห็นได้ในสังคมปัจจุบัน

วงฉิ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่มีรายได้ต่อวันโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ เป็นอาชีพที่มีความไม่แน่นอนของรายได้เนื่องจากจำนวนรายได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ด้วย แต่จากการสำรวจก็พบว่าอาชีพวงฉิ่งนั้นสามารถนำรายได้มาเลี้ยงตัวและครอบครัวได้

อาชีพวงฉิ่งเป็นอาชีพทางเลือกของศิลปินสมัครเล่น เช่น ชาวนา นักเรียน นักศึกษา หารายได้เสริม และศิลปินอาชีพที่มุ่งประกอบอาชีพโดยใช้ดนตรี เสียงเพลงแลกเปลี่ยนกับเงิน

พื้นที่ที่ผู้ประกอบอาชีพวณิกเลือกเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างรายได้ ก่อให้เกิดการยึดพื้นที่ของผู้ประกอบอาชีพวณิกบางกลุ่ม ทำให้วณิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่อาจขาดโอกาสในการทำการแสดงเพื่อสร้างรายได้ ผู้ประกอบอาชีพวณิกที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มีการใช้พื้นที่ร่วมกันในการทำการแสดงแต่มีการตกลงสลับเวลายกกันใช้พื้นที่ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องพื้นที่ที่ใช้ในการทำการแสดง ซึ่งมีเรื่องรายได้และความสบายใจเป็นปัจจัยที่วณิกใช้ในการเลือกพื้นที่

มีกฎหมายรองรับผู้ประกอบอาชีพ และมีขั้นตอนของการใช้ออกกฎหมายโดยฝ่ายรัฐ และบางครั้งมีการใช้อำนาจนอกกฎหมายกับวณิกในบางพื้นที่ ซึ่งสะท้อนความเป็นปกติของสังคมไทย เช่นเดียวกับกรณีอาชีพอื่น ๆ ในสังคม

รูปแบบทางดนตรีที่หลากหลายของวณิก

รูปแบบของบทเพลงที่วณิกเลือกใช้ในการทำการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นเพลงตามสมัยนิยม เพลงสากล เพลงเพื่อชีวิต เพลงพื้นบ้านหรือเพลงเด็กที่ครูใช้สอนในโรงเรียน และพบว่าส่วนใหญ่มีการอิมโพรไวส์ร่วมด้วย

วณิกทั่วทั้งโลกต่างก็ค้นหาวิธีในการแสดงเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม มีทั้งการประดิษฐ์เครื่องดนตรีใหม่ ๆ ขึ้นมาทำการแสดง วณิกบางคนก็มีความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีหลายชิ้นในเวลาเดียวกัน เครื่องดนตรีเป็นเสมือนหัวใจหลักที่ช่วยให้วณิกสามารถสร้างความบันเทิงได้ เพราะฉะนั้นเครื่องดนตรีที่วณิกเลือกใช้ทำการแสดงนั้นจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจของการประกอบอาชีพวณิก จากการสังเกตการณ์รูปแบบทางดนตรีของวณิกที่ปรากฏในสังคมเมืองปัจจุบันในประเทศไทย ผู้วิจัยได้พบว่าวณิกมีการใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย มีทั้งเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีพื้นเมือง เครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีประดิษฐ์ เป็นทั้งแบบอคูสติค อคูสติคไฟฟ้า และรูปแบบเครื่องดนตรีไฟฟ้า ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยน ลดความดังในพื้นที่สาธารณะได้ตามความเหมาะสม

อภิปรายผล

การเลือกอาชีพของวณิพก

การเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมของผู้ประกอบวณิพกในสังคมเมืองของประเทศไทย พบว่าวัฒนธรรมของอาชีพวณิพกได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของอาชีพวณิพก กล่าวคือ วณิพกในปัจจุบัน ได้มีการแสดงที่หลากหลายมากขึ้น บทเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการแสดงถูกปรับให้เข้ากับวิถีการดำเนิน ชีวิตของคนในสังคมในปัจจุบัน สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปได้แก่ การใช้เครื่องขยายเสียงในการเพิ่มความดัง ของการแสดง เพื่อแข่งขันกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบบริเวณที่ทำการแสดง สถานที่ที่ใช้ในการทำ การแสดงในปัจจุบันส่วนใหญ่คือตลาดนัดหรือถนนคนเดินเป็นที่ผู้คนพร้อมที่จะจับจ่ายใช้สอย ไม่มี วิธีการเดินไปแสดงตามบ้านเพื่อขอทานไม่มีบทเพลงขอตามแบบที่ยายสาววณิพกหญิงตาบอดชื่อดัง ของประเทศไทยได้เคยร้อง ไว้ในอดีต เปลี่ยนไปเป็นบทเพลงตามสมัยนิยม สิ่งที่ยังคงอยู่คือวิธีการ แลกเปลี่ยนระหว่างความสามารถในการสร้างความบันเทิงและสิ่งของหรือเงินเป็นค่าตอบแทนโดยไม่ กำหนดเป็นมูลค่าขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ให้ วัฒนธรรมของวณิพกรังคงสามารถดำรงอยู่ได้ เพราะ วณิพกสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของสังคมเพื่อความอยู่รอดและยังคงบทบาทหน้าที่ ผู้ให้ความบันเทิง แก่ผู้คนที่ยังสามารถพบเจอได้ทั่วไปในสังคมเมือง

ปัจจุบันในสังคมทุกคนต่างก็มีความต้องการที่จะประกอบอาชีพที่สามารถหารายได้ได้มาก แต่ในความเป็นจริงคนส่วนใหญ่ไม่สามารถหารายได้ได้เพียงพอต่อความต้องการที่จำเป็นต้องใช้ จ่ายไปกับการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมซึ่งประกอบด้วยค่าครองชีพต่างๆมากมาย

อาชีพวณิพก เป็นอาชีพที่เปิดกว้างทางด้านเพศและวัย จึงมักพบว่าในปัจจุบันมีเด็กใส่ชุด นักเรียนเลือกที่จะประกอบอาชีพวณิพกเพื่อเป็นอาชีพเสริมในการหารายได้เพื่อส่งเสียตนเองเป็น ทุนการศึกษา อย่างเช่น น้องฟ้า น้องแมน น้องส้ม น้องเป้ย ที่เลือกที่จะประกอบอาชีพวณิพกเป็น อาชีพเสริมเพื่อหาทุนการศึกษา หรือน้องโก้โก้ที่มีความสามารถจนได้รับการรับเชิญจากทางเจ้าของ พื้นที่ให้ทำการแสดงโดยอำนวยความสะดวกทางด้านพื้นที่และไฟฟ้าให้ น้องโก้โก้ได้เลือกใช้วัฒนธรรม การแลกความบันเทิงของอาชีพวณิพกเป็นอาชีพเสริมเพื่อหาทุนการศึกษาเช่นเดียวกัน

บุคคลที่ประกอบอาชีพวณิก

วณิกที่อายุน้อยที่สุดที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในครั้งนี้คือ น้องแมน อายุ 10 ปี และวณิกที่มีอายุมากที่สุดที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในครั้งนี้คือ ลุงลา อายุ 85 ปี

ผู้ประกอบอาชีพวณิกที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในครั้งนี้มีการศึกษา

บุคคลที่เลือกประกอบอาชีพวณิกทุกคนล้วนมีความสามารถในการแสดงที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากความชื่นชอบที่แตกต่างกัน มูลเหตุในการเลือกประกอบอาชีพวณิก พบว่าผู้ที่เลือกประกอบอาชีพวณิกในปัจจุบันในสังคมเมืองของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะไม่ร่ำรวย ผู้ประกอบอาชีพวณิกที่เป็นเยาวชนทั้งหมด(จากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล) เลือกประกอบอาชีพวณิก เพื่อเป็นการหารายได้เสริม และนำรายได้ที่ได้รับจากการแสดงเป็นทุนในการศึกษาและค่าอาหารค่าเดินทางและค่าครองชีพต่าง ๆ ที่ต้องเกิดขึ้น ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพวณิกที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ที่เลือกประกอบอาชีพวณิก เพราะชอบในความเป็นอิสระของอาชีพ และอาชีพวณิกเป็นเพียงอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เพราะวณิกผู้ใหญ่มักจะเลือกประกอบอาชีพหลัก ในช่วงกลางวันหรือวันธรรมดา และทำการแสดงดนตรีแบบวณิกในวันหยุด หรือเวลาที่เหลือจากการทำงานหลักแล้ว

รายได้ของผู้ประกอบอาชีพบริโภคนั้นไม่แน่นอนและสามารถระบุชัดเจนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ทำการแสดงที่ทำการแสดง ผู้คนที่ชม และความสามารถในการแสดงของวณิก

อาชีพวณิกยังคงเป็นอาชีพที่คนไทยให้คุณค่าไม่มากนัก อาจเป็นเพราะในยุคหนึ่งสังคมไทยได้เหมารวมผู้ประกอบอาชีพวณิกและขอทานรวมกัน ทำให้คนในสังคมไทยส่วนมากยังคงรู้สึกและมองภาพลักษณ์ของผู้ประกอบอาชีพวณิกว่าเป็นขอทานอยู่ภายในจิตใต้สำนึก จึงมีผลที่ทำให้ผู้ประกอบอาชีพวณิกอาจขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพนี้

บริบททางสังคมของอาชีพวณิก

การศึกษาบทบาทและความสำคัญของภาครัฐที่ส่งผลต่ออาชีพวณิกพบว่า ภาครัฐได้ให้ความสนใจผู้ประกอบอาชีพวณิก โดยการกำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพ ต้องทำบัตรนักแสดง ความสามารถ ตามกฎหมายที่ออกมาเพื่อให้ผู้แสดงความสามารถได้ถูกแยกออกจากขอทาน ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของการออกกฎหมาย ที่มีผลบังคับใช้ทางภาครัฐได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์แก่ผู้ถือบัตรนักแสดงความสามารถ จะต้องขออนุญาตก่อนทำการแสดงทุกครั้งเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ และทางภาครัฐยังได้กำหนด เขตพื้นที่ที่อนุญาตให้ผู้มีบัตรนักแสดง

ความสามารถ ได้ทำการแสดงได้ โดยเป็นนโยบายที่ภาครัฐในส่วนงานเทศบาลทั่วประเทศ กำหนดพื้นที่ภายในท้องที่ที่ดูแล้วจะกำหนดให้พื้นที่ใดสามารถทำการแสดงได้ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพวงดนตรีได้ทราบอย่างทั่วถึง วงดนตรีส่วนใหญ่จึงไม่ทราบถึงข้อกำหนดหรือนโยบายต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐจัดขึ้น จึงอาจทำให้ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

อุปสรรคในการประกอบอาชีพวงดนตรี เรื่องหลักคือเรื่องสถานที่ เนื่องจากการเลือกสถานที่ของผู้ประกอบการนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ทำให้รายได้ของผู้ประกอบการวงดนตรีนั้นแตกต่างกัน หากทำการแสดงในสถานที่ที่มีผู้คนสัญจรมาก ก็ย่อมจะมีผู้บริจาคน่าจะมากขึ้น แต่สถานที่เหล่านี้ มักถูกควบคุมโดยกฎระเบียบต่าง ๆ จากผู้ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการวงดนตรีบางคน จำต้องจ่ายค่าที่ทำการแสดงเท่ากับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของในบริเวณเดียวกัน บางคนต้องแย่งกันจองพื้นที่ และบางคนต้องใช้สถานที่เดียวกันในการแสดง โดยแบ่งช่วงเวลากัน ดังนั้นจะพบว่าสถานที่ทำการแสดงเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างรายได้ของผู้ประกอบการวงดนตรีเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันผู้ประกอบการวงดนตรีหลายคนเลือกที่จะใช้เครื่องขยายเสียงเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์ที่จะใช้ทำการแสดงเพื่อความดังพอที่จะให้ผู้ชมได้ยินเสียงที่แสดง แต่สถานที่ที่ผู้ประกอบการวงดนตรีเลือกใช้ในการแสดงนั้นส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งชุมชน ที่มีทั้งผู้คนและร้านค้าที่แข่งกันใช้เสียงดัง เพื่อโฆษณาขายสินค้า ดังนั้นอุปสรรคทางการใช้เสียง จึงเป็นอีกอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่ง ของผู้ประกอบการวงดนตรีในสังคมปัจจุบันของประเทศไทยซึ่งเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาด้านการจัดการสถานที่

การศึกษาพฤติกรรมความสนใจของผู้ชมและมูลเหตุในการให้ของผู้บริจาคนั้น พบว่า ผู้ชมการแสดงของผู้ประกอบการวงดนตรีส่วนใหญ่ไม่สนใจในเนื้อหาของการแสดงมากนัก แต่จะสนใจพฤติกรรมของผู้ทำการแสดง ว่ามีลักษณะที่ดูน่าสงสารหรือไม่ วงดนตรีที่เป็นเด็กนักเรียน ก็จะใส่ชุดนักเรียนเพื่อเป็นการบอกบางอย่างแก่ผู้ชม ให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกแรกว่า ผู้แสดงเป็นเพียงเด็กนักเรียนแล้วจึงต้องมาแสดงความสามารถ เพื่อหาทุนการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดเป็นความสงสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย

ความไม่เข้าใจของภาครัฐทำให้ไม่เกิดการพัฒนาเท่าที่ควร การทำบัตรผู้แสดงความสามารถที่รัฐได้กำหนดขึ้นไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกหรือทำให้ผู้ประกอบการวงดนตรีมีรายได้สูงขึ้น จุดประสงค์หลักเป็นเพียงแค่การแยกขอรานหรือกำจัดขอรานออกจากเมือง การทำบัตรผู้แสดงความสามารถยังเป็นการเพิ่มรายจ่ายให้แก่ผู้ประกอบการวงดนตรีที่ประสงค์ที่จะทำตามระเบียบแบบแผนที่ทางรัฐได้กำหนดขึ้นว่า ผู้แสดงความสามารถต้องไปแจ้งเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลพื้นที่นั้น ๆ ว่าจะไปทำการแสดงเมื่อไรถึงเมื่อไร ที่ไหน ซึ่งหากบ้านของผู้มีบัตรนักแสดงความสามารถ สถานที่แจ้งเจ้าหน้าที่ และสถานที่ที่ใช้ทำการแสดงอยู่ไกลกัน ผู้แสดงความสามารถต้องเกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางหลายต่อก่อนที่จะได้ทำการแสดง ซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดหรือไม่เกิด

รายได้เลยจากการทำการแสดงครั้งนั้น ทำให้ผู้แสดงความสามารถต้องประสบกับปัญหาขาดทุนก่อนที่ จะทำการแสดงเสียอีก

แม้ปัจจุบันรัฐได้มีการออกโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้แสดงความสามารถ แต่ โครงการส่วนใหญ่ก็จะเป็นโครงการสำหรับบุคคลที่มีความพิการทางสายตา ซึ่งอาจส่งผลให้ความ เข้าใจของผู้คนในประเทศว่าผู้ประกอบอาชีพนี้ต้องมีความพิการ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของผู้ประกอบ อาชีพนี้ต้องเป็นบุคคลที่น่าสงสาร รัฐควรจะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพ ของผู้ที่ประกอบอาชีพวงนี้ให้มีความสามารถในการแสดงที่น่าชื่นชมเพื่อความประทับใจแก่ผู้รับชม ได้มีความสุขและมอบสินน้ำใจด้วยความชื่นชมยินดี

รูปแบบทางดนตรีที่หลากหลายของวงฉิ่ง

วงฉิ่งเป็นผู้แสดงดนตรีที่ใครๆก็สามารถพบเจอได้ ดังนั้นวงฉิ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ใครหลายคนที่ได้พบเจอการแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ

จากการสังเกตการณ์รูปแบบทางดนตรีของวงฉิ่งที่ปรากฏในสังคมเมืองปัจจุบันในประเทศไทย ผู้วิจัยได้พบว่าวงฉิ่งมีการใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย มีทั้งเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรี พื้นเมือง เครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีประดิษฐ์ เป็นทั้งแบบอคูสติค อคูสติคไฟฟ้า และรูปแบบ เครื่องดนตรีไฟฟ้า ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยน ลดความดังในพื้นที่สาธารณะได้ตามความเหมาะสม

ในปัจจุบันเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้ถูกผลิตขึ้นใหม่ในทุกวันเพื่อออกจำหน่าย และเครื่อง ดนตรีเก่าก็ยังคงถูกหมุนเวียนซื้อขายกันอยู่อย่างแพร่หลายทั่วทั้งโลก วงฉิ่งที่ผู้วิจัยได้พบในระหว่าง การเก็บข้อมูล ส่วนมากจะใช้เครื่องดนตรีที่มีสภาพค่อนข้างเก่า และสามารถพกพาได้สะดวก มีทั้งมี เครื่องขยายเสียงและไม่มี และอีกนัยหนึ่ง การที่วงฉิ่งเลือกใช้เครื่องดนตรีเก่านั้น อาจเป็นเพราะว่า สามารถวางไว้ตรงจุดที่ทำการแสดงได้ เมื่อวงฉิ่งต้องการจะไปทำธุระ เช่นไปเข้าห้องน้ำ ไปกินข้าว

ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องดนตรี ที่วงฉิ่งนิยมนำมาใช้ทำการแสดงในปัจจุบันในประเทศไทย เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องดนตรีแบบไม่ใช้ไฟฟ้า ใช้เสียงจากเครื่องดนตรีล้วน ๆ ได้แก่ กีตาร์โปร่ง ขลุ่ย แคน ซิม ซอ ไวโอลิน เมโลเดียน แอคคอร์ดียน กลอง (เครื่องดนตรีประเภทเคาะ) แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ฮาโมนิก้า
2. เครื่องดนตรีแบบต้องใช้ไฟฟ้า ใช้เครื่องขยายเสียง พิมไฟฟ้า กีตาร์โปร่งไฟฟ้า กีตาร์ไฟฟ้า คีย์บอร์ด ไมค์โครโฟน

บทเพลงที่เลือกใช้ในการแสดงส่วนใหญ่ในสังคมไทยในปัจจุบันจะเป็นเพลงตามสมัยนิยม ไม่มีการแสดงแบบย่ายสำอากอีกแล้ว บทเพลงขอทานและวรรณกรรมพื้นบ้านที่วณิกเคยใช้แสดงในอดีตก็ไม่มีให้พบตามท้องถนนในปัจจุบัน หลงเหลือก็เพียงแต่สื่อที่ถูกบันทึกไว้หรือเป็นรูปแบบความรู้ที่ประดับไว้ตามงานวิชาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย สรุปได้ว่าบทเพลงที่เคยทำหน้าที่รับบริจาคในอดีตได้หมดบทบาทหน้าที่ลงอย่างสิ้นเชิง แต่อุดมการณ์ของการขอเพื่อส่งต่อมันยังคงอยู่และยังคงเลียนแบบรูปแบบของวณิก อย่างเช่นในสมัยก่อนชาวบ้านเคยนำเพลงแบบวณิกมาดัดแปลงใช้ทำการแสดงเพื่อเรียกรายเงินบริจาคจากชาวบ้านไปทำบุญที่วัด ซึ่งวัฒนธรรมนี้ได้กระจายอยู่ทั่วประเทศไทยในปัจจุบันก็เปรียบได้กับนักศึกษารวมกลุ่มกันแสดงดนตรีแบบวณิกเพื่อหารายได้ไปออกค่ายช่วยน้องที่ยากไร้ตามชนบท

ข้อเสนอแนะ

อาชีพวณิพกเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากอาชีพวณิพก จัดเป็นอาชีพหนึ่งที่มีจำนวนของรายได้มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกค่อนข้างมาก ทำให้ส่งผลต่อความมั่นคงในอาชีพรวมทั้งผลกระทบที่วณิพกต้องพบ จากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายโดยภาครัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ที่มีจุดประสงค์เพื่อจำแนกวณิพกออกจากขอทาน โดยกำหนดให้วณิพกจำเป็นที่จะต้องทำบัตรนักแสดงความสามารถและต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่จะทำการแสดงล่วงหน้า แต่ทั้งนี้ไม่มีการจัดพื้นที่การแสดง หรือการอำนวยความสะดวก หรือการสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่นนี้ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ จึงก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแก่วณิพก หรือซ้ำร้ายที่สุดอาจเป็นช่องทางให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ใช้เป็นโอกาสในการรีดไถวณิพกที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎ

ดังนั้นภาครัฐควรแสดงการใส่ใจให้ความสำคัญกับคุณค่าของอาชีพวณิพกและเผยแพร่ข้อมูลในแง่ดีเกี่ยวกับอาชีพวณิพก เพื่อให้อาชีพวณิพกเป็นอาชีพทางเลือกสำหรับศิลปินหรือนักเรียนนักศึกษาที่ต้องการแสดงความสามารถเพื่อหารายได้เสริม หรือทำเป็นอาชีพหลัก

บุคคลที่เลือกประกอบอาชีพวณิพกทุกคนล้วนมีความสามารถในการแสดงเพื่อสร้างความสุขให้ผู้ที่ได้รับชมรับฟัง แต่ก็มีผู้ประกอบอาชีพวณิพกหลายคนที่ไม่ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพที่ควร จึงอาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์ของวณิพกว่าไม่มีความสามารถเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพวณิพกควรมีวินัยในการฝึกซ้อมเพื่อทำการแสดงเพื่อมอบความบันเทิงให้แก่ผู้ได้รับชมรับฟังได้อย่างมีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นการยกระดับอาชีพวณิพกให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบอาชีพวณิพกก็จะสามารถมีความภาคภูมิใจในอาชีพอย่างเต็มภาคภูมิ

การใช้พื้นที่ ในการทำการแสดงของผู้แสดงความสามารถ ยังไม่มีการกำหนดพื้นที่สาธารณะอย่างชัดเจนให้เป็นที่เข้าใจอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ว่าตรงไหนนักแสดงความสามารถสามารถทำการแสดงได้หรือไม่สามารถทำการแสดงได้ การขาดการจัดการด้านพื้นที่ในการแสดงก่อให้เกิดผลตามมาคือ ปัญหาทางด้านมลภาวะเสียงที่ดังแข่งกัน เนื่องจากผู้ประกอบอาชีพวณิพกในปัจจุบันส่วนใหญ่มักเลือกที่จะทำการแสดงที่ตลาดนัด ซึ่งเป็นสถานที่กึ่งสาธารณะที่มีผู้คนและร้านค้ามากมายใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อเรียกลูกค้าหรือเพื่อความบันเทิงส่วนตัว จึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถควบคุมได้

วณิพกส่วนใหญ่มักทำการแสดงในสถานที่เปิด ต้องพบกับแดด ลม และฝน และผู้คนมากมายที่สัญจรผ่านไปมาโดยไม่มีโอกาสคัดกรอง ซึ่งปัญหาจากธรรมชาติเหล่านี้ อาจส่งผลกระทบทำให้ผู้ประกอบอาชีพวณิพคนนั้นมีโอกาสที่จะได้รับเชื้อโรคร้าย หรือป่วย และหากฝนตกก็อาจทำให้ไม่สามารถทำการแสดงได้

วณิกเป็นผู้แสดงความสามารถที่ให้ความบันเทิงแก่ทุกคนโดยไม่เลือกว่าใครจะดูหรือจะฟัง และเปิดให้เห็นถึงรายได้ในระหว่างทำการแสดง มีเครื่องดนตรีหรือเครื่องขยายเสียงหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่า จึงมีความเสี่ยงที่จะทำให้กลุ่มคนที่ประสงค์ร้ายสามารถเข้ามาทำร้าย เพื่อเอาทรัพย์สินเงินทองไป

ปัญหาข้างต้นเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดการจัดการทางด้านพื้นที่ที่ทางภาครัฐควร เป็นผู้อำนวยการความสะดวกต่อผู้ประกอบการอาชีพวณิก เพราะวณิกเป็นผู้มอบความสุขให้แก่สังคม และ ผู้คนในสังคมปัจจุบันกำลังขาดความสุข ดังนั้น ทางภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพวณิกได้มีพื้นที่ในการมอบความสุขแก่คนในสังคมแล้วสังคมจะน่าอยู่ ยิ่งขึ้น

สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับมากกว่างานวิจัยในกระดาษ

1. ผู้วิจัยได้มิตรภาพได้พบเพื่อนใหม่ที่มีประสบการณ์บางอย่างคล้ายกัน
2. ผู้วิจัยได้เดินทางท่องเที่ยวพบประสบการณ์ใหม่ พบปะผู้คนแปลกใหม่ สถานที่แปลกใหม่
3. ผู้วิจัยได้ฝึกการสังเกตเพื่อนมนุษย์ และเรียนรู้และทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของชีวิต
4. ผู้วิจัยได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้ประกอบการอาชีพวณิกในเชิงลึก

ผลการศึกษาแม้ว่าจะปรากฏในรูปร่างของเอกสารงานวิจัยดังเช่นประเพณีนิยม แต่คุณค่าที่ เหนือกว่านั้น คือ ความตระหนักรู้ในการดำรงชีวิตอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์มากขึ้น โดยเฉพาะมนุษย์ที่ ไม่มีทางเลือกและข้อต่อรองเหมือนมนุษย์เมืองหลวงทั่วไป ต้องยอมสูญเสียศักดิ์ศรีบางประการ กลายเป็น “ขอทาน” ด้วยการแสดงดนตรีหรือขับร้องจนคำว่า เต็นกินรำกิน เป็นตราบาปของมนุษย์ เหล่านี้ชั่วกาลนาน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

Tintila. ยิปซี. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2010/10/K9789303/K9789303.html>.

ชีวสิทธิ์ บุญเกียรติ. **หนังสือวัดบ้านดอน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินคร, 2549.

จิตร ภูมิศักดิ์, **โฉมหน้าศักดินาไทย** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2550), 151

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุตรดิตถ์ จำกัด. **วณิพก พ.ศ.50**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก <http://thaimisc.pukpik.com/freewebboard/php/vreply.php?user=uttcoop&topic=959>

เอนก นาวิกมูล, **สนทนาวิชาการศิลปวัฒนธรรม “คุยกับวณิพก”** (กรุงเทพ, 2526)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. **“พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484.”** 4 ตุลาคม พ.ศ. 2484.

Staffnut. **สังคมเมืองและสังคมชนบทของไทย**. เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<http://learning.eduzones.com/67755/%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%20%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%81%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%87%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/vote.php>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **วณิพก**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/วณิพก>

นัฐวุฒิ สิงห์กุล. **วณิพก : ตัวตนและวิถีชีวิตในพื้นที่สังคมไทย**. เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก http://nattawutsingh.blogspot.com/2013/10/blog-post_4.html

พระมหามนตรี(ทรัพย์). **นิทานโบราณ ชุด ระเด่นลันได**. กรุงเทพฯ: ลายกนก, 2539.

ชัยยงค์ รักกิจเวชสกุล. **ความสุขเล็กๆ ระหว่างสัญจรกลับบ้าน กับเส้นทางฝันของนักดนตรีเปิดหมวกในลอนดอน**. เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2562. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.co/rave/london->

busker-musician-who-makes-people-happy/31740.

ชีวิตจริงยิ่งกว่าละคร. “หมอลำขอข้าว.” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. 13 มิถุนายน 2557

วรพล พรหมิกบุตร. วัฒนธรรมสลาย การทำลายและสร้างใหม่ได้กระแสนิยมเอกชน. กรุงเทพฯ: อาร์ตไลน์, 2534

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เพลง ดนตรี ปริศนา ผ้าทอ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา สิรินธร, 2548

อเนก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน, 2550

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. “เพลงร้อยพรรษา.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/274-----m-s>

วัชรินทร์ ลีลานั้นทกิจ. “การละเล่นพื้นบ้านพื้นเมือง.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.banramthai.com/html/puenmuang.html>

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. “เพลงขอทานบ้านลาวซ่า.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/236-performance/319-----m-s>

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2544.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี. “กำหนดการ สืบสานประเพณีรำพาข้าวสาร จังหวัดปทุมธานี ประจำปี 2556.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://province.m-culture.go.th/pathumthani/news.html?nid=72>

บ้านจอมยุทธ์. “ประเพณีในเกาะเกร็ด.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/extension-2/tradition_on_the_kohket/18.html

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ำมนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา. บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่าง

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=754&auto_id=3&TopicPk=

กองวิชาการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.”ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง วนิพก พ.ศ. 2517.”

ilaw. “เปิดร่างพ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน: แยกวนิพกออกจากขอทาน-ค้ามนุษย์มีโทษหนัก.”

เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.ilaw.or.th/node/3734>

ภาษาอังกฤษ

Grenough Millie, *Sing it! : Learn English Through songs* , 2000.

Wikipedia. “Minstrel show.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก

https://en.wikipedia.org/wiki/Minstrel_show

Ken padgett. “Blackface minstrel show.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://black-face.com/minstrel-shows.htm>

Andrew Calin. “Street performances in public spaces.” เข้าถึงเมื่อ 16 มกราคม 2558

เข้าถึงได้จาก

http://www.academia.edu/6293971/Working_the_Crowds_Street_Performances_in_Public_Space

Wikipedia. “street performance.” เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก

https://en.wikipedia.org/wiki/Street_performance

ภาคผนวก

บทสัมภาษณ์วณิพกเมืองพัทยาแคนแตก

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: ฮาโมนิกา ซอแคนเคาะ และกะละมังสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : พุศบาทข้างตลาดนัดเด่นชัย, พัทยา, จังหวัดชลบุรี

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพกอุทัย

ก: สวัสดีครับ พี่ชื่ออะไรครับ

ว: พี่ชื่ออุทัยครับ ชื่อจริง นามจริง อุทัย สุขจักษ์ ครับ

ก: มาจากจังหวัดอะไรครับ

ว: อุบลราชธานีครับ

ก: เล่นดนตรีมานานเท่าไรครับ

ว: ผมเป่าแคนมาตั้งแต่อายุ 44 ปีเดี๋ยวนี้ก็ 60 กว่านิดหน่อย

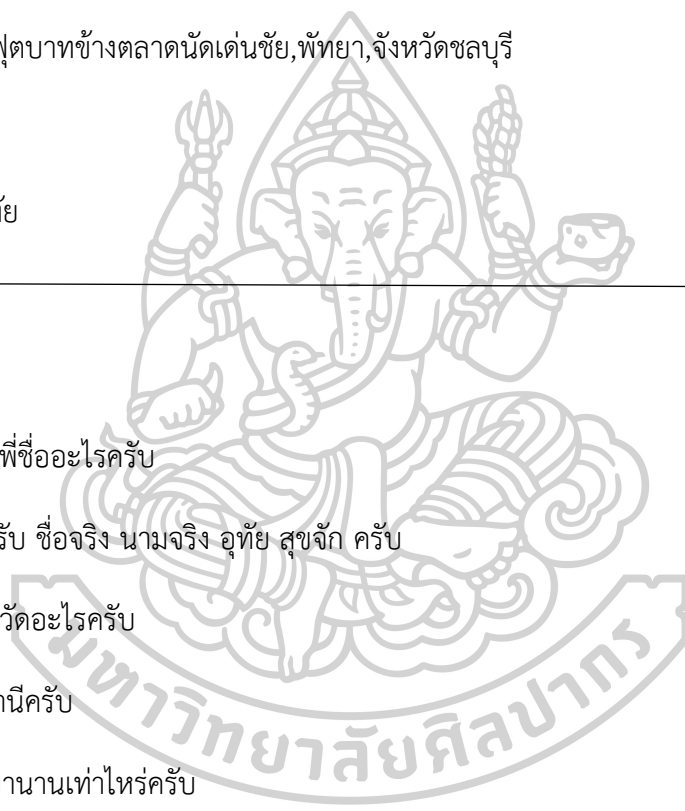
ก: เล่นเป็ดหมวกมาตลอดเลยหรือครับ

ว: ไม่ๆ นี่เพิ่งเล่นมา 4 ปีครับ

ก: เริ่มต้นเล่นที่ไหนครับ

ว: เริ่มต้นที่ไหน จังหวัดชลบุรีนี่แหละครับ เล่นที่แสงสว่าง ที่แรกอยู่ที่แหลมฉบังครับ

ก: ใช้เครื่องดนตรีอะไรเล่นครับ

ว: แคน กับ พิน คือ ตามวงนี้แคนจะเป็นที่นิยมมากกว่าพินครับฟังเสียงมันจะห้วน และนุ่มนวลกว่าเสียงพินมันจะบรรเลงให้รำกั้นมากกว่า

ก: โอ้โหพี่ลึกลับจังนะครับ

ว: คือเมื่อก่อนนี้ผมทำวงหมอลำนะครับ แต่พอมีพวกดนตรีกระแสเป่าหิ้ว ไปคนเดียว 5-6,000 เขาก็เอาแล้ว เขาหิ้วไปคนเดียวเป็นอิเล็กทรอนิกส์ คีย์บอร์ด เล่นคนเดียว พอที่นี้ไอ้วงหมอลำของผมนี่รับงานที่ก็ 40,000 เพราะมี แคนซ์เซอร์ด้วย นักดนตรีด้วยแบ่งกันก็ได้เหลือคนละ 5-6 ร้อย ตอนนั้นผมจะรับเป็นมือแคน

ก: ชื่อวงอะไรพอจะบอกได้ไหมครับ

ว: วาณิดาครับ เป็นชื่อของหัวหน้าวงครับ ตอนนั้นก็แยกวงกันแล้ว ไปไม่รอด คือมีงานนาน ๆ ที่ เพราะมีดนตรีฉบับกระแสเป่าเข้ามาราคาถูกกว่า เขาก็เลือกเอาของถูกกว่า จ้างมาประกอบงาน พอจบพิธีก็จบไป ก็แค่ 5-6 พัน ที่มีที่จะอยู่รอดได้ก็ต้องมีชื่อเสียงดังระดับประเทศ อย่างวงเสียงอีสานที่คุณนกน้อยอุไรพรเป็นหัวหน้าทีม

ก: แล้วมีวงแบบนั้นแล้วต้องมาเล่นดนตรีคนเดียวแบบนี้ทางครอบครัวว่าอย่างไรบ้างครับ

ว: มีแต่ลูกไม่มีภรรยาแล้ว จากกันไปตามเส้นทางผมนานแล้ว

ก: แล้วพี่มาเล่นดนตรีตรงนี้ทุกวันไหมครับ

ว: ตลาดนี้จะมีวันศุกร์เสาร์อาทิตย์ ผมมักจะไปทุกตลาดนัด

ก: อย่างพุงนี้พี่จะไปที่ไหนครับ

ว: ผมจะไปเล่นที่ ตรังนครชัยแอร์ตรงด้านข้าง หรือตรงเซเว่นอยู่ใกล้ๆกัน

ก: เห็นพี่ถือไมค์แต่ผมไม่เห็นลำโพงเลยครับ

ว: เดิมทีก็จะมีเครื่องเสียงอยู่ด้วย ทีนี้เครื่องเสียงมันใหม่ เมื่อวันที่ผม ไปที่ Walking Street แล้วไปเล่นแล้ว แบตลำโพงของผมหมดแล้วพอค่าแถมมันเขามีรถเข็น เขาก็ให้พ่วงกับแบตของเขาได้ ผมก็ไม่ต้องห่วงว่าแบบเป็นลูกใหญ่ ก็ใช้ได้อยู่ประมาณ 20 นาทีแล้วเครื่องเสียงของผมก็ใหม่นะ

ก: แล้วพี่พักอาศัยอยู่ที่ไหนครับ

ว: ผมพักที่ร้าน เป็นร้านที่ผมจะต้องไปเล่นต่ออีกนี้แหละ อยู่ตรงสะพานลอยเนินป่าหวาย แต่ก่อนมีสะพานลอยอยู่ตรงนั้นแต่เดี๋ยวนี้เค้ารื้อแล้ว แล้วไปสร้างใหม่ถัดไปนิดหน่อย

ก: แล้วเดินทางยังไงครับมอเตอร์ไซค์รับจ้างหรือครับ

ว: ไปรถเมล์ครับ มีรถเมล์เนี่ย เดินออกไปหน่อยนึง รถเมล์เดินทางไป 10 บาทครับ เขาก็ไปจอดตรงสะพานลอย ผมก็เดินต่อไป พุดถึงที่ผมไปนอนก็มีแม่ยกคอยดูแลผมอยู่มีครับ มีคนคอยดูแลอยู่

ก: อ้อครับพี่

ก: ผมเห็นฝีมือพี่แล้วไม่ธรรมดาเลย ได้ยินเสียงฮาโมนิก้าทำให้ต้องรีบหยุดดูเลยครับ

ว: เมื่อก่อนผมเคยมีนะ อันนี้ ตอนที่อยู่ประมาณ 15-16 ปีนี้แหละ ผมเคยเล่น ตัวเท่ากันเนี่ยแหละ ตอนนั้นผมเล่นมาทำให้ผมจำได้อยู่คร่าวๆ อันนี้ผมเพิ่งซื้อเมื่อวานนี้ครับ ก็เลยยังไม่ค่อยแม่นยำ ตามจริงผมถนัดเป่าแคน แล้วก็ตีตีพิณ พิณก็พอไปได้แต่ยังไม่ถนัดเท่าแคน

ก: อย่างนี้เอาลำโพงไปซ้อมแล้วไม่คืนก็ทำอะไรไม่ได้แล้วใช่ไหมครับ

ว: ทำไม่ได้แล้วครับเอามาวางโชว์ เห็นไหมผมจับอย่างนี้คือเราทำทำประกอบให้ดูเหมือนว่ามันออกลำโพง

ก: แล้วทำไมพี่ถึงเริ่มต้นมาเล่นดนตรีเปิดหมวกแบบนี้ครับ

ว: อันนี้คุณถามคืออยากรู้ความจริงเนอะ

ก: ใช่ครับผม

ว: ผมจะเล่าตามความเป็นจริง เบื้องต้นก็ เมื่อก่อน ก็ ลูกชาย กับลูกสาวผมอยู่ที่พิทยากลางเนี่ยครับ อยู่ตรงนี้ เขาก็ ได้ชื่อ นิรันดรคอนโด เขาซื้อเอาไว้ 1 ห้องครับ

ทีนี้ผมก็บวชพระอยู่หลายพรรษาครับ พอผมสึกออกมา ผมก็ออกมาปลูกแตงที่ที่นา แต่งหมอกแต่งโมเตงไทย

ก: ปลูกที่ไหนเอ่ย

ว: ปลูกที่จังหวัดอุบลครับ ที่บ้าน ที่นา

แล้วลูกชายก็มาทำงานอยู่ที่นี่ สำหรับลูกสาวแต่ก่อนนั้นก็มาทำงานอยู่ในเมืองพิทยานี้แหละ แต่เวลานี้เขาอยู่ ที่ประเทศเดนมาร์ก เขามีแฟนอยู่ที่นั่น แต่ก็มาทุกปีนั่นแหละ เขาก็มาเที่ยวมาอะไร ก็เลย

เหลือแต่ลูกชายอยู่นี่ ตอนนั้น เมื่อปีกลาย เขาเห็นพ่อทำสวนแตง ก็ไม่ให้พ่อทำ สั่งให้ผมมาเลย แต่งกำลังได้รับผลเลย ให้ผมเก็บได้แค่กระบะเดียวที่ เหลือเป็นฟักทองเนอะ มันยังไม่ทันโตก็ต้องปล่อยให้ลูกหลานมันเก็บไป มันก็ไม่ได้มากได้มายผมทำคนเดียวเนอะ สองไร่ เขาก็มารับผมมา ผมอาจจะพูดยืดยาวหน่อยเพราะความเป็นจริงมันอยู่อย่างนั้น แล้วลูกชายก็เป็นคนพามา พามาอยู่ให้อยู่เฉยๆ แล้วลูกสาวที่อยู่ประเทศเดนมาร์กก็บอกว่าให้พ่ออยู่เฉยๆ ตอนเช้า, เย็นพอก ก็ น่าจะลงไปออกกำลังบ้าง วิ่งบ้างอะไรบ้าง ให้ทำแค่นั้น งานที่เขาสั่งให้ทำ ไม่ให้ทำอะไร พ่ออยู่มาพักนึง เอา นิสัยของผม มันก็รักศิลปิน ที่นี้ไปเห็นเขาสี่ซอตามท้องตลาด ส่วนมากเขาสี่ซอ ผมก็ไปเห็น เขาทำแบบนี้แหละ เป็นหมวกเป็นอะไรก็ว่าไป คนนั้นมาก็หยอดตัง คนนี้มาก็หยอด ผมก็เลยนึกได้ว่า เราก็มึงมือ ผมก็เลยเข้าไปกรุงเทพ เข้าไปทำไม ก็จะไปซื้อแคน สอนจตุจักรมี เพราะเมื่อก่อนผมก็เคยอยู่กรุงเทพ เหมือนกัน ผมเคยซื้อแคน เป่าแคนมา หมดไปไม่รู้ก็เล่นแล้วไม่รู้ ฟังไปไม่รู้ก็เล่นมาแล้วเพราะมัน นมนานตั้งแต่ผมอายุ14ขวบ ผมซื้อแคนเล่มแรกของผมชื่อ25 บาทครึ่ง 25เล่มใหญ่ยาวนะ ผมก็ลองเป่าดู เป่าไปโตะเรมีฟา หนึ่งอาทิตย์ผมก็เล่นเป็นเพลง เพลงของลุงไวพจน์นั่นแหละเพราะว่าผมชอบ จังหวะมันดี จังหวะแข็งจังหวะอะไร ผมก็พยายาม ก็เล่นได้

ส่วนแคนอันนี้ ผมซื้อมาแรกๆก็มาเล่นที่นี้แหละ ลูกขายนั่นแหละพามา

ก: วันนี้ผมลองดูข้างใน ไม่เห็นมีคนเล่นอยู่เลย เขาห้ามหรือครับ

ว: เขาห้าม ผมเล่นตรงนู้นนั่นแหละแรกๆมา

ก: อ้อตอนแรกๆยังไม่ห้าม

ว: ครับ ต่อมาผมเป่าแคน แล้วบางทีผมก็ชอบกินเหล้าบ้าง แล้วมันก็จะตังๆบ้าง เป่าแรงเสียงดัง อารมณ์ศิลปิน เขาก็เลยว่าเอา แต่เขาก็พูดดีอยู่ พวกนายเวรยามเขาที่ดูแล เขาว่า ลุงทางนี้เขาไม่ให้ศิลปินมาเล่นในนี้นะ ศิลปินอะไรก็ตามแต่ เล่นตามฟุตบอลได้

ก: แต่แถวนี้ก็ไม่มีคนอื่นเล่น มีที่เล่นคนเดียว

ว: เมื่อก่อนพักนึง ปีกรายนีแหละ มีเจ้าหนึ่ง เขาก็เล่นกีตาร์ เขาก็แกะคอร์ด เพลงอะไรของเขา แต่เขาเสียงดังมาก เสียงดังเครื่องเขาก็ตัวใหญ่ๆ ส่วนใหญ่เขาก็จะมายืนอยู่ตรงนี้ ก็เขาใส่แว่น ผมก็ไม่เห็นหน้าค่าตาเขาเท่าไร ผมก็ ไปหาดงตลาตอื่นอะไรบ้าง ริมสุดฝั่งนู้น ที่นี้ไม่รู้เป็นยังไง เขาถึงหายไป นมนานแล้ว คนที่เล่นอะไรของเขานั่นละ ผมมาเล่นไม่ได้เสียงดังเท่าเขาหรอก ขนาดเสียงผมผมรู้อยู่ แล้วว่าได้ยินระหว่างรัศมี

ก: แต่วันธรรมดาที่ไม่มีตลาดศุกร์เสาร์อาทิตย์ที่นี้ลุงก็หาที่อื่นไปเล่นใช่ไหมครับ

ว: ครับ ก็ไปตามที่ไหน ๆ แต่ผมก็มีโปรแกรมอยู่วันหน้านั้นตรงนั้น พุธ พฤหัสบดีศุกร์เสาร์มันมีผมก็รู้อยู่ว่าจะลงตรงไหนจะไปตรงไหน ตอนเย็นจะไปที่ไหน มันมี มันมีอยู่

ก: อ๋อเดินสายๆ

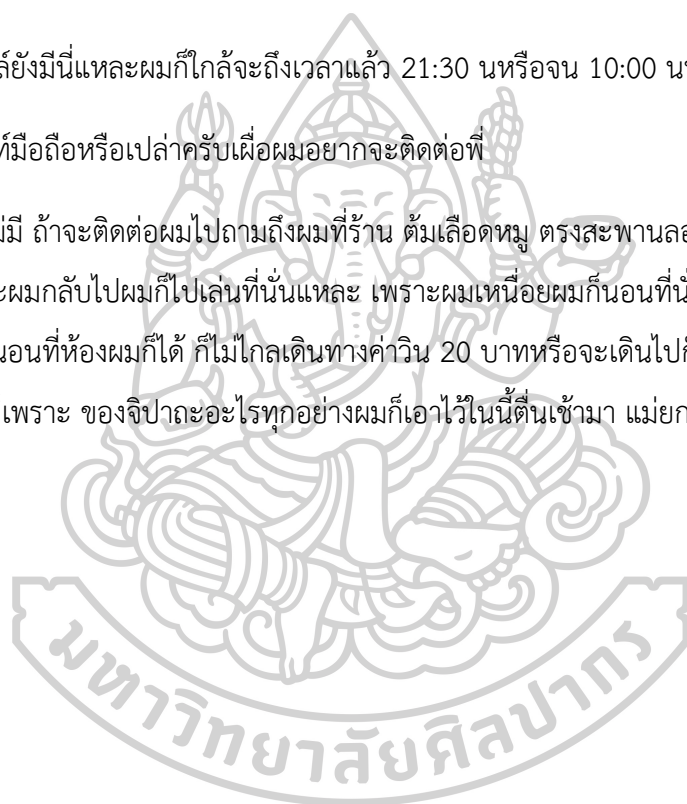
ว: ครับๆจะว่าเดินสาย ว่าอย่างนั้นก็ได้

ก: แล้วอย่างนี้เลิกก็โมงครับเนี่ย

ว: 9:30 รถเมล์ยังมีนี่แหละผมก็ใกล้จะถึงเวลาแล้ว 21:30 นหรือจน 10:00 นนี้ก็ยัง

ก: พี่มีโทรศัพท์มือถือหรือเปล่าครับเผื่อผมอยากจะติดต่อพี่

ว: ไม่มีครับไม่มี ถ้าจะติดต่อผมไปถามถึงผมที่ร้าน ต้มเลือดหมู ตรงสะพานลอย ร้านใหญ่อยู่ อยู่ฝั่งนู้นนะ นี่แหละผมกลับไปผมก็ไปเล่นที่นั่นแหละ เพราะผมเหนื่อยผมก็นอนที่นั่นเลย ห้องนอนผมก็มี ผมจะกลับไปนอนที่ห้องผมก็ได้ ก็ไม่ไกลเดินทางค่าวิน 20 บาทหรือจะเดินไปก็ถึง แต่เหตุผลที่ผมไปนอนอยู่ที่นั่นก็เพราะ ของจีปาดะอะไรทุกอย่างผมก็เอาไว้ในนี้ตื่นเข้ามา แม่ยกก็เก็บไว้ให้ผม

บทสัมภาษณ์วณิกเมืองจีน

วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2560

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: ซอเอ้อหู และกระเป่าซอสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : งานประจำปีองค์พระปฐมเจดีย์ ,อำเภอเมือง,จังหวัดนครปฐม

ก = ผู้วิจัย

ว = ล่ามภาษาจีน

ก: ชื่ออะไรครับ

ว: (ควักพาสปอร์ตออกมาให้ดู) ช่ง หย่งฝู

ก: อายุเท่าไรแล้วครับ

ว: เขาอายุ 62 ปีค่ะ

ก: ก่อนหน้านี้ทำอาชีพอะไรมาก่อนครับ

ว: เป็นครู เป็นครุมา 32 ปี ตอนนี่เกษียณแล้ว เลยมาเล่นดนตรีเกษียณตอนอายุ 55 ปี

ก: ครูสอนวิชาอะไรครับ

ว: เขาสอนคณิตศาสตร์ค่ะ นักเรียนชั้นมัธยม เขาเรียนจบชั้นมัธยมปลายตั้งแต่ปี1972 ปีต่อมาก็เป็นครูเลย เป็นจนถึงอายุ 55 ปีก็เกษียณ

ก: เล่นดนตรีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

ว: เขาเล่นเออหูตั้งแต่อายุ 13 ปี ตอนเรียนมัธยม แต่พอเป็นครูแล้วก็ไม่ค่อยได้เล่น มาได้เล่นเยอะๆอีกครั้งตั้งแต่ตอนเกษียณแล้วค่ะ

ก: เริ่มเล่นดนตรีเปิดหมวกมาตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

ว: ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 ตอนที่เกษียณ

ก: เริ่มเล่นที่ประเทศจีนมาก่อนไหมครับ

ว: ไม่เคยเล่นที่ประเทศจีนเลย

ก: มีครอบครัวไหมครับ

ว: เรามีภรรยาแล้วค่ะ ภรรยาที่สนับสนุนให้ออกมาเล่นดนตรีเพราะว่างไม่มีอะไรทำหลังเกษียณ

ก: แล้วมีลูกไหมครับ

ว: มีลูกชาย 1 คนลูกสาว 1 คนทั้งคู่แต่งงานแล้ว ลูกชายกับลูกสาวก็เป็นช่วงเวลาออกมาเล่นดนตรีที่ต่างประเทศ (โซว์รูปในมือถือให้ดู) จะโทรหาที่บ้านวันละ 2 ครั้ง (โซว์รูปหลาน)

ก: ทำไมหลังเกษียณถึงเลือกที่จะเดินทางเล่นดนตรีเปิดหมวกครับ

ว: เขาว่าเวลาอยู่บ้านก็ไม่มีอะไรทำค่ะ มีก็ไปเล่นไฟฟุทวันทีออกมาเล่นเพราะชอบซอเอ้อหูและมีรายได้ด้วย ถ้าอยู่บ้านเล่นไฟฟุทอย่างเดียวก็ไม่มีรายได้ แล้วเขาเล่าว่าเขามีความคิดว่าอยากเล่นซอเอ้อหูให้คนอื่นได้ดูค่ะ เขาบอกว่าคนรุ่นสมัยเราจะไม่ค่อยรู้จักอยู่แล้ว เพราะมันเป็นวัฒนธรรมสมัยก่อน เขามีความต้องการที่อยากจะเผยแพร่

ก: เลือกอย่างไรครับว่าจะไปเล่นดนตรีที่ไหน

ว: จะเลือกสถานที่ที่มีคนเยอะๆเขตชุมชนสถานที่ที่คนเดินเยอะก็จะได้เงินเยอะ

ก: แล้วรู้ได้อย่างไรครับว่าที่ไหนจะมีคนเยอะ

ว: ที่ตลาดหรือสถานที่จัดงานหรือที่โรงเรียนสถานที่เหล่านี้มักจะมีคนเยอะ

ก: มีการวางแผนล่วงหน้าไหมครับว่าวันไหนจะไปเล่นที่ไหน

ว: มีการวางแผนไว้คร่าวๆ สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ค่ะ

ก: มีบทเพลงที่เล่นเป็นประจำแล้วทำให้ได้เงินมากเป็นพิเศษไหมครับ

ว: มีชื่อเพลงหมี่หมี่เซียงหลี่ซี่เซียงสือ แปลว่าฝากความคิดถึงไปกับพระจันทร์ หรือพระจันทร์แทนใจ เขาเคยเล่นอยู่ที่สิงคโปร์ ที่นั่นมีคนเชื้อสายจีนอยู่เยอะ คนจีนที่ฟังรู้เรื่องและเป็นเพลงที่ชอบ เป็นเพลง

เก่าของจีน เขาก็ได้เงินจากคนฟังที่ชอบมา 680 เหรียญสิงคโปร์เลยคะ หรือ เวลา เจอคนไทยที่อายุ มากก็จะเล่นเพลงเทียนหมีหมีเพราะคนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักเพลงนี้บางครั้งก็มีคนมาให้เล่นเพลง Happy Birthday ก็จะทำให้ได้เงินเพิ่มขึ้น

ก: คุณใช้ระยะเวลาในการแสดงยาวนานแค่ไหนใน 1 วันครับ

ว: เขาจะเล่นเป็น 3 ช่วงคะ ช่วงเช้า บ่าย เย็น ก่อนเข้าเรียน 6:30-08:00 น. เลิกเรียน 15.30-17.00 น. ช่วง เย็น 5 โมงครึ่งถึง 2 ทุ่มจะเลือกเล่นที่โรงเรียนมัธยมกับมหาลัยเพราะเด็กจะมีเงิน

ก: รายได้เฉลี่ยต่อวันประมาณเท่าไรครับ

ว: ประมาณ 800-1000 บาทต่อวัน

ก: ทำทุกวันไหมครับ

ว: ถ้าฝนไม่ตกก็จะเล่นเกือบทุกวันคะ เพราะถ้าฝนตกจะเล่นไม่ได้เพราะเอื้อหูไม่กันน้ำ

ก: มีทัศนคติติดอย่างไรกับอาชีพพวกนี้ครับ

ว: 1 นักดนตรีข้างถนน 2 ขอทานคะ เขาเล่าว่ามาเล่นดนตรีแบบนี้ที่ไปต่างประเทศ เขาฟังภาษาไม่รู้ เรื่องเลยไม่สนใจ พอเวลามีคนด่าก็ฟังไม่รู้เรื่องเวลาคนชมก็ฟังไม่รู้เรื่อง ถ้าใครชอบก็จะมายืนฟังนานๆ แล้วก็ให้เงิน เขาก็จะรู้สึกดีที่เขาชอบสิ่งที่เล่นแสดงคะ

ก: ในประเทศจีนผิดกฎหมายหรือเปล่าครับ การเล่นแบบนี้

ว: ที่ประเทศจีนจะเล่นที่ไหนก็ได้ไม่มีใครมายุ่งคะ

ก: แล้ว ในประเทศไทยเคยมีเจ้าหน้าที่มาไล่ไหมครับ

ว: ไม่มีเคยคะ เจอเจ้าหน้าที่แต่เขาก็ไม่ไล่ เขาไม่สนใจ

ก: ครั้งแรกที่เล่นดนตรีเปิดหมวกจำได้ไหมครับ

ว: เมืองแรกก็คือกรุงเทพฯคะ มาอยู่ได้ 16 วัน ช่วงแรก ๆเขายังไม่รู้ว่าจะตลาดอยู่ที่ไหน โรงเรียนอยู่ที่ ไหน จะไปพักที่ไหน แต่ปัจจุบันนี้รู้หมดทั้ง 77 จังหวัดในประเทศไทยแล้วคะ

ก: โอ้โหเขาไปมาหมดทั้ง 77 จังหวัดแล้วหรอครับ

ว: ใช่คะเข้าไปมาทั้งหมดแล้วทั้ง 77 จังหวัดเขาจะอยู่ที่เมืองไทยปีละประมาณ 8 เดือนคะ

ก: ครั้งแรกที่กรุงเทพ คือตอนปี2011 ใช่ไหมครับ

ว: ใช่2011

ก: คือเข้ามากรุงเทพเพื่อเล่นเปิดหมวกโดยเฉพาะเลยหรือครับ

ว: ใช่ค่ะ เขาบอกว่าสมัยก่อนที่เขายังเป็นครูอยู่ เขาก็มีความรู้สึกว่ายากจะเอาวัฒนธรรมของ เมืองจีน ไปถ่ายทอดให้ทุกที่ได้รู้จัก ไม่ว่าจะที่เมืองไทยหรือว่าที่เมืองจีน ไม่ว่าจะคุณจะให้ตั้งหรือไม่ให้ตั้งเขาก็ไม่สนใจ ตอนแรกเขาไม่รู้ว่า การเล่นดนตรีที่ข้างถนนหรือที่ร้านอาหาร จะมีคนเอาตั้งมาให้ เขาแค่คิดว่าเขาอยากจะทำเอาวัฒนธรรมการเล่นอ้อหุมาเผยแพร่ แต่พอเขาเห็นว่าเขาเล่นดนตรีและเขาได้เงินด้วย เขาก็มีความคิดอยากจะไปเล่นที่ต่างประเทศค่ะ แล้วพอเขาไปอยู่ต่างประเทศเขาก็ต้องมีค่าใช้จ่าย

ก: แสดงว่าปัจจุบันค่าใช้จ่ายที่เขาใช้ในการอยู่ใช้จ่ายที่พักหรือค่ากิน ทั้งหมดมาจากการเล่นดนตรีเปิดหมวกทั้งหมดเลยหรือเปล่าครับ

ว: ใช่ค่ะทั้งหมดเลย เขาบอกว่าถ้ายิ่งไปสถานที่ท่องเที่ยวอย่างหัวหินหรือเชียงใหม่ ก็จะมีค่าใช้จ่ายที่มันเยอะ เพราะว่าอย่างค่าที่พักก็จะแพง แค่ 1 วันก็จะมีค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 500 บาท หรืออย่างถ้าไปสถานที่อื่น ๆ สถานที่ธรรมดาจะมีค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 350 บาท แล้วอย่างปกติเขาก็จะต้องกิน เบียร์วันละ 1 ขวดถึง 2 ขวดก่อนนอนด้วย

ก: หลังจากที่เขาได้มาเล่นที่ ประเทศไทยอยากถามเขาว่ามีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ รัฐบาลอยากให้ รัฐบาลจัดพื้นที่หรือ แบบทุกวันนี้คืออยู่แล้วครับ

ว: เขาบอกว่าเขาไม่ค่อยรู้ค่ะ แต่เขาก็เล่าให้ฟังว่าถ้าไปเล่นที่สิงคโปร์เขาจะต้องไปขออนุญาตกับ เจ้าหน้าที่แล้วเขาก็ยังจะต้องแขวนบัตรตอนที่เล่นด้วยค่ะ ถ้าคนไหนที่ไม่มีใบอนุญาต คนที่มีใบอนุญาตก็สามารถที่จะไปฟ้องเจ้าหน้าที่ให้มาจับได้ค่ะ คนนั้นก็จะต้องถูกปรับ ผิดกฎหมายค่ะ ตอนแรกที่เขาไปเล่นที่สิงคโปร์เขาเองก็โดนฟ้องเหมือนกันค่ะเพราะว่าเขาไม่รู้ว่าต้องไปขออนุญาต เขาก็ต้องเสียค่าปรับ พอเขารู้แล้วเขาก็ไปขออนุญาต เขาบอกว่าเขาไม่ต้องการที่จะให้เจ้าหน้าที่มาจัดสถานที่อะไรให้เขาเล่น เขาบอกว่าเขาอยากจะทำเล่นที่ไหนก็เล่นที่นั่นได้ ไม่ชอบให้เจ้าหน้าที่ มายุ่งเกี่ยวกับสถานที่ค่ะ

ก: เขาได้ไปมาหลายประเทศเลยนะครับ

ว: ใช่ค่ะ เขาเล่าให้ฟังว่าเขาได้ไปเล่นที่ต่างประเทศมาทั้งหมด 3 ประเทศคือมาเลเซียสิงคโปร์แล้วก็ไทยเขาบอกว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่เขาอยู่แล้วสบายใจที่สุดคนไทยรู้สึกว่าจะไม่มีความน่ากลัวเลย เขาสบายใจที่จะไปไหนมาไหนแต่อย่างประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์เขารู้สึกว่าคนที่นั่นน่ากลัวกว่าจะไม่ใช่แบบสบายๆเหมือนที่ประเทศไทยค่ะ

บทสัมภาษณ์วณิพกครอบครัว

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: กีตาร์ ไมค์ กระเป่าสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : ถนนคนเดิน ,อำเภอเมือง,จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพกกิตติศักดิ์

ลว = ลูกชายพีดี

ก: พี่ชื่อว่าอะไรครับ

ว: ผมชื่อว่าติครับผม กิตติศักดิ์

ก: ปกติเครื่องดนตรีที่พี่เล่นคืออะไรครับ

ว: ปกติจะใช้กีตาร์

ก: พี่เล่นดนตรีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

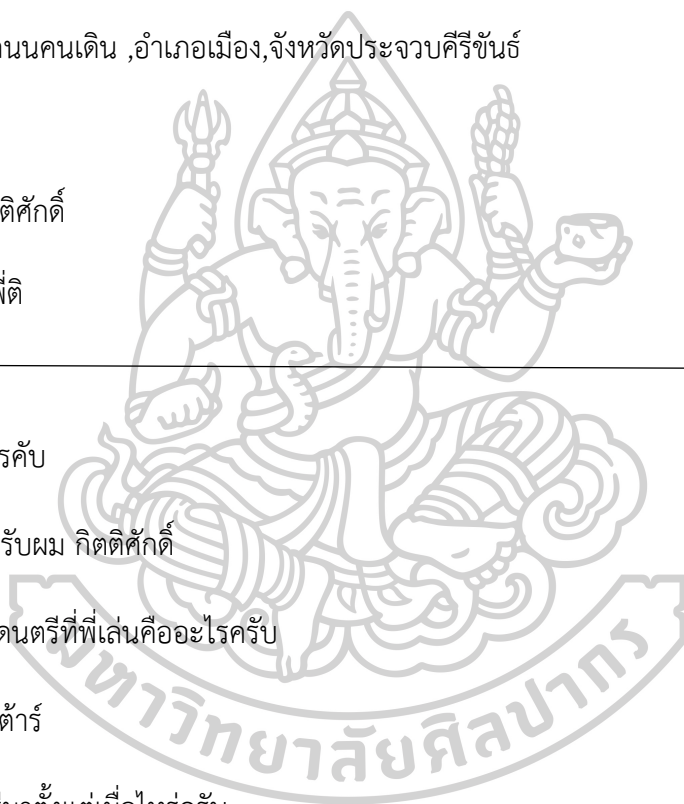
ว: ก็เด็ก ๆ ก็น่าจะมอ. 2 ม. 3 เด็ก ๆ พี่ก็ไม่มีกีตาร์นะ ก็อาศัยกีตาร์เขามาฝึกสักจำเอา

ก: เริ่มแรกเลยทำไมถึงเริ่มเล่นดนตรีครับผม

ว: ชอบครับ เราชอบฟัง ทำแล้วก็มีความสุข

ก: แล้วพี่ทำงานศิลปะอื่นด้วยหรือเปล่าครับ

ว: เมื่อก่อนก็เขียนป้าย ทำทุกอย่าง เขียนป้าย ทำกรอบรูป

ก: แล้วอย่างนี้พี่เรียนทางด้านไหนมาครับ

ว: จบรามมาครับ สาขารัฐศาสตร์ เรียนไปงั้นนะ เรียนไปให้มันจบๆ แต่พี่ก็ไม่ได้เอามาใช้เลย ก็ไม่เคยเอามาใช้ ใบปริญญาก็ไม่เคยใส่ใจ คือตอนวัยรุ่นที่ไปเรียนที่กรุงเทพฯ ใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ กรุงเทพฯมา 6-7 ปีก็รู้สึกพอและอึดอัด รู้สึกว่ากรุงเทพฯมันไม่ใช่ตัวเรา กลับบ้านดีกว่า

ก: พี่เป็นคนประจบแต่กำเนิดเลยใช่ไหมครับ

ว: ใช่ครับผมเกิดที่นี้เลย โตมาที่นี้ กลับบ้านมาก็ยังแคว้งอยู่ ไม่รู้จะทำอะไรก็ไปสอบปลัดมั่งอะไรมั่ง ไม่มีความสุข ก็เลยมาทำอาชีพอิสระ ลองมาทำกรอรูปปั้น ตอนหลังก็มีเพื่อนเปิดบาร์เบียร์ เขาก็มาชวนให้ไปเล่นด้วย เขาว่า ตีลองมาเล่นตรงนี้หน่อย ผมก็เลยลองไปเล่นดู ตอนนั้นก็ตีตัวเองไม่มีหรอกก็ไปขอยืมก็ตีเขาไปเล่น พอไปเล่นดูก็ปรากฏว่าเล่นได้ ทีนี้ละก็ยาวเลย ผมก็เลยวนรอบประจบเลย เมื่อก่อนก็มีอยู่ 5-6 ร้านวนอยู่ วันนี้ไปร้านนี้วันนั้นไปร้านนี้ ก็เป็นที่รู้จักกัน แต่ก็ไม่ได้กลัววังมากเต็มที่ วันหนึ่งก็ 2 ร้านกลัวแขกเขาจะเบื่อ ช่วงที่ร้านมีแขกเยอะก็เล่น 2 ชั่วโมงก็ได้มาแล้วชั่วโมงละ 200 แต่ช่วงที่ไม่มีแขกได้มาชั่วโมงเดียว 200 ก็ยังคืนให้ร้านไปร้อยนึง เราก็สงสารเขา แต่เวลาเขาแขกเยอะเขาก็ไม่เคยเพิ่มให้เรานะ

ก: แล้วพี่เริ่มมาเล่นดนตรีเปิดหมวกเมื่อไหร่ครับ

ว: ช่วงนั้นมีเพื่อนเปิด มินิแกลอรี เขาถ่ายภาพเอง แล้วเอาภาพไปแสดงที่ถนนคนเดิน สมัยก่อนถนนคนเดินยังไม่หนาแน่นเท่านี้ 3 ปีก่อนมันยังบ้านๆ เขาก็มาชวนว่า ตีว่างไหม ผมก็เลยไปลองดู ไปกับลูกสาว 2 คน ผมลองเล่นๆไป ก็รู้สึกว่าคนที่เขาดู เขาก็ชอบ เขาก็มีความสุข เขาพอใจเขาก็ให้เงินเรา 10 บาท 20 บาท แต่ผมก็ไม่ได้คิดถึงตัวเงินเป็นหลัก ผมคิดถึงว่าผมเล่นแล้วมีความสุข บางครั้งเราก็อาจจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับเด็กที่ว่าเขากำลังฝึกหัดเล่นอยู่ว่า เล่นดนตรีไม่จำเป็นต้องไปเล่นบนเวทีหรือเล่นบนร้านเหล้า เล่นดนตรีสามารถเล่นที่ไหนก็ได้ผมก็เลยเล่นมาทั้งหมดก็ 3 ปีกว่าแล้ว

ก: ปกติอยู่บ้านพี่กับลูกสาวก็ร้องเพลงเล่นกันอยู่แล้วใช่ไหมครับ

ว: อยู่บ้านก็จะฝึกซ้อม เอาเพลงมาแกะบ้างอะไรบ้าง แล้วก็มานั่งเล่นกันอย่างนี้แหละ

ก: แล้วลูกสาวของพี่รู้สึกอย่างไรกับการออกไปเปิดหมวกบ้างครับ

ว: แรกๆเขาก็อายนะ เขารู้สึกอาย แต่ปัจจุบันไม่อายและ เฉยๆเขาไปและ แต่ก่อนเขาก็อายเหมือนกับไปขอทาน พอเล่นๆไปเขาก็รู้ว่าไม่ใช่การขอทานนะ นี่คือการแลกเปลี่ยนความสุขซึ่งกันและกัน บาง

คนเขาก็ช่วย support เรา เราไม่รู้สึกรู้ว่าการทำแบบนี้เป็นการกระทำที่น่าละอาย คนก็เริ่มเข้าใจขึ้นมา ซัพพอร์ตเราบางคนก็ให้ 300

แบบนี้แล้วเรารู้สึกแฮปปี้เราไม่ชอบอยู่ตามร้าน เราไม่ชอบอยู่ใกล้คนเมา แล้วทำแบบนี้แล้วมีความสุข จริง ๆ ที่ประจวบก็มีหลายเจ้านะ มีทั้งหมด 3-4 เจ้า แต่ว่าอาจจะไม่จริงจังเท่ากับพี เพราะเราฟุ่มเฟือ เราชอบทำตรงนี้ เคยไปเปิดที่หัวหินเหมือนกันนะเคยไปเปิดครึ่งสองครึ่ง

ก: ผมกำลังจะถามพีพอดีเลยครับว่ามีเหตุผลในการเลือกสถานที่อย่างไร

ว: ก็ดูทำเลก่อนว่าตรงนี้คนผ่านไหม เขาฟังดนตรีไหม

ก: แล้ววันที่ไม่มีถนนคนเดินพีเล่นที่ไหนครับ

ว: ก็อยู่บ้านไม่ได้เล่น ก็ทำกรอบรูปบ้าง ทำขนมบ้าง ซ่อมกีตาร์ จีปาละ ก็ไม่รู้จะทำอาชีพอะไร แต่ก็ทำเกี่ยวกับศิลปะนิดๆหน่อยๆอย่างนี้ อย่างกีตาร์ก็ซ่อมได้

ก: พีมีเหตุผลในการเลือกช่วงเวลาอย่างไรครับ

ว: ถ้าช่วงเวลาก็จะเปิดช่วงเย็นๆหน่อย เลิกงานมา แต่จะไม่ไปตามตลาดนัด อาจจะไม่ถนัดเพราะลูกสาวเรียน เราไม่ถนัดวิ่งตามตลาดนัด ก็จะมาแค่ที่ถนนคนเดิน ที่บ้านกรูด ทัพแคว ก็ตะเวนไปมาหมด ไม่ใช่แค่ถนนคนเดินที่นี้ แต่ว่าทางโน้นเสียงตอบรับไม่ค่อยดี เราก็กเลยชอบเปิดที่ประจวบ แล้วก็เพราะมันมีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม สวยด้วย เคยจะไปเปิดที่ปราณ ก็มีคนเปิดหมวกอยู่แล้ว

ก: รายได้ต่อวันประมาณเท่าไรครับ

ว: ต่อวันก็อยู่ที่ประมาณ 500-600 บาทประมาณนี้ แล้วแต่ช่วง บางวันก็ 200 บางวันช่วงวันหยุดก็นักท่องเที่ยวเยอะ ก็ได้เยอะ 800-900 ถ้าอย่างช่วงธรรมดาก็ 500-600 พูดถึงว่ามันคุ้มไหมกับการที่เราจะไปขนาดนั้น มันก็คุ้มตรงที่เรามีความสุข

ก: พีเคยได้รับค่าตอบแทนที่ไม่ใช่เป็นเงินไหมครับ

ว: เคยครับ ผมเคยได้เป็นหนังสือ คนที่ให้เราเป็นคนอ่านหนังสือ

ก: ผมเห็นเหมือนพีมีแฟนคลับที่นั่งฟังเพลงที่อยู่ริมฟุตบาท

ว: ใช่ครับ คนที่รู้ว่าผมจะเล่น ก็จะเตรียมเหล้าเบียร์ เสื้อพร้อม มาปูข้างหน้าเนี่ยแหละ มีเครื่องดื่มพร้อมอาหารพร้อม มานั่งฟังผมเล่นกัน มีคนนั่งนะ นั่งรถไฟจากหัวหินมาประจวบ ก็อาศัยนอนตาม

สะพานปลาตามอะไรเพื่อที่จะมารอดูดนตรีผม แล้วก็นั่งรถไฟกลับ เขาเป็นคนงาน วันๆเขาก็อยู่ในแคมป์คนงาน เขามาที่นี่เพื่อผ่อนคลาย มาฟังเพลง เขาทำแล้วมีความสุข ไม่ต้องไปนั่งร้าน เขาก็ไม่เสียเงิน บางครั้งดนตรีไม่ได้จำกัดอยู่ที่เฉพาะร้านเหล้า อันนี้เราได้เล่นที่เป็นตัวเรา ยังไงก็ได้ ขอให้เรามีความสุข คนฟังมีความสุขนี่แหละ อย่างรายได้ที่ได้ก็เอามาซัพพอร์ทครอบครัว บางคนก็ชอบมาดูแคลน ตอนแรกก็อายอะนะ แต่พอเล่นไปสักพักก็รู้และ ไม่ใช่และอันนี้มันเป็นการหาเงินแล้วยังมีความสุข เราได้เล่นดนตรีให้ใครก็ไม่รู้ที่เดินผ่านไปผ่านมา เขาไม่ต้องหยุดตั้งให้เราหรอก แคเขาหยุดฟังเรา หรือร้องตามเพลงที่เราเล่น แค่นั้นเรารู้สึกมีความสุข ช่วงเวลาแค่ 1 นาทีถึง 2 นาทีแค่นั้นเป็นการเติมความสุขให้กับเขา ผมเล่นไปผมก็สังเกตดู

ก: พี่มีทัศนคติอย่างไรกับคำว่าวณิพกครับ

ว: อย่างสายตาคนทั่วไป ก็คงคิดว่าตาบอดบ้างอะไรบ้าง แล้วก็ไปเล่นดนตรีเพื่อรายได้ เมื่อก่อนพี่ก็มองภาพลักษณะว่าเป็นอย่างนั้น พอเรามาทำเอง ก็ได้รู้ว่ามันไม่ใช่ ไอ้เรื่องเสียงซีพมันก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง แต่พอเรามาสัมผัสดนตรี มันจึงได้รู้ว่ามันสามารถดูได้ทุกที่ทุกแห่ง เสียงเพลงก็คือเสียงแห่งความสุข มันไม่เคยทำร้ายใคร

เมื่อก่อนที่ยังไม่ได้ทำ เราก็เห็นคนอื่นอยู่ประจำ ร้องเพลง ร้องตามตลาดนัด อันนั้นคนให้ให้เพราะความสงสาร บางคนอาจจะเสียใจไม่ตีหรือ แต่ตัวอย่างของพี่ เขาไม่ได้ให้เพราะความสงสาร เขาให้เพราะว่าเขาพอใจ บางทีนะ อยากร้องเพลงที่ตามสถานีวิทย์ไม่มีเปิด พี่ก็มาร้องให้ฟังอย่างนี้เป็นการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

ก: แสดงว่าเขาให้เงินเราเพราะเราให้ความสุขเขาใช่ไหมครับ

ว: ใช่ เขาไม่ได้ให้เราเพราะเราน่าสงสาร ไม่ใช่เพราะเราพิการ หรือเราพิการทางสายตา

(ลูกชายพี่ตีเดินเข้า)

ก: อันนี้ลูกชายพี่หรือครับ

ว: ใช่ครับ อันนี้ลูกชายคนเล็ก

ก: พี่มีลูกกี่คนครับ

ว: มีทั้งหมด 2 คนนี่แหละครับ ผู้หญิงคนโต แล้วก็ลูกชายคนเล็ก คนนี้ก็ฝึกเล่นกีตาร์บ้างแล้ว ก็ไปร้องเพลง ร้องได้อยู่

ก: ลูกชายพี่อายุเท่าไรครับ

ว: อายุประมาณ 8 ขวบครับ อยู่ป.2 เขาก็วิ่งเล่นมาอยู่ข้างๆถนนคนเดินนั่นแหละ ก็คงจะมีการซึ่มซั๊บเข้าไปในตัว ิวให้เขาซึ่มเข้าไปเอง เราก็ไม่ต้องทำอะไรมาก

ก: ถ้าออกไปเล่นมีคนติดตามเยอะไหม

ลว: ครับ ก็มีคนชื่นชมเยอะอยู่ครับ ก็ภูมิใจในตัวพ่ออยู่ครับ

ก: ปกติที่พี่เล่นต้องเสียค่าที่หรือเปล่าครับ

ว: เสีย เขาคิดว่าเราเป็นพ่อค้า ก็เสีย 60 บาทเหมือนกับร้านค้าอื่น เขาไม่ได้คิดว่าตรงนี้ต้องมีดนตรีเล่นกล่อมเกลาลูกค้าหรืออะไร เขาก็คิดว่าพี่เป็นเหมือนกับพ่อค้าคนอื่นๆ

ก: พี่คิดอย่างไรเกี่ยวกับภาครัฐอยากให้มีส่วนร่วมในการจัดพื้นที่หรืออย่างไรบ้างครับผม

ว: ก็อยากให้มีการจัดพื้นที่นะ ในทุกตลาดนัด จริงๆก็ควรจะมีพื้นที่ให้เล่นฟรีเป็นการกล่อมเกลาคคนทั่วไป เก็บภาษีก็ได้ บางที่ผมไปเล่นก็ต้องไปแข่งกับเสียงคนอื่น ทั้งเครื่องเสียง บางทีประมุขของเล่นก็เสียงดัง ผมเห็นด้วยถ้าให้ฉันทกเป็นอาชีพแต่มีการเสียภาษีก็ได้เหมือนในต่างประเทศ

ภาคผนวก ง
บทสัมภาษณ์วณิพกหมอลำทองคำ

บทสัมภาษณ์วณิพกหมอลำทองคำ

วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2560

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: แคน,(แอกคอร์ดเดียน,ซอ,กลอง)

สถานที่พบ : ร้านอาหารริมฟุตบาทข้างมหาลัยขอนแก่น,อำเภอเมือง,จังหวัดขอนแก่น

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพก

วญ = วณิพกทอง

ก: พี่เริ่มเล่นมาตั้งแต่อายุเท่าไรครับ

ว: โอ้ย ตั้งแต่อายุ 17 ปีก็เล่นมาแล้ว เล่นดนตรีก็มีแบบนี้ มีทั้งแอกคอร์ดเดียน เคยได้ยืนใหม่ เนี่ยเครื่องดนตรีพวกนั้น บนรถนะมี แคนก็มี ซอกก็มีนะ

ก: อ้อ รถซาเล้งคันนั้นที่ชนของเยอะๆที่ขี่ผ่านไปเมื่อกี้คือของลุงใช่ไหมครับ

ว: เออใช่ รถนั้นก็ยังมี ถึง ที่นอน อุปกรณ์ทุกอย่าง แล้วก็เครื่องดนตรี กลอง แคน สีซอ

ก: พาผมดูรถหน่อยได้ไหมครับ

ว: ได้ครับ ได้ๆเลย(เดินพาผู้วิจัยไปดูรถที่มีภรรยา นั่งอยู่)

ก: โหอันนี้คืออุปกรณ์อะไรครับ

ว: รับปะหม้อด้วยไง เอาๆทุกอย่าง ตั้งแต่อายุ 20 ปีมา ทำหม้อทำมาทุกอย่าง เดี่ยวนี้ก็มารับปะเป็นงานอดิเรกด้วยไง กลางวันก็พอได้กิน พอได้ใช้ พอได้ตาย แต่มันไม่ตายสักทีไปเรื่อยๆนั่นแหละ(หัวเราะรำ)

ก: โห ยังครับลุงยังอีกนาน

ก: รถนี้มีทุกอย่างเหมือนเป็นบ้านลุงเลยนะครับ แล้วจริงๆบ้านลุงอยู่ที่ไหนครับ

ว: บ้านก็หลายหลังนะ มีหลายที่ บ้านก็มี 4-5 หลัง แต่ก็ไม่ชอบบอกใครว่ามีบ้านหรือ คนไหนจะว่ายังไงก็ตามแต่เขา ก็มีถามมาอยู่เรื่อยแหละว่ารับซื้อกระดาษไหม ซื้อของเก่าไหม ผมก็ตอบไปว่าซื้อ แต่จริงๆแล้วไม่ได้รับซื้อหรือ หากินแบบที่เห็นนี่แหละ เป้าแคนเล่นดนตรีนี่แหละ ตอนเที่ยงก็ปะหม้อด้วย (ชี้ให้ดูบนหลังคารถที่เต็มไปด้วยอุปกรณ์สำหรับปากหม้อ)

ก: แล้วนี่คุณลุงอายุเท่าไรแล้วครับ

ว: อายุ 85 แล้ว

ก: ไม่ใช่แล้วครับลุง ไม่เชื่อหรือ ไม่จริง เอาจริงๆครับ ลุงอายุเท่าไร

ว: จริงละน้อง อย่าง85 ส่วนเมียก็ย่าง 65 เนี่ยแหละนะ ไม่เชื่อก็ลองถามเมียดูละนะ

ก: พี่อายุเท่าไรครับ

ว: พี่อายุ 60 กว่าแล้วจ้า ส่วนพี่เขาก็อย่างที่พี่เขาพูดนั่นแหละ 85 แล้ว

ว: 85 แล้วไง พี่สาวผมก็ 89 น้องสาวก็ 82 แล้วก็ 70 ลูกแม่ผมมี 12 คนยังอยู่หมดนะ

ก: แล้วพี่เป็นคนขอนแก่นเลยหรือเปล่าครับ

ว: ไม่ใช่ขอนแก่น แต่ว่าอยู่หนองคาย เกิดจังหวัดสุรินทร์ เล่นมาตั้งกะ3-40 ตอนนี่ก็ 85 แล้วก็เล่นมาเรื่อยๆ แต่ว่าผมทำกัวย่เตี้ยมาก่อนเพื่อนเลย

ก: พี่ชื่อว่าอะไรหรือครับ

ว: ถ้าเป็นหมอลำนะ ชื่อหมอลำทองลานะ เป็นหมอลำด้วยใจ (เปิดป้ายให้ดู) นี่ป้ายอยู่ด้านนี้ ทำท่าเปิดป้าย

หลังจากนั้นวงพิภพลา ก็เดินหายไป ในร้านอาหาร ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดังกล่าวได้สัมภาษณ์วงพิภพทองต่อ

ก: อันนี้คือพี่ทำวง รับจ้างเล่นทั่วไปหรือครับ

ว: มีเป็นคณะเหมือนกัน มีคนนั่งอยู่ที่ซุ้มแพ อีกคนนั่งอยู่ชัยภูมิ เวลาได้งานก็จะเรียกมาประสานงานกัน แสดงด้วยกัน ชื่อคณะหมอลำว่าทองลา เพราะว่าพี่ชื่อทอง ส่วนพี่เขาชื่อว่าลาจ๊ะ (ชี้มือไปทางพี่ลา) แกแข็งแรง แกดูแลตัวเองดี แกทำใจสบายๆ แกเล่นดนตรีอะไรของแก แกก็มีความสุข แกก็เลยยังไม่แก่ ร่างกายแกก็แข็งแรง

ก: แล้วปกติพี่สองคนออกมาเล่นดนตรีอย่างนี้ทุกวันหรือเปล่าครับ

วญ: ก็ทุกวัน ถ้าออกจากบ้านมาก็จะอยู่ 2 เดือน 3 เดือนถึงจะเข้าบ้านที่ ก็จะออกไปเรื่อยๆ บางครั้งก็จะนอนจอดนอนที่วัด บางที่จังหวัดใหญ่ก็จะ 2 วัน 3 วัน จะไปจนถึงนครพนมจนถึงมุกดาหาร

ก: วันซ้ำที่เดิมหรือเปล่าครับ

วญ: ซ้ำอยู่แต่ว่า 2 เดือน 3 เดือน จะรอบทีหนึ่ง บางทีก็จะเปลี่ยนไปทางอุบลราชธานี บางครั้งก็จะลงไปทางระยองทางโน้นเหมือนกัน แต่ว่านาน ๆ สักที ก็ไปคันนี้แหละ รถคันนี้นะ ถ้ามีกล้องวงจรอะ ก็จะเห็นมันผ่านไปทุกจุด ถ้าทำอะไรผิดนะไม่ต้องคืน 2 วันหรอก วันแรกเขาก็จับได้ เพราะว่าคันนี้มีคันเดียว แต่ถ้าเจอตำรวจนะตำรวจเขาก็จะผ่าน ให้ผ่าน เพราะว่ามันนานหลายปีและ ที่มาผ่านเขาอยู่อย่างนี้ อย่างรถนี้ก็ประกอบเอง

ก: พี่ทำแบบนี้มาตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

วญ: ก็ทำได้ 40 ปีแล้ว ที่ทำมาแบบนี้ 40 ปีแล้วได้ไปก็ไม่ได้ไปกินเหล้ากินยา เก็บไว้แล้วก็ทำบุญทำทาน

ก: เวลาเล่นดนตรีเปิดหมวก ฟังลงไปเล่นด้วยหรือเปล่าครับ

วญ: ไม่ๆ แกล้งของแกลคนเดียว พี่ไม่ได้เล่น ยกเว้นว่ามีงานจ้างพี่ถึงจะไป พี่ก็จะไปร้องเพลง แล้วก็จ้ะรำ ร้องด้วยรำด้วย เป็นวงหมอรำซิ่ง หมอรำกลอน แบบหมอรำประยุกต์

ก: ยังไงพี่เขาถึงได้เริ่มต้นมา ซี่รถเล่นเปิดหมวกแบบนี้ครับ

วญ: ตอนแรกแกลทำรงน้ำ ตามวัด ตามบ้านนั่นแหละ สมัยก่อน เพราะเดี๋ยวนี้มันมีไม้แอมอราไซ้ไหม แกลก็เลิกทำ แล้วอีกอย่างแกลก็ป็นสูงไม่ได้แล้ว ก็เลยเลิกทำ ก็หันมาซ่อมหม้อ หม้อนี่คือยังงัยใช้เตาแก๊ส ยังงัยมันก็ต้องรั่ว แล้วทีนี้ดนตรีนี่ก็ถือว่าคู่กับแกลมานาน ดนตรีนี้คู่กับแกล จริง ๆ แกลเริ่มมาตั้งแต่อายุ 17 ปี

ก: พี่มีลูกไหมครับ

ว: ลูกมีแต่เขาก็โตกันไปแล้วมีครอบครัวกันออกไป

ก: แล้วพี่ออกมาเล่นดนตรีแบบนี้ลูกๆ ยังงัยกันบ้างครับ

วญ: เขาก็ไม่ได้ให้มาหรอก แต่ว่ามันอยู่ไม่ได้ เพราะว่ามันชอบ ก็คือจะไปจนกว่าไปไม่ได้ ลูกมันก็ห้าม อยู่มันก็ไม่ได้อยากให้ไปหรอกลูกคนนึงอะอยู่กรุงเทพฯอีก อีก 3 คน 4 คนอยู่พัทยา

ก: แล้วคีนี่พีจะไปไหนกันต่อครับ

ว: คีนี่พีก็จะพักที่นี้แหละ ที่ขอนแก่นนี้แหละ พุ่งนี้บางที่อาจจะไปอุดร ไปถึงอุดรก็อาจจะเข้าบ้านที่หนองคาย เพราะที่หนองคายนะมีบ้านตาอยู่หนองคาย

ก: เราเข้าบ้านที่นี้ง เข้านาน ไหมครับ

วญ: ก็ 2-3 วัน เพราะว่ามันอยู่นานไม่ได้ เพราะมันยังทำที่คิดไว้ไม่เสร็จ ก็คือที่คิดว่ายังไม่เสร็จเพราะ มันเสร็จเรียบร้อยปั๊บ ก็หยุด เพราะว่ามันยังมี หลานๆหลายคน หลานเยอะ มีแต่หลานสาว อนาคตข้างหน้าก็ไม่แน่นอน ก็คือจะเตรียมไว้ให้ลูกหลานแหละ เพราะทุกวันนี้มันเอาแน่นอนไม่ได้ หาอนาคตไม่ค่อยจะได้เหมือนกันแหละ อย่างน้อยก็มีบ้านให้ดู ก็คือจะต่อเติมบ้าน แล้วก็เกิดมาไม่เคยมีที่ดินตัวเองก็จะหาเอาไว้ เพราะว่าตั้งแต่เกิดมาพ่อแม่ไม่ได้ให้ ไม่ได้มีไว้ให้ ก็คือช่วยกันหาสองตายาย

ก: ก็เรียกได้ว่า ส่วนหนึ่งในชีวิตนี้ที่เล่นดนตรี พีใช้อาชีพหลักในการเลี้ยงชีพเลยใช่ ไหมครับ

วญ: ใช่เลี้ยงชีพไปด้วย ชื่อของ ชื่อบ้าน ชื่อที่ ส่วนหนึ่งแล้วก็ทำบุญทำทาน คือตามทางเนี่ยเราก็จะชื้อน้ำมันตุนไว้ เผื่อไปเจอคนเขาน้ำมันหมด เราก็แจกให้เขาพอไปได้ อย่างเราไปเจอคนที่เขาแยกกว่าเรา เราก็แบ่งให้เขาไป ด้วยเป็นเงินหรือว่าเป็นข้าวของอะไรก็ คือเราช่วยกันได้ก็ช่วยกันไป ถ้าเห็นคนตามทาง อย่างคนอื่นที่เขานั่นกว่าเรา เห็นเราเขาก็ช่วยเราเหมือนกัน เราได้มาแล้วก็ไปช่วยคนอื่นต่อ แบ่งๆกันไป พี่กับเขานะมีนิสัยเหมือนกัน ประเภทที่ว่านอนป่วยแม่ๆอยู่เนี่ย พอได้ยินเสียงปีเสียงแคนก็ไม่ป่วยแล้ว จะขึ้นมาเต้นทันที แกเป็นคนเป่าแคนใช้ไหม เล่นแอดคอร์ดเดียน พี่ก็จะเป็นคนรำ คือรำแล้วก็จะร้องเพลง

ภาคผนวก จ

บทสัมภาษณ์วณิพกเยาวชนรับเชิญ

บทสัมภาษณ์วงวิภกเยาวชนรับเชิญ

วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2562

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: กีตาร์ไฟฟ้า, ไมค์, ลำโพง, เอฟเฟ็ก, กล้องใส่เงิน

สถานที่พบ : หน้าห้าง JJ Mall , กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วงวิภกน้องโกโก้(นามสมมุติ)

พว = พ่อของวงวิภก

ก: น้องเริ่มเล่นดนตรีมาตั้งแต่อายุเท่าไรครับ

พว: จริง ๆ ก็เริ่มร้องมาตั้งแต่ 2 ขวบ 2 ขวบก็ร้องเพลงได้แล้ว พอน้องร้องไปเพลงมันก็ออกมาทีละเพลงสองเพลง ก็สะสมมาเรื่อย เมื่อก่อนผมทำงานอยู่ ทำงานเราก็พาเขาไปทำงาน เจ้านายเขามีวงดนตรีเล่น ก็เริ่มเล่นมาเรื่อย ๆ พอตอน 5 ขวบกว่าก็ได้ไปร้องเพลงในวงที่เจ้านายจัด ก็ร้องไปเรื่อย ๆ ไม่มีการซ้อม อย่างตอน 5 ขวบที่เขาไปร้องกับวง เวลาวงเล่นมันก็จะมีหลายเพลงเยอะๆ ใช้ใหม่ เวลาเพลงขึ้นมา เพลงไหนที่เขาร้องได้เขาก็จะร้องเลย พอหลังจากนั้น 6 ขวบ เขาก็ร้องเพลงได้เยอะแยะไปหมดเลยที่นี้ ร้องกับวงร้องได้หมดดนตรีเล่นเพลงไหนได้เขาก็ร้องได้ มีวันหนึ่ง น้าเขาก็อยากส่งเขาเข้าประกวด เขาก็เอาด้วยเลย ไปประกวดกันที่เซ็นทรัลเวิลด์ เจอคนเยอะแยะมากมายเต็มไปหมดเลย ถ้ามองว่ากลัวไหม ก็ไม่กลัวหรอก ซึ่งตอนนั้นตัวเขายังเล็ก ๆ อยู่เลยนะ ปรากฏว่าเข้ารอบ ก่อนที่จะเข้ารอบมันจะมีรอบสัมภาษณ์ใช้ใหม่ พิธีกรบนเวทีเขาก็ถามน้องว่า ให้เรียกคะแนนจากคนดูที่ ดูอยู่หน้าเวทีเต็มไปหมด น้องก็ตอบว่าผมไม่ได้อยากได้คะแนนหรอกครับ ผมแค่อยากออกทีวีช่อง 3 เท่านั้นแหละคนที่เฮกันใหญ่ จนน้องได้เข้ารอบ พอเข้ารอบ ก็มีการเรียกไปคุยซักซ้อม แล้วเขาก็บอกว่าน้องเป็นแนวเพลงร็อกก็เลยหาเพลงร็อกมาเล่นเล่นเพลงพีเพิ่ไฮร็อก ในรอบชิงแต่สุดท้ายก็ถูกรอบ

นะ ไม่ได้ชนะหรอก แต่ว่าก็ได้ออกทีวีนะ แต่นั่นแหละ ก็เป็นเหมือนจุดเริ่มต้นของเขาที่เขาเริ่มที่จะชอบเล่นดนตรี แสดงดนตรีให้คนอื่นดู

ก: แล้วเขาเริ่มมาแสดงดนตรีเปิดหมวกได้อย่างไรครับ

พว: ทีนี้พอเวลาไปกินหมูกระทะกัน เขาก็จะมีคนที่ร้องเพลงอยู่ มีเวทีอยู่ ก็ไปขอเขาร้อง เขาไม่กลัวเลยนะ ชอบตรงที่ว่าเขาไม่กลัวเลย เขาชอบ ก็เลยเอาเขาไปฝึกที่ร้านหมูกระทะ ฝึกอยู่เป็นปีเลย จากการที่ร้องตัวแข็งแรง จนครบปีเพลงร้องได้เยอะแยะเต็มไปหมด ตอนนั้นก็ช่วงน้ำท่วมพอดี ผมก็เลยพาเขาไปเป็นจิตอาสาที่ตอนเมือง ตอนนั้น ไปเป็นจิตอาสาได้อยู่แค่ 2 วัน น้ำก็ดันท่วมตอนเมืองอีก ไม่มีที่ไปก็เลยต้องไปที่ Thai PBS แล้วตอนนั้นที่ไทยพีบีเอสเขาก็มีเวทีที่จัดเพื่อที่จะช่วยน้ำท่วมอยู่ ก็เลยไปขอเขาร้องสุดท้ายก็เลยไปร้อง พอได้ไปร้องคนที่นั่นเขาก็อยากให้ไปทุกวันเลย ตอนนั้นน้ำก็ไปถึง ThaiPBS อีก ก็เลย นั่งเล่นอยู่บ้านสักพัก ไปเดินเล่นแถวตลาดนัดสวนจตุจักรก็เห็น ทีมงานของสวนจตุจักร เขาจัดเวที ร้องเพลง ช่วยเหลือน้ำท่วมอยู่ ก็เลยไปขอร้องเพราะว่าชอบ ก็มีผู้หญิงคนนึงมาเจอเขา ชอบเขาก็เลยชวนมาเล่นที่ตรงเนี่ย ตอนนั้นก็เลยไปอยู่ในทีมงานของสวนจตุจักร สวนจตุจักรบอกว่าเราไม่มีเงินเดือนให้นะ แต่บางทีเขามีนงานอะไรจัด เราก็ได้ตั้ง ประมาณนั้น อยู่ในทีมงานของสวนอีกประมาณเดือนนึงถัดไปทางทีมงานสวนจตุจักรก็โทรมาให้ไปร้องที่สำนักงานไทยพีบีเอส เขาบอกว่าไม่ได้ตั้งนะ แต่ผมก็ไป ไม่ได้ตั้ง ผมก็ไป พาไปเสิร์ฟก็ไปเจอผู้หญิงคนที่เคยชวน ผมก็บอกว่าลูกผมพร้อมที่จะเล่นตรงนี้แล้วก็เลยไปขอ Backing Track มาจากช่อง 3 เขาก็ให้มาทั้งหมด 10 เพลง วันแรกที่มาร้องเขาร้องไปทั้งหมด 10 เพลง หน้าคำปีเลย แต่เขาก็สนุกของเขา ทีนี้ 10 เพลงก็เริ่มไม่พอ ร้อง เขาก็เลยโทรไปหาช่อง 3 อีก ช่อง 3 ก็ให้มาเพิ่มอีก 20 เพลง รวมเลยมี 30 เพลง ก็ร้อง 30 เพลง นั้นมาตลอด

ก: ร้องที่นี้มาตลอดเลยหรือครับ

พว: ใช่ ทีนี้แหละ ร้องตรงนี้มาตลอด เราก็คิดอยู่ในใจว่า เฮ้ย! เราเป็นวงพิภพหรือเปลวอะเนี่ย เราก็คิดอยู่ในใจนะ ก็คิดไปว่า เฮ้ย วงพิภพ พวกนี้มันอยู่ข้างถนนนี่หว่า เราก็คิดไปเรื่อย วงพิภพ นี่มันแต่งตัวไม่ดีนี่หว่าใช่ไหม วงพิภพแต่งตัวไม่ดี ก็ไม่ใช่เว้ยของเราดี แล้วอันนี้ก็ไม่ใช่ข้างถนนเว้ยเฮ้ย อันนี้มันเป็นหน้าห้าง นี่หว่า มันคนละอย่างกัน ที่เราจะไปร้อง อันนี้มันก็ร่มแดดร้อนยังงั้นเราก็ร่ม จากนั้นมาเราก็เลยร้องตรงนี้มาตลอดทุกวันเสาร์-อาทิตย์ มีคนจ้างไปร้องบ้าง อะไรบ้าง จ้างไปทางนั้น ทางนี้ เยอะ

ก: แล้วน้องมาเริ่มเล่นกีตาร์ได้อย่างไรครับ

พว: กีตาร์ก็อยากให้เขาเล่นกีตาร์ได้สักทีนึง ก็เลยให้เขาไปเรียน basic ไปเรื่อย ๆ ก็ไม่เคยเห็นเขา จับกีตาร์มาสักที เพราะเขาติดเกม เราก็เลยต้องบอกให้ลูกเล่น เขาก็เฉย เล่นแต่เกม วันหนึ่งเขาเข้าไป ฟังเพลง เขาชอบเพลงนี้มาก เขาอยากได้เพลงนี้ อยากได้ Backing Track แต่มันไม่มี ก็เลยให้เขาเอา กีตาร์ไปลองแกะดู พอเริ่มแกะเพลงได้เพลงแรกมันก็เลยเริ่มสนุกกับกีตาร์ ที่นี้ก็ทีละเพลงสองเพลง ก็เลยเป็นจุดเริ่มต้นที่ใช้เครื่องดนตรี เอากีตาร์มาเล่นมาร้องตรงนี้

ก: เล่นตรงนี้มาก็ปีแล้วครับ ตอนนั้นก็ประมาณ 9 ขวบ ตอนนั้นก็ 14 แล้ว อยู่ม. 3

พว : เขามีวงดนตรีของเขาเองด้วยนะ วงข้างนอกแล้วก็วงที่โรงเรียน

ก: เขาเป็นนักร้องนำหรือครับ

พว: ใช่ นักร้องนำ ตอนแรกเขาเล่นกีตาร์แล้วก็ร้องด้วย แต่ตอนหลังร้องอย่างเดียว

ก: แล้วอย่างนี้เริ่มเล่นตั้งแต่กี่โมงครับ

พว: ก็จะเริ่มบ่าย ประมาณ 14:00 น

ก: อ้อก็เล่นวันละประมาณ 2-3 ชั่วโมงใช่ไหมครับ

พว: ใช่ครับ ก็ประมาณนั้น เขาเล่นดนตรีจน เหมือนเป็นอาชีพ อย่างวันอื่นที่เขาเล่นกับวงนะก็ เดินสายเลย เดียวก็มีไปที่ขอนแก่น มีไปเล่นที่ร้าน วงก็เป็นที่รู้จักนะใน YouTube ก็เป็นกระแส คนวิว ก็ 2 ล้าน 3 ล้าน นี่เขาเคยออกรายการ Kid Rock แล้วนะ ทางไลน์ทีวี รู้จักไหม แกรมมีเขามาชวน ทางแกรมมีเขาจะชอบไปถ่ายเวลาที่เราไปเล่น เขาก็เลยเรียกไปออก LINE TV

หลังจากนั้น น้องก็เล่นดนตรีเสร็จพอดีแม่และพ่อของน้องเดินไปช่วยเก็บของ ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดู สัมภาษณ์ฉนวนกเล็กน้อยเนื่องจาก ทั้ง 3 คน กำลังเร่งรีบช่วยกันเก็บของ

ก: เล่นดนตรีมานานเท่าไรครับ

ว: จริง ๆ จัง ๆ ก็ตั้งแต่ 6 ขวบครับ

ก: เราเริ่มแสดงแบบนี้มาตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

ว: ก็ประมาณ 9-10 ขวบครับ ตอนนั้นก็ 14 อยู่โรงเรียนชั้นนำ. 3 ครับ

ก: อันนี้เราก็เล่นดนตรีหาค่าขนม ค่ากินของเราเองเลยใช่ไหมครับ

ว: ใช่ครับ

ก: เวลาเล่นเราเลือกเพลงเองหรือเปล่าครับ มีวิธีในการเลือกเพลงยังไง

ว: เลือกตามที่ชอบครับ ส่วนใหญ่ก็จะดูตาม youtube เป็นความชอบส่วนตัว ตามศิลปิน

ก: ศิลปินวงไหนที่ชอบมากที่สุดครับ

ว: ชอบ จอห์น เมเยอร์ ครับ เป็นเหตุผลที่ทำให้ซื้อ Fender มา แล้วก็ยังมีอีกเยอะมากครับที่ชอบ ชอบหลายคน แล้วแต่เพลง ผมฟังเยอะมาก ๆ ครับ เมื่อก่อนผมฟังแค่บางแนว พอขึ้นมัธยมผมก็เปิดมากขึ้น เมื่อก่อนฟังแต่ร็อคครับ

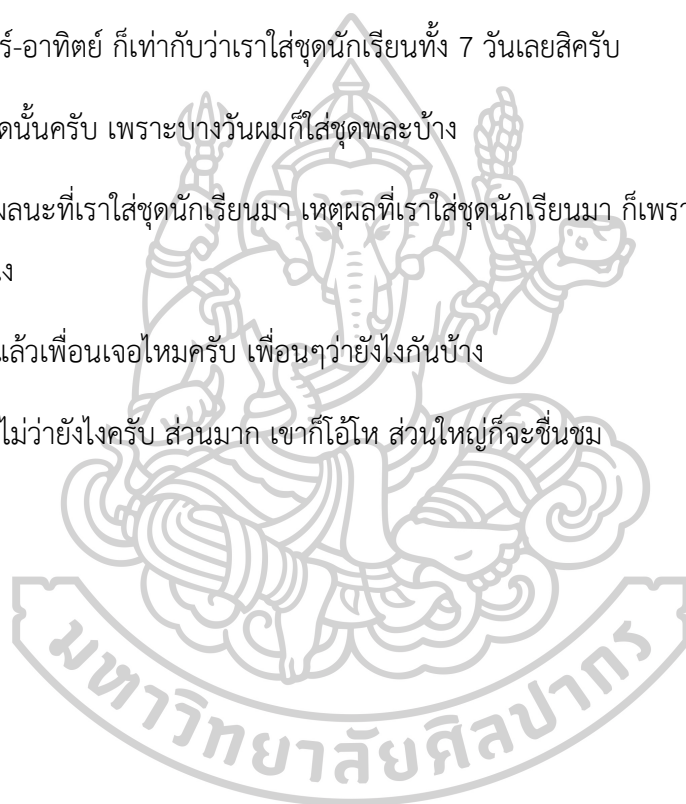
ก: มาเล่น เสาร์-อาทิตย์ ก็เท่ากับว่าเราใส่ชุดนักเรียนทั้ง 7 วันเลยสิครับ

ว: ก็ไม่ถึงขนาดนั้นครับ เพราะบางวันผมก็ใส่ชุดพละบ้าง

พ: มันมีเหตุผลนะที่เราใส่ชุดนักเรียนมา เหตุผลที่เราใส่ชุดนักเรียนมา ก็เพราะว่าเรามาเล่นเพื่อหาทุนการศึกษาไง

ก: เคยมาแล้วเพื่อนเจอไหมครับ เพื่อนๆว่ายังไงกันบ้าง

ว: เพื่อนๆก็ไม่ว่ายังไงครับ ส่วนมาก เขาก็โอ้โห ส่วนใหญ่ก็จะชื่นชม

ภาคผนวก ฉ

บทสัมภาษณ์วิทยุภคนักเรียนจากสุรินทร์

บทสัมภาษณ์วิทยุพนักนักเรียนจากสุรินทร์

วันที่ 4-5 พฤษภาคม พ.ศ.2562

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: แคน, ตะกร้าสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วิทยุพนักน้องฟ้า(นามสมมุติ)

ก: มากับใครหรือครับ

ว: มาคนเดียว

ก: มายังไง

ว: นั่งรถทัวร์มา

ก: มาจากไหนครับ

ว: มาจากสุรินทร์

ก: โอโห นั่งรถทัวร์มาคนเดียวเลยหรอ

ว: ใช่

ก: เรียนอยู่ชั้นอะไรแล้วครับ

ว: ป.5 ค่ะ

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: แคน, ตะกร้าสำหรับใส่เงิน, แก้วว่างตะกร้า

สถานที่พบ : ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพกน้องแมน(นามสมมุติ)

ก: นี่มาจากไหนครับ

ว: มาจากจังหวัดสุรินทร์ครับ

ก: มากับอีกคนด้วยหรือเปล่าครับ เห็นอีกคนนี่ก็มาจากสุรินทร์ก็เหมือนกัน

ว: ใช่ครับ

ก: มายังไงกันครับเนี่ย

ว: มารถไฟครับ

ก: นั่งมากันเองเลยหรือ

ว: มากับแม่

ก: แม่ไปไหนครับ

ว: แม่อยู่บางซื่อครับผม นั่งรถมาเอง

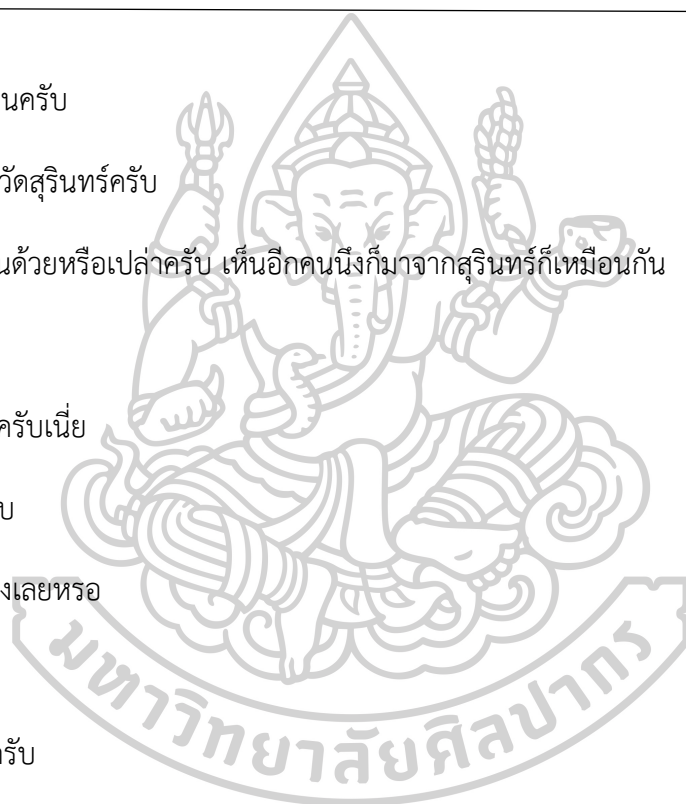
ก: มาทุกอาทิตย์เลยหรือครับ

ว: ใช่ครับ

ก: ทำมานานหรือยัง

ว: นานแล้ว เป็นปีแล้วครับ

ก: เราเอาตังไปทำอะไรบ้าง

ว: เรียนครับ ไปกินขนมด้วยครับ ชื้อข้าวกิน

ผู้วิจัยสังเกตน้องแมนได้รับของกินเต็มมือ

ก: โอ้โฮ นี่ได้ของกินเพียบเลยนะ

ว: ครับ เอาไปแบ่งแม่ด้วยครับ

ก: อีกคนนี่เพื่อนหรือ

ว: อีกคนหนึ่งที่เป็นผู้หญิง เป็นเพื่อนกัน มาด้วยกันครับ

ก: ใครเป็นคนสอนให้เล่นครับ

ว: คุณครูครับ คุณครูที่โรงเรียนโรงเรียนบ้าน...

ก: มีเบอร์โทรศัพท์ไหมเรา

ว: ไม่มีครับ

ก: อ่าว แล้วเวลาจะติดต่อกับเพื่อน ทำยังไงครับ

ว: ไม่ติดต่อก็ได้ ผมกลับตรงเวลาครับ

ก: มากี่โมงครับ

ว: มาตั้งแต่ตอนเที่ยงครับ กลับประมาณ 5 โมง

ก: แล้วนี่จะกลับแล้วหรือ

ว: ยังครับ

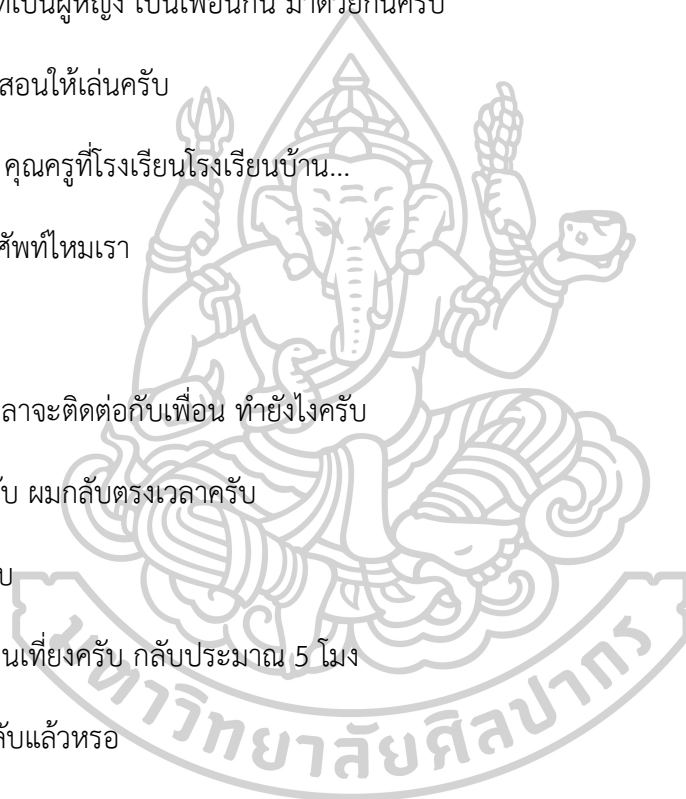
ก: เราเล่นตรงนี้ตลอดเลยหรือเปล่า

ว: ไม่ครับ ผมย้ายที่ไปเรื่อย ๆ

ก: พวกแก้อุปกรณ์ พวกนี้ขนมาเองหมดเลยหรือครับ

ว: ใช่ครับ

ก: เราอายุกี่ขวบแล้วครับเนี่ย

ว :อายุ 10 ขวบแล้วครับ

ก: เล่นมาตั้งแต่ที่ขวบครับ

ว: ประมาณห้าขวบ

ก: แล้วเพื่อนอายุเท่ากันหรือเปล่า

ว: ไม่ครับ เป็นรุ่นพี่ อยู่หมู่บ้านเดียวกัน โรงเรียนเดียวกัน ครูคนเดียว

ก: โอ้โฮ สุดยอด เก่งมากเลยครับ ฟากชื่นชมคุณครูด้วยนะครับ

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: แคน, ตะกร้าสำหรับใส่เงิน, แก้ววางตะกร้า

สถานที่พบ : ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพกน้องน้อย(นามสมมุติ)

ก: อายุเท่าไรครับ

ว: 15 ค่ะ

ก: เห็นน้องเมื่อกี้เค้ามีบัตร เราไม่มีบัตรหรือ

ว: ยังไม่ได้ค่ะ ทำแล้ว แต่ว่ายังไม่ได้ รออยู่

ก: มาจากจังหวัดอะไรครับ

ว: จังหวัดสุรินทร์ค่ะ

ก: อ่อ มาจากที่เดียวกัน โรงเรียนเดียวกัน หรือเปล่า

ว: ใช่ค่ะ เป็นโรงเรียนเดียวกัน แต่ครูคนละคน เพราะว่าโรงเรียนมีแบบทั้งประถมและมัธยม แต่ว่าอยู่หมู่บ้านเดียวกัน

ก: ทำไมเราถึงมาเปิดได้ มาจากสุรินทร์ตั้งไกล

ว: ก็มาหาทุนการศึกษาค่ะ บางทีเราว่างเสาร์-อาทิตย์ เราก็มา

ก: มีใครมาแนะนำมาหรือเปล่าครับ

ว: ไม่มีค่ะ เรามาหาดัง อยากเข้ามาเอง มาหาเงินทุนการศึกษาค่ะ เราเห็นในทีวีเค้าทำ เราก็เลยลองมาบ้าง

ก: แล้วอย่างเงินที่ได้นี้เอาไปทำอะไรครับ

ว: ก็เอามาซื้อข้าว ก็เก็บไว้เรียนหนังสือ อยากจะมาหาทุนการศึกษา

ก: อย่างนี้เรามาทำพ่อแม่รู้มั๊ยครับ

ว: รู้ค่ะ พ่อแม่ก็ทำงาน รับจ้างส่งเสียไปวันๆ ก็ทำงานเหมือนกัน

ก: มาที่กรุงเทพฯยังงัยครับ

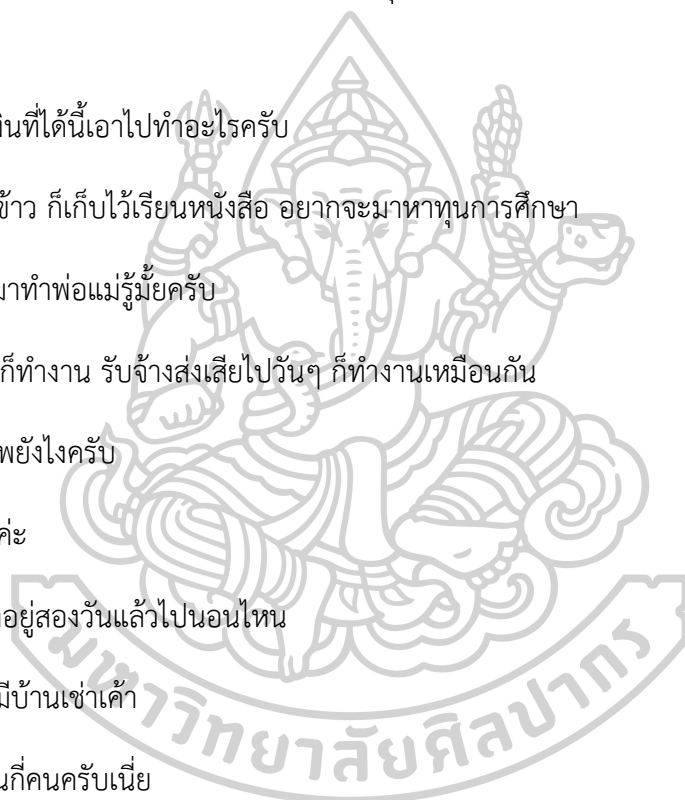
ว: นั่งรถไฟมาค่ะ

ก: อย่างเรามาอยู่สองวันแล้วไปนอนไหน

ว: บางชื่อค่ะ มีบ้านเช่าเค้า

ก: แล้วนี่อยู่กับกี่คนครับเนี่ย

ว: ก็อยู่กับทุกคนค่ะ มาจากที่เดียวกันหมด อยู่บ้านเดียวกัน โรงเรียนบ้าน... จังหวัดสุรินทร์ค่ะ

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: ขลุ่ย, กลองสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิพกเปี้ย(นามสมมุติ)

ก: เรามากันกี่คนเอ่ย

ว: มากับพี่สาวค่ะ

ก: มาจากไหนครับ

ว: มาจากจังหวัดสุรินทร์

ก: โรงเรียนเดียวกันหรือ

ว: ใช่ค่ะ

ก: อายุเท่าไรครับ

ว: อายุจะขึ้นป.6ค่ะ 12 ปีค่ะ

ก: มาเล่นแบบนี้กี่ปีแล้วครับ

ว: เพิ่งมาค่ะ ประมาณเดือนสองเดือนค่ะ

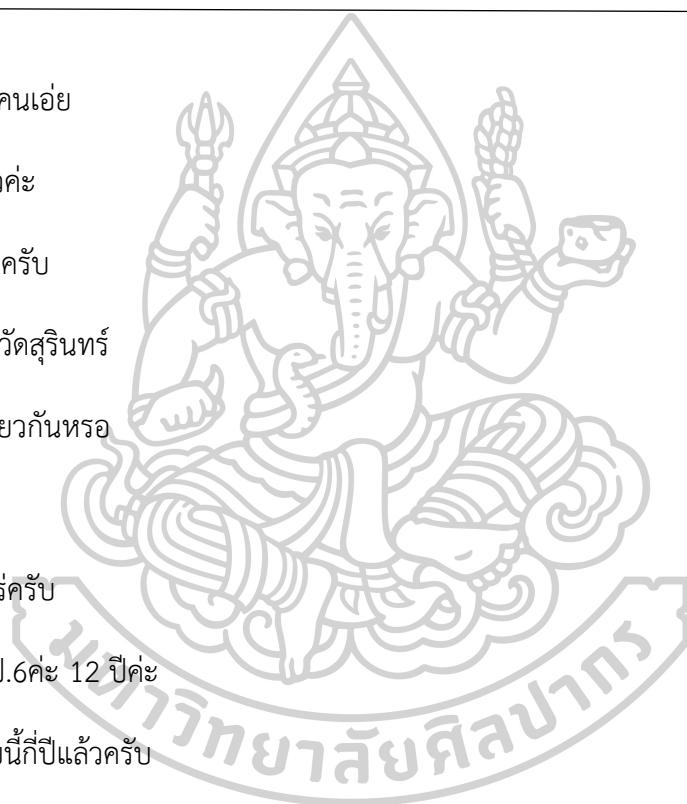
ก: แล้วเอาตั้งค์ไปใช้ทำอะไรบ้าง

ว: เป็นทุนการศึกษาค่ะ ให้ตัวเองค่ะ

ก: แล้วเห็นมาจากสุรินทร์กันหลายคนเลยรู้จักกันหรือเปล่าครับ

ว: รู้จักกัน อยู่หมู่บ้านเดียวกันค่ะ

ก: เห็นว่าไปเข้าบ้านอยู่กัน ด้วยกันหมดทุกคนเลยหรือครับ

ว: ไข่ค่ะ มาด้วยกันแต่อยู่คนละห้องค่ะ เป็นห้องเช่ารายวันธรรมดา มาเช่าทุกอาทิตย์

ก: แล้วกลับไปสุรินทร์วันไหนกันเอ่ย

ว: วันอาทิตย์ตอนเย็น

ก: กลับยังงัย

ว : ชีร์รถไฟไปค่ะ

ก: โอ้โห ชีร์รถไฟไปเลยหรอครับ

ว: เวลากลับก็กลับพร้อมกันหมด

ก: ที่นั่งมาพร้อมกันนี่กี่คนครับ

ว: ประมาณ 15 คน

ก: อยากรถไฟอย่างนี้แพงไหม

ว: ไม่ค่ะ เสีย 200 ค่ะ มากกรุงเทพฯ 200

ก: คุ้มไหมครับ

ว: คุ้มค่ะ

ก: พ่อ-แม่ รู้ไหมว่ามาเปิดหมวก

ว: รู้ค่ะ พ่อแม่สนับสนุนให้มา

ก: มีพี่น้องไหมครับ ที่มาด้วยกัน

ว: มีหลานค่ะ ที่มาเล่นดนตรีเหมือนกัน อยู่ป.1 ค่ะ

ก: ปกติจะเล่นแถวไหน

ว: อยู่ตรงนี้ค่ะ สลับกัน (ชี้มือไปทางที่น้องส้มกำลังนั่งเป่าขลุ่ยอยู่)

ก: แล้วเมื่อกี้เห็นอีกคนหนึ่งที่ยืนเล่นอยู่ที่ร้านข้าว กลับไปแล้วหรอ ไม่ได้ต้องกลับพร้อมกันหรอครับ

ว: ค่ะ กลับไปแล้วค่ะ ไม่ได้กลับพร้อมกัน แต่ว่ากลับไปทีเดียวกัน

ก: แล้วค่าใช้จ่ายจากที่นี่ไปบางซื่อประมาณเท่าไรครับ

ว: ก็นั่งวิน 40 บาทคะ ต่อบรอบ ไปกลับ 80

ก: แล้วหาซื้อข้าวกินที่ไหนกันครับ

ว: ก็ซื้อกินแถวนี้เอาค่ะ

ก: แล้วเข้ามาเล่างานที่กรุงเทพอย่างนี้พ่อแม่ว่ายังไงบ้าง

ว: พ่อแม่ก็เป็นห่วงค่ะ

คำชี้แจง

เครื่องมือในการใช้ทำการแสดง: ขลุ่ย, กลองสำหรับใส่เงิน

สถานที่พบ : ตลาดนัดจตุจักร, กรุงเทพมหานคร

ก = ผู้วิจัย

ว = วณิกน้องส้ม(นามสมมุติ)

ว: จะถามอะไร

ก: มาจากไหนครับ

ว: สุรินทร์

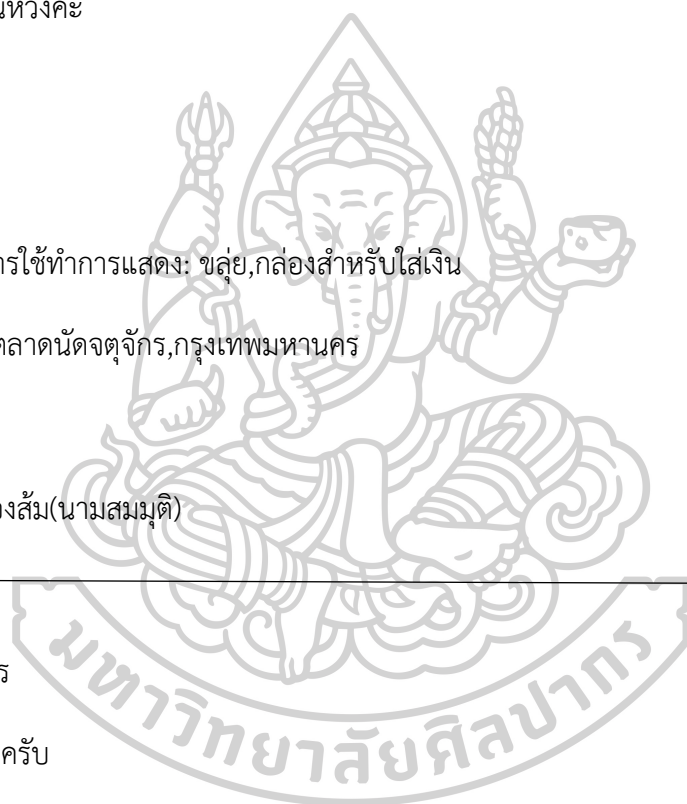
ก: อายุเท่าไรครับ

ว: อายุ 17 อย่าง 18

ก: อยู่ชั้นอะไรแล้วเอ่ย

ว: ม.4 ม.5 ปีนี้ค่ะ

ก: อยู่โรงเรียนอะไรครับ

ว: โรงเรียน...วิทยาคมค่ะ

ก: มาเล่นเปิดหมวกอย่างนี้นานเท่าไรแล้ว

ว: ก็ตั้งแต่ม.สอง มาเฉพาะเสาร์-อาทิตย์

ก: ไปกลับไปกลับ อย่างนี้ตลอด

ว: ใช่ค่ะ

ก: เราถามคนที่ร้านข้าว เค้าบอกว่าเหมือนมีรุ่นพี่เคยมาเล่นอยู่ก่อนหน้าแล้ว รุ่นพี่ที่โตกว่าเรา

ว: ใช่ค่ะ แต่ก่อนก็มากับรุ่นพี่ด้วย รุ่นพี่ที่เรียนจบไปแล้วก็เลยไม่ได้มาแล้ว

ก: แล้วนี่เราต้องเล่นถึงกี่โมง

ว: เดียวก็กลับแล้วค่ะ

ก: แล้วก็กลับไปข้างชื่อ

ว: ใช่ค่ะ ก็อยู่กับหลานค่ะ แต่ว่าหนูโตสุด หนูอยู่กับหลานอีกสองคน เป็นหลานผู้ชายสองคน ไม่ใช่คนที่มาด้วยกัน อันนี้เป็นน้องที่รู้จัก อยู่บ้านเดียวกัน

ก: น้องผู้ชายที่เป่าแคนตรงนั้น นั่นหรือเปล่าครับหลาน(น้องแมน)

ว: ไม่ใช่ค่ะ แต่ก็พอรู้จักกัน อยู่บ้านแถวเดียวกันที่จังหวัดสุรินทร์

ก: อันนี้เล่นอยู่ตรงไหนครับ

ว: ขอเล่นอยู่ตรงร้านเสื้อผ้า 80 บาท

ก: ก็คือจะเล่นอยู่ตรงนั้นประจำหรือครับ

ว: ไม่ประจำค่ะ ก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

ก: เคยโดนไล่ไหมครับ

ว: เคยค่ะ แต่ว่าตรงนี้เค้าไม่ไล่ ขอให้เปิดได้

ก: เราเห็นน้องผู้หญิงไปเล่นข้างโน แล้วโดนไล่ เราเคยไปเล่นข้างโนไหม

ว: ก็ไม่เคยค่ะ ถ้ามาจะมาตรงนี้ตลอด

ภาคผนวก ข
แผนผังชี้ตำแหน่งวงศกษในพื้นทีสวนจตุจักร

แผนผังพื้นที่สวนจตุจักร

จุดสีเขียว = น้องโกโก้

จุดสีเหลือง = น้องฟ้า

จุดสีแดง = น้องแมน, น้องนุ้ย

จุดสีฟ้า = น้องเป้ย, น้องส้ม

ภาคผนวก ซ
แบบสอบถามเกี่ยวกับอาชีพฉนิพก

แบบสอบถามในการวิจัย
เรื่อง การศึกษาวณิพกในสังคมเมืองปัจจุบันของประเทศไทย

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 3 ตอน คือ

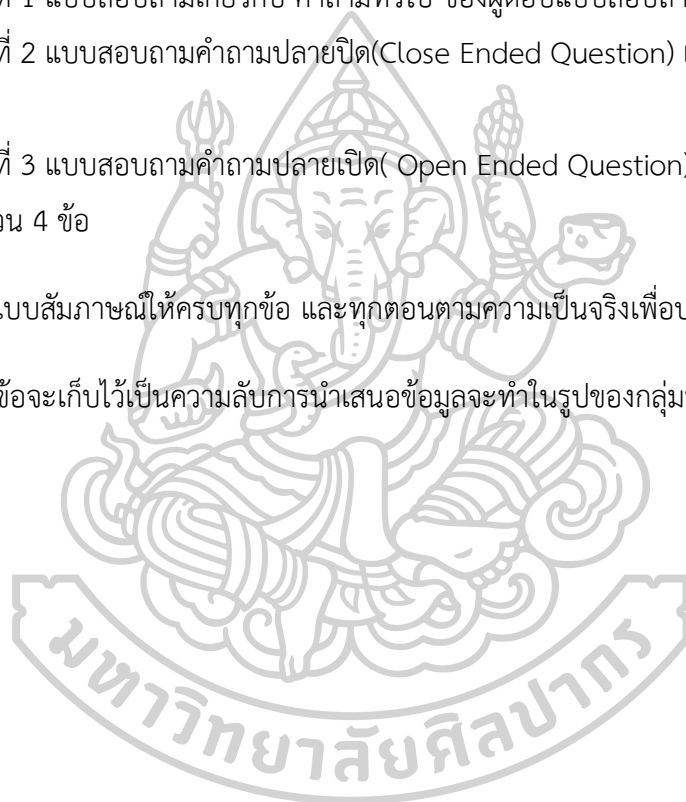
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ คำถามทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคำถามปลายปิด(Close Ended Question) เกี่ยวกับ “อาชีพวณิพก”
จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามคำถามปลายเปิด(Open Ended Question) เกี่ยวกับ “อาชีพ
วณิพก” จำนวน 4 ข้อ

2. โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อ และทุกตอนตามความเป็นจริงเพื่อประโยชน์ของการวิจัย

3. คำตอบทุกข้อจะเก็บไว้เป็นความลับการนำเสนอข้อมูลจะทำในรูปของกลุ่มบุคคลเท่านั้น

คำถามเกี่ยวกับ วรรณิพก

8. คุณคิดว่า ผู้ประกอบผู้ประกอบอาชีพวรรณิพกจะต้องมีความพิการทางสายตาทหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

9. คุณคิดว่าผู้ประกอบอาชีพบริโภคสามารถหาเลี้ยงชีพและครอบครัวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

10. คุณมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อบทบาทและการจัดการของภาครัฐ ที่มีต่ออาชีพวรรณิพก

.....

.....

.....

.....

11. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

รายชื่อเพลงที่วณิกใช้ในการแสดง

คำชี้แจง

รายชื่อเพลงจำนวน 50 เพลง จากการบันทึกการแสดงของวณิกที่ผู้วิจัยพบเจอในช่วงปี 2559-2562 โดยไม่เรียงวันที่และเวลา

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน
1	แดงเถาตาย	ไวพจน์ เพชรสุพรรณ
2	พระรถเมรี	ไวพจน์ เพชรสุพรรณ
3	แซ่ซี้ยายลื้อเจ๊กนึ่ง	สุรพล สมบัติเจริญ
4	30 ยังแจ้ว	ยอดรัก สลักใจ
5	ดาวเรือง ดาวโรย	พุ่มพวง ดวงจันทร์
6	ปลาช่อนใหญ่	มนต์แคน แก่นคูณ
7	คืนลับฟ้า	เอกราช สุวรรณภูมิ
8	ลำเพลินสลับเต้ย	ศิริพร อำไพพงษ์
9	คิดฮอดอ้ายแห่นแต้อ	เทพพร เพชรอุบล
10	น้ำตาหล่นบนที่นอน	ฮันนี่ ศรีอีสาน
11	เต้ยสาวจันทร์กั้งโกบ	พรศักดิ์ ส่องแสง
12	เต้ยสั่งน้อง	เฉลิมพล มาลาคำ
13	ทะเลสีดำ	ลูล่า
14	เดือนเพ็ญ	คาราบาว
15	วณิก	คาราบาว
16	เสมอ	พงษ์สิทธิ์ คัมภีร์
17	กอดฉันไว้	จ๊อบ บรรจบ
18	โลกแห่งดนตรี	เล็ก สุรัชย์
19	ลาลาลอย	เดอะ ทอย

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน
20	ดูดี	The Polycat
21	วอน	Thepeachband
22	เธอหมุนรอบฉัน ฉันหมุนรอบเธอ	เฉลียง
23	เพลงขอทาน	ยายสำอางค์
24	ซิกมันน์ ฟรอยด์	before champ
25	พริ้วลม	กัณฑ์ วีระณรงค์
26	นิทานหมาป่ากับหมาบ้าน	นิทานอีสป
27	นิทานยายกับตา	นิทานพื้นบ้าน
28	เพลงช้าง	คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง
29	คังคาวกินกล้วย	ไม่ระบุ
30	ลอยกระทง	แก้วอัจฉริยะกุล
31	Let it be	The Beatles
32	Yesterday	The Beatles
33	Zombie	The cranberries
34	Perfect	Ed Sheeran
35	Versace on the floor	Bluno Mars
36	I do	Colbie Caillat
37	The show.	lenka
38	Still feel like your man	John Mayor
39	Gravity	John Mayor
40	Close to you	The carpenter
41	Dance dance dance	Lykke Li
42	Sweet child o mild	gun and.roses
43	Dirty paws	Of monster and.men
44	Oh my god	Kaiser chief
45	Happy Birthday	Pat Hill
46	Old Mc donald	Thomas Durfey

ลำดับที่	ชื่อเพลง	ชื่อศิลปิน
47	เจ้าพ่อเซียงไฮ้	เพลงประกอบภาพยนตร์เจ้าพ่อเซียงไฮ้
48	พระจันทร์แทนใจ	เต็ง ลีจวิน
49	เทียนมีมี	เต็ง ลีจวิน
50	เหมยฮั่ว	เต็ง ลีจวิน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายกันนัท วีระณรงค์
สถานที่เกิด จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา พ.ศ. 2539 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลสุธีธร
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2542 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมอำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม
พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตรบัณฑิต คศ.บ.(การแสดง
ดนตรี) คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2558 ศึกษาต่อปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาสังคมศึกษาและพัฒนาศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน 222/2 ถนนเพชรเกษม ซอยเพชรเกษม9 ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม 73000

